

BEBOERNES OPPFATNING AV GRØNNSTRUKTUR I BOLIGOMRÅDER: EN EKSEMPELSTUDIE AV TO BOLIGOMRÅDER I KONGSBERG.

RESIDENTS PERCEPTION OF GREEN STRUCTURES IN RESIDENTIAL AREAS: A
CASE STUDY OF TWO RESIDENTIAL AREAS IN KONGSBERG.

JOAR-ANDRÉ HALLING

UNIVERSITETET FOR MILJØ- OG BIOVITENSKAP
INSTITUTT FOR LANDSKAPSPLANLEGGING
MASTEROPPGAVE 30 STP. 2013

Forord

Denne oppgaven har et omfang på 30 studiepoeng, og markerer slutten på en 5-årig mastergrad i landskapsarkitektur ved Institutt for Landskapsplanlegging (ILP), Universitetet for miljø- og biovitenskap (UMB), Ås.

I oppgaven har jeg studerte beboernes oppfatninger av grønnstrukturens verdimessige betydning i boligområder. Undersøkelsen har vært gjennomført som en case studie i Kongsberg. Jeg har utforsket et tema som både interesserer meg personlig, men som også kan aktualisere viktige problemstillinger sett fra et samfunnsmessig perspektiv.

Arbeidet med oppgaven har vært en interessant og lærerik prosess, men samtidig tidkrevende og til tider frustrerende. Etter en rekke befaringer ble studieområdene valgt ut sommeren 2012. I samme tidsperiode, og utover høsten 2012, ble det samtidig gjennomført ytterligere befaringer, hvor registreringer, kartlegginger samt innsamling av bildemateriell har vært en viktig del av forundersøkelser for oppgaven. Intervjuer og oppgaveskriving ble utført i perioden januar-mai 2013.

Jeg vil rette en hjertelig takk til alle som stilte opp til intervju, og som muliggjorde empirisk data til denne studien. Vil også takke min veileder Anne-Karine Halvorsen Thorén som gjennom hele perioden har vært en viktig støtte og inspirator.

Kongsberg, 1. mai 2013

Joar-André Halling

Sammendrag

Hensikten med oppgaven har vært å undersøke beboernes oppfatninger av privat- og offentlig grønnstruktur i boligområder, og samtidig dokumentere hvilke verdier som finnes og vektlegges. Det har videre vært ønskelig å forstå hvordan beboernes oppfatning preges av grønnstrukturens tilgjengelighet, grøntområdenes påvirkning av vei- og bebyggelse, form- og størrelsen på grøntområder og synspunkter på viktigheten av kultiverte- og naturpregede grøntområder. Studiet bygger på en kvalitativ metode hvor intervju av 21 beboere i to ulike boligområder i Kongsberg kommune danner grunnlaget for analysen. En kartlegging av grønnstrukturverdier ved hjelp av beboernes visualiseringer på kart har også inngått som en viktig del av det metodologiske opplegget.

Majoriteten av beboerne synes grønnstruktur er en viktig del av boligområdet. Dette gjelder privat- og offentlig grønnstruktur rundt bebyggelsen, såvel som grønnstruktur ved bebyggelsens randsoner og som en del av friluftsområdene.

Grønnstruktur inneholder en rekke bruksverdier, og god tilgjengelighet er svært viktig for bruksfrekvensen. Nødvendig aktiviteter som å gå til skole og jobb synes spesielt viktig i kombinasjon med gangveier i grønne korridorer mellom bebyggelsen. Bruk innenfor valgfri aktiviteter består av et større konglomerat, hvor grøntområder til lek og aktiviteter og tilknyttede møteplasser er de viktigste. Det er imidlertid stor forskjell på alder og hvilke type av valgfri aktiviteter. Barn er de som bruker grøntområdene mest, mens de voksne bruker grøntområdene i svært liten grad utover nødvendig bruk som å gå til jobb. Bruk ble oppfattet som viktig både i kultiverte grønne arealer og i naturmark. Utenfor boligområdene ble stier og veier i friluftsområdene ansett som spesielt viktige for bruk.

Funksjoner utover bruk, som for eksempel innsynsskjerming, oppdeling av stortomter, estetiske kvaliteter ble sett på som minst like viktig, eller viktigere enn bruksegenskaper i grønnstruktur rundt bebyggelsen.

Beboerne foretrakk en grønnstruktur med stor innhold av naturmark, men med unntak av private hager og idretts- og aktivitetsanlegg hvor kultivering forutsatte bruken. I friluftsområdene ønsket de fleste opplevelseskvaliteter med innslag av variert natur, og elementer som vann bidro til høyere områdeverdier.

Grønnstrukturen ble påvirket av vei og bebyggelse, og i noen tilfeller kan det ha direkte betydning for om grøntområdene brukes eller ikke. Også form- og størrelse på grøntområdene bør være proporsjonert for å kunne dekke mange funksjoner der dette er nødvendig. For små grøntområder førte i noen tilfeller til at områdene ikke ble brukt, eller at de mistet en av sine andre kartlagte funksjoner. Friluftsområdene ble i flere tilfeller oppfattet for store og vidstrakte i forhold til områdets bruksfrekvens og type bruk.

En av de viktigste kvalitetene med privat grønnstruktur var en eksklusiv rett til private uteområder. Kun en mindre del av hagens totale størrelse ble vanligvis benyttet, og da som uteplass eller til annet rekreasjonsformål nær husveggen. Flere mente også at gressplenen var viktig som lekeplass for de minste barna. De fleste oppfattet at hagens størrelse ikke stod i forhold til den beskjedne bruk av hagens totale areal, men verdsatte likevel hagens størrelse som sikret privatliv på grunn av avstanden til naboen. Ulemper med størrelse var riktignok tilknyttet hagestellet, klipping av plen og annen skjøtsel.

Flere mente også hagen var viktig som en del av et kollektiv gode, da en syntese av hager var en stor bidragsyter til skapte sammenhengende grønne nabolag som alle kunne ha glede av. Mange synes hager var et viktig estetisk innslag i boligområde sammen med de offentlige grøntområdene rundt bebyggelsen.

Abstract

The purpose of this task has been to investigate residents' perceptions of private and public green structures in residential areas, and also documenting the values found and emphasized. Furthermore, it has been desirable to understand how residents' views of green structures is influenced by such as availability of green areas, the influence of elements such as roads and buildings, shape and size of green areas and their views on the importance of cultivated and natural greenery. The study is based on a qualitative method with interviews of 21 residents in two residential areas in Kongsberg municipality. A mapping of green values in form of participant's visualizations on maps has also been an important part of the methodological program.

The majority of residents think green structures are an important part of the residential area. This applies to private and public green areas around the buildings, as well as green structure in border areas and as part of the recreational areas.

Green structure contains a number of use-values for residents, and good accessibility is very important for frequency of use. Necessary activities like going to school and work seem especially important in combination with walkways in green corridors between the buildings. Optional activities consist of an even larger conglomerate of use, where green space for games and activities and related meeting places are most important. There is considerable difference in residents' age and type of optional activities. Children are those who use green areas the most, while the adults use green areas very little beyond necessary use. Use was considered important both in cultivated green spaces and on natural ground. Outside residential areas, recreational areas were considered particularly important for the user, and the networks of paths and roads were considered especially valuable in this context.

Features beyond use, such as vegetation used for screening on private properties, segregation of buildings and properties, and aesthetic features was seen as at least as important, or more important than green structures of use around buildings.

The residents preferred that green structures between building should be as naturally as possible and with little influence of human cultivation, but with the exception of private

gardens, green corridors with walkways, and sports and activities places where cultivation were required for using the greenery. In recreational areas the vast majority of residents desired experiences of varied nature and elements such as water which contributed to the higher range values.

Green structures were influenced by roads and buildings, and in some cases it may had a direct effect on the resident's use of green areas or not. Shape and size of the green structure should also be proportioned to cover many functions where necessary. In some cases, too small green areas led to less frequency of use, or the area lost one of their other features. Recreation areas outside the build environment were in several cases perceived as too large and expansive in relation to the area's frequency of use and type of use.

One of the most important qualities of private green structure was an exclusive right of private outdoor space. Only a minor part of the garden overall size were generally used, usually as patios or for other recreational purposes close to the house. The lawn was important as a playground for the smaller children. Most residents felt a not standing relationship between garden size and the modest use of the garden's total area, but appreciated nonetheless garden's size because of maintaining distance functions for splitting the neighbors. Disadvantages with garden size were associated with gardening, mowing and other maintenance.

Several respondents thought gardens were an important part as a public good, because of a synthesis of gardens were a major contributor to creating continuous green neighborhood that everyone could enjoy. Many find gardens important as an aesthetic element in the residential area, also included with the public green areas around the buildings.

Innholdsfortegnelse

Figurer.....	4
1. Innledning.....	8
1.1 Bakgrunn og formål.....	8
1.2 Begrepsavklaringer og definisjoner.....	10
1.3 Problemstilling.....	13
1.4 Oppgavens begrensninger.....	14
1.5 Målgruppe.....	14
1.6 Oppbygning av oppgaven.....	14
2. Metode.....	16
2.1 Generelt om metode.....	16
2.2 Registering, kartlegging og befaring av caseområdene.....	17
2.3 Intervju.....	17
2.3.1 Etske spørsmål i tilknytning til kvalitativ metode.....	18
2.4 Visualisering av grønnsstrukturverdier på kart.....	18
3. Innledning til analyse.....	20
3.1 Begrunnelse for valg av caseområder.....	20
3.2 Introduksjon til Caseområde 1: Beskrivelse av Kongsgårdsmoen.....	23
3.2.1 Avgrensning av oppgaveområde.....	23
3.2.2 Generell karakteristik.....	23
3.2.3 Grønnsstruktur internt i boligområdet, innenfor boligbebyggelsen.....	24
3.2.4 Grønnsstruktur og områdekarakter utenfor boligbebyggelsen.....	25
3.3 Introduksjon til Caseområde 2: Beskrivelse av Gamlegrendåsen.....	27
3.3.1 Avgrensning av oppgaveområde.....	27
3.3.2 Generell karakteristik.....	27
3.3.3 Grønnsstruktur internt i boligområdet, innenfor boligbebyggelsen.....	29
3.3.4 Grønnsstruktur og områdekarakter utenfor boligbebyggelsen.....	30
4. Resultater.....	31
4.1 Resultater Case 1: Kongsgårdsmoen.....	31
4.1.1 Tema: Offentlig grønnsstruktur for daglig bruk.....	31
4.1.1.1 Bruk av grønnsstruktur innenfor bebyggelsen.....	31
4.1.1.2 Bruk av grønnsstruktur utenfor bebyggelsen.....	36

4.1.2 Tema: Andre funksjoner for offentlig grønnstruktur.....	44
4.1.3 Tema: Viktighet av offentlig grønnstruktur til bruk eller offentlig grønnstruktur med andre funksjoner.....	48
4.1.4 Tema: Spesielle grøntområder med sentral betydning for boligområdet og for overordnet grønnstruktur.....	49
4.1.5 Tema: Grønnstrukturens tilgjengelighet.....	51
4.1.6 Tema: Grønnstrukturens påvirkning av andre elementer.....	55
4.1.7 Tema: Grøntområdenes størrelse og form.....	58
4.1.8 Tema: Offentlige grønnstruktur med naturmark eller kultiverte grønne områder.....	63
4.1.9 Tema: Privat grønnstruktur.....	69
4.2 Resultater case 2: Gamlegrendåsen.....	74
4.2.1 Tema: Offentlig grønnstruktur for daglig bruk.....	74
4.2.1.1 Bruk av grønnstruktur innenfor bebyggelsen.....	74
4.2.1.2 Bruk av grønnstruktur utenfor bebyggelsen.....	86
4.2.2 Tema: Andre funksjoner for offentlig grønnstruktur.....	93
4.2.3 Tema: Viktighet av offentlig grønnstruktur til bruk eller offentlig grønnstruktur med andre funksjoner.....	99
4.2.4 Tema: Spesielle grøntområder med sentral betydning for boligområdet og for overordnet grønnstruktur.....	100
4.2.5 Tema: Grønnstrukturens tilgjengelighet.....	104
4.2.6 Tema: Grønnstrukturens påvirkning av andre elementer.....	109
4.2.7 Tema: Grøntområdenes størrelse og form.....	112
4.2.8 Tema: Offentlige grønnstruktur med naturmark eller kultiverte grønne områder.....	116
4.2.9 Tema: Privat grønnstruktur.....	122
4.3 Oppsummering og sammenligning av resultater fra de to casene.....	128
5. Diskusjon.....	133
5.1 Grønnstrukturens egenskaper for bruk.....	133
5.1.1 Kategorisering av ulike bruk.....	133
5.1.2 Aktiviteter i grøntområder.....	133
5.1.3 Grønne korridorer.....	134
5.1.4 Grøntområder for lek.....	134
5.1.5 Beboernes sosiale nettverk i tilknytning til grønnstruktur.....	135

5.1.6	Friluftslivsområdenes mulighet for variert bruk.....	136
5.1.7	Hindringer for bruk.....	137
5.2	Funksjoner utover bruk.....	138
5.2.1	Verdier av en «ikke bruk» av grønnstrukturen.....	138
5.2.2	Viktige morfologiske faktorer.....	139
5.2.3	Andre verdier.....	139
5.2.4	Det negative aspektet med grønnstruktur tett på bebyggelsen.....	141
5.3	Tilgjengelighet.....	141
5.3.1	Avgjørende faktorer for tilgjengelighet.....	141
5.3.2	Avstand betyr ikke alt for god tilgjengelighet.....	142
5.3.3	Kopling mellom grønnstruktur innenfor- og utenfor bebyggelsen.....	143
5.4	Grønnstrukturens påvirkning av vei- og bebyggelse.....	144
5.4.1	Tre hovedstrukturer som er av betydning for et boligområde.....	144
5.4.2	Opplevelsen av et grøntområde består av en felles oppfattelse av strukturene...	145
5.4.3	Planleggingens betydning for god grønnstruktur.....	146
5.5	Form- og størrelse.....	148
5.5.1	Utfordringer med å bestemme form og størrelse.....	148
5.5.2	Hvordan korridorenes størrelse bør anlegges.....	149
5.5.3	Utfordringer tilknyttet friluftsområdenes form- og størrelse.....	150
5.5.4	Et skille mellom søndagsturen og hverdagsfriluftslivet.....	152
5.5.5	Hvilke aktiviteter man kan forvente å bruke nærturområder til.....	152
5.5.6	Størrelse- og form på friluftslivsområde.....	153
5.6	Naturmark eller kultiverte grøntområder.....	155
5.6.1	Parkegenskaper tilhørende grøntområder.....	155
5.6.2	Områder med liten opplevelsesverdi.....	156
5.6.3	Naturmark i forbindelse med planlegging av boligområder.....	157
5.6.4	Teorier om naturens betydning for mennesker.....	158
5.6.5	Grøntområders positive effekt uavhengig grad av opparbeidelse.....	159
5.6.6	Grønnstruktur som en viktig del av «hverdagslandskapet».....	159
5.7	Privat grønnstruktur.....	160
5.7.1	En kort historisk introduksjon til diskusjonen.....	160
5.7.2	Verdier tilknyttet innmark, rett til privat bruk.....	161
5.7.3	Hvorfor størrelse på hagen er viktig.....	163
5.7.4	Privat grønnstruktur som et kollektivt gode.....	164

5.8 Grønnstruktur som hjørnestein.....	165
5.8.1 Spesielle områder med ekstra stor betydning.....	165
6. Avslutning og konklusjon.....	166
6.1 Metodekritikk og utfordringer.....	166
6.1.1 Kvalitativ forskning innenfor et klassisk debattert felt.....	166
6.1.2 Generaliserbarhet i kvalitativ forskning.....	166
6.1.3 Nødvendig med en komparativ studie?	167
6.1.4 Mer om pålitelighet og gyldighet av kvalitativ data.....	167
6.1.5 Utfordringer med metodikken.....	168
6.1.6 Andre utfordringer ved bruk av det metodiske opplegget.....	169
6.2 Konklusjon.....	170
7. Referanser.....	174
8. Vedlegg.....	180
8.1 Intervjuguide masteroppgave.....	180
8.2 Kart av informanter.....	185

Figurer

Figur 1 Praktisk bruk av metoden.....	16
Figur 2 Kongsbergs beliggenhet i regionen.....	20
Figur 3 Caseområdenes lokalisering i Kongsberg.....	21
Figur 4 Avgrensning av oppgaveområde Kongsgårdsmoen.....	23
Figur 5 Områdekarakterstikk. Grupper av boligområder (A,B,C), skoler og omkringliggende næringsbebyggelse.....	24
Figur 6 Privat- og offentlig grønnstruktur innenfor bebyggelsen på Kongsgårdsmoen.....	25
Figur 7 Grønnstruktur utenfor boligområdet på Kongsgårdsmoen.....	26
Figur 8 Avgrensning av oppgaveområde Gamlegrendåsen.....	27
Figur 9 Boligområde oppdelt i delområder.....	28
Figur 10 Privat- og offentlig grønnstruktur innenfor bebyggelsen på Gamlegrendåsen.....	29
Figur 11. Grønnstruktur utenfor bebyggelsen på Gamlegrendåsen.....	30
Figur 12 Friområde innenfor boligområde A.....	32
Figur 13 Grøntområde på andre siden av vegen er brukt som lekeområde også etter skoletid.....	33
Figur 14 Fotballbane (Skrimsletta) innenfor boligområde B.....	34

Figur 15 Området rundt ungdomskolen med aktiviteter og møteplassfunksjon.....	35
Figur 16 Kart over bruk av grønnstruktur innenfor boligområdet.....	36
Figur 17 Lekeområde i lysløypetrase og skog utenfor bebyggelsen i boligområde A.....	37
Figur 18 Aktivitetsområde for lek i skogen.....	38
Figur 19 Samlingsted i skogen.....	38
Figur 20 En del av lysløypen på Kongsgårdsmoen.....	39
Figur 21 Sti parallelt med Numedalslågen.....	40
Figur 22 Karakteristisk område for bærplukking utenfor de største stisystemene.....	41
Figur 23 Områdets topografi kan nyttiggjøres til aking og andre vinteraktiviteter.....	43
Figur 24 Kart med oppsummering av bruk av grønnstrukturen utenfor boligområdet.....	44
Figur 25 Skog ved boligområde A fungerer som innsynskjerming til boligene.....	45
Figur 26 Mindre skogområder skjerner helt eller delvis for bilforhandlere og andre næringsbygninger.....	46
Figur 27 Områder med viktige funksjoner utover bruk.....	48
Figur 28 Opplevelsesrik natur ved elven.....	50
Figur 29 Områder med spesiell viktig funksjon for boligområdet, og for grønnstrukturen utenfor oppgaveområdet.....	51
Figur 30 Viktig inngangsportal til friluftslivsområde ved barnehage og barneskole.....	53
Figur 31 Alternativ inngang til friluftsområde (Sandveien) like etter sandtak.....	53
Figur 32 Tilgjengelighet til friluftsområder.....	55
Figur 33 Området hvor bebyggelse og vei påvirker tilgangen til friluftsområde i bakkant.....	56
Figur 34 Samme område på gatenivå. Hus og vei skaper en barriereeffekt mot skogen bak...56	56
Figur 35 Areal påvirket av bebyggelse- og vei (til høyre, utenfor bildet). Oppfattet som tydelig restareal.....	57
Figur 36 Områdekart hvor påvirkning av bebyggelse og vei syntes særlig stor.....	58
Figur 37 Grensen mellom øvre- og nedre nivå av friluftsområde. Her ser vi opp på øvre nivå.....	59
Figur 38 Grenseområdet sett fra øvre nivå.....	60
Figur 39 Områder hvor størrelse- og form på grønnstrukturen ble kommentert.....	63
Figur 40 Variert innslag av natur med detaljer ble verdsatt høyt.	65
Figur 41 Vann er et viktig element i naturmark.....	66
Figur 42 Sandtaket på Kongsgårdsmoen viser til viktig kvartærgeologi.....	67
Figur 43 Opplevelser rundt sandholdig grunn er et viktig estetisk element.....	68
Figur 44. Utvalg av naturmark som ble kommentert av informantene.....	68

Figur 45 Private hager er viktig for innsynsskjerming til nabo. Fra boligområde A.....	71
Figur 46 Ved lite offentlig grønnstruktur innenfor bebyggelsen skaper hagene avstand mellom boligene. Fra boligområde B.....	72
Figur 47 Sammenhengende rekke med hager skaper grønne bomiljøer. Fra boligområde A..	73
Figur 48 Privat grønnstruktur på Kongsgårdsmoen.....	73
Figur 49 Gang- og sykkelvei avgrenset av private hager.....	75
Figur 50 Gangvei med vekselvis påvirkning av naturmark og asfalterte flater og hus.....	76
Figur 51 Gangvei mellom deler av boligområde med preget av naturmark på sidene.....	76
Figur 52 Tursti mellom bebyggelsen.....	79
Figur 53 Bro over vei hvor stisystemet kopler seg til friluftsområdet utenfor.....	80
Figur 54 Aktivitetsområde og møteplass.....	81
Figur 55 Mindre aktivitetsområde mellom bebyggelsen.....	82
Figur 56 Kultivert lekeplass med utvidet lek til naturmarken beliggende rundt.....	84
Figur 57 Lekeplass i naturmark.....	84
Figur 58. Trafikkøy ved adkomstvei innerst i boligområde.....	85
Figur 59 Ulike former for bruk innenfor boligbebyggelsen på Gamlegrendåsen.....	86
Figur 60 Sti på Gamlegrendåsen.....	88
Figur 61 Lysløypetrase på Gamlegrendåsen.....	89
Figur 62 Hjelpemiddel over bekk.....	90
Figur 63 God skilting i et mylder av stier.....	90
Figur 64 Sittegruppe ved inngang til sti.....	91
Figur 65 Liten benk i naturskjønne omgivelser.....	91
Figur 66 Bruk av friluftsområde på Gamlegrendåsen.....	92
Figur 67 Enkeltstående furutrær kan være eksponert for sterk vind.....	93
Figur 68 Vegetasjon for innsynsskjerming.....	95
Figur 69 Større grønne belter skaper avstand mellom stortomtene.....	96
Figur 70 Grønt som et estetisk element rundt bebyggelsen.....	97
Figur 71 Grønnstrukturens funksjon som buffer mot samlevei.....	98
Figur 72 Offentlig grønnstruktur med funksjoner utover bruk.....	99
Figur 73 Steingjerder ble oppfattet som viktig historiske innslag i naturmarken.....	101
Figur 74 Parkeringsplass ved Majorplass.....	102
Figur 75 Rasteplass ved Stalsberg tjern.....	103
Figur 76 Oversikt over spesielt betydningsfull grønnstruktur.....	104
Figur 77 Stigning fra øvre og nedre del av boligområdet kan være et hinder for noen.....	105

Figur 78 Inngang til sti som fører ut til friluftsområdene.....	107
Figur 79 Områder i forbindelse med tilgjengelighet.....	108
Figur 80 Stisystem påvirket av husenes nærvær.....	110
Figur 81 Grøntområder påvirket av vei og/eller bebyggelse.....	112
Figur 82 Form- og størrelse på grønnstruktur.....	116
Figur 83 Naturmark i midten av veisløyfe.....	117
Figur 84 Naturmark utenfor boligbebyggelsen.....	119
Figur 85 Stalsbergtjern.....	120
Figur 86 Variert vegetasjon og innslag av vann.....	121
Figur 87 Naturmark og spesielt viktige naturområder.....	121
Figur 88 Privat hage og skog møtes.....	123
Figur 89 Privat grønnstrukturen er en stor bidragsyter til å skape grønne boligområder.....	126
Figur 90 Grøft og skråninger med vegetasjon.....	127
Figur 91 Oversiktskart over privat grønnstruktur.....	127

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og formål

Grønnstruktur er et sentralt begrep innen arealplanlegging, hvor myndighetene fremmer viktigheten av grønnstruktur i ulike urbane sammenhenger. Oppfattelse av grønnstrukturens høye verdi har betydning for hvordan byer- og tettsteder utformes, fordi nasjonale føringer- og retningslinjer, og andre lovhjemler med grønnstrukturen i fokus påvirker hvordan det planlegges.

Begrepet grønnstruktur dukker også ofte opp i spørsmål omkring utbygging og fortetting. Nasjonale føringer legger opp til en fortettingspolitikk rundt sentra, og nedbygging av grøntområder kan ofte være en realitet av slike mål. Samtidig ønskes det å ta vare på grønnstrukturen i urbane områder. Myndighetenes mål virker som en tilsynelatende målkonflikt i spørsmålet om nedbygging eller bevaring av grønnstruktur i urbane områder.

Med bakgrunn i denne samfunnsaktuelle betydningen har jeg blitt interessert i hvordan beboerne selv opplever og verdsetter grønnstruktur i boligområder. Jeg finner dette meget relevant da jeg oppfatter at grønnstruktur i mange tilfeller blir vurdert som positiv uten at de faktisk grønne verdiene i områdene er kartlagt og dokumentert som spesielt verdifulle for beboerne i sitt nærmiljø. Bevaring av all grønnstruktur kan i denne sammenhengen føre til mangel på god byutvikling, fordi grøntområder som muligens ingen verdsetter blir bevart, samtidig som boligområder må anlegges på andre mindre egnede lokaliteter som kan komme i konflikt med myndighetens mål om mer sentrumsnær bebyggelse.

Det finnes betydelig litteratur om grønnstrukturens verdier tilknyttet urbane miljøer (f. eks Bjørneboe 2005, Grahn 1991, Berggren-Bärring og Grahn 1995, Thorén og Nyhuus 1994).

En del studier handler om hvordan mennesker opplever natur, og hvilke behov vi har for parker og grøntområder i urbane miljøer. Grahn (1991) peker på betydningen av grøntmiljøer innenfor ulike foreninger som skoler, aldershjem og sykehus, og opplevelser tilknyttet ulike karakterer av grøntanlegg, både kultur- og naturmark.

Helse- og miljømessige aspekter av urban natur trekkes frem i andre studier, og spesielt effektene naturen kan ha på både psykiske- og fysiske sykdommer gjennom studier av hvordan personer reagerer på ulike former for grønne omgivelser (Grahn 1992).

Det finnes en rekke undersøkelser som tar for seg bruk av grønnstruktur. Både Thorén et. al (1998) og Berggren-Bärring (1995) gir eksempler på hvordan mennesker tar i bruk ulike deler av den mangfoldige grønnstrukturen. Samtidig ses det på hvilke opplevelser som knytter seg til bruken, og samtidig hvorfor noen grøntområder bruker mer en andre (Berggren-Bärring 1995). Metodene som er benyttet knytter seg til intervjuer og informasjon gjennom dagbøker av ulike brukergrupper (Berggren-Bärring 1995).

Bjørneboe (2005) peker på hvordan grønnstrukturen må ses på som en integrert del av boligområdet ved planlegging av småhusområder. Han tar for seg en rekke aspekter med form- og størrelse, og hvordan påvirkning av vei- og bebyggelse kan være førende for den kvalitetsmessige opplevelsen av grønnstrukturen.

Det finnes også en rekke studier hvor naturmark i boligområder settes fokus på, blant annet i Dr. scient avhandling «Naturmark i utbyggingsområder» hvor Dyring (1984) så på ulike aspekter tilknyttet naturmark i boligområder.

I hovedoppgaven «Naturmarken i et boligområde» (Østevik 2001) ble det også undersøkt hvordan naturmark i et boligområde har innvirkning på beboerne. Intervju av velforeningsleder og planleggeren av boligområde var en del av metoden.

Jeg opplever manglende kunnskap om hvordan beboere oppfatter og vektlegger grønnstruktur i boligområder. En del forskning tar for seg deler av grønnstrukturens funksjoner, for eksempel tilknyttet bruk eller andre opplevelseskvaliteter. Jeg mener det er mangelfulle undersøkelser som kartlegger et helhetlig bilde av grønnstrukturens betydning i boligområder, og samtidig ser på hvordan ulike grønnstrukturverdier vektlegges. Mitt synspunkt er at grønnstruktur i tilknytning boligområder bør være et spesielt viktig fokusområde innenfor den urbane konteksten, da det tar for seg et område hvor mennesker tilbringer særlig mye tid av sitt liv.

Formålet med oppgaven er derfor å undersøke hvordan beboere oppfatter og verdsetter grønnstruktur i sine boligområder. I denne oppgaven ønsker jeg å se på offentlig- og privat grønnstruktur innenfor boligområdets bebyggelse, men også grønnstruktur i boligområdets randsoner som legger til rette for friluftsliv, fordi dette kan være en viktig del av boligområdets helhetlige tilbud om rekreasjon. Hvordan oppfatningen påvirkes av størrelse- og form på grøntområdene, bebyggelse og vei, tilgjengelighet, naturmark- eller kultivert områder er også viktige aspekter ved undersøkelsen.

1.2 Begrepsavklaringer og definisjoner

Noen av begrepene i denne oppgaven blir definert i oppgaveteksten, mens de meste sentrale begrepsdefinisjoner vil bli fremhevet her.

Uterom/uteareal

«Fellesbetegnelse på forskjellige former for utvendige romdannelser, uten tak eller annen overdekning» (Gunnarsjaa 2007: 819). Uterom/uteareal er alt areal som ikke er bebygget, og som er beliggende med himmelen som tak (Hauxner 2002). Grønnstruktur er vanligvis, sammen med veger, en sentral del av uterommet i et boligområde.

Grønnstruktur

«Grønnstrukturen er veven av mer eller mindre sammenhengende store og små naturpregede områder i byer og tettsteder» (Direktoratet for naturforvaltning 2013a). Utenfor bebyggelsen gjelder det omlandet i 1-2 km bredde (Thorén og Nyhuus 1994: 7). Begrepet inneholder alt fra naturmark til kultiverte grønne områder, både innenfor private- og offentlige grøntområder. I denne definisjonen inngår også fotball- og idrettsanlegg, lekeplasser, møteplasser og kulturmiljøer hvor grønne omgivelser dominerer (Thorén og Nyhuus 1994: 7). I denne oppgaven brukes begrepene «Grøntområder» og/eller «Grønne arealer» synonymt med grønnstruktur. Dyrket mark er i denne oppgaven utenfor grønnstrukturbegrepet.

Privat- og offentlig grønnstruktur

Privat grønnstruktur vil i denne oppgaven si hager innenfor private tomter, eller det som går under begrepet innmark (Pedersen et. al 2010: 385), og som er eksklusivt til bruk for eieren av boligen. Offentlige områder har fellesfunksjoner (Pedersen et. al 2010: 385), slik som friluftsområder og friområder med lekeplasser, møteplasser og andre aktivitetsområder (Pedersen et. al 2010: 226). Områdene kan fritt brukes av alle og enhver (utmark) med hjemmel i Lov om friluftsliv (Friluftsloven) 28. juni. Nr. 16. 1957 (Lovdata). Denne oppgaven skiller ikke på halvprivat/halvoffentlig grønnstruktur, da det i liten grad fremkommer i oppgaveområdene.

Grønnstruktur innenfor- og utenfor bebyggelsen

Grønnstruktur innenfor boligbebyggelsen betyr all privat- og offentlig grønnstruktur som ligger i boligområdets indre, dvs. har en beliggenhet mellom, og rundt bebyggelsen og veier i et boligområde. Omfatter også grønnstruktur beliggende rett utenfor boligbebyggelsens randsone, umiddelbart tilknyttet boligområdet. Begrepet «intern grønnstruktur» brukes synonymt.

Grønnstruktur utenfor bebyggelsen er alle grøntområder som ikke er i kontakt med bebyggelsen, og har i mange tilfeller preg som turområder til friluftsliv eller lignende.

Kultiverte (menneskepåvirket) grønnstruktur

Kultiverte (menneskepåvirkede) områder er områder som av ulik grad har blitt påvirket av mennesker, typisk private hager, idrettsanlegg, fotballbaner og lekeplasser. Begrepet «Opparbeidet grønnstruktur» blir i oppgaven i noen tilfeller brukt synonymt med kultivert (menneskepåvirket) grønnstruktur.

Naturmark

Naturmark er grønnstruktur som ikke er bebygget eller kultivert (Dyring 1984), og hvor opprinnelig vegetasjon og/eller plantesamfunn eksisterer. Områdene kan bære preg av noe slitasje som for eksempel tråkk fra mennesker. Selv om friluftsområdene til en viss grad kan

oppfattes som menneskepåvirket med både stier, veier og lysløypetraseer, vil slike områder i oppgaven bli regnet som naturmark i den store helhet.

Friluftsliv

Friluftsliv er «opphold og fysisk aktivitet i friluft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse». (St.meld. nr. 39 Friluftsliv- Ein veg til høgare livskvalitet (2000-2001): punkt 3.5.2)

Friluftslivsområder

Områder hvor det utøves friluftsliv, og som ofte kategoriseres som LFNR i reguleringsplaner eller kommuneplaner (Pedersen et. al 2010: 226). Et friluftslivsområde kan være en del av nærtur- eller markaområde. I denne oppgaven brukes begrepet friluftsliv (en arealkategori i henhold til Plan- og bygningsloven 2008) i visse tilfeller synonymt med friluftslivsområder (Pedersen et. al 2010) .

Nærturområde

Nærturområde betyr i denne sammenhengen områder som ligger nærmest boligområdene, og kan benyttes til friluftsliv av beboerne i boligområdet, spesielt aktiviteter av kortere distanse eller tid. Er ofte del av en overgangssone til de større friluftslivsområdene (marka) rundt. Nærturområde kan både være en del av et større friluftslivsområde, eller et mindre, segregert friluftslivsområde (Direktoratet for naturforvaltning 2004: 25)

Markaområde

«"Marka" brukes ofte som betegnelse på de større friluftslivsområdene som grenser til byer og tettsteder, og som har direkte atkomst herfra». (Direktoratet for naturforvaltning 2003b: 9).

Morfologi

Morfologi brukes i denne oppgaven som en overordnet betegnelse på boligområdets struktur eller form, for eksempel grønnstruktur, veiers og/eller bebyggelses plassering i forhold til

hverandre eller deres individuelle mønster og/eller form i boligområdet. Begrepene «bebyggelsesmønster», «bebyggelsesmønster» og «topologi» kan detaljerte morfologien (Ellefsen og Tvilde 1991).

Stortomt

«Planområdet for en boliggruppe rundt en atkomstvei» (Bjørneboe 2005: 157)

1.3 Problemstilling

Hovedproblemstilling:

Hvordan oppfatter beboere grønnstruktur i boligområder, og hvilke verdier finnes og vektlegges?

For å svare på problemstillingen er det utledet **utdypende forskningsspørsmål:**

- Hvilke bruksverdier og andre funksjoner for offentlig grønnstruktur finnes, og hva opplever beboerne som det viktigste?
- Hvilke grøntområder er av spesiell betydning (hjørnesteinfunksjon) for boligområdets helhetlige grønnstruktur og/eller til byens øvrige grønnstruktur?
- Hvordan opplever beboerne tilgjengelighet til offentlige grøntområder, og er god tilgjengelighet et viktig kriterium for bruk?
- Hvordan påvirker bebyggelses- og veistruktur beboernes oppfatning av grønnstrukturen?
- Hvordan spiller størrelse- og form inn på oppfatningen av grønnstrukturen, og er mange områder for store i forholdt til bruk eller andre funksjoner?
- Hva mener beboerne er viktigst av henholdsvis kultivert (menneskepåvirket) offentlige grøntområder, og naturmark i boligområder?
- Hva er viktig med den private delen av grønnstrukturen, dvs. hagen, og er hagens størrelse i samsvar med bruk og andre funksjoner?

1.4 Oppgavens begrensninger

Denne oppgaven begrenser seg til å gjelde boligområder med småhusbebyggelse hvor både privat hager og offentlige grøntområder er en del av den felles grønnstrukturen.

Det settes fokus på å få frem oppfattelse av grønnstrukturens bruksverdier, og funksjoner utover bruk som for eksempel estetikk, innsynsskjerming, støyskjerming og bufferfunksjoner. Det vurderes ikke verdier innenfor tekniske løsninger som for eksempel grøntområders evne til overflatevannshåndtering, egenskaper for drenering og permeabilitet etc. (Griling og Kellett 2005: 57). Grønnstrukturens verdier for flora og fauna og andre økologiske prinsipper tas heller ikke med (Collinge 2009).

1.5 Målgruppe

Målgruppen for denne oppgaven er arealplanleggere, landskapsarkitekter, arkitekter og/eller andre utbyggere eller interesser som planlegger nye boligområder eller arbeider med fortetningsplanlegging innenfor eksisterende boligområder, og hvor spørsmål om grønnstruktur er sentrale problemstillinger. Også studenter og andre samfunnsinteresserte som er interessert i grønnstrukturens betydning for mennesker i tilknytning til boligområder vil kunne finne denne oppgaven av interesse.

1.6 Oppbygning av oppgaven

Denne delen gir en kort oversikt over oppgavens videre oppbygning:

Kapittel 2 gir en beskrivelse av oppgavens metodiske opplegg som benyttes for å svare på forskningsspørsmålene i problemstillingen.

Kapittel 3 består av en innledning til analysedelen, hvor casene presenteres med både beskrivelse og kartlegging.

Kapittel 4 viser resultatene fra analysen. Casene presenteres i to separate deler. Til slutt blir det vist en kort oppsummering av hovedfunnene i de to casene.

Kapittel 5 inneholder en diskusjonsdel, hvor resultatenes empiriske data vil bli drøftet videre, og sett opp mot gjeldene vitenskapelig teori.

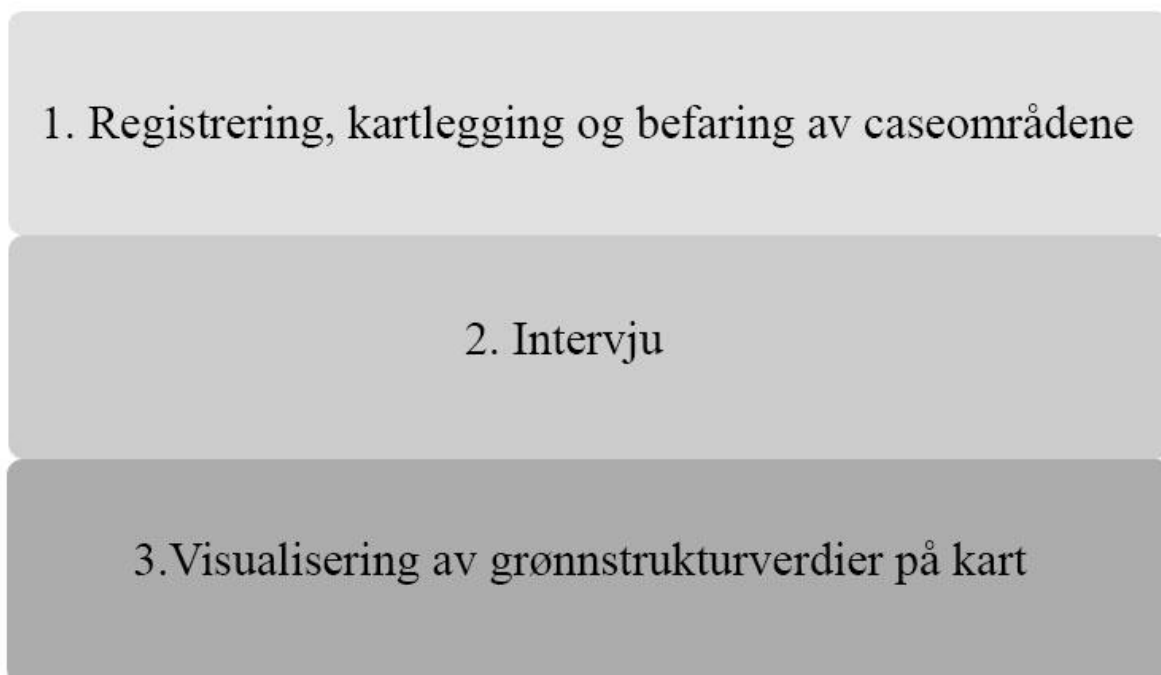
Kapittel 6 består av en avsluttende del med refleksjoner på metodikkens fordeler og ulemper og begrensninger. Til slutt gis det en konklusjon på forskningsspørsmålene.

2 Metode

2.1 Generelt om metode

Hovedmetoden for denne oppgaven består av case studier. Jeg finner bruk av slik metodikk praktisk da jeg ønsker detaljert informasjon om beboernes oppfatninger av grønnstrukturen innenfor avgrensede boligområder. I følge Thagaard (2011) kjennetegnes case studier «ved undersøkelsesopplegg som er rettet mot å studere mye informasjon om få enheter eller cases» (Thagaard 2011: 49). Mer om valg av caseområder blir forklart nærmere i nesten kapittel.

For å kunne svare på forskningsspørsmålene har det vært nødvendig å utarbeide et metodologisk opplegg som i høy grad involverer de som har kjennskap til boligområdenes grønnstruktur. Undersøkelsen er innenfor en kvalitativ metode (Thagaard 2011) hvor jeg utfører intervjuer av beboere. Det har vært viktig å velge en metode som også skaper en nær relasjon mellom intervjuer og informant for å få frem mer detaljert og beskrivende data, i motsetning til kvantitativ forskningsdesign som baserer seg på statistikk (Thagaard 2011: 17-19). Både innenfor hovedproblemstilling med underspørsmål har det vært brukt samme metodikk. Oppgaven har for øvrig fulgt en tredelt struktur (jf. figur 1):

Figur 1 Praktisk bruk av metoden.

2.2 Registering, kartlegging og befaring av caseområdene

For å få en oversikt og bli kjent med caseområdene har det vært nødvendig med befaringer. Det har vært gjennomført en rekke befaring sommeren og høst 2012 og vinteren 2013 med hensikt å danne seg et inntrykk av områdene i både sommer, - og vintersituasjon. Befaringer har også vært til hjelp for å oppdage og registrere detaljer som ikke fremkommer spesielt godt på offentlig kartdata, spesielt i grøntområder innenfor bebyggelsen.

Til arbeidet med kartlegging har det også blitt brukt ortofoto, offentlige arealkart og skråfoto over områdene. I tillegg har google «streetview» i noen tilfeller vært viktig for å orientere seg.

2.3 Intervju

Studien er basert på 21 intervjuer (alle over 18 år), henholdsvis 6 i case område 1, og 15 i case område 2. Fordelingen har sammenheng med oppgaveområdenes ulike størrelse og utstrekning og antall innbyggere. Barn og ungdom har også fått mulighet til å delta i intervjuene sammen med foreldrene ved å svare på spørsmål som omhandlet verdier direkte tilknyttet lek og oppholdsplasser i grønne omgivelser. Tidsbruk for hvert intervju var ca. 45-60 minutter.

Gjennomføringen av alle intervjuene ble utført på samme måte. Jeg hadde på forhånd kategorisert intervjuet i ulike tema basert på mine forskningsspørsmål, såkalt semistrukturert intervju basert på en intervjuguide. Hvert tema inneholdt noen hovedspørsmål, og utdypende underspørsmål. Jeg prøvde å følge spørsmålene innenfor hvert tema kronologisk, men var likevel åpen for å bryte denne strukturen hvis informant og intervjuer hadde en god dialog, og hvor dette føltes nødvendig for intervjuets beste ved å bryte med strukturen. Før et nytt tema ble gjennomgått sjekket jeg at alle spørsmålene var besvart.

Informantene var under hele intervjuet besittelse av områdekart (grunnkart og ortofoto). Dette var viktig for å kunne orientere beboerne geografisk, og for å kunne engasjere de i spørsmålene tilknyttet intervjuet. I tillegg til de muntlige opplysninger fra intervjuet oppfordret jeg informantene til å vise (eller markere) på kartet hvis det var områder eller spesielle opplysninger som de mente var av interesse, og som kunne supplere muntlige

fremstillinger. Dessuten oppfordret jeg informantene til å komme med opplysninger de mente var utelatt av intervjuer, men som likevel kunne være av interesse for oppgaven.

2.3.1 Ethiske spørsmål i tilknytning til kvalitativ metode

I følge Thagaard (2011) er «studier hvor det er direkte kontakt mellom forsker og de som studeres, (...) utarbeidet særskilte etiske retningslinjer som definerer forskerens forhold til informanten» (Thagaard 2011: 23). Dette er typisk for en kvalitativ metode hvor intervju er en viktig del av metodikken.

Etiske retningslinjer som inngår i dette inkluderer ulike behandlinger av personopplysninger (Thagaard 2011: 24). Dette er spesielt viktig da data som fremkommer i denne analysen ikke kan spores tilbake til informantene. I følge Thagaard (2011) er det videre tre prinsipper i forbindelse med dette som er viktig å følge ved bruk av en kvalitativ metode: informert samtykke, konfidensialitet og konsekvenser av å delta i forskningsprosjekter (Thagaard 2011: 24). Jeg har vært opptatt å følge prinsippene gjennom hele prosessen ved at informantene har fått god informasjon omkring spørsmålene knyttet til etiske krav.

2.4 Visualisering av grønnstrukturverdier på kart

Etter intervjuet fikk informantene muligheten til å verdsette alle offentlige grønne arealer innenfor oppgaveområdet ved at informantene ble bedt om å tegne inn grønnstrukturverdiene på kart. Samtidig forklarte jeg nok en gang hva jeg la i begrepet offentlig grønnstruktur, og tydeliggjorde oppgaveavgrensningen slik at det skulle bli lettere for informantene å skravere de offentlige grøntområdene. Hensikten med verdsettingen var en «overføring» av informasjon fra intervjuene til et visuelt verdikart, som en slags oppsummering av hva som hadde blitt fortalt under intervjuene. En visuell verdianalyse er i tillegg et meget anvendelig verktøy for å få frem verdiinformasjon over et område tydelig og lettfattat (Stahlschmidt og Nellesmann 2009: 76).

Informanten fulgte en sjekkliste med ulike grønnstrukturverdier (tilnærmet hva som ble spurt om under intervjuene) som bakgrunn for verdissetingen. Sjekklisten var en slags «huskeliste» over hva som allerede var blitt fortalt under intervjuene. De ble bedt om å vurdere alle

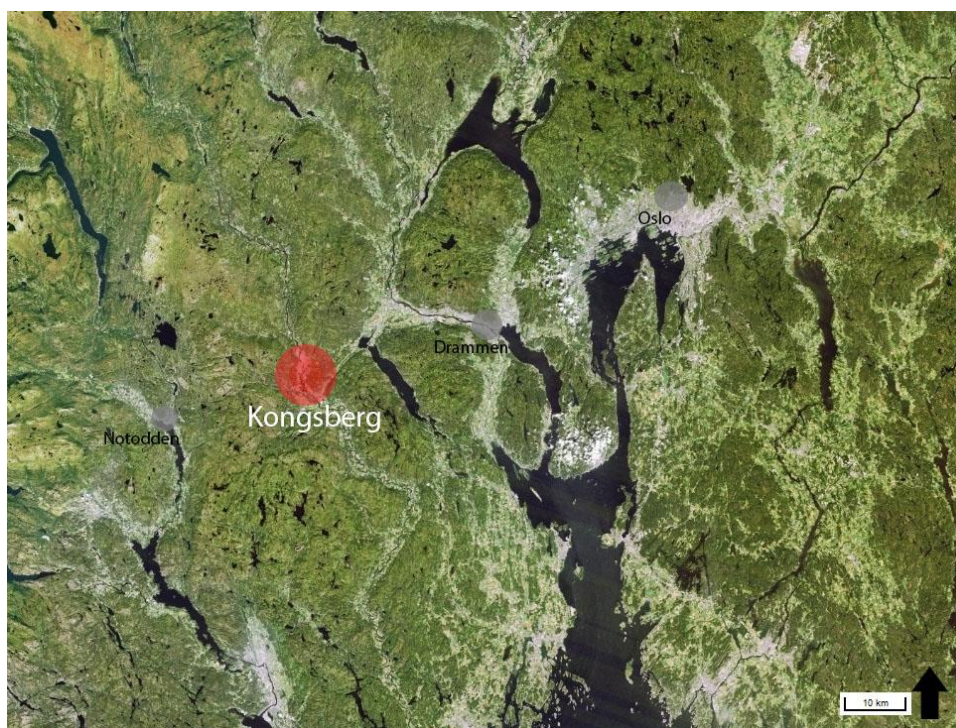
kriteriene på listen før de graderte grøntområdene med **liten og/eller ingen verdi, middels verdi eller høy verdi**. I praksis ble den endelige verdsettingen av et område utført ved at informanten ved skjønn tok en vurdering av punktene på listen, og kom frem til en felles områdeverdi som de oppfattet som passende for området.

Hovedtrekkene fra alle verdikartene er implementert i resultatdelen innenfor hver case, og er brukt for å visualisere hva som ble sagt under intervjuene. På mine egenproduserte kart ønsket jeg å få frem de mest karakteristiske trekk på verdier som ble tegnet inn av informantene, og se dette i samsvar med hva som ble fortalt under intervjuene. Verdikartene som ble tegnet av informantene kan ses som vedlegg i denne oppgaven.

3 Innledning til analyse

3.1 Begrunnelse for valg av caseområder

I følge Flyvbjerg (2004) kan strategisk valgte case innenfor kvalitative studier bidra til en generaliserbarhet. Jeg har valgt Kongsberg som studieområde da jeg oppfatter byen som en nokså typisk norsk småby hvor størstedelen av boligmassen består av frittliggende småhusbebyggelse, hvorav den private hage er et tydelig innslag i bybildet. Dette bidrar også til omgivelser preget av en generelt god plass mellom husene og relativ lav utnyttelse av boligmassen. Sammen med den offentlige grønnstrukturen skaper dette et grønt bylandskap for flestparten av byens innbyggere. Figur 2 viser Kongsbergs plassering i regionen.

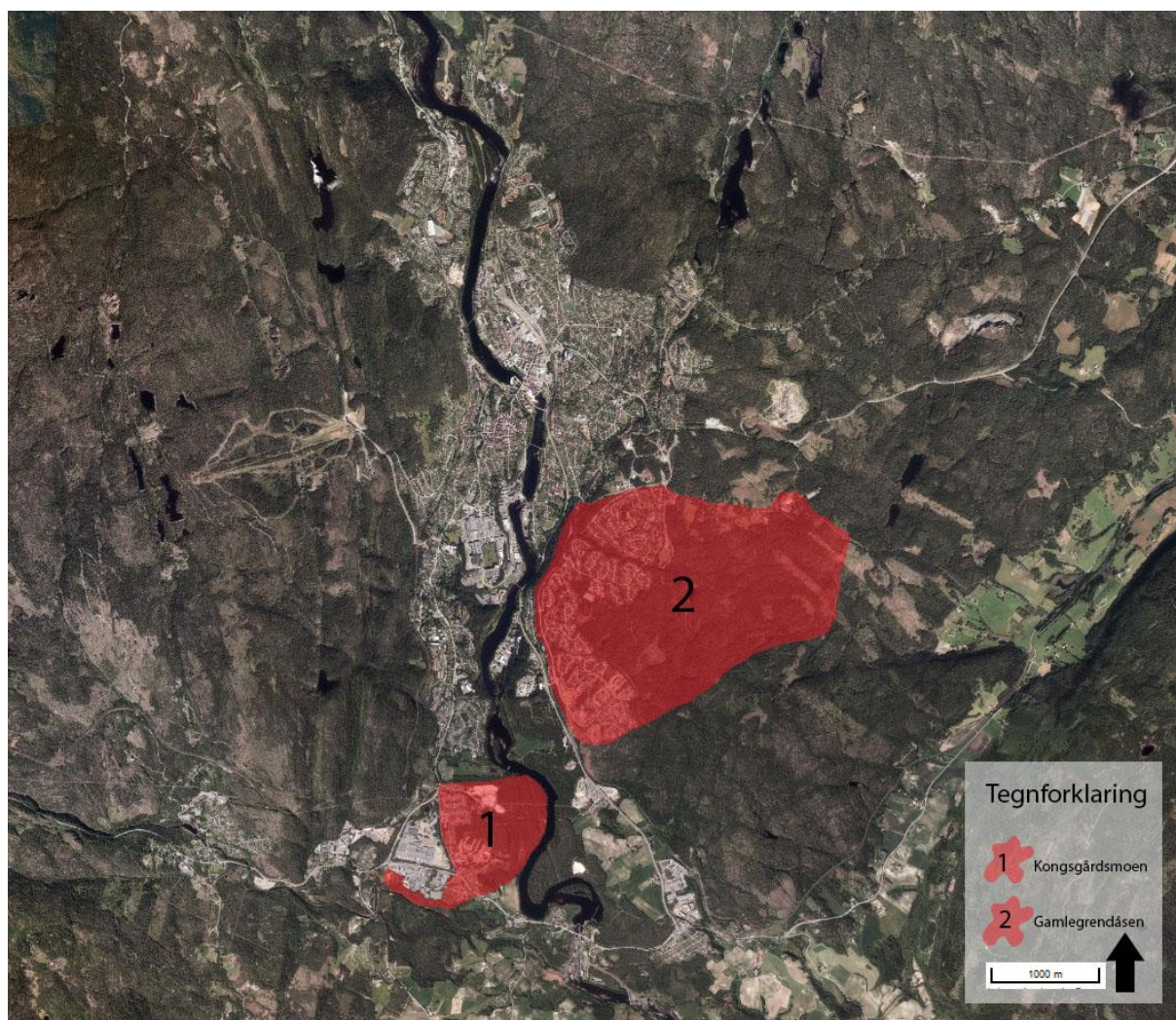

Figur 2 Kongsbergs beliggenhet i regionen.

Som de fleste andre norske byer, har Kongsberg grønne omgivelser som sin nærmeste nabo. Den langstrakte formen i nord-sørlig retning muliggjør lett tilgjengelige grøntområder på begge sidene av byen, hvor bymarken preges av en rik, mangfoldig og sammenhengende grønnstruktur. Bymarken er også inngangsport til de større skog- og fjellområder som dominerer utkantstrøkene i Kongsberg. Landskapet muliggjør god tilgang til byenes grøntområder for de fleste av beboerne.

Tradisjonelt har bylandskapet strukket seg utover i periferien, mens vi i dag ser en større utvikling omkring sentra etter rådene politiske føringer- og retningslinjer om å fortette. Dette har også konsekvens for nedbygging av grønnstruktur. Dette er fellestrekk med de fleste norske byer i dag.

Analysen baserer seg på casestudier av to boligområder i Kongsberg kommune. Områdene er Kongsgårdsmoen og Gamlegrendåsen (jf. figur 3).

Figur 3 Caseområdenes lokalisering i Kongsberg.

Valg av case-områder er gjort på bakgrunn av følgende kriterier:

1. Boligområdene har en interessant og variert grønnstruktur både innenfor- og utenfor bebyggelsen, som til sammen kan bidra med et differensiert syn på beboernes grønne verdier.

2. Mange av grøntområdene beliggende utenfor bebyggelsen er i lokalmiljøet kjent som viktige nærturområder for Kongsbergs innbyggere. Dette kan bidra til at beboerne har god kjennskap til områdene, og kan komme med interessante opplysninger omkring hva de verdsetter.
3. Med denne oppgaven har det vært ønskelig å vektlegge den private grønnstrukturen, dvs. hagene, i like stor grad som offentlige, da hager vanligvis er en betydelig del av boligområders grøntområder. Det var derfor naturlig å velge boligområder med småhusbebyggelse, hvor eneboliger med privat hage er fremtredende.

Jeg har valg å studere to cases for å erverve mer kunnskap om grønnstruktur innenfor to ulike boligområder. Områdene er ulikt rent morfologisk, både forholdet mellom mengde av offentlig og privat grønnstruktur, grønnstrukturens størrelse og form, og samtidig hvordan bebyggelse- og veier er plassert innenfor boligområdet som kan ha noe å si for beboernes oppfatning av grønnstrukturen. Dessuten er friluftsområdene tilknyttet de to valgte boligområdene ulike både når det gjelder størrelse og form.

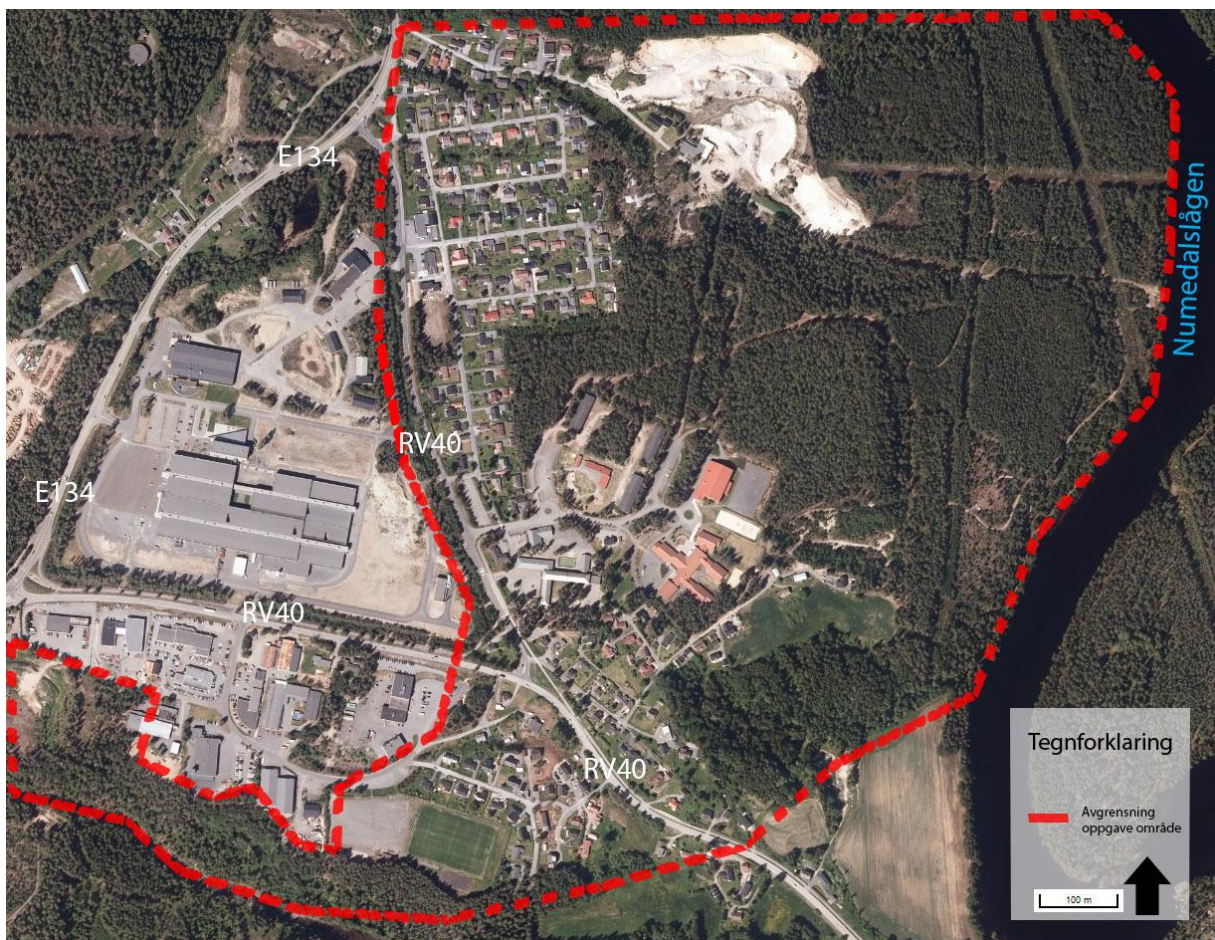
En studie av to ulike boligområder vil kunne bidra med mer kunnskap, og kan samtidig øke forståelsen av hvorfor beboerne eventuelt verdsetter grønnstrukturen forskjellig eller likt i de to casene. Denne studien er derfor komparativ med det formål å kunne sammenligne resultatene fra boligområdene opp mot hverandre (Thagaard 2011: 50), og til slutt bidra til en mer reflektert diskusjon basert på data fra to forskjellige case. En komparativ studie kan også være et strategisk grep for økt generaliserbarhet (Flyvbjerg 2004)

Boligområdet på Gamlegrendåsen har blitt beskrevet som et «best case» (Bjørneboe 2005), hvor grønnstrukturen har vært en viktig del av planleggingen fra begynnelsen av, og som i følge Bjørneboe (2005) også har blitt svært vellykket. Med dette som utgangspunktet har det vært spesielt interessant å høre hvordan beboerne oppfatter grøntområdene, og om god planlegging har noe å si for oppfattelsen av grønnstrukturen

3.2 Introduksjon til Caseområde 1: Beskrivelse av Kongsgårdsmoen

3.2.1 Avgrensning av oppgaveområde

Mot nord- og sørlig retning avgrenses oppgaveområdet av områder med dyrket mark, i øst av eleven Numedalslågen, og i vest mot E134, Rv 40 og industri- og næringsbebyggelsen (jf. figur 4).

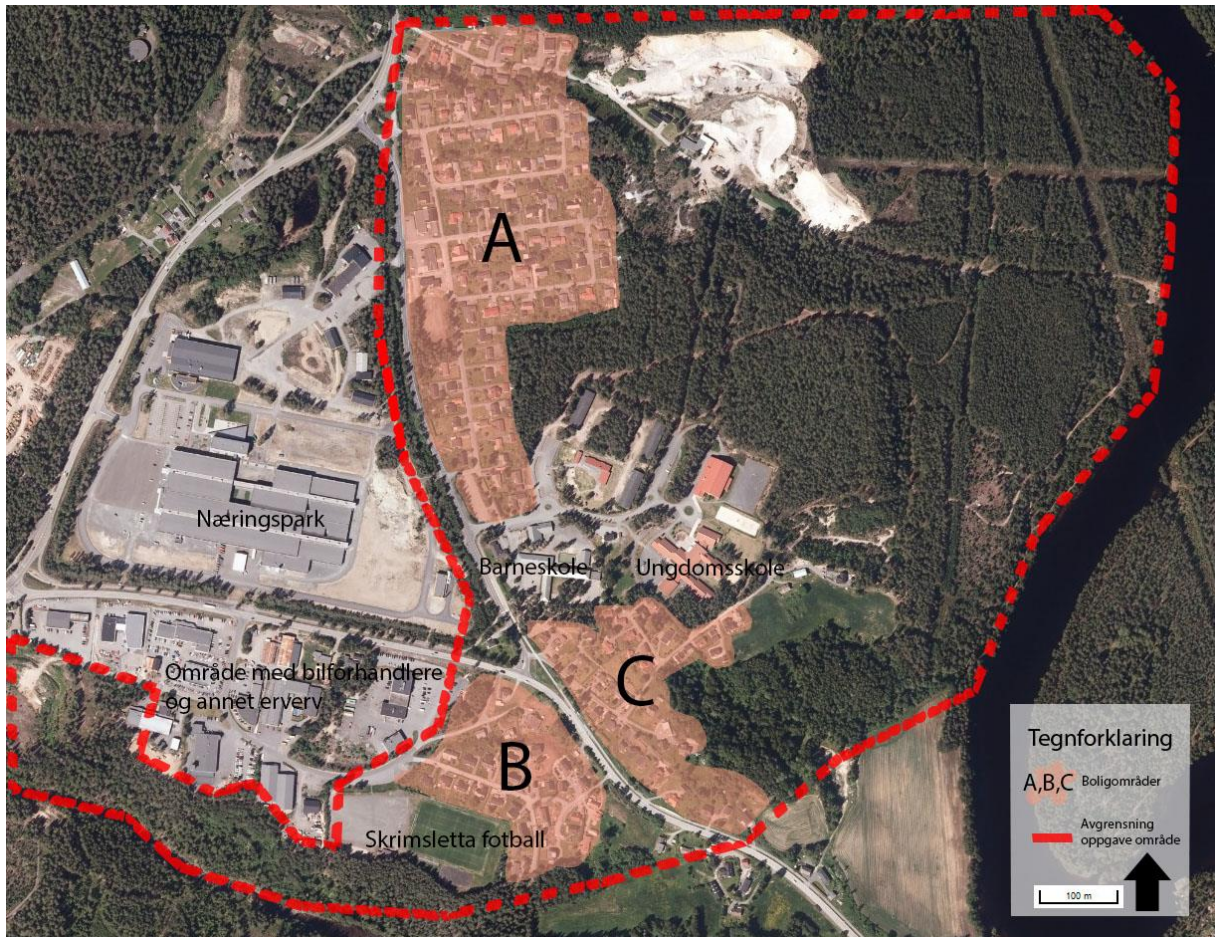
Figur 4 Avgrensning av oppgaveområde Kongsgårdsmoen.

3.2.2 Generell karakteristik

Kongsgårdsmoen består av en rekke mindre boligområder på Kongsbergs vestside (jf. figur 5), ca. 4 km utenfor sentrum av Kongsberg. Boligområdene består av frittliggende småhusbebyggelse i form av eneboliger og et fåtall 2-4 mannsboliger. Totalt er det ca. 140 boliger innenfor oppgaveområdet (Kongsberg kommune 2013). A; B, C

Det største boligområdet ble utviklet på 50-60 tallet, og har i mindre grad ekspandert i tiden etterpå. Også de andre mindre boligområdene har stort sett ligger uforandret etter de ble utbygget, selv om enkelte nye boliger har kommet til ved en såkalt «eplehagefortetting» (Bjørneboe 2005: 154).

Utenom boligbebyggelsen bærer området preg av å være et konglomerat med både næringspark, bilforhandlere og annen ertverv, barne- og ungdomsskole, idrettshaller og fotballbaner, samt et større innslag grønnstruktur spredt omkring. Boligområdene ligger nær denne bebyggelsen.

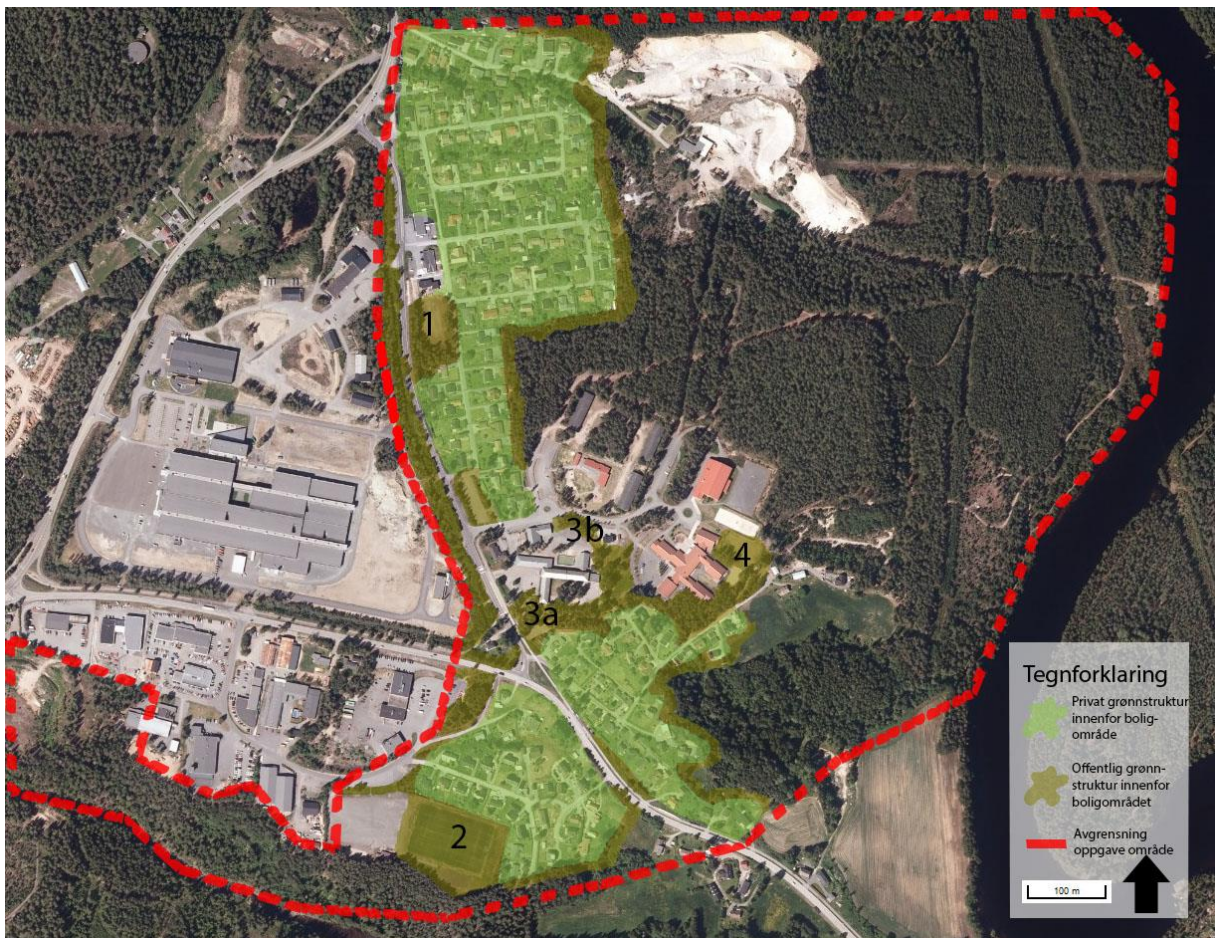

Figur 5 Områdekarakterstikk. Grupper av boligområder (A,B,C), skoler og omkringliggende næringsbebyggelse.

3.2.3 Grønnstruktur internt i boligområdet, innenfor boligbebyggelsen

Området er preget av småhus med private hager og hvorav de fleste med store, dype tomter. Det er lite nettverk av offentlig grøntarealer beliggende mellom boligbebyggelsen (jf. figur 6, nr. 1). Det finnes riktignok kantvegetasjon umiddelbart tilknyttet boligområdenes randsoner.

Ved ransonene finnes det også en rekke kultiverte grøntarealer. Ved boligområdet B finnes fotballbane (Skrimsletta), (jf. figur 6, nr. 2) og rundt skolene ved boligområdene A og C finnes det en rekke menneskepåvirkede grøntarealer i tilknytning skoleområdet med lekeområder (jf. figur 6, nr. 3 a og b), volleyball, (jf. figur 6, nr. 4) og andre aktiviteter.

Figur 6 Privat- og offentlig grønnstruktur innenfor bebyggelsen på Kongsgårdsmoen.

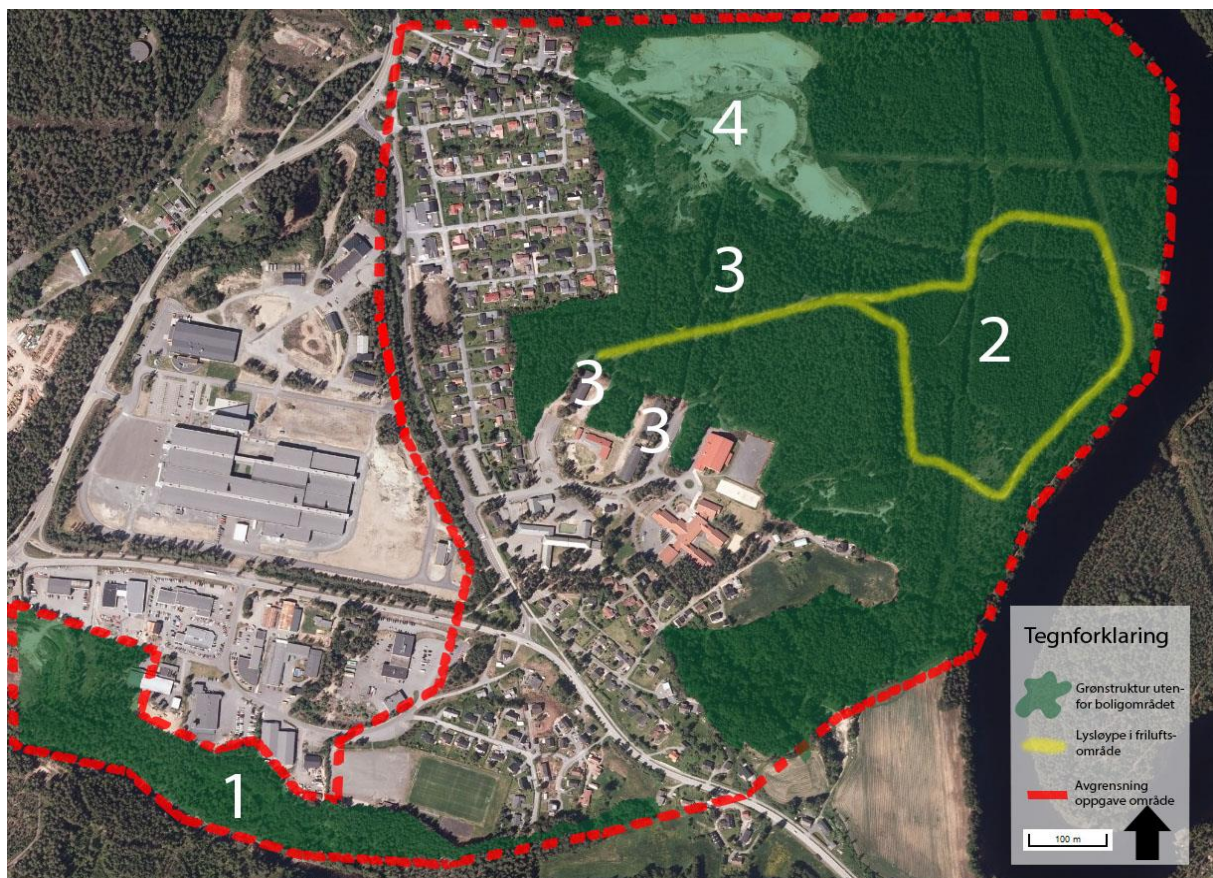
3.2.4 Grønnstruktur og områdekarakter utenfor boligbebyggelsen

Det finnes sammenhengende grønne områder i form av naturmark rundt boligområdene. Mesteparten av disse områdene befinner seg i bratt terreng ned mot kopperbergselven, samt en del grenser mot næringsbebyggelsen i tilknytning til boligområde B (jf. figur 7, nr. 1).

I tilknyttet felt A finnes friluftsområder med et omfattende og sinnrikt system av stier og skogsbilveier i dette området (jf. figur 7, nr. 2). I området er det også en lysløype som følger noen av de større skogsbilvegernes trase. Enkelte eldre militære bygninger og inngjerde installasjoner er fremdeles synlige i terrenget, selv om de ikke nå blir brukt av forsvaret (jf. figur 7, nr. 3). Et større sandtak setter visuelle spor i terrenget (jf. figur 7, nr. 4). Området har for øvrig preg av usjenert naturmark.

Topografien deler friluftsområde i to, hvorav den øvre delen er beliggende på et platå, og grenser mot boligbebyggelsen, barnehage, barne- og ungdomsskole innenfor område A. Den nedre delen er i utstrekning området største skogsområde, og avgrenses av elven Numedalslågen. Stigningen mellom nivåene kan være vanskelig å forsere der hvor det ikke finnes stier og lysløype.

Området preges for øvrig av lysåpen furuskog på sandholdig grunn, mens noen sørvestvendte helninger har preg av en noe mer løvskog som osp, poppel etc. I den nedre delen av friluftsområde mot Numedalslågen er det også stort innslag av tettere granskog.

Figur 7 Grønnstruktur utenfor boligområdet på Kongsgårdsmoen.

3.3 Introduksjon til Case 2: Beskrivelse av Gamlegrendåsen

3.3.1 Avgrensning av oppgaveområde

Mot nord avgrenses oppgaveområdet av nytt utbyggingsfelt på Gamlegrendåsen, og på vei mot Majorplass, og i sør lafteråsen. I vest avgrenses området av riksveg 87 og jernbane, og i øst ved grusveien som ender på Majorplass.

Figur 8 Avgrensning av oppgaveområde Gamlegrendåsen.

3.3.2 Generell karakteristik

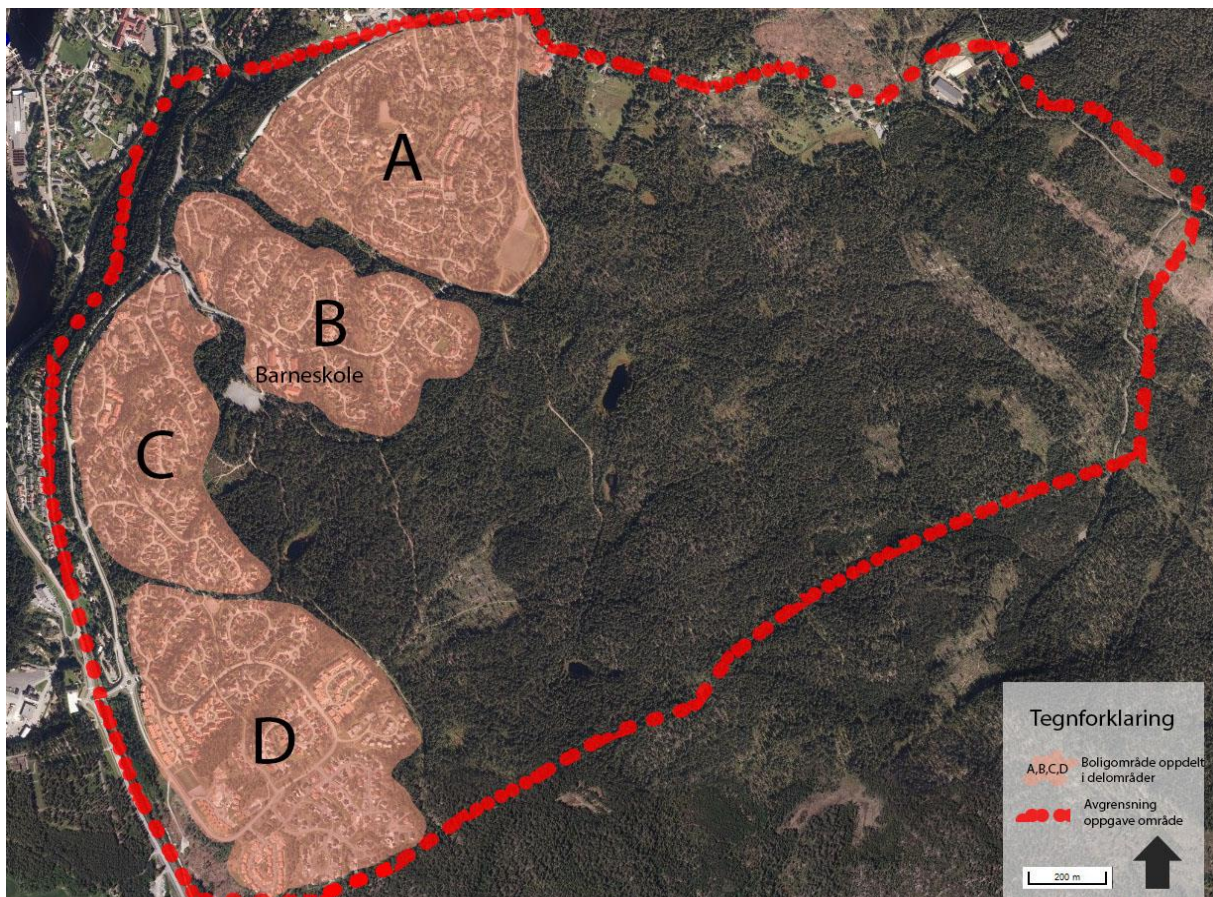
Gamlegrendåsen er et langstrakt boligområde i nord-sørlig retning beliggende på Kongsbergs østside, hvorav den eldste, nordlige delen, befinner seg ca. 2 km fra Kongsberg sentrum. Størrelsesmessig kan område oppfattes som en egen bydel innenfor sentrumsområdene. Området ble utviklet som feltutbygging fra 1970-tallet (Bjørneboe 2005) og har gradvis blitt bebygget frem til i dag. Et større prosjektert område er i dag under utvikling i den nordlige

delen (utenfor oppgaveområde) og knytter dermed området sammen med resten av Kongsbergs boligbebyggelse (Kongsberg kommune 2013).

Boligområdets visuelle karakter bærer preget av den gradvise utbyggingen (jf. figur 9, delområder A, B, C, D på kart), men boligområdet sett under har likevel en helhet løsning i alt fra plassering av hus, veier og grønnstruktur etter prinsippet med oppdeling av boligområdet i stortomter (Bjørneboe 2005: 89).

Boligområdet består av småhusbebyggelse, hvor både eneboliger, tomannsboliger, rekkehus og kjedehus er representert. De aller største eneboligene («villabebyggelse») på de største tomtene er gjerne lokalisert innenfor stortomter anlagt på 1980-tallet, mens eneboliger i dag er gjerne anlagt i mer konsentrerte husklynger. Uansett er tettheten i bebyggelsen ikke spesielt høy.

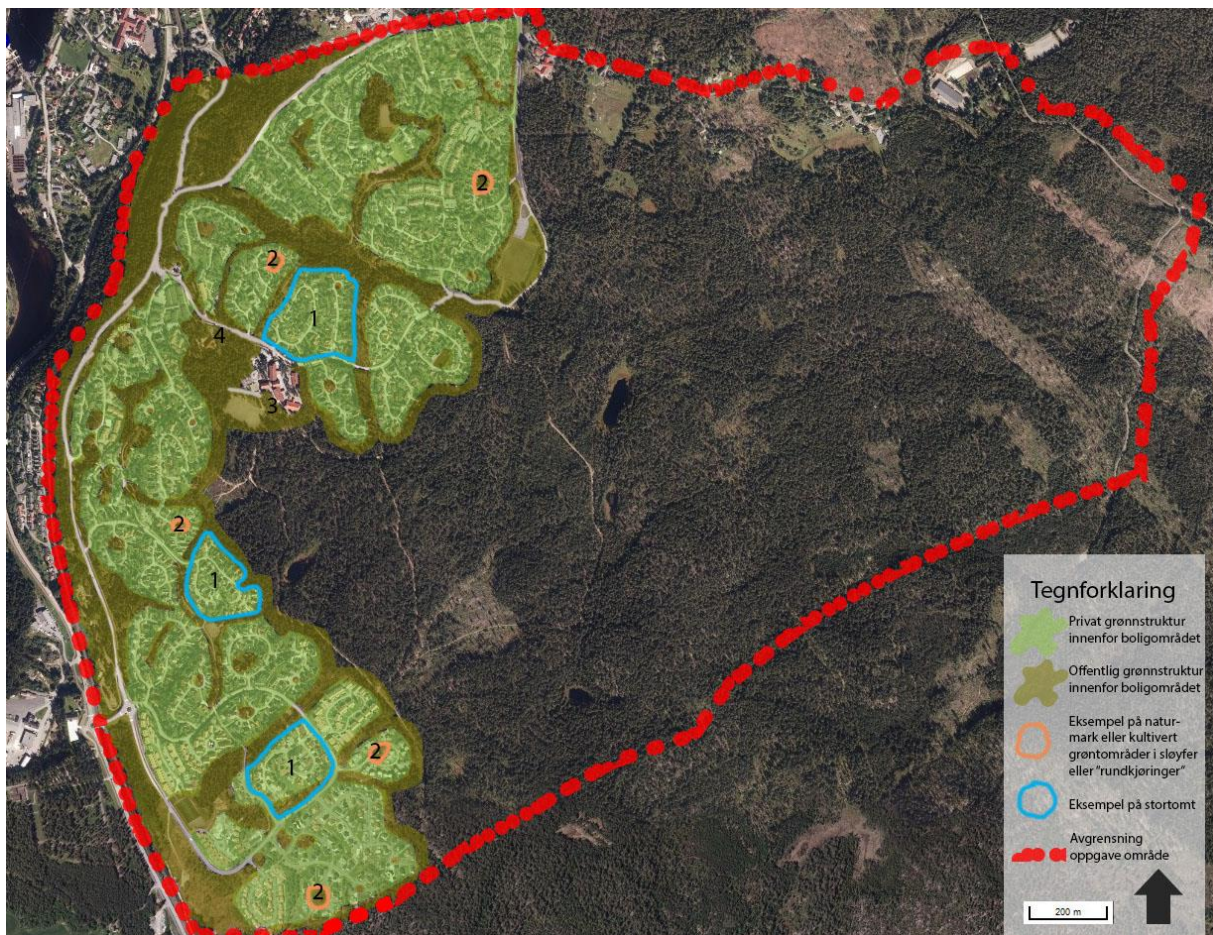
Innenfor boligområdet er det en høydeforskjell på ca. 100 meter, noe som bidrar til at deler av bebyggelsen ligger i en helning i øst-vestlig retning. Flesteparten av boligene ligger høyere oppe, hvor platået kun er småkupert.

Figur 9 Boligområde oppdelt i delområder.

3.3.3 Grønnstruktur internt i boligområdet, innenfor boligbebyggelsen

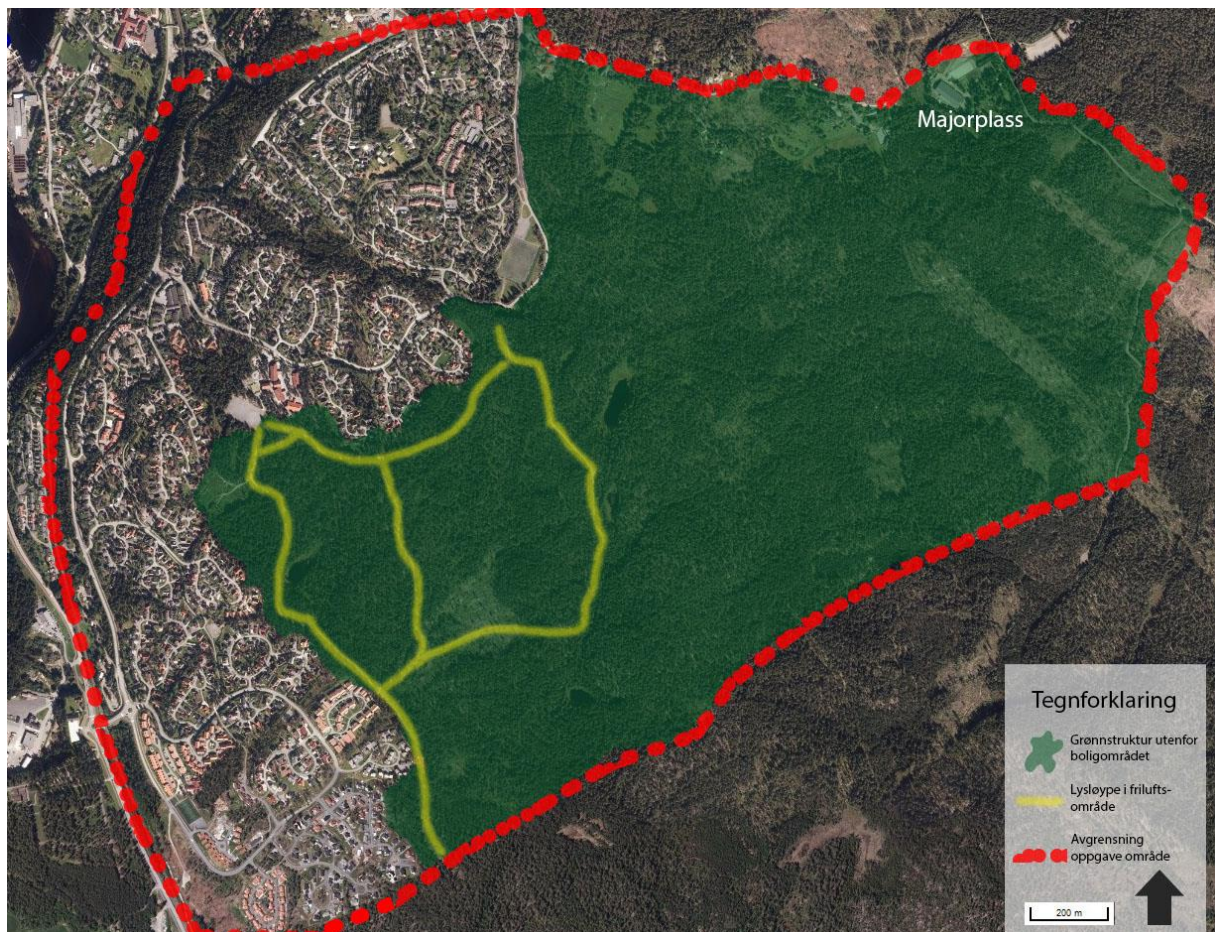
Det er rikelig med grøntområder både på offentlige- og private arealer. Den offentlige grønnstrukturen har et sammenhengende preg og binder områdene sammen i nord-sørlig retning med et tilhørende nettverk av stier- og gangveier. Stortomter (jf. figur 10, nr. 1) er adskilt fra hverandre med belter av grønnstruktur imellom. Et karakteristisk trekk på Gamlegrendåsen er de mange tilfeller hvor adkomstveiene er anlagt som store sløyfer eller avsluttet med «rundkjøringer» i blindgater (jf. figur 10, nr. 2). Det finnes en rekke grønne anlegg for aktiviteter og idrett i hele boligområdet, hvor områdene rundt barneskolen (jf. figur 10, nr. 3) og (Birger) Ruud hytten (jf. figur 10, nr. 4) er blant de største og mest innholdsrike. Dette oppleves som en integrert del av boligområdets overordnede grønnstruktur.

Figur 10 Privat- og offentlig grønnstruktur innenfor bebyggelsen på Gamlegrendåsen.

3.3.4 Grønnstruktur og områdekarakter utenfor boligbebyggelsen

Ved bebyggelsens randsone går friluftslivsområdene uhindret over i de større markaområdene som omkranser Kongsberg. Det er flere muligheter for å følge grønne korridorer fra boligområdene og ut til de vidstrakte friluftsområdene utenfor boligområdet. En del av de gamle feगतene og steingjerdene kan man følge i samme traseer, og inneholder samtidig stier. Ellers er det et omfattende veg- og stisystem i friluftsområdet, også med flere traseer for lysløype til bruk vinterstid. Ca. midt inne på friluftslivsområdet på Gamlegrendåsen finner vi Majorplass, hvor en rekke grusveier forbinder området ytterligere sammen. Størsteparten av området bærer preg av naturmark i et småkupert terreng. Vegetasjonen består av gran- og furuskog på skrint jordsmonn, med en del berg synlig i dagen. Det finnes en rekke myrområder, bekker og tjern.

Figur 11. Grønnstruktur utenfor bebyggelsen på Gamlegrendåsen.

4 Resultater

Denne delen gir en beskrivelse av data fremkommet av intervjuene. På grunn av omfattende mengder data etter intervjuprosessen, har det vært nødvendig å komprimere innholdet noe. Data gjengis likevel så korrekt som mulig, ved at bredden av forskjellige meninger og synspunkter på en mest riktig måte synliggjøres uten fortolkede innslag av forfatteren. For oversiktlighetens skyld følger presentasjonen av dataene samme struktur som de tematiske oppstillingene brukt i intervjuet, ved at et eller flere tema svarer på én av underproblemstillingene. Opplysningene er også vist på kart innenfor hvert tema, som tar utgangspunktet i intervju og verdikartene til informantene. Caseområdene behandles separert i denne første delen. Tolkninger, sammenligninger og diskusjon av data kommer i neste del av analysen.

4.1 Resultater Case 1: Kongsgårdsmoen

«Hvilke bruksverdier og andre funksjoner for offentlig grønnstruktur finnes, og hva opplever beboerne som det viktigste?»

Forskningsspørsmålet tar for seg temaene «Offentlig grønnstruktur for daglig bruk», «Andre funksjoner for offentlig grønnstruktur» og «Viktighet av offentlig grønnstruktur til bruk eller offentlig grønnstruktur med andre funksjoner».

4.1.1 Tema: Offentlig grønnstruktur for daglig bruk

Temaet er delt i to deler, og er for ordens skyld presentert etter henholdsvis grønnstruktur innenfor- og utenfor bebyggelsen.

4.1.1.1 Bruk av grønnstruktur innenfor bebyggelsen

Informantene mente det var få offentlige grøntområder som ble brukt innenfor boligområdets bebyggelse. Dette ble av de fleste begrunnet med at det ikke var tilgjengelige grønne områder

som var spesielt tilrettelagt for bruk, eller at slike områder ikke eksisterte. I følge informantene fantes det ikke stier eller grønne korridorer mellom bebyggelsen som kunne brukes. Et unntak ble likevel nevnt av flere. Innenfor boligområde del A (jf. figur 12 og figur 16, nr. 1) var det en mindre åpen plass som av flere ble ansett som et viktig friområde, og ble brukt som fotballbane og lekeplass innenfor boligområdets bebyggelse. Området fungerte også som skøytebane vinterstid. De fleste av informantene brukte ikke områder selv, men flere mente områdene var viktig for barn og unge og deres familier: *«Når jeg har barnebarn på besøk drar vi noen ganger hit ned og leker. Spesielt spiller vi fotball eller slår badminton. Jeg synes det er viktig å ha noen slike friarealer som holder seg unna trafikken. Selv om området ikke er spesielt god tilrettelagt for lek synes jeg det er et godt friareal for å gjøre akkurat hva man vil. Foretrekker bare at områdene har den plass som trengs for ulike aktiviteter»* (Mann 63 år).

Figur 12 Friområde innenfor boligområde A.

Av lekeområder for de minste barna var det spesielt enkelte av de grønne områdene i tilknytning til barneskolen som ble oppfattet som viktig for boligområdenes lekeplasser. Uteområdene i skogen nedenfor barneskolen ble brukt til lek hos de minste utenom skoletid (jf. figur 13 og figur 16, nr. 2), og ofte i kombinasjon med lekeapparater tilknyttet skolen.

Noen av disse områdene ble også brukt som akebakke vinterstid. For de noe større barna ble «ballbinge» (jf. figur, nr. 3) og andre kultiverte grønne arealer brukt som kombinert lek og «møteplass» funksjon. Dette ble dokumentert av flere av informantene sine barn som under intervjuene skjøyt inn kommentarer som at de gjerne likte «å henge her» (Gutt (12), sønn til informant) i slike områder.

Figur 13 Grøntområde på andre siden av vegen er brukt som lekeområde også etter skoletid.

Informantene kommenterte spesielt aktiviteter på fotballbanene beliggende vis á vis boligområde B (jf. figur 14 og figur 16, nr. 4). Ingen av informantene brukte området selv, men de fleste oppfattet området likevel som viktig for idrett. Én av de nærmeste naboene var likevel av den oppfatningen at fotballbanen ble en kilde til støy og uro; «*Det er mye aktivitet på fotballbanene her i sommerhalvåret. De som bor her må lære seg å tilpasse seg dette, ellers bor de på feil sted. Men merker at støy og andre ulemper fra fotballbanen kan være plagsomme til tider. Spesielt fotballer som skytes ut av banen, over sikkerhetsnett, og inn i boligområdet. Det kunne absolutt vært en sone med vegetasjon eller noe i mellom*» (Mann 28 år).

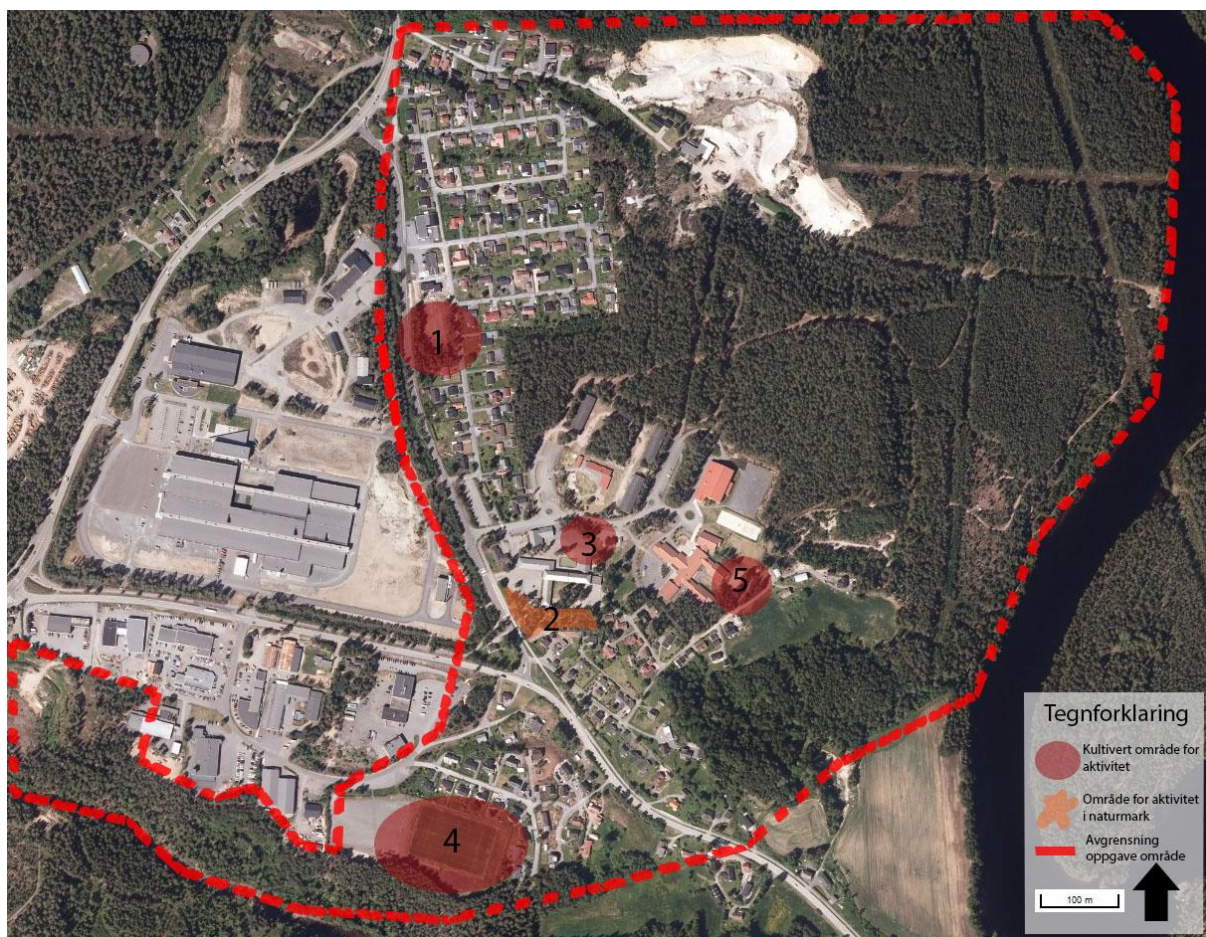
Figur 14 Fotballbane (Skrimsletta) innenfor boligområde B.

Flere av informantene opplevde at de grønne arealene rundt ungdomskolen også ble brukt som møteplassfunksjon for ungdommer. En av de yngste informantene kunne fortelle at hun noen ganger brukte volleyballbanen ved ungdomskolen sammen med venner (jf. figur 15 og figur 16, nr.5). Men hun registrerte spesielt område som viktig for de noe yngre ungdommene på ungdomskoletrinnet. «Jeg opplever området som et sted hvor ungdom møtes ofte etter skoletid, spesielt på sen ettermiddag og kveld» (Kvinne 19 år). Informanten pekte også på at det før var gruslagte baner utenfor skolen som ble mye bruk til fotball og andre aktiviteter i fritiden. Nå var mange av utendørs aktivitetene forsvunnet da idrettshall med kunstgressbane var bygget på arealet, og med dette forsvant også den synlige bruken utendørs. De fleste informantene opplevde allikevel at områdene rundt skolen var et viktig møtested for ungdommer, spesielt i sommerhalvåret med lysere kvelder. Informantene var noe mer i tvil om møteplassfunksjonen var tilknyttet grønne omgivelser eller asfalterte flater. Mange opplevde en kombinasjon av asfalterte flater og grønne flater som viktige for møteplassfunksjonen, men at grønne omgivelsen var særlig godt egnet for å slappe av, ligge på gresset osv. når noen var tilskuere til volleyball eller andre aktiviteter.

Figur 15 Området rundt ungdomskolen med aktiviteter og møteplassfunksjon.

Mindre ble grøntområdene brukt til møteplasser blant voksne. Én av informantene forklarte at hun syntes friområde i boligområde A (jf. figur 12 og figur 16, nr. 1) kunne vært forbedret for å gi økt funksjonalitet som friområde. Hun synes området var fint å ha her, men oppfattet at området i mindre grad ble brukt, og i alle fall av de voksne. *«Jeg opplever boligområdet som veldig lite sosialt, for eksempel mellom naboer som møtes. Det kan muligens være fordi det ikke finnes gode steder å samles. Nå kan det kanskje ikke forventes at naboer skal samles på denne måten, fordi de ikke har tid eller interesse, og det fungerer kanskje bedre i et borettslag hvor ingen har hager. Men i det forrige boligområdet jeg bodde hadde vi en plass som vi brukte flere ganger i året. Det var spesielt hjemmeverende mødre med små unger som samles her. Men også eldre som slo av en prat. Det hadde vært hyggelig om én plass i boligområdet kunne vært tilrettelagt for mer sosialt samvær. For eksempel en hyggelig sittegruppe, og en lekeplass for de yngste. Grøntområdet finnes jo, men for meg oppleves hele området som nokså dødt fordi det ikke oppfordres til bruk slik det nå ser ut»* (Kvinne 37 år).

Figur 16 Kart over bruk av grønnstruktur innenfor boligområdet.

4.1.1.2 Bruk av grønnstruktur utenfor bebyggelsen

I nær tilknytning til bebyggelsens randsone og videre utover i skogen ble også flere grøntområder for lek og aktiviteter avdekket (jf. figur 17 og figur 24, nr. 1). De fleste av informantene brukte ikke områdene selv, men de var klar over at områdene ble brukt av barn og unge i forskjellige aldre. Dette var enten fordi deres egne barn lekte her, eller at de observerte aktivitet i de respektive områder. I et par tilfeller hadde informantene også brukt områdene når de var yngre, og av den grunn kjente til omgivelsenes muligheter for bruk.

Her var det i tillegg bygget noen trehytter. Det var i følge flere av informantene et godt lekeområde for barna i boligområde. «Skogen rett utenfor husene er i grunn ideelle for barn. Spesielt de brede veiene til lysløypa gjør at de kan sykle like bra som på en asfaltert vei, og i mer trygge omgivelser» (Mann 55 år). Jeg oppfordret under intervjuene et par av informantene å spørre barna sine om hva de synes var fint med å leke her. Det ble poengtert at

skogen var «*spennende*» (Jente (9) datter til informant), og at det var «*så mange ting å gjøre*» (Gutt (8), sønn til informant). De fortalte også at de opplevde sandtakene i nærheten som interessante, men at dette var farlig område, så de fikk ikke lov til foreldrene sine å være her.

Figur 17 Lekeområde i lysløypetrase og skog utenfor bebyggelsen i boligområde A.

Skogsområdene bærer også preg av annen menneskelig påvirkning. Noen av informantene viste meg på kartet hvor de hadde observert både lauvo, presenninger, hinderløype med tau i mellom trær og samlingsted (jf. figur 18 og figur 24, nr. 2). De var ikke helt sikre på hvem som brukte dette, men de kunne tenke seg at det var barnehagen i område, eller speidere. Et sted i skogen nær lysløypen var det en permanent samlingsted i skogen hvor det var bygget sittegrupper og gapahuk med en bål plass i midten (jf. figur 19 og figur 24, nr. 3). Også her var de usikre på hvem som brukte område, fordi de aldri så området i bruk. Men de oppfattet at det til tider ble brukt, fordi flere hadde brent bål med jevne mellomrom.

Figur 18 Aktivitetsområde for lek i skogen.

Figur 19 Samlingsted i skogen.

For annen bruk av friluftsområde utenfor boligområdet henviste de fleste informantene til resten av skogsområdene utenfor boligområde A og C, i østlig retning. Én av beboerne informerte at han brukte områdene svært lite, spesielt fordi han ikke hadde interesse av det, mens en annen hadde få muligheter til å bruke det på grunn av helsemessige årsaker. De andre informantene brukte området regelmessig, og flere brukte områdene til mosjonsaktiviteter i uken, men det forutsatte at det ikke var særlig mye snø i områdene. De opplevde området som ideelle for denne type aktivitet da det var et spesielt godt utbygd løypesystem som også bestod av skogsbilveier og stier. Muligheten for å kunne gå «rundløyper» ble fremhevet som spesielt viktige. De fleste kommenterte traseen for lysløypen som et viktig utgangspunkt for dette, da denne var spesielt bred og fin (jf. figur 20 og figur 24).

Figur 20 En del av lysløypen på Kongsgårdsmoen.

Mindre stier i område muliggjorde også gode muligheter for en variert spasertur. Spesielt stien beliggende parallelt med elven (Numedalslågen) ble oppfattet som en av de aller viktigst i hele området (jf. figur 21 og figur 24): *«Når jeg går tur i skogen, pleier jeg å følge stien langs elva. Jeg synes det er naturskjønne omgivelser, samtidig som jeg liker å se vannet renne forbi. Her nede hører man mindre at byens lyder, i en noe fjernere distanse. Liker godt at*

stien er såpass lang, da kan man gå en lengre tur her nede ved elva, og når man skal hjem kan man følge en av de andre stiene opp til Kongsgårdsmoen» (Kvinne 50 år).

Figur 21 Sti parallelt med Numedalslågen.

I følge flere av informantene traff de på alle mange slags mennesker når de mosjonerte; «*Jeg oppfatter at området blir brukt av alle slags mennesker, både eldre og yngre. Det har nok noe med den gode tilretteleggingen for ulike type aktiviteter i områder. Jeg har flere ganger observert hvordan yngre mennesker gjerne bruker de større skogsbilveiene til å jogge og løpe. Det har nok til dels sammenheng med idrettsanleggene på Kongsgårdsmoen hvor dette området blir brukt til en del av lagidretten, enten som oppvarming før fotball og håndball for eksempel*» (Mann 63 år). Flere kommenterte også at områdene ble bruk som skolestafetter.

Noen mente at nærturområde var viktig for også andre beboere i Kongsberg. Det ble spesielt trukket frem boligområde i Veungsdalen som ligger i nærheten. Informantene viste om flere herfra som brukte skogen i Kongsgårdsmoen som sitt nærturområde. «*Skogen ligger mellom boligområdene på Kongsgårdsmoen og Veungsdalen. I grunn er skogen felles brukt av disse to boligområdene. Jeg har et par venninner som bor der, og som jeg går tur med. Jeg tror nok skogen har like stor betydning for dette boligområdet som det har for oss*» (Kvinne 37 år).

Friluftsområdet ble sett på som mindre betydningsfullt for Kongsbergs resterende befolkning, da informantene mente at de fleste av byens befolkning var velsignet med gode grøntområder tilknyttet sitt boligområde.

Flere forklarte også at området ble brukt til terrengsykling pga. mangfoldet med stier, løyper og veier. Noen av informantene syklet selv i området. De mente at området var godt egnet til dette, særlig på grunn av sikkerhetshensyn da flesteparten av områdene var svært oversiktlige, og dette var viktig for å unngå å kjøre ned folk. De syklet gjerne i traseen for lysløype, som er spesielt bred, og som muliggjorde høy fart på sykkelen uten sjenanse for de gående.

Det var også en god del som fortalte at de gjerne så etter bær og sopp litt utenfor allfarvei når de gikk tur. Mange fortalte at de mindre stiene i områdene gjerne var brukt for å komme til slike egnede områder. Flere av områdene lå litt utenfor de mest benyttet områdene stiene (jf. figur 22).

Figur 22 Karakteristisk område for bærplukking utenfor de største stisystemene.

De fleste av informantene ga uttrykk for betydelig mindre bruk av området vinterstid. På spørsmål om bruk vinterstid ble lysløypen fremhevet som det viktigste. Det var riktignok et

fåfall av informantene som benyttet seg av dette tilbudet, men de som brukte det observerte i perioder mange som aktiviserte seg på denne måten. Spesielt ble det trukket frem muligheten for at lagidretten å benytte seg av områdene, fordi informantene ofte møtte skiløpere i større eller mindre grupper. Fordi lysløypen ikke er spesiell lang var det i følge informantene vanlig å følge hele lysløypens trase, selv om snarveier var mulig.

En av informantene fortalte at det også var muligheter for å gå i preparerte skiløyper utenom lysløypen. Det ble spesielt laget preparerte skiløyper i skogen mot Veungsdalen (jf. figur 24). I følge ham ble dette gjort for at det var lettere å koble boligområdet i Veungsdalen til lysløypen på Kongsgårdsmoen. Videre sier informanten; «*Skiløypa ender i en sløyfe på jordet ved Veungsdalen. For å forlenge skituren går jeg ofte hit. Da jeg kjenner folk i området, pleier jeg noen ganger å møte beboere fra Veungsdalen i dette området, så vi deretter kan gå sammen i lysløypa på Kongsgårdsmoen*» (Mann 63 år).

Stier og turløyper ble oppfattet som lite egnet for å gå tur vinterstid. De fleste gikk aldri tur her på vinteren selv med lite snø i terrenget. Noen fremhevet riktignok enkelte områder i tett vegetasjon hvor snøen i mange tilfeller var sparsom med å legge seg. Etter deres mening var dette spesielt egnet sted til å gå turer på vinteren. De mente at det ikke var så mange som viste å benytte seg av dette, fordi de nesten aldri møtte andre mennesker ved slike anledninger. Noen opplevde også at mildere værtype senvinters/tidlig vår gjorde de fleste stier og veier i områdene mer mottakelige for folk som går tur; «*Jeg merker spesielt når snøen er kram, så er det mer anvendelig å gå tur igjen uten å vasse i snø. I mange tilfeller gjør vekselvis mildvær og kulde snøen i perioder fast og fin. For min del har jeg glede av turområdene så å si hele året. Jeg finner det i grunn ganske rart at ingen flere vet å benytte seg av dette, fordi selv i helga er det til tider lite mennesker ute*» (Kvinne 50).

På andre spørsmål om bruk av grøntområder vinterstid ble det av flere kommentert mulighetene terrenget og landskapsformene i nærområdene gir for lek og utfoldelse hos barn (jf. figur 23 og figur 24, nr. 4a og 4b). Flere av beboerne opplevde at områdene i seg selv hadde store potensialer som en naturlig lekeplass i nær tilknytning til boligområdene. Spesielt vinterstid opplevde de at store deler av området kunne brukes til lett tilgjengelige akebakker. Men flere innrømmet at de sjelden så unger brukte omgivelsene til sådan. De mente riktignok at dette i flere tilfeller var foreldrenes egen skyld, fordi mindre barn ikke kunne gå her på egenhånd. Et par informanter sa de hadde vært med barn eller barnebarn for å ake. De

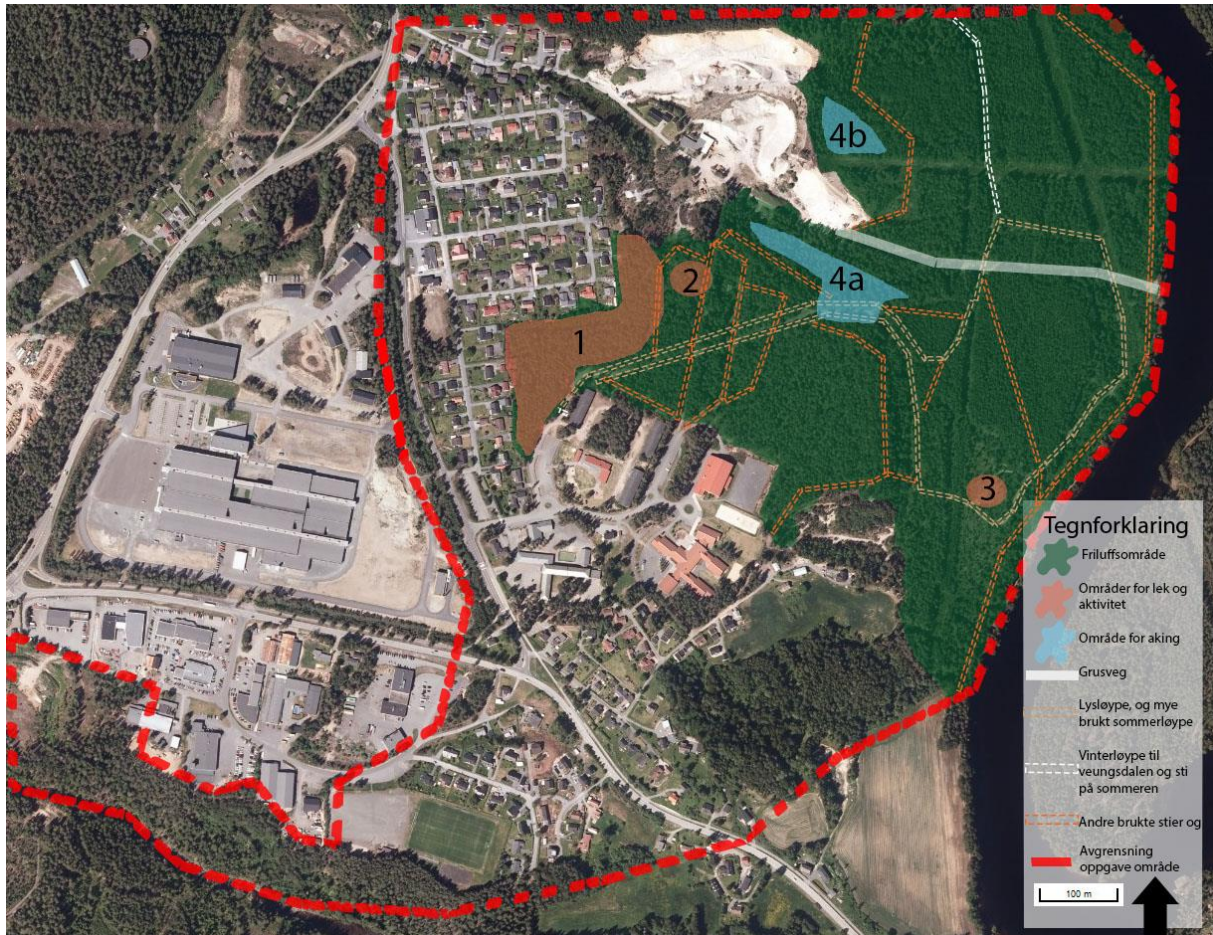
opplevde dette som svært meningsfylt, og forklarte at ungene koste seg. «*Ved et par anledninger avsluttet vi akingen med å brenne bål og grille pølser ikke langt unna. Jeg synes det er fint at vi har muligheten til dette bare et steinkast fra bebyggelsen, uten å føle nærværet til trafikk og støy. Uten slike visuelle forstyrrelser føler ungene de er på skogstur, kan leke og kose seg, samtidig som hele familien opplever en hyggelig stund sammen. Mange av stedene i skogen på Kongsgårdsmoen er godt egnet til dette, samtidig som vi er helt uforstyrret av andre som eventuelt bruker skogen*» (Mann 28 år).

Figur 23 Områdets topografi kan nyttiggjøres til aking og andre vinteraktiviteter.

Felles for det meste av overstående bruk er at dette ble karakterisert som en viktig aktivitet i fritiden, spesielt fordi det var avslappende omgivelser ved mosjoning. Én av informantene informerte om en kombinert frivillig og «nødvendig» aktivitet, da han brukte skogsområdet som en «forlenget» vei til jobben. Etter hans mening fungerte stier og veinettet i området til at han heller kunne velge store deler av naturskjønne omgivelser fremfor å følge hovedveien. Han mente at selv om det tok noe lenger tid, så fikk han en meget god start på dagen.

Det var en felles oppfattelse at bruken i friluftsområde kunne bidra til påfyll med energi i en eller så stressende hverdag. Flere kommenterte den helsemessige gevinsten, og muligheten til å oppleve uforstyrret natur rett ved boligområdet som meget viktig.

Figur 24 Kart med oppsummering av bruk av grønnstrukturen utenfor boligområdet.

4.1.2 Tema: Andre funksjoner for offentlig grønnstruktur

På spørsmålet om grønnstrukturens viktige funksjoner utenom bruk svarte informantene nokså forskjellig. En opplevde ingen spesielle «ikke bruks kvaliteter» i det hele tatt, selv når jeg brukte oppfølgingsspørsmålene for å hjelpe han på veg. En oppfattet grønnstrukturen som noe plagsom, fordi hun mente trærne skygget store deler av hagen på sommeren.

De fleste opplevde at den viktigste vegetasjonen for innsynsskjerming var den som befant seg i egen hage, dvs. hekker, busker og krat (jf. tema «privat grønnstruktur»). «Det er ikke

spesielt mange offentlige grøntområder rundt boligene, så bidrar trær og busker i hagene gjør samme nytte som skjerm» (Mann 28 år).

Et par av informantene kommenterte at skogen utenfor boligene til dels var viktig som en innsynskjerming til boligene utenfor boligområde A (jf. figur 25 og figur 27, bokstav A), da de syntes det spesielt var viktig å distansere seg noe fra turgåere rett utenfor hagene. *«Det er ikke det at selve vegetasjonen her skjerner spesielt godt. Det er jo tross alt furuskog, og mindre lav vegetasjon i bunn så det vil alltid bli muligheter for innsyn. Dessuten er det vanligvis ikke så mye trafikk i området at det er til sjenanse for oss. Men jeg føler allikevel at skogen mellom boligen og turløypene gir oss et slags pusterom, og det setter jeg pris på»* (Kvinne 37 år).

Figur 25 Skog ved boligområde A fungerer som innsynskjerming til boligene.

Siden boligområdene på Kongsgårdsmoen som allerede nevnt har svært liten grad av offentlig grønnstruktur mellom bebyggelsen var det ikke lett å få informasjon som omhandlet grønnstrukturverdier med andre funksjoner enn bruk. Én informant forklarte likevel at friarealet i boligområde A (jf. figur 12 og figur 27, bokstav B) til en viss grad var viktig som buffer mot hovedveien (RV 40, Lågendalsveien), da de opplevde at veien til dels var svært

trafikkert. De likte at grøntområdet gav en viss distanse fra boligene, og skjermet med sin vegetasjon. Det var riktignok lite støydepende, men de likte å ha en visuell skjerm og distansering fra trafikken.

En informant viste meg enkelte grønne områder ved boligområde B som han mente var svært viktig for som innsynsskjerming (jf. figur 26 og figur 27, bokstav C). Dette var spesielt klynger eller belter med vegetasjon som skilte boligene fra bilforhandlerne og næringsbygninger i området. Han mente at området i nær tilknytning til boligene var «*rotete nok fra før*» (Mann 28 år), så han likte spesielt godt å bli skjermet visuelt fra dette.

Figur 26 Mindre skogområder skjermer helt eller delvis for bilforhandlere og andre næringsbygninger.

Beltet med vegetasjonen som rammer inn industriområde langs Lågendalsveien var det også mange som verdsatte spesielt (jf. figur 27, bokstav D). Vegetasjonen hindret at piggrådgerde og ruvende industribygning bak ble synlige i boligområdet. «*Vi ser likevel noen konturer av bygninger bak her, men dette er en meget effektiv innsynsskjerming*» (Mann 63 år).

De fleste av informantene ga heller ingen spesiell informasjon om vegetasjon som bidrar som vindskjerming. Dette ble av de fleste begrunnet med at området ikke var spesielt eksponert for

sterkt vind. Én informant fortalte riktignok at vegetasjon i hans private hager (jf. tema «Privat grønnstruktur») sammen med et mindre offentlig grøntområde hadde slik nytteverdi «*Det er ikke nødvendigvis fordi det er så mye vind i område, men fordi jeg mener vegetasjon rundt gjør det lunere og koseligere i hagen*» (Mann 55 år). For han hadde dette spesielt nytteverdi i tilknytning til hagens sitteplass.

Da offentlige grønnstrukturen mellom bebyggelsen syntes mangelfull de fleste steder i boligområdet bidro den i svært liten grad til funksjonen som segregering og til å skape avstand mellom boliger (jf. tema «Privat grønnstruktur»). En informant innenfor boligområde C synes det likevel var positiv til noe av den offentlige grønnstrukturen som skilte boligene fra skoleområdet (jf. figur 27, bokstav E); «Synes det er kjekt at vi har en slags buffer mot skoleområdet, da dette bidrar til å skape noe avstand fra boligene og de som leker her i skoletiden» (Kvinne 50 år).

På oppfølgings spørsmål om estetiske verdier var mange enige i at grønne områder hadde gode visuelle kvaliteter ved deres boliger. Dette ble relatert til boligområdets indre del hvor hagene spesielt ble nevnt som det viktigste. Også skog og annen vegetasjon som var synlig fra boligene ble oppfattet som viktig. Flere fortalte at de likte å se natur når de befant seg innendørs eller når de satt i hagen; «*Fra kjøkkenvinduet har jeg direkte kontakt med både hage, og skogen utenfor. Når jeg lager mat blir det alltid til at jeg kikker ut kjøkkenvinduet, fremfor å kaste blikket på TV'en som også står på kjøkkenet. Slapper nok mer av ved å la blikket falle på naturen utenfor. En slags for meditasjon mens jeg lager mat, vasker opp eller sysler med andre ting. Så tilstedeværelsen av naturen betyr nok mer enn jeg tenker over til vanlig*» (Kvinne 37 år).

Figur 27 Områder med viktige funksjoner utover bruk.

4.1.3 Tema: Viktighet av offentlig grønnstruktur til bruk eller offentlig grønnstruktur med andre funksjoner.

Av informantene som tidligere hadde fortalt at de ikke brukte de offentlige grøntområdene aktivt var det funksjoner av «ikke bruk» som var mest det viktigst. Én av disse mente at bruksfunksjoner sannsynligvis ville betydd mest for han hvis han hadde helse som muliggjorde turer i skogen når han ville. Av den grunn foretrakk han «ikke bruks» kvalitetene ved å ha visuell kontakt med skogen fra sitt hus; «*Naturen er jo fin å ha rundt huset. På sommerstid når jeg sitter i hagen, så ser jeg rett inn i skogen, og det synes jeg er behagelig. Dessuten er det alltid noen som driver sport her, så av nysgjerrighet er det mye å følge med på. Dessuten blir boligområdet mer trivelig ved å ha grønne partier i nærheten av bebyggelsen*» (Mann 55 år).

Flesteparten av de andre informantene fortalte i flere tilfeller at de opplevde det vanskelig å skulle vektlegge hva som hadde størst betydning, da de opplevde at både bruk og ikke bruk av grøntområdene kunne være svært viktig. Innenfor boligområdet var de fleste imidlertid enige om at ikke bruks kvaliteter og brukskvaliteter var nokså likeverdige.

Flesteparten var imidlertid enig om at grøntområdene utenfor bebyggelsen helt klart var viktigst med tanke på bruk. En fortalt med dette slik; «*Hvis friluftsområde ikke hadde vært egnet som turområde, ville området vært totalt verdiløst for meg. Verdiene i områder baseres på at det er mulighet for å kunne brukes*» (Mann 63 år).

4.1.4 Tema: Spesielle grøntområder med sentral betydning for boligområdet og for overordnet grønnstruktur

«Hvilke grøntområder er av spesiell betydning (hjørnesteinfunksjon) for boligområdets helhetlige grønnstruktur og/eller til byens øvrige grønnstruktur?»

De fleste informantene synes det var vanskelig å komme med konkrete svar på spørsmålet om det var spesielle deler av grønnstrukturen som de oppfattet som viktig hjørnestein i boligområdets grønnstruktur. Noen pekte på en «generell viktighet» av friluftsområdets eksistens ved boligområde A, men at de ikke kunne definere spesielle områder som svært viktige i denne sammenhengen.

En informant pekte på at hun synes det samme nærturområde fungerte som en svært viktig innfallspor til grønnstrukturen i område. «*Jeg synes at området virker sentral som inngang til turområdet. Spesielt områdene rundt barnehage og ungdomsskole. Synes de brede stiene som begynner fra parkeringsplassene har en ledende effekt innover i området. Derfor opplever jeg området som viktig i forbindelse med turområdet i sin helhet*» (Kvinne 37 år).

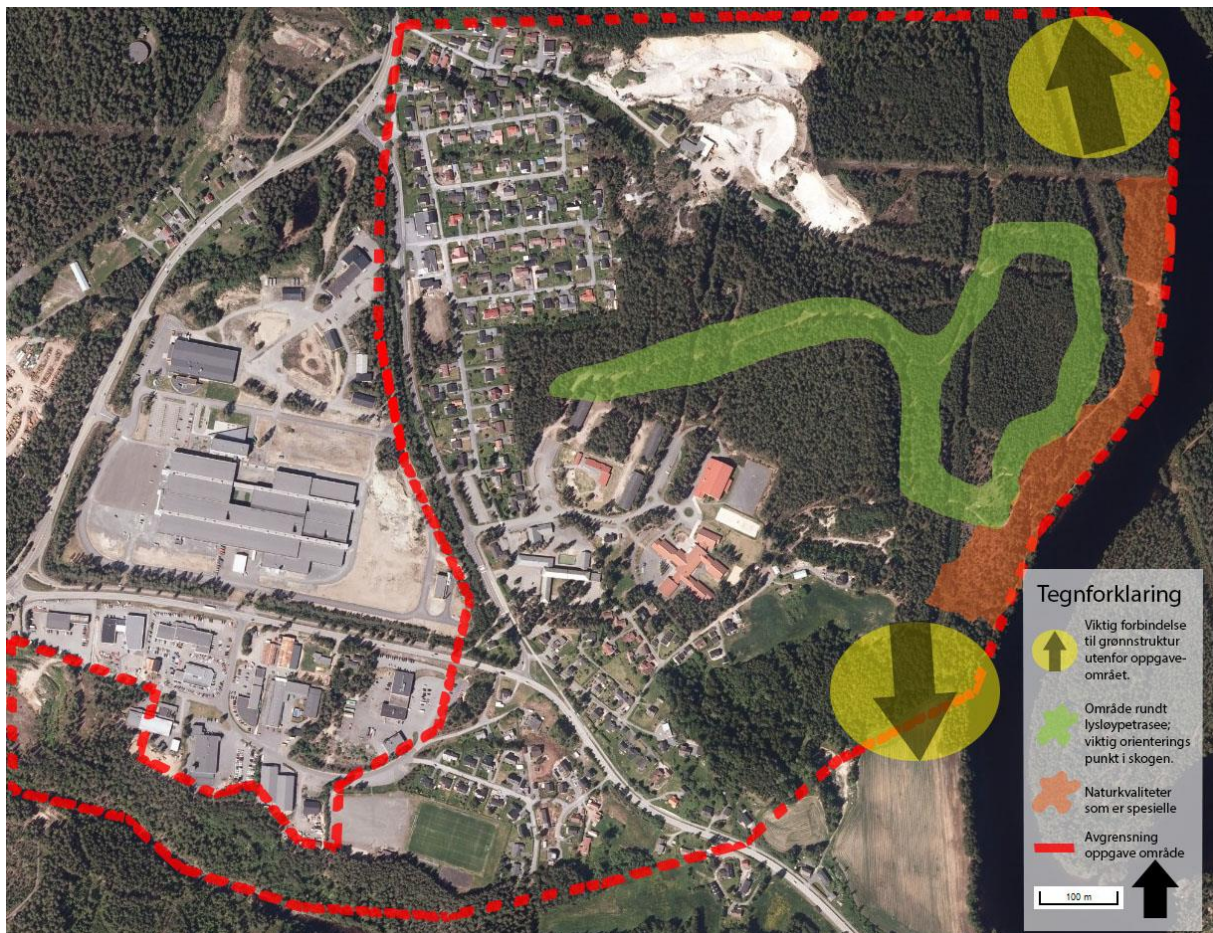
En annen informant oppfattet de brede stiene/lysløypen i friluftsområde som viktig utgangspunkt for å kunne orientere seg videre i skogen (jf. figur 29). Han mente at lysløypetraseen bidro til at man kunne bevege seg fra den øvre delen av skogområdet til den

nedre delen mot elven rimelig raskt. Han hevdet også at dette var spesielt gunstig for de som ikke var godt kjent i området, eller bare ville gå i de mest sentrale stier. En stor del av området kan oppleves bare ved å følge denne traseen, som han i tillegg mente var det viktigste middelet til for å knyttet grønnstrukturen sammen.

Flere informanter pekte på omgivelsene nede ved elven som viktig da det var kvaliteter som ikke kunne oppleves andre steder innenfor skogsområdet på Kongsgårdsmoen (jf. figur 28 og figur 29). Dette var ikke bare på grunn av den estetiske opplevelsesverdien, men også at stiene var et viktig forbindelsesledd til andre steder i byen (jf. figur 29). Forbindelse til boligområdet i Veungsdalen er allerede nevnt fra før. Noen av informantene fortalte at det var mulig å følge stiene langs elven flere kilometer i retning Kongsberg sentrum, og at det på denne måten opplevdes som en sammenhengende enhet til andre deler av byen. *«Jeg opplever at stien langs lågen fra Kongsgårdsmoen til Veungsdalen er ganske så populær. Personlig har jeg fulgt stien langs lågen videre forbi Veungsdalen og videre mot sentrum av Kongsberg. Det er sammenhengende sti her nede, og jeg synes dette er helt topp»* (Kvinne 50 år). Flere mente det også var populært å gå motsatt vei til fossen ved Labro. Her sluttet riktignok grøntområde, men flere gikk gjerne tilbakeveien til Kongsgårdsmoen på asfalt.

Figur 28 Opplevelsesrik natur ved elven.

Figur 29 Områder med spesiell viktig funksjon for boligområdet, og for grønnstrukturen utenfor oppgaveområdet.

4.1.5 Tema: Grønnstrukturens tilgjengelighet

«Hvordan opplever beboerne tilgjengelighet til offentlige grøntområder, og er god tilgjengelighet et viktig kriterium for bruk?»

Alle informantene opplevde god tilgjengelig grønnstruktur på Kongsgårdsmoen. Et par kommenterte riktignok at de mente rekkene med hus skapte en slags barriere for inngangen til grøntområdene (jf. tema «Grønnstrukturens påvirkning av andre elementer» - samtidig jf. figur 33, figur 34 og figur 36), men at dette ikke var et stort problem. De kommenterte at det kunne blitt et større problem hvis den lineare rekken med hus hadde vært betydelig lengre, og det fremdeles ikke hadde vært muligheter for å slippe inn i soner mellom bebyggelsen til friluftsområdene bak. Avstanden fra bolig til grøntområder ble sett på som liten i alle tilfeller og nærmest ubetydelig i denne sammenhengen. Informantene kommenterte at det oppfattet

god tilgjengelighet spesielt til friluftsområdet ved boligområde A; «Jeg synes det er svært viktig at vi har en skog i umiddelbar nærhet til boligene, som i tillegg har store muligheter for ulike bruk» (Mann 63 år).

«Uten naturen her på Kongsgårdsmoen ville det heller ikke vært muligheter for å gå turer bare et steinkast fra bebyggelsen. Vi er i grunn svært heldige som har et så flott naturområde rett ved bebyggelsen. Jeg tror vi oftere bør reflekterer over hvor heldige vi egentlige er» (Kvinne 37 år).

En annen informant uttrykket det slikt; «Jeg ser på tilgjengelige grøntområder som viktige muligheter for å ha frihet til å gjøre hva man vil. Det ligger stor potensial for bruk i dette området. Hadde ikke skogen vært her ville vi trolig snart savnet den. Jeg mener det uansett er svært viktig at nære skogsområder ved byen er godt tilgjengelig for folk flest, spesielt hvis vi ser dette i sammenheng med den berømte tidsklemma. Bruk av slike områder krever jo for det første at de finnes, men det kreves også at de ligger i en slik avstand at stressa mennesker med liten tid kan finne en potensiell mulighet for å bruke de» (Kvinne 50 år).

Mange mente også områdene rund barnehage og ungdomsskole var viktige «inngangsportaler» for bruk av grøntområdene og som bidro til god tilgjengelighet (jf. figur 30 og figur 32). Flere av informantene opplevde at det var naturlig å starte turen sin herfra. Her kunne man gå rett fra asfalterte flater og inn i brede skogsbilveier som er en del av lysløypetraseen. Mange av de mest markante turløypene i området startet fra dette punktet, og løypene var enkle å følge videre innover i skogen. I tillegg var de større flate partiene her en fordel for mange som ønsket seg en lettere tur umiddelbart ved bebyggelsen; «Ikke bare er det lett å gå her, det er etter min mening det viktigste området for de som ikke klarer stigninger eller annet kupert terreng på grunn av helse eller andre faktorer. Også eldre i rullestol kan trilles langs de brede og jevne veiene» (Mann 55 år). Mange mente at området var best «universelt utformet» av hele friluftsområde, fordi tilgjengelighet var spesielt god for ulike gruppe mennesker.

Figur 30 Viktig inngangsportale til friluftslivsområde ved barnehage og barneskole.

Noen informanter mente også at enden på Kongsveien, og Sandveien (jf. figur 31 og figur 32) var en bidragsyter til at god tilgjengelighet i nærturområde ble opprettholdt fra Kongsgårdsmoen. Én av informantene kommenterte at Sandveien ikke var den beste inngangen, da man måtte forsere et næringsområde med sandtak, men at det var fullt mulig å gå her.

Figur 31 Alternativ inngang til friluftsområde (Sandveien) like etter sandtak.

Det ble ikke svart på spørsmål om kopling av grønnstrukturen innenfor bebyggelsen med grønnstrukturen utenfor boligområdet, da dette ikke var relevant for området. Fra før var det blitt dokumentert svært liten grad av offentlig grønnstruktur mellom bebyggelsen, og det lille som eksisterer har ingen kopling mot grønnstruktur i randsonen.

Mange informerte om flere store skogsområder utenfor oppgaveområdet, men de fleste oppfattet ikke områdene som spesielt viktige som lokale nærturområder for Kongsgårdsmoen. Sørøver mente noen at Kobberelven setter en effektiv begrensning for bruk av skogområdene på andre siden av elven (jf. figur 32). Det samme gjør de vanskelige topografiske forholdene i området. Skogområdene i Svartås og mot Saggrenda (en del av den overordnede bymarken som strekker seg rundt Kongsberg) ble av de fleste oppfattet som mer egnet for lengre turer i skog og mark, og ikke som et nærturområde for boligområdene (jf. figur 32). Noen av informantene nevnte typiske «Søndagsturer» som mer viktige i denne sammenhengen.

Noen av informantene følte det ikke var naturlig å benytte seg av områdene i Svartås og mot Saggrenda, fordi det ikke lå på «den rette siden» av Kongsgårdsmoen, og ble oppfattet som segregert fra bebyggelsen. Én følte også en slags barriere effekt med hovedveien E134 beliggende i mellom, men som han sier videre; «*Det er selvfølgelig flere muligheter for å krysse hovedveien, og ikke direkte vanskelig å komme til skogen. Allikevel deler veien opp området sånn at jeg føler en tilhørighet til et annet område. Områdene i Svartås føles ikke naturlig å bruke av den grunn*» (Mann 28 år). Mange oppfattet også at områdene satte noen topografiske begrensninger; «*Jeg synes området er ganske så bratt, man går jo opp en åsside her*» (Kvinne 19 år). Noen stier i området ble pekt ut som var aktuelle, men størstedelen av området var ikke spesielt tilgjengelig ved bruk av stier. De fleste informantene var riktignok enige om at hvis nærturområdet på Kongsgårdsmoen ikke hadde eksistert, så ville nok områdene blitt mer flittig brukt av innbyggerne her.

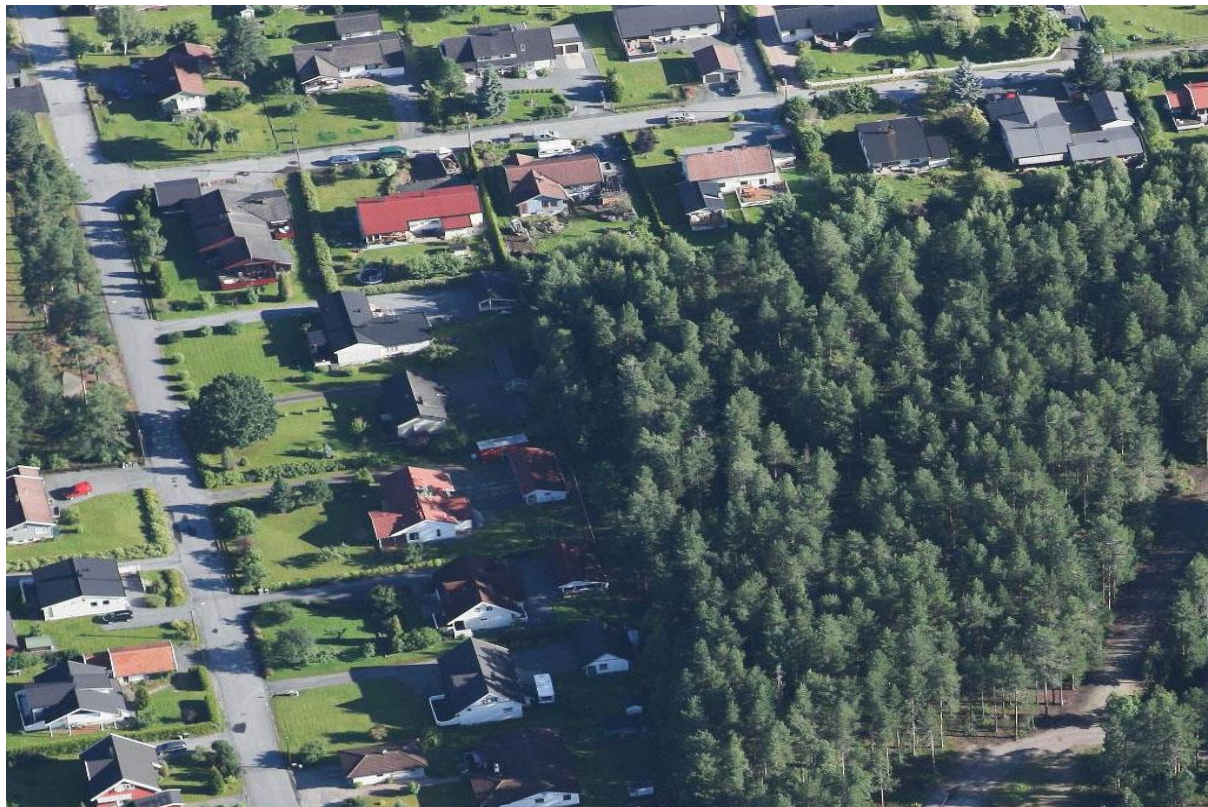
Figur 32 Tilgjengelighet til friluftsområder.

4.1.6 Tema: Grønnstrukturens påvirkning av andre elementer

«Hvordan påvirker bebyggelses- og veistruktur beboernes oppfatning av grønnstrukturen?»

Et par av informantene pekte på ulempen ved boligområdets langstrakte form innenfor boligområde A (jf. tema «Grønnstrukturens tilgjengelighet» i forrige delkapittel). De mente at den kontinuerlige bebyggelsen med private hager skapte dårlige muligheter for å komme seg inn til naturområdene i bakkant (jf. figur 33, figur 34 og figur 36 bokstav A). Som allerede sett var de ikke misfornøyd med tilgjengeligheten til området i helhet, fordi de fra før hadde fortalt at det ikke var spesielt langt å gå til verken barnehagen eller ungdomskolen for å få tilgang til grøntområdet. Men de oppfattet det likevel som merkelig at det innenfor et belte på flere 100-meter ikke var en eneste mulighet for å nå områdene utenom å gå hele veien rundt; *«Den eneste muligheten er å gå gjennom private hager, men det er det jo ingen som gjør når*

man ikke kjenner vedkommende. De som har hager vendt mot skogen er nokså heldige, hvor de har skogen rett foran seg» (Kvinne 50 år).

Figur 33 Området hvor bebyggelse og vei påvirket tilgangen til friluftsområde i bakkant.

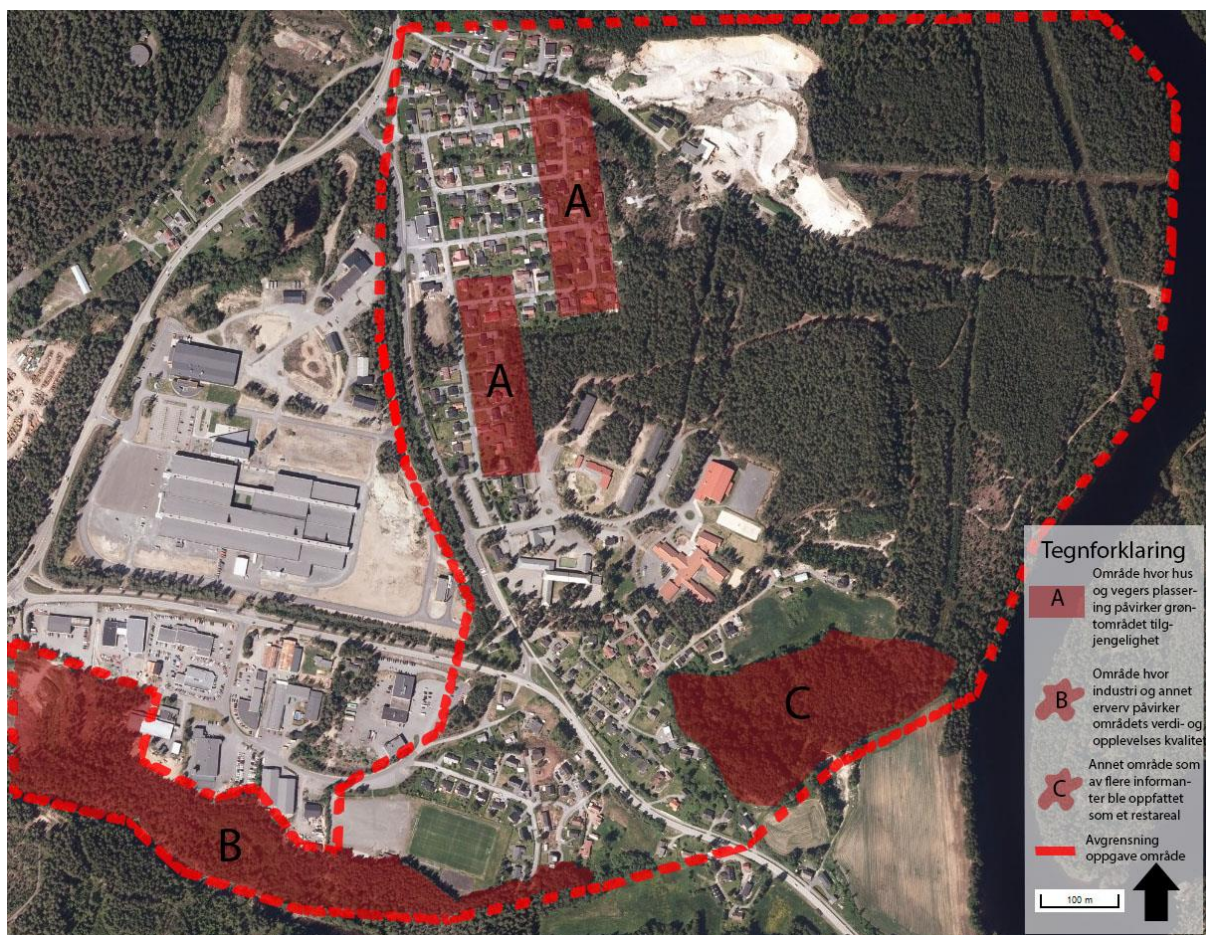
Figur 34 Samme område på gatenivå. Hus og vei skaper en barriereeffekt mot skogen bak.

Innenfor boligområde B (jf. figur 35 og figur 36 bokstav B) ble det fortalt at en del av område ikke kunne benyttes til noe spesielt. Mange av informantene oppfattet dette som et lite anvendelig område, og at mye av grønnstrukturen her lå så å si brakk klemt mellom bebyggelse og vei. Skogområdet i den bratte helningen ned til Kopperelven ble ikke oppfattet som spesielt brukervennlig, og ble av flere omtalt som «restareal» med liten nytteverdi. Grøntområdet følger parallelt med elven, og ligger som et belte langsmed boligområde og fotballbanen og de videre næringsområdene vestover. I den vestlige retningen åpner grøntområdet seg noe mer opp, men også her ble området oppfattet som brakk med ingen bruk. Informantene mente at dette også hadde sammenheng med lite vakker natur, hogstflater med nesten ingen gjenværende vegetasjon og større flater med sand og grus. Området var i tillegg sterkt påvirket av bygningene i nærheten, hvor ruvende næringsbygg fikk samtidig området til å virke kaotisk, uoversiktlig og lite hyggelig. De mente i tillegg at plasseringen av bygningene her gjorde at det ble svært mye uegnede grønne arealer i området.

Figur 35 Areal påvirket av bebyggelse- og vei (til høyre, utenfor bildet). Oppfattet som tydelig restareal.

Ved boligområde C (jf. figur 36, bokstav C) ble den lille skogen i øst oppfattet av mange som en slags «restareal», klemt mellom bebyggelse, vegen på oversiden, og jordet på nedsiden. Lite sammenheng med friluftsområdet lenger øst.

Figur 36 Områdekart hvor påvirkning av bebyggelse og vei syntes særlig stor.

4.1.7 Tema: Grøntområdenes størrelse og form

«Hvordan spiller størrelse- og form inn på oppfatningen av grønnstrukturen, og er mange områder for store i forholdt til bruk eller andre funksjoner?»

De som brukte friluftsområdet lite synes det var vanskelig å komme med opplysninger om størrelse og form på friluftsområde, da de ikke viste områdets eksakt utstrekning basert på egne erfaringer. Men de oppfattet at området hadde en størrelse som burde muliggjøre friluftsliv på en god måte. Dessuten mente en av disse at skogen hadde en viktig tilknytning til eleven i området på grunn av opplevelsesverdien, og at den langstrakte formen på friluftsområde nede ved eleven burde bidra godt til god kontakt med eleven i nord-sørlig retning (jf. figur 39). Én av informantene fortalte i denne sammenhengen at han viste om mange i nabolaget som gikk tur i områdene, og hvor flere hadde fortalt ham hvordan stiene

nede vei elven fulgte denne i flere kilometer. I følge han synes de dette var et av områdets høydepunkter på grunn av den langstrakte formen på grøntområdet beliggende parallelt med elven som allerede nevnt ga mange opplevelsesverdier (jf. figur 39).

Av de som kjente området godt via bruk fortalte mange at nærturområde hadde en fin størrelse for å kunne utøve friluftsliv, og at størrelsen var spesielt godt egnet for en variert grad av ulike aktiviteter. Én oppfattet området som et «øvre og nedre platå» basert på områdets topografi (jf. figur 37, figur 38 og figur 39), og forklarte videre hvordan han mente områdets størrelse fungerte etter denne beskrivelsen. Han så den øvre delen nærmest boligområde A og skolene som størrelsesmessig godt egnet for mindre turer i umiddelbar nærhet av bebyggelsen, mens ved å følge bakken ned til det resterende friluftsområde så var det gode muligheter for noe lengre turer i en helt annen type terrenget. Ved denne beskrivelsen oppfattet han området som to separate enheter, som kunne fungere uavhengig av hverandre, men som også hadde en god mulighet for å kunne koples sammen hvis man ønsket lenger turer. Videre sier han; *«Størrelsen på området er i helhet meget bra etter min mening. Formen synes jeg er litt vanskelig å si noe konkret om. Her opp på det øvre platået er formen nokså kompakt, avgrenset av sandtaket mot nord, skole og idrettshall i sør og skrent i øst. Nede mot elven åpner området seg mer opp i nord-sørlig retning. Jeg synes absolutt ikke formen på skogsområdet er negativt for området»* (Mann 63 år).

Figur 37 Grensen mellom øvre- og nedre nivå av friluftsområde. Her ser vi opp på øvre nivå.

Figur 38 Grenseområdet sett fra øvre nivå.

Noen mente at deler av skogsområdene sjelden ble brukt, dette gjaldt spesielt terrenget utenfor stier og veier. De mente videre at dette til dels gjorde mye av området størrelsesmessig bortkastet; «*Når folk benytter området, er det jo stiene de gjerne benytter for å gå tur*» (Kvinne 37 år). De stilte spørsmålsteget omkring arealet som ikke ble brukt, og av den grunn kunne ses på som noe «bortkastet» i denne sammenhengen.

Én mente at hvis kvalitetene som friluftsområde skulle bli opprettholdt, måtte område ha en viss størrelse; «*Hensikten med et friluftsområde er jo å få opplevelsen av skog og mark når man går tur. Selv om det er stiene vi bruker mest i områdene, hadde området ikke vært spesielt attraktivt hvis arealene rundt stiene ikke hadde vært naturområder, men bebyggelse. Da mener jeg at vi heller kunne gått tur på asfalterte veier innenfor boligområdets bebyggelse, som selvfølgelig også mange gjør i dag*» (Kvinne 50 år).

Også andre mente at omgivelser i større grad må ha preg av natur og mindre menneskepåvirkede omgivelser hvis område skulle ha noe hensikt som friluftsområde: «*Hvis størrelse på grøntområdene ble kraftig redusert ville jeg tro det i mange tilfeller ødelegger område som et nærturområde*» (Mann 28 år).

En annen mente riktignok at som et nærturområde i tilknytning til et boligområde måtte man bare akseptere at omgivelsene ikke så ut som et «vakkert postkort av fjell og vidde» (Mann 63 år). Som han sier videre; *«En del av friluftsområde her er jo indirekte påvirket av boligbebyggelse, skole, barnehage, stort sandtak osv., fordi man mange steder ser dette fra skogen. Jeg synes ikke dette er negativt for området av den grunn. Jeg mener man kan bli for kravstor hvis man ønsker et helt uforstyrret nærturområde i nær tilknytning til bebyggelsen. Uansett hvor mye skogen skjerner for bebyggelse blir man jo uansett ikke kvitt byens larm. Selv om jeg ikke alltid visuelt oppfatter bebyggelsen i det fjerne, hører jeg jo biler, tog og andre menneskelige aktiviteter nesten uansett hvor jeg er i området. En stor størrelse på friluftsområde for å hindre uønsket påvirkning kan ikke forsvares etter min mening»* (Mann 63 år).

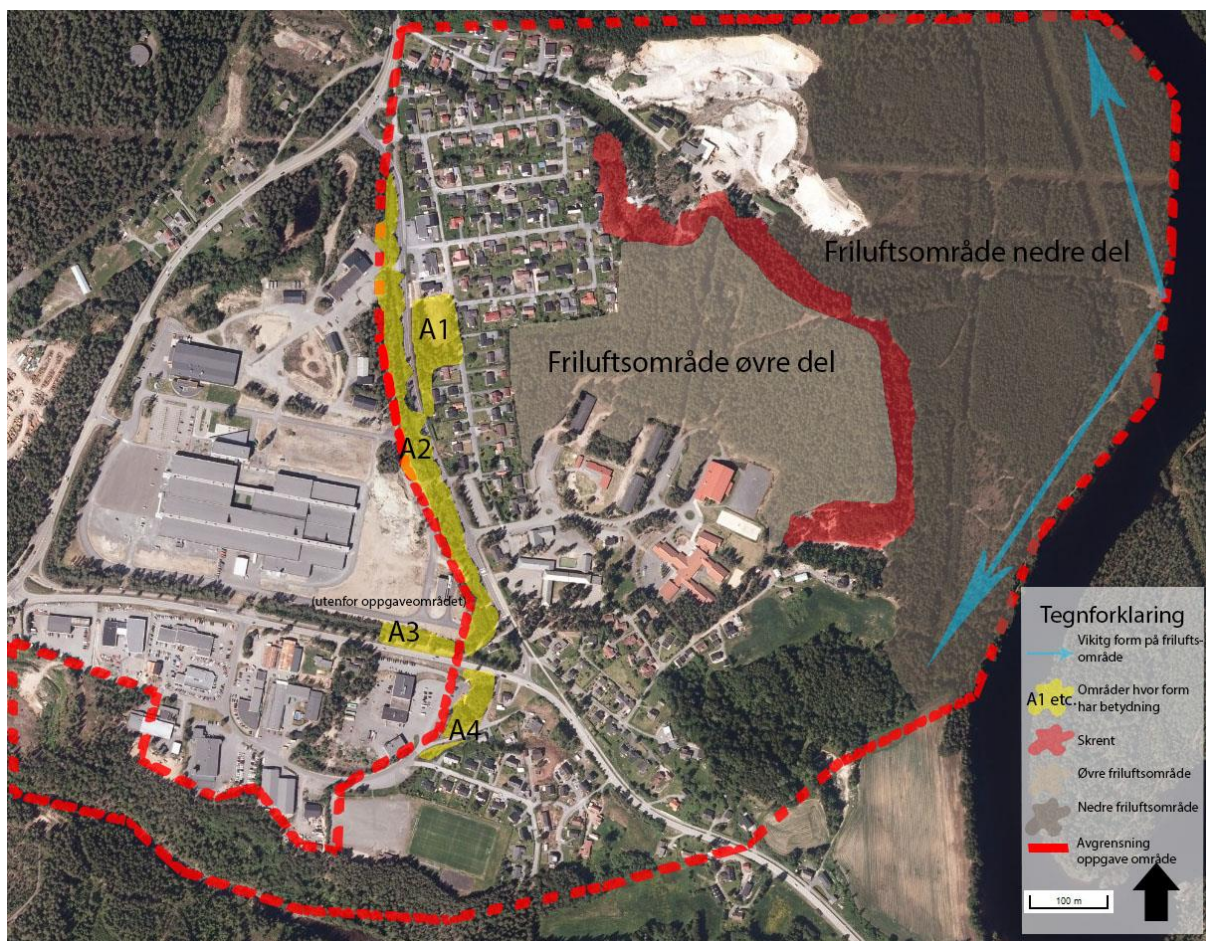
På Kongsgårsmoen synes de fleste informantene at et større sammenhengende friluftsområde fungerte godt for deres bruk. De aller fleste opplevde større muligheter for å gå en lengre tur i nye omgivelser når ikke arealene er splittet opp. Det samme ble konstatert med skiløypene på vinteren. Noen poengterte at det ikke nødvendigvis hadde vært negativt hvis for eksempel den øvre delen i nærhetene av boligområde A og skolene ble segregert fra de lavereliggende skogsområdene nedre del mot elven. Det ble begrunnet i at begge delene har størrelsesforhold som alene kunne bidratt til gode turmuligheter. *«Området her oppe ved boligområdet er stort nok til at det alene kan gi en kvalitetsmessig god tur»* (Kvinne 37 år). Videre sier hun: *«Hvis det hadde vært snakk om en reduksjon av friluftsområder, hadde jeg allikevel foretrukket at de grønne områdene hadde vært sammenhengende innenfor enkelte områder. Selve punktet som knytter områdene i sammen behøver ikke vært stort, men bare slik at det fortsatt ville vært muligheter for å bevege seg innenfor et sammenhengende grønt område. Punktet kunne gjerne inneholdt en godt etablert sti, eller for eksempel lysløypen her i området. Det hadde uansett bidratt til følelsen av et helhetlig større område»* (Kvinne 37 år).

Informantene hadde mindre muligheter for å uttrykke sine synspunkt på det siste spørsmålet om den offentlige grønnstrukturens form- og størrelse mellom bebyggelsen hadde spesiell betydning for grønne områders funksjonalitet, da det som allerede nevnt er mangel på slike områder. Noen pekte igjen på det kombinerte friarealet med grusbane og noe grøntområde rundt innenfor boligområde A (jf. figur 12 og figur 39, A1) hadde en god funksjon som friareal takket være en funksjonell form som ikke la beslag på mer enn grøntareal enn

nødvendig. Dessuten gav de ekstra grønne vegetasjonsbeltene rundt banen en adekvat skjermende effekt fra vei mot bebyggelsen. De mente den ekstra formen rundt grusbanen var det som skilte område fra å være god til bedre.

Også tidligere nevnte områder med skjermende effekt langs industriområde ble i dette tilfelle oppfattet som spesielt gode, i alle fall det som grenser mot Lågendalsveien nærmest boligområde A (jf. figur 39, A2). Den samme skjermingen langs veien i vestgående retning (går noe utenfor oppgaveområdet) ble nevnt som mindre god for de som bor i boligområde B (jf. figur 39,A3). Noen av informantene forklarte at de synes form og størrelse hadde svært mye å si for om vegetasjonsbelte skulle lykkes som en vegetasjonsskjerm eller ikke. I denne sammenheng ble også type vegetasjon nevnt som viktig, sjikt og hvor tett vegetasjonen var. *«Jeg synes grantrærne dekker veldig godt det som ligger bak, selv om ikke selve skogen er spesielt bred. På motsatt side er vegetasjonen mer glissen, og form og størrelse på vegetasjonen helt annerledes. Dette lykkes ikke som skjerming i det hele tatt. Spesielt ikke når store furutrær står på baksiden og du kan se rett inn på industriområde»* (Mann 28 år).

En av informantene fortalte at innenfor boligområde B (jf. figur 26 og figur 39, A4) synets han grøntområdets form og funksjon var svært viktig for at funksjonen for innsynsskjerming mot bilforhandlerne fungerte bra; *«Takket være en kombinasjon av lave busker og høye grantrær innenfor en tynn stripe grønne flekk gir det akkurat den skjermingen jeg ønsker meg»* (Mann 63 år).

Figur 39 Områder hvor størrelse- og form på grønstrukturen ble kommentert.

4.1.8 Tema: Offentlige grønstruktur med naturmark eller kultiverte grønne områder

«Hva mener beboerne er viktigst av henholdsvis kultivert (menneskepåvirket) offentlige grøntområder, og naturmark i boligområder?»

På spørsmålene syntes informantene det var viktig å skille mellom hva slags bruk grøntområdene var ment for. De fleste mente at der menneskepåvirkede arealer var påkrevet, for eksempel på en fotballbane, så må dette ses på som eneste riktige, og av den grunn mest verdifulle. Noen var opptatt av at lekeplassen burde inneholde både naturmark og kunstige innretninger (sandkasser, lekeapparater etc.) for å stimulere til lek. Noen mente at vegetasjon i naturmark hvor større barn kan klatre i trær, springe rundt og leke gjemsel var det absolutt viktigst.

Mange forklarte at det var liten offentlig grønnstruktur innenfor bebyggelsen, og at det var derfor vanskelig å kunne si noe om viktigheten av naturmark eller kultiverte områder. *«Det er jo ikke så mye offentlige områder inne i boligområdet. Men vi har jo det rett på utsiden, så det fungerer jo nesten for det samme i et så lite boligområde. Jeg mener absolutt at natur uten menneskelig påvirkning er de beste, spesielt på grunn at jeg liker at natur bør være slik den er skapt og ikke rotet for mye med. Det er selvfølgelig annerledes med idrettsanlegg og lignende»* (Kvinne 50 år).

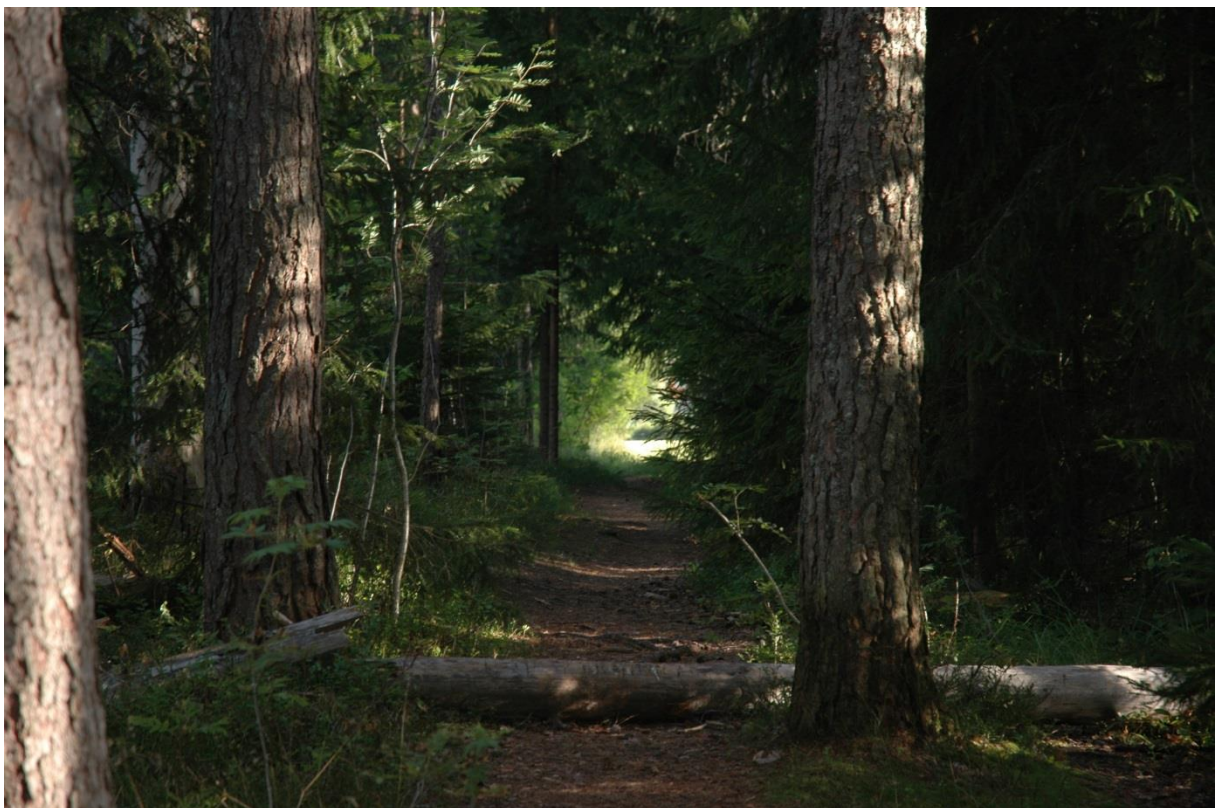
Så lenge de private hagene bestod av kultiverte grønne arealer, mente flere at de offentlige områdene beliggende rundt i størst mulig grad burde bestod av naturmark. *«Jeg er glad i naturen, og ønsker gjerne mest mulig av den rundt bebyggelsen, men jeg får ikke den samme naturfølelsen i grøntområder med formklippede hekker, sofistikert vegetasjon, dammer og steinheller i mønster. For meg er dette natur som tilhører den private hage, og jeg kunne ikke tenke meg at deler av boligområdet hadde fått en slik parkopparbeidelse, fordi det skulle bidra til et finere bomiljø eller være et sted hvor vi kunne møte andre beboere. For meg er det viktig at grønne arealer rundt boligene er mest mulig naturlig»* (Mann 63 år).

En annen mente at større grønne flater med opparbeidet gressplen uten noen spesiell funksjon var noe av det kjedeligste han kunne tenke seg. Han ga videre noen eksempler på slike steder (riktignok utenfor oppgaveområdet), og forklarte om felles grønnstruktur mellom bebyggelsen i borettslag, eller rundt lamellblokker. Han så på grøntarealene som var svært lite inspirerende, lite funksjonelle, og ble oppfattet både sterile og homogene. *«Heldigvis har vi ikke slike arealer rundt husene her på Kongsgårdsmoen da vi ikke trenger så store felles tilrettelagte utearealer når vi har våre egne hager. Det er vel også grunnen til at jeg liker meg omgitt av eneboliger, og hvor de fleste av fellesarealene består av naturmark. Synet av større gresslagte områder uten spesiell funksjon hadde nok fått meg ganske deprimert»* (Mann 55 år).

De aller fleste kommenterte igjen friluftsområdenes som det aller viktigste eksemplet på naturmark. Her gjorde det heller ingen ting at viss områder var menneskepåvirket, for eksempel i form av brede stier, skogsbilveier og lysløype. De fleste opplevde det som en godt integrert del av naturmarken. Av alle informantene som brukte området aktivt var det bred enighet om at opplevelsen av naturmark bidro til en følelse av fred og ro. En fortalte meg

at han synes skogen bød på en «*harmonisk atmosfære*» (Mann 63 år). Dette gjorde det spesielt attraktivt å bruke områdene til aktiviteter, og spesielt steder hvor man ikke hadde visuell kontakt med bebyggelsen ble nevnt som spesielt gode hvis man ønsket «*en stille stund*» (Kvinne 37 år).

En annen fortalt at han synes naturmark var mer spennende en kultiverte områder, fordi det gjerne var en større variasjonsrikdom som gjorde områdene mer interessante (jf. figur 40). Her var det også muligheter for å kunne se dyr. Andre poengterte at det var bedre å trene i skogen enn på harde asfalterte flater både på grunn av belastningen på kroppen.

Figur 40 Variert innslag av natur med detaljer ble verdsatt høyt.

På spørsmålet om hva slags naturmark som informantene verdsatte spesielt fremfor andre ble det oppdaget visse likheter. Vann ble av mange oppfattet som spesielt verdifullt i tilknytning til naturmark, og områdene nede ved elven ble vist som betydningsfulle (jf. figur 41)

Mange snakket om hvordan naturmarken måtte ha variert innslag av ulik natur. Noen synes det var spesielt fint å kunne bevege seg fra et område til et annet og samtidig oppleve hvordan skogen visuelle uttrykk forandret seg. Det ble i denne sammenhengen spesielt antydnet skillet

mellom partier med tettere granskog via blandingskog og til områder hvor furuskogen dominerte.

Figur 41 Vann er et viktig element i naturmark.

Furuskogen ble oppfattet som spesielt tilstedeværende på Kongsgårdsmoen, og spesielt dominerte denne type skog den «øvre delen» av friluftsområde. En påpekte at skogen var spesielt vakker, og at den skapte oversiktighet og mulighet for å se lange avstander (jf. figur 44).

I tilknytning til friluftsområdets dominerende furuskog kommenterte noen av informantene forekomsten av sand. Utenom sandtaket var det flere steder hvor sanden var eksponert for omgivelsene, i tilknytning til skrinne vegetasjon i de nedre vegetasjonssjiktene. En synes dette var interessant å observere når han gikk tur i området, fordi han likte å se på kvartærgeologiske fenomener. Han viste meg spesielt interessante områder (jf. figur 42 og figur 43 og figur 44).

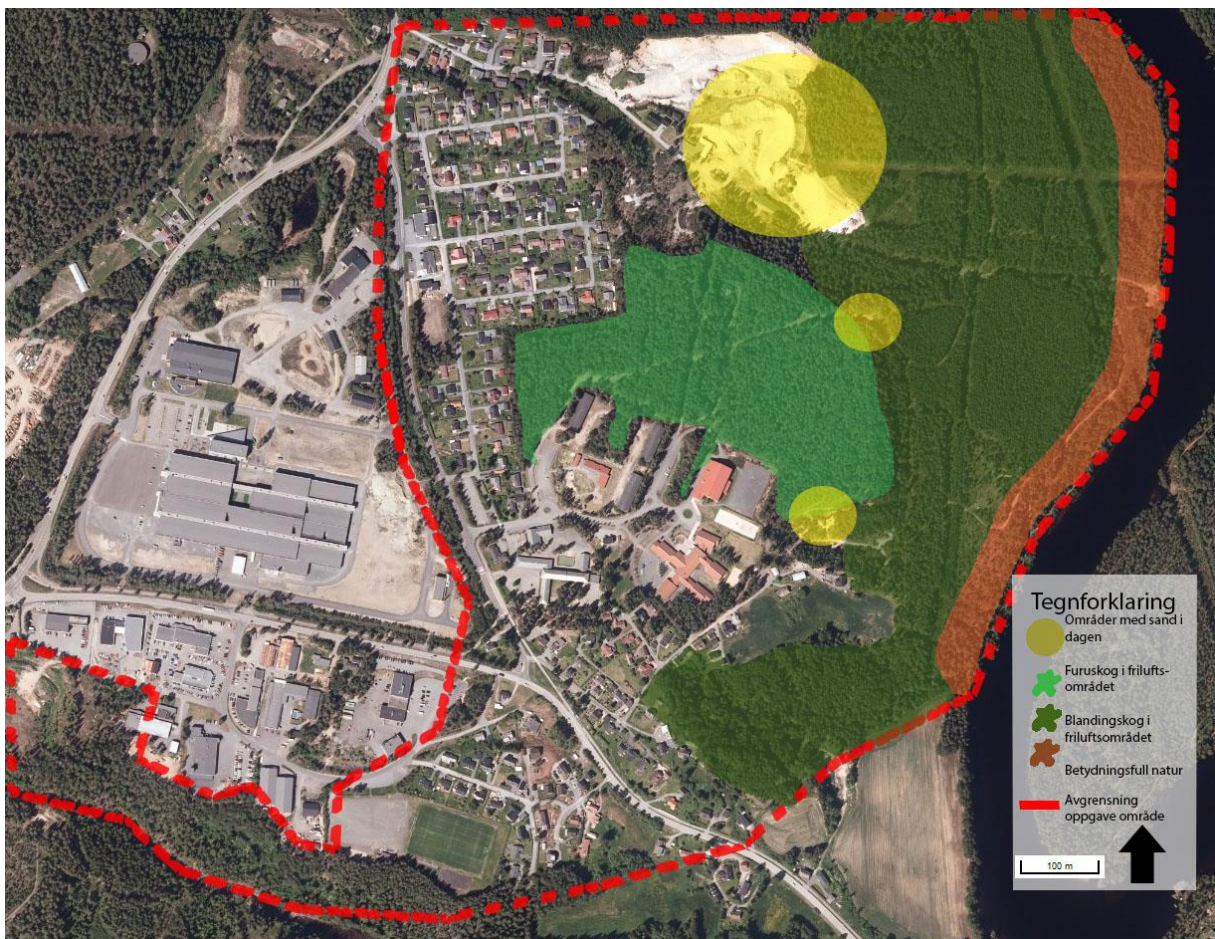

Figur 42 Sandtaket på Kongsgårdsmoen viser til viktig kvartærgeologi.

En informant kommenterte at den gulhvite sanden gjør området lyst og trivelig (jf. figur 42, figur 43 og figur 44). Hun fortalte også at landskapet med den gylden sanden var svært vakkert i området, og skilte seg fra skogområdene rundt med sin særegenhet. Denne kombinasjonen gjorde at hun fikk assosiasjoner til sommer, og det varme, tørre middelhavsklima hver gang hun gikk i området sommerstid; «*Det er noe rart med hvordan ulike naturtyper kan påvirke hvordan man begynner å assosiere. Det er spesielt den tørre vegetasjonsbunnen, og de lyse fargene som gjør at jeg tenker på et varmere klima. Området er spesielt vakkert når sollyset skinner på kveldstid. Det er da jeg ofte går tur her. I partier med tettere og mørkere granskogen lenger ned mot elven gir naturtypen helt andre assosiasjoner som igjen gir andre opplevelser*» (Kvinne 37 år).

Figur 43 Opplevelser rundt sandholdig grunn er et viktig estetisk element.

Figur 44. Utvalg av naturmark som ble kommentert av informantene.

4.1.9 Tema: Privat grønnstruktur

«Hva er viktig med den private delen av grønnstrukturen, dvs. hagen, og er hagens størrelse i samsvar med bruk og andre funksjoner?»

Mange var opptatt å ha en velstelt hage. En fortalte at dette også ble gjort for å *«opprettholde en viss standard i boligområde»* (Kvinne 50 år). En annen fortalt det slik; *«Når noen hager i boligområder skiller seg negativt ut, er det ikke fordi de ikke har like fine roser som naboen, men fordi de ikke skjøtter hagen sin. En hage som ikke blir tatt vare på blir svært synlig i boligområdet. Tror nok en del er opptatt av hva andre tenker om vedkommende hvis hagen ser shabby ut»* (Mann 63 år).

De fleste av informantene så likevel ikke på hagens viktigste funksjon for å være prydhage, men unntak av én av informantene som fortalte at hun like å ha en hage hvor pryddverdien var den største. Mange av de andre informantene hadde noen pryddvekster i hagen som de tok spesielt godt vare på, gjerne i form av en spesiell busk, hekk eller solitært tre eller en mindre del av hagen som ble brukt til dette forholdet.

Funksjon som nyttehagen ble av informantene lagt lite vekt på. Hos noen ble dette representert ved mindre krukker på verandaen, og liten grad nyttehage i hagen forøvrig.

De fleste informantene verdsatte hagen først og fremst som sitt eget eksklusive private uterom. Mange mente dette var et godt sted for å slappe av. Egenskapene til hagen var for mange svært sesongavhengige. Når snøen kom ble hagen et tomrom som ikke hadde egenskaper utover innsynsskjerming til nabo.

De fleste opplevde bruksegenskapene til hagen som det aller viktigste. Spesielt uteplassen ble trukket frem som hagens viktigste område, men for mange var ikke utearealet i direkte kontakt med hagens grønne omgivelser. *«Vi bruker gjerne verandaen som vår uteplass. Ser denne del av uteområdet mer som en forlengelse av huset, enn som en del av hagen»* (Kvinne 19 år). Hagen ble i denne sammenhengen liggende som bakgrunns omgivelser for uteplassen og ble ikke direkte brukt som uteplass. Videre sier informanten; *«Men vi liker å ha en grønn bakgrunn når vi sitter her, så hagen gjør viktig nytte på denne måten»* (Kvinne 19 år).

Et par informanter fortalte at hagen var viktig fordi de hadde små unger. De følte at hagen skapte gode muligheter for lek innenfor trygge rammer. «*Jeg kjøpte første og fremst boligen på grunn av den rolige beliggenheten og størrelsene på hagen som skaper gode oppvekst vilkår for ungene*» (Mann 28 år). Han legger til at nå som ungene har blitt noe større er det mer gjevt å leke andre steder. Han kunne fortelle at de ikke brukte lenger brukte hagen så mye til lek, men at det heller var populært å leke på veien eller i skogen ikke langt unna. «*Vi har en stor hage, likevel velger ungene andre steder å leke. Litt rart at asfalterte flater er så populære som de ser ut til å være. Det er heller ikke bestandig det sikreste området å leke på*» (Mann 28 år).

Hos noen av informantene var huset og hage beliggende i boligområdets ytterkanter, og den direkte kontakten med skogen utenfor opplevde mange som en svært god kvalitet. «*Opplevelsen av min hage er at den ikke slutter noe sted. Eneste synlige spor er at plenen tar slutt og går over i skog. Her kan mine barn gå leke i både hage og skog. Og jeg kan gå direkte fra hagen på tur*» (Kvinne 37 år).

På spørsmål om hagens størrelse mente størstedelen av informantene at de hadde store hager. Mange synes hagen størrelse kunne være en ulempe når det gjaldt det praktiske arbeidet. Klipping av gresset, luke og slike ting ble av noen oppfattet som «*slitsomt, svært lite motiverende arbeid. Hehe...*» (Kvinne 19 år). For andre var dette en del av gledene med hagen.

Mange fortalte om deler av hagen de oppfattet som mer verdifull enn resten. Ofte knyttet de uteplassen for rekreasjon og avslapning som de mest verdifulle områdene i en hage. For de fleste bestod størstedelen av hagen stort sett av større gressplen, med hekk (eller gjerde) som rammet inn hagen. Gressplenen ble i fleste tilfeller ikke verdsatt spesielt høyt, fordi området sjeldent ble brukt; «*Bruk av gressplenen er når jeg klipper den*» (Kvinne 50 år).

Det var flere tilfeller der beboerne ikke kunne se noen fornuftig sammenheng mellom størrelse og bruk på hagen. «*Jeg kunne nok klart meg med en langt mindre hage, og jeg tror ikke en reduksjon i størrelsen ville vært negativt*» (Mann 63 år). «*Gressplenen som dekker størsteparten av min hage blir jo nesten aldri brukt. Eneste gang er når mine barnebarn er på*

besøk, og vi noen ganger plenen til å leke. Og hele vinteren ligger den jo der nokså død. Så jeg vil ikke si at dimensjonen på hagen min står i forhold til bruk nei» (Mann 63 år).

Mange synes at vegetasjon i hagen var god for innsynsskjerming og for å skape avstand til boligene rundt (jf. temaet «Andre funksjoner for offentlig grønnstruktur») (jf. figur 45 og figur 46). En informant sier det slik; «*Jeg synes nå at størrelsen på hagene har mest effekt når det gjelder å skape avstander mellom boligen, når vi ikke har så mange andre grønne områder mellom bebyggelsen som kan gjøre samme nytten» (Kvinne 50 år). Videre forteller en annen informant; «*Boligområdene har så beskjedene størrelser at jeg ikke savner treklynger eller andre spesielle grøntområder mellom bebyggelsen. Jeg mener at hagene gjør den samme nytten her både for innsynsskjerming og avstandsoppdeling» (Mann 55 år). Mange kommenterte også at klatrende vegetasjon på elementer som espalier, pergola, gjerder var viktig i denne sammenheng og som fint kunne brukes i kombinasjon med vegetasjon som skjermende effekt.**

Figur 45 Private hager er viktig for innsynsskjerming til nabo. Fra boligområde A.

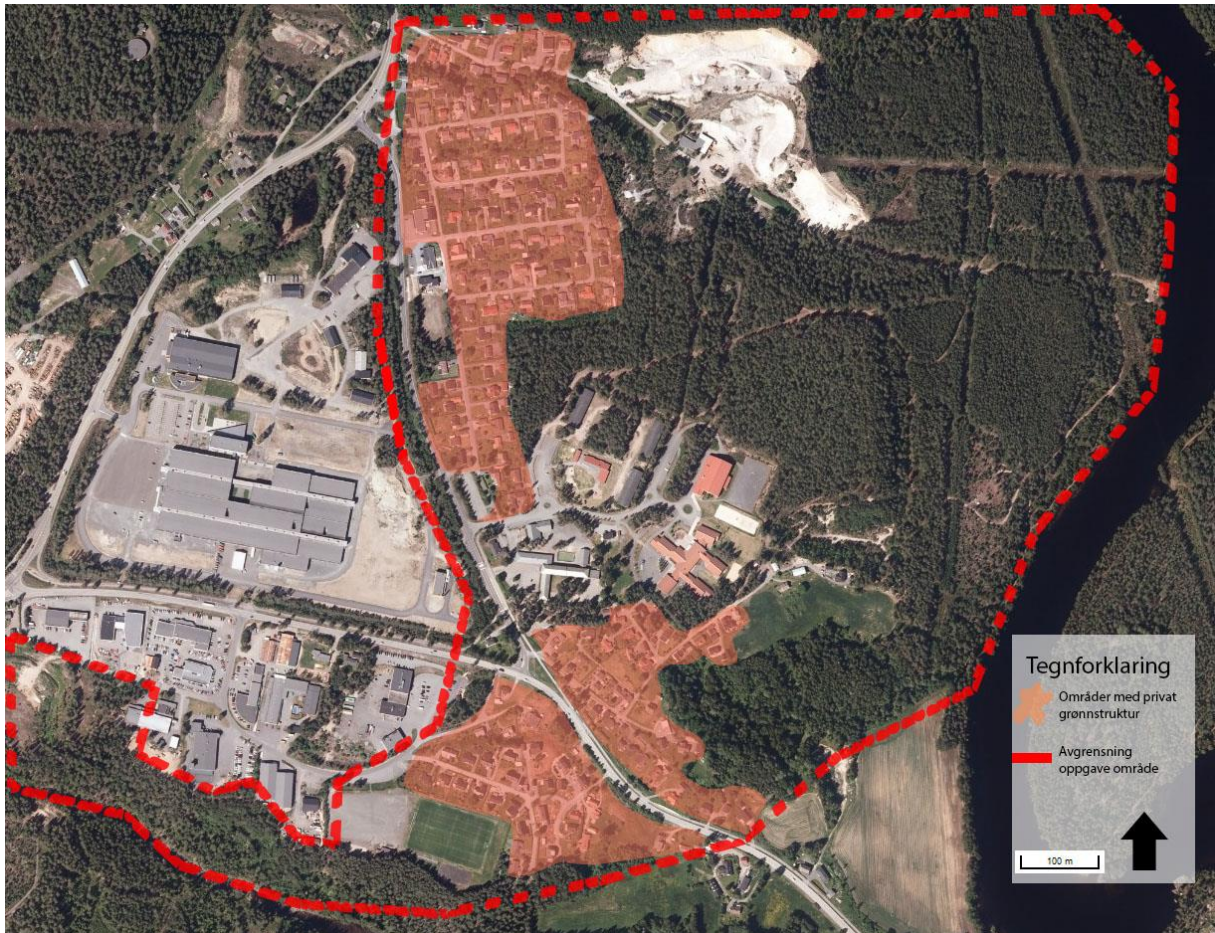

Figur 46 Ved lite offentlig grønnstruktur innenfor bebyggelsen skaper hagene avstand mellom boligene. Fra boligområde B.

De fleste oppfattet at hagene var et viktig bidrag til å skape «*grønne boligområder*» (Kvinne 37 år) (jf. figur 47) da de mente hager ofte var det største bidraget til grønnstruktur i mellom bebyggelsen; «*Så å si det eneste grønne mellom bebyggelsen her er jo hagene*» (Mann 55 år). Noen mente dette var spesielt viktig som et «*balanseforhold*» (Mann 63 år) mellom bebygde og ubebygde omgivelser. Flere mente hagene var et svært viktig bidrar til å dempe synet av de harde, bebygde omgivelser og asfalterte flater: «*Det er ikke bestandig hus er spesielt pene å se på synes jeg. Nå er jo ikke eneboliger det som oftest skaper omgivelser med store, hard flater. Spesielt mener jeg rekkehus og blokker kan være ekstremt stygt. I slike tilfeller må jeg si grønne områder kan veie opp for stygge fasader. Men det er også viktig blant mindre hus som her på Kongsgårdsmoen*» (Mann 63 år). I følge mange av informantene behøvde ikke hagene være store for å bidra til formålet. Det viktigste var at det fantes hager, og at det bidro til grønne omgivelser i nær tilknytning til bebyggelsen. Det var heller ikke relevant at hagene representerer areal som ikke kan benyttes til allmenn bruk slik som utmark i offentlig grønnstruktur. Ved spaserturer i boligområdet opplevde også informantene stor interesse av å se hager og hus i sammenheng, spesielt ved å se på omgivelsene med nysgjerrige øyne. Flere mente det var litt av gledene å gå turen i boligområdet.

Figur 47 Sammenhengende rekke med hager skaper grønne bomiljøer. Fra boligområde A.

Figur 48 Privat grønnstruktur på Kongsgårdsmoen.

4.2 Resultater case 2: Gamlegrendåsen

«Hvilke bruksverdier og andre funksjoner for offentlig grønnstruktur finnes, og hva opplever beboerne som det viktigste?»

Forskningsspørsmålet tar for seg temaene «Offentlig grønnstruktur for daglig bruk», «Andre funksjoner for offentlig grønnstruktur» og «Viktighet av offentlig grønnstruktur til bruk eller offentlig grønnstruktur med andre funksjoner».

4.2.1 Tema: Offentlig grønnstruktur for daglig bruk

På grunn av områdets kompleksitet og størrelse presenteres først data som omhandler bruk av offentlig grønnstruktur innenfor bebyggelsen, deretter bruk av grønnstruktur utenfor bebyggelsen.

4.2.1.1 Bruk av grønnstruktur innenfor bebyggelsen

Informantene var meget orientert om grønnstrukturen mellom boliger og stormtomter, og det var en bred enighet om at asfalterte gangveier i grønne korridorer var svært viktig i boligområdet (jf. figur 59). De aller fleste informantene fortalte de brukte korridorene i løpet av uken, men noen brukte grøntkorridorene hver dag. Kun to av informantene fortalte at de aldri hadde brukt systemet med gangveier mellom bebyggelsen.

Informantene flest oppfattet at dette var en trygg og kjapp måte å gå eller sykle på mellom bebyggelsen. Mange opplevde systemet av gangveier som en viktig del av det fungerende boligområdet, som kommunikasjon, og som knyttet stormtomter i sammen. Mange fortalte meg at dersom ikke veiene hadde eksistert ville området blitt kaotisk og nærmest «ugjennomtrengelig» (Mann 48 år) for myke trafikanter. Én av informantene fortalte dette slik; «Som du ser er de fleste bilveiene rundt husene lagt som løkker, sirkler eller blindgater. Det virker som ganske vanlig her på Gamlegrendåsen. Det er selvfølgelig lett å komme inn og ut av områdene med bil. Men som gående mener jeg vi er helt avhengig av gang- og sykkelveiene hvis områdene skal være funksjonelle. Hvis ikke måtte vi fulgt bilveiene i nokså

lange avstander for å komme ut av området» (Mann 52 år). Én annen fortalte at han synes det spesielt var viktig at de mindre skogene mellom bebyggelsen kunne brukes det slikt nyttig formål: «Kanskje skogsområdet ikke ville bli brukt i det hele tatt hvis gangveien ikke hadde ligget der? Synes det er ideelt at en slik viktig funksjon som gangvei er kan plasseres mellom bebyggelsen på denne måten» (Mann 31 år).

Størrelsen på de grønne beltene varierte stor innenfor boligområdet i følge en del av informantene. Enkelte korridorer var faktisk mest dominert av den asfalterte gangveien, eller bare med bare beskjedne grønne belter flankerte på sidene. Et eksempel ble nevnt hvor gangveiene var så nær bebyggelsen at omgivelsenes grønnstruktur bestod kun av de private hagene (jf. figur 49). Et annet eksempel var vekselvis påvirkning av naturmark og asfalterte flater og hus (jf. figur 50). Det siste eksempelet er hvor gangveiene forserer større skogsområder mellom bebyggelsen, og hvor skogen er det dominerende i landskapet (jf. figur 51). Varieteten hadde jeg på forhånd observert under befaringer, men ble også tydeligere fremhevet hos informantene når vi snakket om emnet.

Figur 49 Gang- og sykkelvei avgrenset av private hager.

Figur 50 Gangvei med vekselvis påvirkning av naturmark og asfalterte flater og hus.

Figur 51 Gangvei mellom deler av boligområde med preget av naturmark på sidene.

De første informantene jeg spurte var naturlig nok opptatt av selve funksjonen til gangveien, og ikke så mye om hva grønne omgivelsene rundt betydde for dem. Tidlig under intervjuene prøvde jeg spesielt å vinkle dette til å omhandle hva som er spesielt verdifullt med gangveier beliggende i grønne korridorene. Fordi det fantes gangveier i så differensierte grøntområder ønsket jeg å vite mer om omgivelsenes betydning når de gikk eller syklet her. Dette ble gjort for å få informantene til å snakke mer om de grønne omgivelsene, og ikke bare betydning som en gangvei.

Av informantene som ikke brukte gang- og sykkelveiene var heller ingen negative til grønne omgivelser, men flere uttrykket at det ikke betydde spesielt om de ferdes i grønne omgivelser eller ikke da funksjoner som gangvei var det viktigste; «*Funksjonen er for meg er det aller viktigste. Jeg hadde aldri tatt snarveier gjennom skogen hvis ikke de asfalterte gangveier hadde eksistert her. At gangveien ligger i naturområder betyr ikke spesielt mye for meg, men det vil heller ikke si jeg er negativ at den finnes her*» (Kvinne 29 år).

En annen av informantene uttrykket seg slik; «*Beliggenhetene i skog og mellom hager skaper bare en bedre ramme for opplevelsen*» (Mann 40 år). En annen fortalte at «*Jeg går jo her for å komme forttest mulig frem. Men jeg liker jo gangveiene godt, så det kan godt hende at det er på grunn av naturen i området. Det har jeg i grunn aldri tenkt på*» (Kvinne 38 år).

Mange uttrykket at naturen betyr noe når de bruker gang- og sykkelveiene. En fortalte dette; «*Når jeg går hjem fra jobb synes jeg det er fint å gå i områder hvor jeg unngår mest trafikk og hvor det er mindre støy. Jeg er glad i naturen. Selv om jeg vet at jeg er i et boligområde, får allikevel naturen meg til å senke skuldrene litt mer på vei hjem. Jeg tror den positive opplevelsen har direkte betydning av visuell kontakt med skogen. Det hadde absolutt ikke blitt det samme om jeg gikk imellom trange bygater på vei hjem*» (Mann 52 år).

«*Følelsen å gå i skogen mellom bebyggelsen er egentlig veldig fin. Litt av den positive opplevelsen å bruke gang- og sykkel er at den snor seg mellom bebyggelsen i grønne områder. Man føler at man stedvis får litt kontakt med naturen og det opplever jeg som positivt*» (Kvinne 50 år).

Én annen fortalt at hun noen ganger krysset boligområdet i lengre strekninger ved hjelp av systemet med gangveier; «*Jeg går for det meste på gangveiene som ikke har så mye skog*

rundt, men føler allikevel påvirkningen av grønne omgivelser. Mange private hager grenser opp til gangveien, og hagens vegetasjon gir behagelige omgivelser å ferdes i» (Kvinne 20 år).

Informantene fortalte meg at gangveiene ble brukt til mange formål, både til jobb, skole og fritid. De fleste forbandt likevel områdene som spesielt viktige med nødvendige aktiviteter i sammenheng med jobb og skole. Flere av informantene hadde barn gående på barneskolen i nærheten og fremhevet betydningen av gangveier i grønne korridorer. De så områdene som viktige da ungene kunne gå til skolen uten å komme i kontakt med det resterende trafikksystemet; *«Det er ikke mulig å gå hele strekningen fra huset her og til skolen bare ved å følge gangveiene i grøntområdene. Men de områdene hvor barna må gå på vei er i svært rolige nabolag med liten trafikk. Dessuten er det nok av bruer og underganger for å krysse de mest trafikkerte veiene i området» (Kvinne 45 år).*

Under intervjuene oppfordret jeg foreldrene til å spørre sine egne barn om hva de synes om skoleveien i grønne korridorer. Barna svarte ofte at de følte seg trygge langs gangveiene, og at det var mange ting å se på. Mange fortalte at de kunne leke her uten å måtte passe seg for biler. De fortalte også at det til tider tok lang tid å gå hjem, fordi de alltid fant alltid noe å leke med ved siden av vegen. Skogen ble i flere tilfeller kommentert som viktig del av barnas omgivelser langs skoleveien. En sa det på denne måten; *«Vi leker alltid når vi går hjem fra skolen. På vei hjem er det alltid noen som løper i forveien, og gjemmer seg bak trærne eller buskene. Vi leker gjemsel her ofte» (Gutt (9 år), sønn til informant).* En annen fortalte at *«vi tar noen snarveier innimellom, løper gjennom skogen og noen ganger også hager. Da gjelder det ikke å bli oppdaget. Synes det er morsomt» (Gutt (10 år), sønn til informant).*

Enkelte kommenterte at de synes grøntkorridorene også var viktig i forbindelse med fritidsaktiviteter. Noen likte å gå kortere turer i boligområdene kveldstid, eller i helgene når de hadde bedre tid. Én mente at gangveiene bidro til at han kunne rekke over et mye større område i løpet av kortere tid enn hvis han måtte gå turen ved å følge veiene. *«Det er gode mulighet for å gå en kveldstur i store deler av boligområdene, uten å bevege seg på de mest trafikkerte veiene» (Mann 68 år).* Dessuten mente mange det var lite egnet å følge stier og andre skogsløyper i skogen utenfor boligområdene når snøen lå i terrenget, og mente at det var derfor bedre å gå turer i boligområdet; *«I mange tilfeller er det vanskelig å gå turer i skogen vinterstid, og spesielt hvis man ikke liker å gå på ski. For kortere turer er gangveiene mellom husene mer anvendelige. I partier hvor gangveien krysser skogen føler man i kortere*

perioder at man er i på skogstur også, så en kveldstur i boligområdet gir både nærvær av skog og hus» (Kvinne 56 år).

En del av de grønne korridorenes beskaffenhet er også nærværet av stier (jf. figur 52 og figur 59). Flere av stiene forbandt området sammen, akkurat som de asfalterte gangveiene. I flere tilfeller koplet stiene seg til gangveiene. De fleste informantene var klar over at det fantes et omfattende stisystem mellom bebyggelsen, spesielt de som befant seg nær sin egen bolig hadde informantene en god oversikt over. Det samme kan sies med lokaliseringen av andre større stier i boligområdet. Resten av stiene var nokså fremmed for de aller fleste.

Figur 52 Tursti mellom bebyggelsen.

Ca. 2/3 av informantene fortalte at de sjelden eller aldri brukte stiene. Flere mente det var mer aktuelt å gå turer andre steder både utenfor og innenfor boligområdet hvis de ønsket å gå tur, spesielt skogen i nærheten eller gang- og sykkelveier i grønne korridorer eller veiene i boligområdet. Enkelte forklarte at mange av stiene var merket med lett gjenkjennelige skilt, mens andre stier ble oppfattet som lavmælte, nærmest bortgjemte trafikkårer. En fortalte at *«det kan hende jeg hadde brukt stiene mer hvis jeg hadde hatt oversikt over alle, eller oppdaget de som er nokså bortgjemt i vegetasjonen» (Mann 48 år).*

De som brukte stiene mer aktivt fortalte om en brukerfrekvens flere ganger i måneden, et par av disse ukentlig, og da spesielt i sommerhalvåret. De fleste som brukte stiene fortalte at de i mindre grad brukte stiene vinterstid; *«Det er mulig å bruke stiene hvis snøen er hardpakka, og isete, men jeg ser vanligvis ikke noe grunn til å gå turer her på vinterstid. Stiene kan dog brukes til ski, for eksempel å komme seg til lysløypene i områdene. Det har jeg gjort ved enkelte anledninger»* (Mann 52 år). Av de som brukte stiene var det kun én som fortalte at de noen ganger brukte det til jobb; *«Siden stien går rett forbi huset mitt hender jeg tar en snarvei fra gangveien og direkte hjem»* (Mann 31 år). Flere av informantene fortalte at deres barn brukte stiene i enkelte tilfeller til skolen.

Resten brukte stiene i forbindelse med fritidsaktiviteter. De aller fleste benyttet seg av stiene som en del av stisystemet som leder ut av boligområdet og til friluftsområdene utenfor (jf. figur 59). *«Flere steder er det merkede skilt med «tursti». Dette er et fint utgangspunkt for turen. Noen ganger begynner jeg turen utenfor boligområdet, andre ganger begynner jeg turen mellom husene»* (Kvinne 38 år). En annen fortalte at en av stiene han pleide å gå krysset Christian Sindings vei ved bro (jf. figur 53); *«Jeg starter ofte med å gå stien mellom husrekka, over etter 300-400 meter går jeg over brua og fortsetter videre inn mot skogen»* (Mann 31 år).

Figur 53 Bro over vei hvor stisystemet kopler seg til friluftsområdet utenfor.

Informantene opplyste at den offentlige grønnstrukturen innenfor boligområdene ble brukt til en del andre aktiviteter. Mye av dette knyttet seg til boligområdets fotballbaner (jf. figur 59, nr. 1a) og lekeplasser og andre opparbeidede arealer (jf. figur 54). De fleste informantene fortalte at det stort sett var barn og ungdom som brukte slike steder. Kun noen av de yngste informantene fortalte at de brukte idrettsområder sammen med venner. Mange av eldre fortalte at de kun brukte områdene hvis de skulle være med ungene å spille fotball eller gjøre felles aktiviteter; «Noen ganger er vi med ungene å spiller fotball på banen. Det er så å si eneste gangene jeg bruker grøntområdet» (Mann 40 år).

Figur 54 Aktivitetsområde og møteplass.

Områdene ble ikke bare brukt til aktiviteter, men også som møteplass. Spesielt gjaldt også dette større barn og ungdommer. En del av informantene mente de kunne si dette, fordi de viste at deres egne barn og ungdommer brukte stedene, og fordi de mange ganger observerte folk i områdene når de gikk fordi. Også her benyttet jeg anledningen til å stille spørsmålene direkte til den yngre garde om hvilke områder de brukte. De pekte ut mange av de samme plassene som foreldrene hadde på forhånd sakt, men supplerte med noen til.

Mange informanter var positive til å ha slike grønne arealer i sin nærhet, selv om flere pekte på mengden av fotballbaner som de ikke kunne forstå hensikten med; «Jeg har forståelse for at ungdommen liker å sparke fotball, og det synes jeg er bare fint. Men hvorfor må det være så mange fotballbaner? De er jo nokså spredt omkring boligområdet, men plassen som slike baner okkuperer er jo stor. Det er ingen andre aktiviteter som tar så mye plass som fotballbanene, og den idretten virker nokså egoistisk med tanke på beslaglagt areal» (Kvinne 56 år).

Det ble også vist en rekke andre fotballbaner, noe på grus og noe mindre som fungerer som mer «løkkefotball» (jf. figur 55 og figur 59, nr. 1b). En del av informantene opplevde at områdene ble en del brukt. Noen av de større barna og ungdommene i familien fortalte at de ofte brukte slike steder til å møtes hvis de ikke spilte fotball. «Jeg pleier å henge her hvis noen jeg kjenner spiller. Jeg er egentlig ikke så interessert å spille selv, men jeg blir gjerne med å se på sammen med venner. Tror mange av fotballbanene er viktig sted for å møte andre» (Gutt(15), sønn til informant).

Figur 55 Mindre aktivitetsområde mellom bebyggelsen.

En annen fortalte at også grøntområder rundt skolen var et punkt som tydelig var en møteplassfunksjon (jf. figur 59, nr. 1c). Mange pekte på områdene som betydelig brukt i forbindelse med aktiviteter utenom skoletid. «Her er det både ballbinge og kunstgressbane.

Mange møtes her for å spille, jeg synes området er fint for å treffe vennene mine» (Jente (13), datter til informant). En annen fortalte at anlegget utenfor skolen ble oppgradert i fjord sommer, og at han synes området var blitt svært så bra. *«Jeg liker å være i aktivitet. Det finnes også løpebaner her. Dessuten kan vi hoppe i lengdegropa»* (Gutt (14), sønn til informant).

Også flere av informantene kommenterte at grøntområdet rundt skolen var en viktig del av boligområdet fordi det lå så sentralt på Gamlegrendåsen; *«Boligområdet på Gamlegrendåsen har blitt temmelig langstrakt. Jeg oppfatter dette som et sentrum, fordi det i grunn ligger midt i hele boligområdets utstrekning. Området er også en viktig aktivitetspark, spesielt nå som den ble oppgradert»* (Mann 52 år). En annen forteller at områdene har en historisk betydning, fordi i nærheten ble områdene brukte av Birger Ruud og de andre skigutta i sin tid. Han syntes det var fint at det var fortsatt aktivitet som preget områdene; *«Det har blitt riktig så pent her nå. Grøntområdene er godt opparbeidet og det er samtidig gode muligheter for å sette seg ned å følge med på hva som skjer hvis man ikke selv tar i bruk aktivitetene»* (Mann 68 år).

Flere av områdene utpekt som aktivitetsområder og møteplasser ble også fortalt brukt som skøytebaner vinterstid. Informantene var noe mer usikker på om det ble brukt mye vinterstid. Kun to av informantenes barn brukte å gå på skøyter vinterstid. Informantene ellers observerte noen ganger at familier sammen brukte noen av skøytebanene.

En del av naturmarken beliggende mellom bebyggelsen ble i flere tilfeller brukt som lekeplass for barn og i tilfeller kombinert med opparbeidede, kultiverte lekeplasser (jf. figur 56, figur 57 og figur 59). Flere av informantene fortalte meg at deres barn ofte lekte her i tilknytning til hagen (jf. tema» privat grønnstruktur»); *«Mange ganger begynner ungene leken i hagen. Ser ofte at de forsvinner forbi hekken, og ut i skogen på nedsiden. Her er det trygt å leke, ingen biler og området er oversiktlig fra huset våres»* (Kvinne 38 år). Flere informanter med mindre unger hjemme kommenterte at naturmarken ble brukt på samme måte. En av informantenes sønn fortalte at de hadde trehytte i skogen; *«Jeg og et par kompiser har bygd hytte i treet. Det har vært kjempemorsomt å snekre sin egen hytte i skogen»* (Gutt (10), sønn til informant).

Figur 56 Kultivert lekeplass med utvidet lek til naturmarken beliggende rundt.

Figur 57 Lekeplass i naturmark.

Noen kommenterte at også at trafikkøylene ble mye brukt som lekeplass (jf. figur 58 og figur 59). «Spesielt i blindgater som denne er det ofte lekeplasser, enten med husker og sandkasser, eller bare et mindre uberørt område. Har sett flere steder på Gamlegrendåsen hvor veiene ender som en sirkel, og at midten består av et lite lekeområde. Etter min opplevelse brukes området av enkelte. I min gate er det flere med mindre unger, og det ser ut som området er populært blant dem» (Kvinne 45 år).

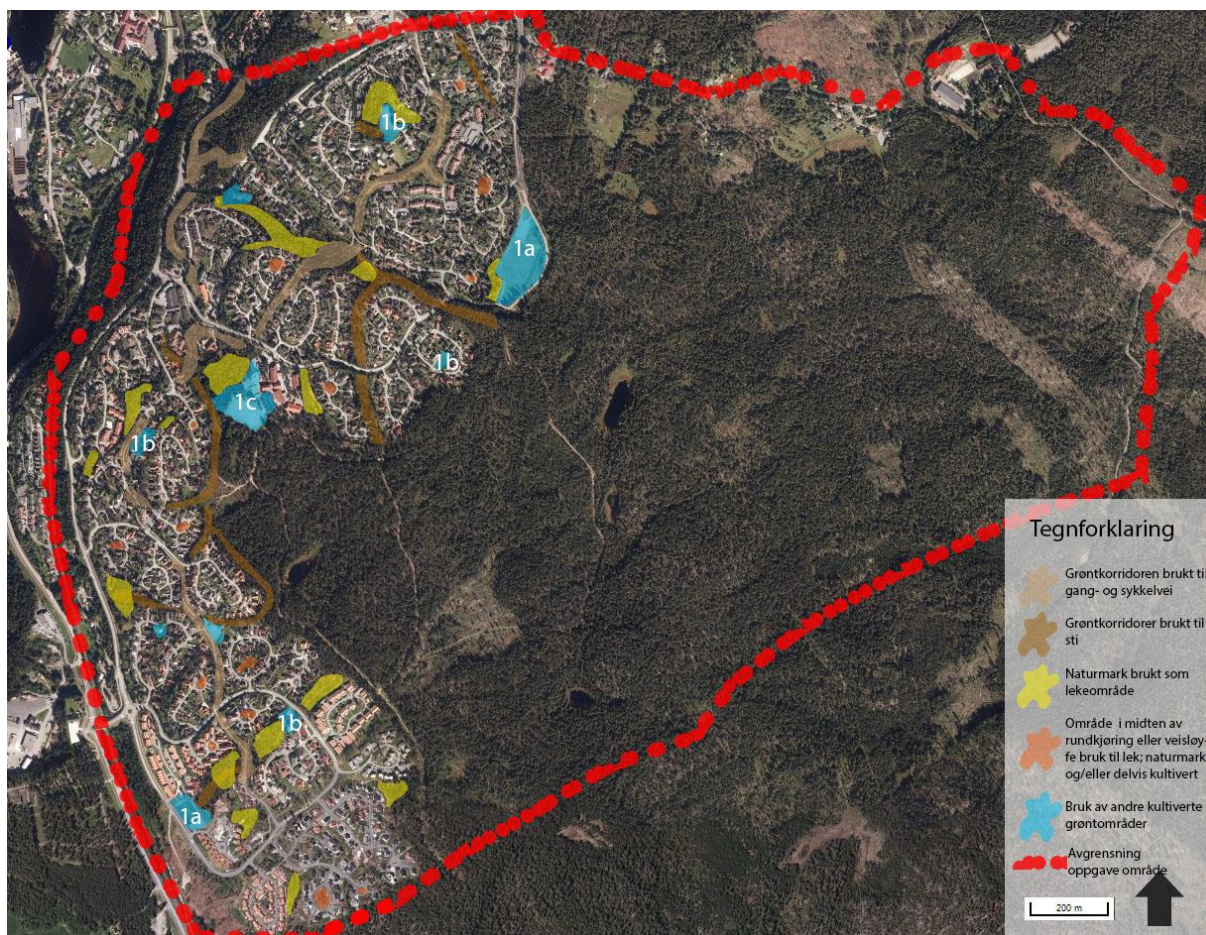
Noen kommenterte at veiene ble i like stor grad brukt som «lekeplass», som trafikkøylene (jf. figur 58 og figur 59). Andre fortalte at de fleste ungene lekte i gaten og brukte hele området innerst i blindgatene som en eneste stor lekeplass. Dette gjaldt med andre ord både veien inn, sirkel og trafikkøylene.

Figur 58. Trafikkøy ved adkomstvei innerst i boligområde.

I forbindelse med lekeplasser i naturmark vinterstid fikk jeg ikke så mange svar. Innenfor delområde A var det én som kommenterte en bakke som ble brukt til aking. Også innenfor skogen ved skoleområde fortalte noen om akebakker som ble brukt også utenom skoletiden.

Innenfor bebyggelsen mente noen at fotballbaner var den delen av grønstrukturen de hadde inntrykk av ble brukt også av andre, og ikke bare beboerne.

Figur 59 Ulike former for bruk innenfor boligbebyggelsen på Gamlegrendåsen.

4.2.1.2 Bruk av grønnstruktur utenfor bebyggelsen

Ca. 2/3 av informantene fortalte at de jevnlig brukte de store friluftsområdene ofte utenfor bebyggelsen. Noen brukte skogen flere ganger i uken, mens andre noen ganger i måneden. Utenom disse brukte noen skogen noen få ganger i løpet av året, mens tre fortalte at de aldri brukte skogen. I følge de siste var manglene bruk basert på manglende interesse. Én begrunnet svaret med dårlig helse, og at han gjerne kunne tenke seg å gå turer hvis ikke han hadde vondt i beina.

På spørsmålet om hvorfor de brukte skogen til aktiviteter var alle svarene knyttet til varierte naturopplevelser. En del fortalte at de like gjerne kunne gå tur eller jogge i urbane områder hvis det ikke hadde vært for at naturen gav de andre, mer rikholdige opplevelser. En uttrykte seg slik; «Jeg bruker å jogge flere ganger i uka. For å unngå de samme omgivelser jeg ferdes i til daglig prøver jeg å finne nye stier i skogen hver gang jeg jogger, eller bruker alternative

løyper. Å bruke tre kvarter av fritiden min i naturen gir flere opplevelser enn tilsvarende treningsøkt i boligområdet» (Mann 23 år). Videre fortalte en annen informant at «Naturen gir meg påfyll av energi og inntrykk, samtidig som turen blir mer interessant og spennende» (Mann 40 år).

Et par mente de gikk tur i skogen nesten utelukkende for å se på dyrelivet; «Skogen her oppe er stor, og det er flere muligheter for å se dyr nære bebyggelsen. Noen ganger går jeg tur i skumringen, og flere ganger har jeg sett elg. For meg er naturopplevelsen i stor grad basert på muligheten for å treffe på dyr» (Mann 68 år).

Noen forklarte at opplevelsen i naturen var spesielt å kunne plukke sopp og bær. Opplevelsen var samtidig viktig i forbindelse med observasjon av annen flora «Jeg er opptatt av vegetasjon, og har med meg en flora (bok) når jeg går på tur. Det er som en hobby for meg. Gledene ved skogsområde er å oppleve naturens varieteter, og se om jeg kjenner de igjen ved hjelp av floraen min. Samtidig liker jeg godt å plukke både blåbær, tyttebær og multer. Noen ganger også sopp. Jeg synes det er kjempegunstig at vi har mulighet til dette et steinkast fra boligområdet» (Kvinne 67 år).

De aller fleste assosierte også natur som spesielt helsefrembringende. En del forklarte at opplevelser i naturen fungerte som en slags balanse mot hverdags stress. «Eneste mulighet for meg er å gå turer på kvelden. Ellers er jeg opptatt hele dagen med jobb, fritidsaktiviteter for barn og lignende. Jeg tror en snartur i skogen gjør at jeg sover mye bedre på kveldene. Det løser også til dels opp siv nakke etter datajobbing. Synes det er en perfekt måte å avslutte dagen på» (Mann 40 år).

En annen forklarte det helsemessige aspektet med terrengets mykere underlag i forhold til harde, urbane flater; «Prøver å unngå asfalterte flater, så det er for meg er det best å bruke skogen når jeg går tur, jogger eller løper. Underlaget gir mindre belastning- og slitasjeskader. Dessuten er skogsbunnen mye bedre å løpe på» (Kvinne 29 år).

For de aller fleste var likevel mosjonering den aller viktigste grunnen for bruk friluftsområdet. De fleste knyttet dette opp mot trening, eller å gå en rolig tur. Mange brukte også området til terrengsykling, og noen til kanopadling. Flere uttrykket hvor positiv de var til områdets kvaliteter som friluftsområde. En brukte ordet «unik» (Mann 40 år). Spesielt nærheten til

boligområdet ble oppfattet som verdifullt; «Uansett hvor man bor på Gamlegrendåsen er skogen i nærheten. Jeg tror heller ingen her på åsen har særlig mer en 5 minutter på å gå fra hjemme sitt til skogen» (Kvinne 38 år).

I sommerhalvåret var bruken var i fleste tilfeller konsentrert rundt mylderet av stier, skogsbilveier og større grusveier. Svært mange forklarte det var store muligheter for å gå differensierte turer ved hjelp av mangfoldet i turløypenettet (jf. figur 60 og figur 66).

Figur 60 Sti på Gamlegrendåsen.

I området er det flere lysløypetraseer med både kortere og lengre rundløyper (jf. figur 61 og figur 66). Mange forklarte at lysløypene var ideelle utgangspunkt for å begynne sin tur «Jeg følger ofte lysløypa en kilometer eller to. Da har jeg kommet langt ute i marka allerede, og kan følge stiene videre dypere inn i skogen» (Kvinne 29 år). En annen fortalte om hvordan infrastrukturen i området gjorde det egnet for et bredt utvalg aktiviteter; «Terrengsykkelen fungerer jo stort sett godt over alt, men liker spesielt å bruke den i lysløypetraseen. Når jeg går tur bruker jeg gjerne de litt mindre stiene som ikke så mange bruker for å være mest mulig alene» (Mann 40 år).

Figur 61 Lysløypetrase på Gamlegrendåsen.

Vinterstid ble lysløypene brukt av flere av informantene. Noen brukte lysløypene hver uke, mens andre hadde en brukerfrekvens på en eller flere ganger i løpet av vinteren. De fleste av informantene som ikke benyttet seg av tilbudet forklarte at de ikke synes det var så interessant å gå på ski. En del av denne gruppen brukte riktignok lysløypene til å gå ved siden av skisporet selv når det var snø, men spesielt når våren nærmet seg og skigåingen ble mindre på grunn av snøforholdene i løypen. Noen brukte også de mindre stiene når snøforholdene tillot dette.

I følge informantene ble områdene brukt av alle slag type mennesker; «*Jeg ser både yngre og gamle bruke området for tur. Også noen ganger familier, spesielt i helgene*» (Kvinne 50 år). Av den grunn forklarte flere at turområde hadde en meget inkluderende profil; «*Terrenget er for det meste flatt og småkupert, og det er ikke spesielt utfordrende å gå tur her. Passer i grunn godt til alle slags mennesker, også små barn, og eldre som bare ønsker en kortere tur*» (Mann 68 år). Det ble også kommentert at tilrettelegging for ulike grupper mennesker syntes spesielt godt ved utplasserte av benker, god skilting og bru over bekker og myr (jf. figur 62-65).

Figur 62 Hjelpemiddel over bekk.

Figur 63 God skilting i et mylder av stier.

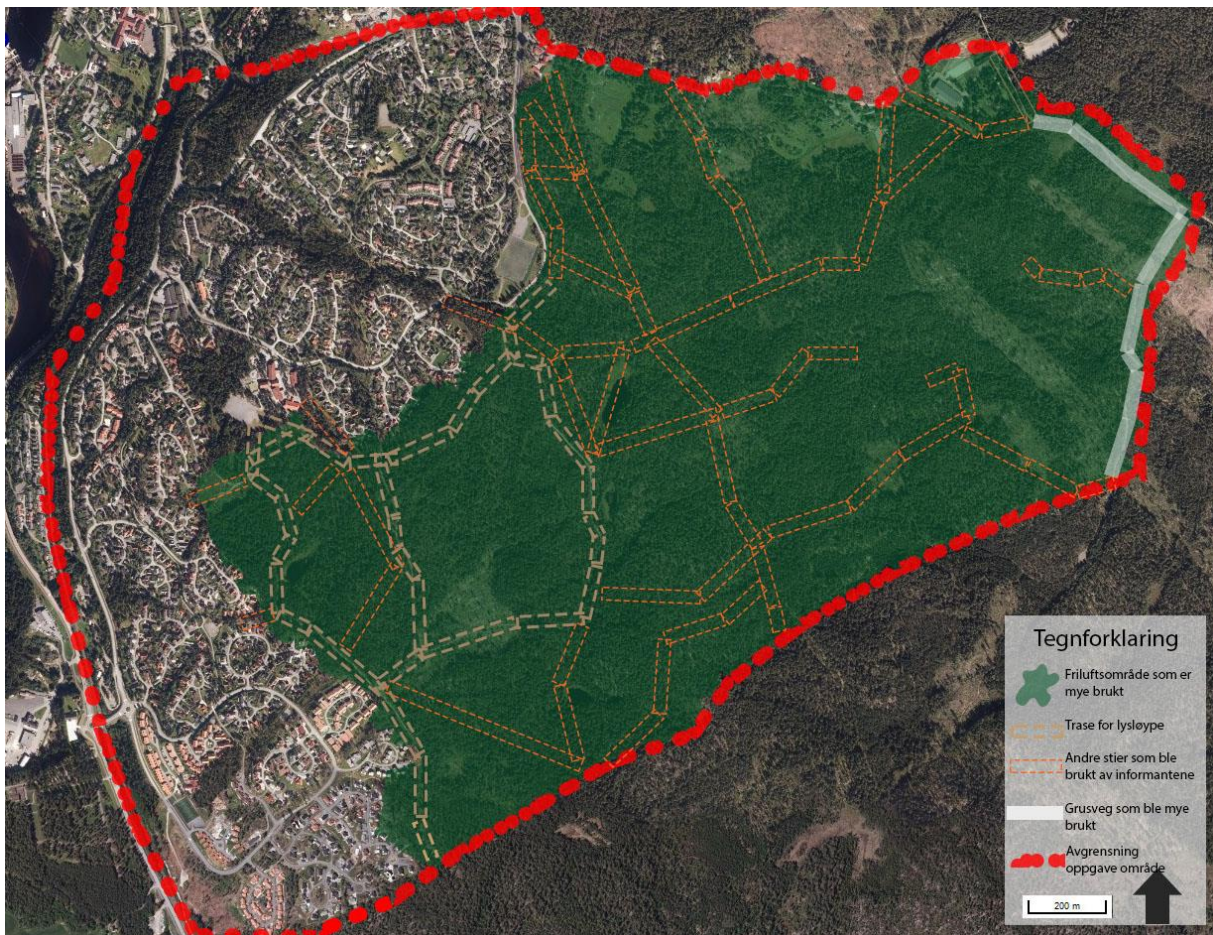
Figur 64 Sittegruppe ved inngang til sti.

Figur 65 Liten benk i naturskjønne omgivelser.

Ingen av informantene brukte området til nødvendige aktiviteter. Mange mente det ikke var spesielt hensiktsmessig, fordi friluftsområdet ligger i byens ytterkant, og det er ikke var viktige forbindelseslinjer mellom andre boligområder eller arbeidsplasser.

Flere hadde inntrykk at friluftsområde var et populært utfartssted også for andre innbyggere i Kongsberg. «Gamlegrendåsen er nok et kjent sted for friluftsliv her i Kongsberg. Nå har vi jo store skogsområder rundt hele byen, så det bør jo være muligheter for friluftsliv for de fleste. Men jeg tror mange velger Gamlegrendåsen på grunn av tilgjengeligheten. Dessuten er det muligheter for å kjøre bil på andre siden av åsen til Majorplass, og dermed begynne turen midt i skogsområdet. Da kommer man de ikke i kontakt med boligområde, men de bruker samme turløypene vi bruker direkte fra boligområdet, bare fra motsatt kant » (Kvinne 38 år).

Figur 66 Bruk av friluftsområde på Gamlegrendåsen.

4.2.2 Tema: Andre funksjoner for offentlig grønnstruktur

Noen av informantene mente grønnstrukturen mellom bebyggelsen ikke hadde spesiell stor betydning utover bruk. Fellestrekk var argumentasjonen for at skogen tok mye lys, og det ødela for solforholdene ved uteplasser i hagen. For et par følte de dette som et spesielt problem; «For å være helt ærlig synes jeg skogen er svært irriterende. Det skaper mye skygge i hagen og rundt i boligområdet forøvrig» (Kvinne 38 år). En annen fortalte deretter at «(...) det er i grunn greit med grønne arealer mellom bebyggelsen. Men det er de store trærne som skygger hele tiden for skolen. Hadde vegetasjonen vært lavere så ville ikke problemene oppstått. Mot min bolig er vegetasjonen som en mørk vegg» (Mann 31 år). I flere tilfeller forklarte informantene at det gjerne var solitær tær spredt omkring, eller mindre grupper av flere enkelttrær som skapte problemene. Mange knyttet dette til naturmarken ved rundkjøringene med husklynger rundt. De større grøntbeltene ble i større grad akseptert, spesielt i himmelretninger som ikke kom i konflikt med solen på sommeren.

En var redd for at trærne skulle falle på huset sitt ved kraftige vindkast «Jeg har hatt trær liggende i hagen før. Problemet er furutrærne som står alene, eller i større avstand mellom hverandre. Kraftige vindkast får godt tak i dem, og river trærne fort over ende» (Mann 68 år).

Figur 67 Enkeltstående furutrær kan være eksponert for sterk vind.

De fleste av informantene i denne gruppen oppfattet riktignok ingen negative konsekvenser ved at grøntområdene skapte avstand mellom bebyggelsen, men det var heller ikke noe de virkelig favoriserte som positivt; «*Det er helt greit at det er en skog her, men den betyr egentlig ingen ting for meg. I grunn er det ganske likegyldig om skogen hadde vært her eller ikke. Jeg hadde ikke følt det som negativt hvis skogen hadde blitt fjernet og jeg hadde fått flere hus som naboer*» (Mann 19 år).

Den samme likegyldigheten kommenterte flere når det gjaldt spørsmål om vegetasjonen som innsynsskjerming; «*I grunn er jeg ikke så opptatt av dette. Det gjør ingen ting om naboer titter inn fra motsatt side. Og hvis det skulle bli et problem en gang anlegger jeg vare en hekk på min egen hage. Jeg trenger ikke er tett skogområde for å holde nysgjerrige blikk på avstand*» (Kvinne 20 år).

De fleste informantene kunne fortelle om en eller annen positiv egenskap med «ikke bruk» av grønnstrukturen rundt sine hus, og nesten alle mente at grønnstrukturen var god som innsynsskjerming til deres egen bolig (jf. figur 68). «*Her utenfor boligen min er det både høye trær, kratt og mindre trær innimellom. Det skaper god skjerming til husene på andre siden av vegen, og nedenfor huset mitt. Jeg liker spesielt at uteplassen i hagen er skjermet for innsyn*» (Kvinne 56 år). «*Liker godt små skogholt, og mener den skaper god skjermende effekt rundt mitt hus. Hvis ikke måtte jeg trolig bruke min egen hage til å skjerme ved å plante tær, høye hekk eller lignende. Nå som skogen gjør denne jobben, kan jeg nyttiggjøre hagenes areal til andre ting*» (Mann 40 år). (Også flere fortalte at de private hagene bidro til å hindre innsyn, noe jeg kommer tilbake til under tema «Privat grønnstruktur»).

Flere fortalte også om trafikkøyene som skjermet delvis mellom bebyggelsen, og som samtidig skapte avstand og fellesarealer i mellom (jf. figur 72). «*Innerst i boligområdet er veien anlagt som en sving, en slags sløyfe. I midten er det bevart en del skog. For oss som har hus på alle sider bidrar skogen her til å holde litt avstand til de andre husene*» (Kvinne 45 år)

Vegetasjon for vindskjerming ble av flere omtalt som mindre viktig. Også her var det noe som var redd for at vegetasjon kunne skape problemer ved vind, men de hadde ikke opplevd trær fallende i hagen (jf. tidligere sitat av informant). Flere fortalte at det ikke er så værhard her, men at når det først blåser, så kan det blåse ganske kraftig på grunn av beliggende på toppen av en ås rygg. Noen fortalte at vegetasjonen hadde god effekt som vindskjerming, eller som

en skjemmende «trekk»; «*Det er en blanding av vegetasjonen og husenes plassering som gjør at vi skjerner oss for vind de fleste vindretninger*» (Kvinne 67 år).

Figur 68 Vegetasjon for innsynsskjerming.

De aller fleste var svært positive til at boliger og boliggrupper distanserte seg noe fra hverandre ved hjelp av vegetasjonsbelter beliggende rundt (jf. figur 69). Mange mente dette var vegetasjonens aller viktigste egenskap mellom bebyggelsen. En fortalte at han synes dette kjennetegnet boligområdet på Gamlegrendåsen, og at det skapte gode nabolag. I følge han var dette en av årsakene til at han kjøpte hus her; «*Jeg synes at det blir et mye hyggeligere nabolag når vi har natur mellom husene. Man får en større tilhørighet til sitt nabolag, fordi det til dels er skjermet fra husene rundt. Jeg liker svært godt hvordan skogen klynger seg mellom husene*» (Mann 40 år). En annen fortalte at «*Boligområdet får et mer ryddig preg når skogen deler opp området. Vil tro at boligområdet hadde sett mer kaotisk ut hvis ikke vegetasjonen hadde delt opp boligområdet*» (Kvinne 38 år). Også flere kommenterte at hagene også til dels var viktig for å skape gode mellomrom mellom bebyggelsen.

Figur 69 Større grønne belter skaper avstand mellom stortomtene.

I denne sammenhengen fortalte også mange at innslaget av grønt bidro til å skape visuelt bedre boligområder, for grønt representerte estetiske kvaliteter. Mange fortalte at grønnstrukturen dempet synet at harde flater, og bidro til en større integrasjon i landskapet; *«Jeg synes spesielt vegetasjonen gir et hyggeligere nabolag med natur, og kan dempe synet at alle boligene»* (Kvinne 29 år). En annen fortalte; *«Jeg synes mange hus er ganske kjedelige å se på, spesielt en gate med ferdighus hvor alle husene er like. De ser ut som bokser, og har lite detaljer i fasaden. Et veldig uinspirerende syn. Jeg synes trær i private hager kan dempe dette synet, og skape finere uttrykk. Det samme mener jeg vegetasjonen i belter rundt bebyggelsen demper synet av harde linjer»* (Kvinne 38 år).

Dette kan knyttes til noen tilfeller hvor informantene fortalte at grønnstrukturen var et viktig element for å ha en «balanse» mellom bebygde- og ubebygde omgivelser: *«Hvis nesten alt hadde vært enten bebygget eller asfaltert, tror jeg det ville blitt lite hyggelig å bo her. Synes skogen, samtidig med hagene, gjør at vi får en likevekt mellom hus, vegger og grønne omgivelser. Det er en lik mengde, som gjør at det blir et slags balanseforhold»* (Mann 52 år). *«Det er veldig positivt at vi her på Gamlegrendåsen har god plass mellom bebyggelsen, fordi*

jeg mener at grøntområdene bidrar til å skape en opplevelse av rom, og ikke et fortettet boligområde hvor hus, vegger og parkeringsplasser har blitt prioritert» (Mann 40 år).

Mange likte å ha visuell kontakt med grønne omgivelser, og av den grunn verdsatte de naturmark mellom bebyggelsen. Noen fortalte riktignok at dette ikke var det viktigste med grøntbeltene, da andre overnevnte funksjoner og bruksfunksjoner var mer viktige. «*Vi har jo skogsområdene rett ved hvis vi ønsker gode naturopplevelser, så behøver ikke nødvendigvis å se den vakreste natur fra stuevinduet*» (Kvinne 45 år). Men flere likte å se natur fra kjøkken- eller stuevinduet; «*Jeg liker å ha nærkontakt med naturen, også når jeg er inne i huset. Både hagen, men også skogen rundt er viktig for denne opplevelsen*» (Kvinne 56 år). De fleste fortalte at grønnstrukturen inneholdt gode estetiske verdier for boligområdet.

Figur 70 Grønt som et estetisk element rundt bebyggelsen.

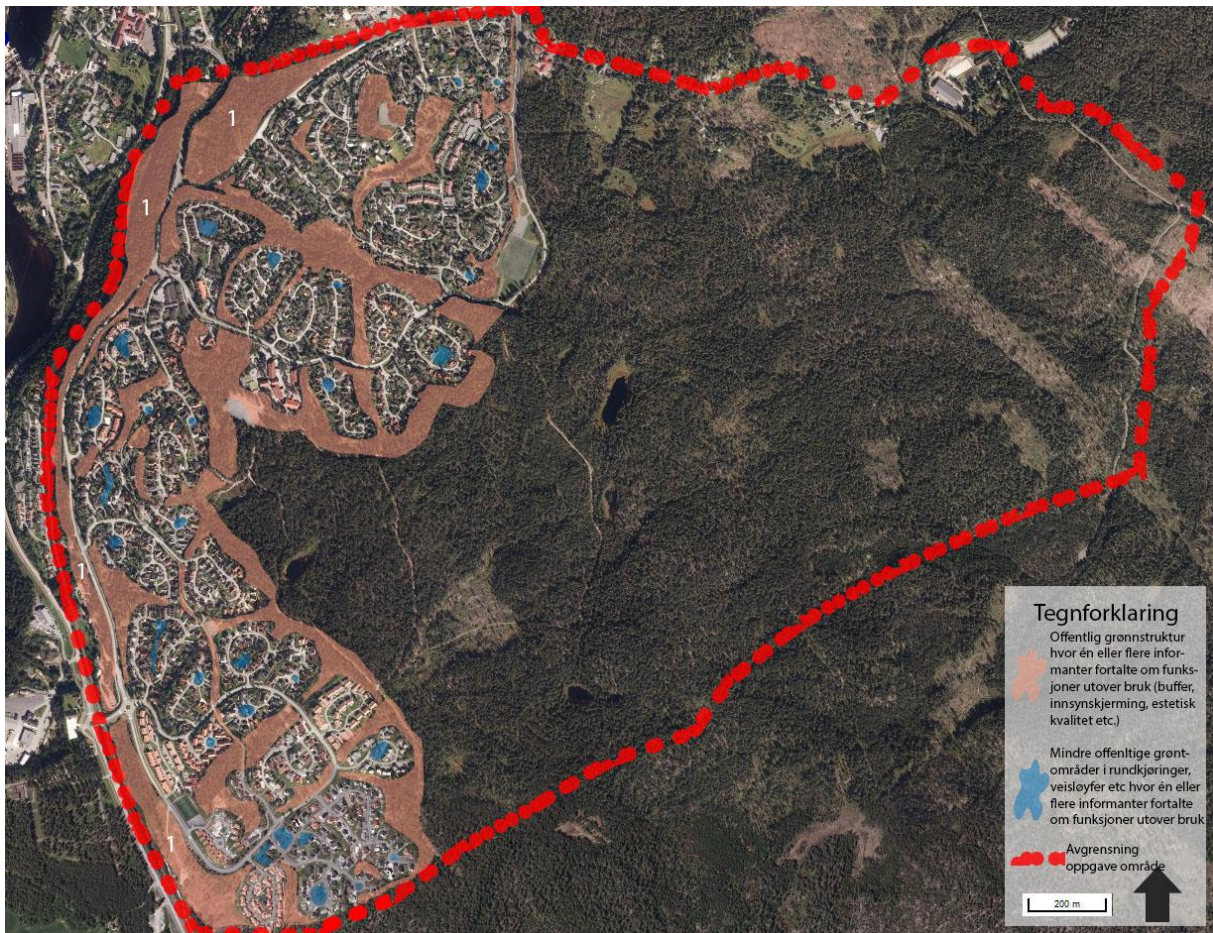
Flere av informantenes boliger av grenset mot samlevei. Av de beboerne det gjaldt var alle fornøyde med vegetasjonsbeltet mellom veien og deres egen hage. De fortalte at det skjermet, til dels var lyddempende, og at det var hyggeligere å ikke direkte bli eksponert for trafikken. «*Veien er jo ikke som en hovedvei, så det er ikke eksepsjonelt mye trafikk her. Bare i perioder på morgen og ettermiddag kan det være mange biler som kjører. Men jeg synes vegetasjonen likevel er fin å ha her. Spesielt for våres uteområder i hagen som blir skjermet*» (Mann 52 år).

Et par fortalte også at skjermingen likevel var litt forskjellig sommer og vinter. I et tilfelle var det en granskog som skjermet hele året, noe informanten oppfattet som positivt da det å unngå å se støykilden var et viktig trekk; «*Det er ikke så farlig om jeg hører bilene, for jeg lever jo i en by, og da kan man ikke unngå slikt. Det er viktigere at jeg skjermes for det visuelle bildet at mange biler på veien*» (Kvinne 29 år). En annen levde i tilknytning til en blandingskog, hvor majoritet av vegetasjonen var løvtrær. For han ble vintersituasjonen en helt annen; «*På vinteren fungerer jo ikke skogen her nede like effektivt. Da kan jeg både se biler, og lydbildet blir også høyere. Man føler jo at man har mer avstand på veien på sommeren, da jeg ikke ser den*» (Mann 40 år).

Figur 71 Grønnstrukturens funksjon som buffer mot samlevei.

En del verdsatte også at grøntområdene mot jernbane og hovedvei (utenfor oppgaveområdet) bidro til en lydreduserende effekt. Dessuten ble bredden på vegetasjonen oppfattet som bufferfunksjon hvor det var like viktig å skjerme seg visuelt (jf. figur 72 nr. 1).

Figur 72 Offentlig grønstruktur med funksjoner utover bruk.

4.2.3 Tema: Viktighet av offentlig grønstruktur til bruk eller offentlig grønstruktur med andre funksjoner.

Alle informantene opplevde at bruksfunksjon var det aller viktigst utenfor boligområdet. Dette gjald også de som ikke i utgangspunktet ikke brukte områdene aktivt. Det var en dominerende oppfattelse at området var spesielt godt egnet til bruk, selv om de ikke brukte området selv. Spesielt hadde mange en forståelse for at bruk som friluftsområde var viktig, og at «ikke bruks verdier» vanligvis ikke kunne assosieres med skogsområdene; «*Selv om jeg ikke bruker områder, skjønner jeg at områdene kan være attraktive for bruk av mange. I grunn hadde vært liten vits i å la skogen bare ligge her til ingen bruk. Slik jeg forstår det kan området i mindre grad nyttiggjøre seg for det du kaller for «ikke bruks verdier» når det er ingen som bor her»* (Mann 23 år). Tanken om at skogen ikke kunne ha ikke bruks verdier var også svært dominerende hos de andre informantene, og begrunnelsen var utelukket basert som det samme som beskrevet ovenfor.

Innenfor boligområdet ble svarene nokså forskjellig. De fleste synes det var vanskelig å kunne si noe om hva som de oppfattet som mest verdifullt da de allerede hadde pekt på viktige funksjoner med bruk og ikke bruk. Idrettsanlegg og grønne møteplasser i tilknytning til de større anleggene ble for mange ansett som viktige, men ikke det viktigste i området (et unntak var riktignok anleggene rundt skolen). Begrunnelsen var i mange tilfeller at idrettsanlegg fantes det mange av, og kunne lokaliseres andre steder utenfor boligområdene.

Viktigere var de mindre møteplasser rundt boligene, spesielt i tilknytning til lekeplasser. Mange oppfattet grøntområdene spesielt viktige for barn, og for et sted hvor småbarnsforeldre kunne møtes.

De grønne korridorene var fundamentale som ferdselsårer, men siden det var en kombinasjon av gang- og sykkelveiens funksjon og beliggenheten i de grønne omgivelsene, så var ikke beliggenheten i det grønne avgjørende for hele verdien.

En konklusjon på spørsmålet fortalte mange av informantene at «ikke bruks verdier» var minst like viktige som bruksverdier, og i noen tilfeller viktigere innenfor boligområdet. Mange kommenterte at de viktigste bruksverdiene allerede finnes utenfor boligområdet, så grønnstrukturen innenfor boligområde hadde en betydelig funksjon også for andre verdier.

4.2.4 Tema: Spesielle grøntområder med sentral betydning for boligområdet og for overordnet grønnstruktur

«Hvilke grøntområder er av spesiell betydning (hjørnesteinfunksjon) for boligområdets helhetlige grønnstruktur og/eller til byens øvrige grønnstruktur?»

Mange synes det var vanskelig å svare konkret på spørsmålet om hva som fungerte som viktig hjørnestein i boligområdets grønnstruktur. De fleste svarene omhandlet imidlertid kombinasjonen av gang- og stisystemet i grønne korridorer (jf. figur 76, nr. 1). Effekten som hjørnestein i grønnstrukturen ble av flere informanter forklart hvordan korridorene fungerte som transportårer internt i boligområdet, i tillegg til å inneholde en mengde viktige funksjoner

utover bruk. Vanskelige var det å peke ut konkrete steder hvor grønnstrukturen hadde denne effekten. De fleste mente at den interne grønnstrukturen i helhet måtte ses på som betydningsfull.

Også grøntområdene rundt skoleområdet ble i mange tilfeller nevnt som spesielt betydningsfulle (jf. figur 76, nr. 2). Mange mente området hadde svært differensiert funksjoner, som var et sentralt punkt i områdets grønnstruktur, og et midtpunkt for boligområdet.

Av grønnstruktur utenfor boligområdet var det mange som mente lysløypen hadde en svært viktig funksjon som hjørnestein, fordi denne var sentralt plassert på i skogsområde på Gamlegrendåsen (jf. figur 76, nr.3). Det var også flere som nevnte stiene og andre skogsbilveier, sammen med fegetene som de mente var svært viktig for at de brukte området slik de gjorde. Fegetene, i tilknytning til andre steingjerder (jf. figur 73), mente mange var historiske viktige i landskapet, samtidig som de var lette å orientere seg etter og derfor var viktig å bevare.

Figur 73 Steingjerder ble oppfattet som viktig historiske innslag i naturmarken.

Majorplass var for mange et sentralt punkt i friluftsområde, beliggende midt i skogen på Gamlegrendåsen (jf. figur 74 og figur 76, nr. 4). Noen beskrev stedet hvor turer ofte begynte; *«En del i Kongsberg innbyggere starter turen sin herfra. Det vet jeg fra bekjente, og av egen erfaring. Dette gjelder helst de som bor utenfor Gamlegrendåsen, fordi de gjerne kommer hit med bil og parkerer ved Majorplass. For oss som bor på Gamlegrendåsen har nok stedet betydning som et midtpunkt på turen. Går man en større tur fra boligområdet er ofte Majorplass et orienteringmessig viktig sted på veien, fordi både grusveien og stier knyttes til punktet»* (Mann 68 år).

Figur 74 Parkeringsplass ved Majorplass.

Et annet skogområde som av flere ble nevnt som spesielt viktig var ved Stalsberg tjern (jf. figur 75 og figur 76, nr. 5). En informant forklarte at det fantes en rekke kjern på Gamlegrendåsen, noen var også utenfor oppgaveområdet, men at kjernet her var et av de fineste han viste om. Også flere informanter mente området hadde estetiske verdier. *«Kjernet er spesielt fint med fin natur rundt. Området er også åpent, stiene går opp hit, og det er ikke langt ned til traseen ved lysløypa. Her man kan sitte ned her og slappe av både på svaberg og benk»* (Kvinne 29 år). En annen informant fortalte at området befant seg ikke spesielt langt fra boligområdet, men at man allikevel følte avstanden som betydelig større; *«Man føler man er*

lang inn i et skogområde, ikke rett ved et boligområde. På grunn av den korte avstanden fra huset vårt til Stalsberg tjern er det ideelt for turer med familien. Barna liker også å raste her» (Kvinne 38 år).

Figur 75 Rasteplass ved Stalsberg tjern.

Noen pekte på at kopling til grøntområder andre steder i byen er god. Spesielt i østlig og sørlig retning var det gode muligheter for å bevege seg inn i nye skogområder via Gamlegrendåsen; *«Det er ikke direkte kopling til grøntområder i nordlig retning fordi en europavei krysser i mellom, og dessuten er det boligområder på andre siden av veien»* (Mann 52 år).

I følge noen av informantene skaper koplingen i de andre himmelretninger et mye større friluftsområde enn hva avgrensningen i denne oppgaven regulerer. *«Gamlegrendåsen kan brukes både korte turer, men også lengre skogsturer. Etter hvert beveger man seg ut over det som kalles Gamlegrendåsen, og til andre skogområder rundt. Muligheten for dette synes jeg er spesielt viktig»* (Mann 68 år). Eksakt hvor koplingen fantes kunne ingen svare på, men flere mente at kontinuitet fra nærturområder til den større bymarken rundt det viktigste.

Figur 76 Oversikt over spesielt betydningsfull grønnstruktur.

4.2.5 Tema: Grønnstrukturens tilgjengelighet

«Hvordan opplever beboerne tilgjengelighet til offentlige grøntområder, og er god tilgjengelighet et viktig kriterium for bruk?»

For de aller fleste var tilgjengeligheten av grøntområder viktig, enten dette var i form av bruk eller andre funksjoner utover bruk. Grønnstrukturen mellom bebyggelsen hadde nettopp kvaliteter fordi de var så nære boligen, noe som de fleste informantene verdsatte. Det samme forklarte informantene omkring grønnstrukturen utenfor boligområdet.

De fleste av informantene opplevde at grønne arealer var lett tilgjengelig fra boligen. En fortalte meg at han syntes alle beboerne var heldige fordi det var lett tilgjengelige grøntområder fra alle vinkler og kanter. En var riktignok noe mer skeptisk for beboere i de

lavere delene av boligområdet (jf. figur 77 og figur 79, nr. 1); «Det finnes en del boliger som er plassert i bakkene, spesielt i den eldre delen av boligområdet. Avstanden til nærturområdene er ikke stor herfra, men jeg ser stigningen som det aller største problemet, spesielt hvis noen er dårlig til beins, eller har andre helsemessige problemer. Det er muligens ikke like lett å gå tur direkte fra boligen og ut i skogen herfra. Bakkene kan også være en psykologisk hindring, ved at man kvier seg til å ta fatt på turen» (Kvinne 67 år).

Figur 77 Stigning fra øvre og nedre del av boligområdet kan være et hinder for noen.

På spørsmål om avstand fortalte de aller fleste at bruken i stor grad har sammenheng med avstand. De fleste fortalte at de hadde benyttet seg av andre områder for å gå tur hvis ikke skogen hadde vært lokalisert i umiddelbar nærhet. «Da hadde det muligens blitt færre eller ingen korte gåturer i skogen. Tror det hadde blitt flere gåturer på asfalt i boligområdet. Opplevelsen hadde ikke blitt helt den samme, fordi det er ofte i skogen jeg ønsker å gå» (Mann 31 år). Også lignende kommentarer ble uttrykket av flere informanter.

Av de som brukte grøntområdene utenfor bebyggelsen til aktiviteter var alle enige i at bruken i stor grad var basert på lett tilgjengelige grøntområder. Tilgjengeligheten handlet for mange ikke bare om avstanden til grøntområdene, men hvordan inngangene til grøntområdene var

lokalisert i boligområdet. For grøntområder mellom bebyggelsen synes de fleste at tilgjengeligheten var meget bra. De samme gjaldt for skogsområdene utenfor bebyggelsen; *«Det er mange steder hvor stier fører direkte ut i skogen. Mange er ofte merket med «tursti», så de er lett å finne»* (Kvinne 67 år).

Noen pekte på mer spesielle områder som de mente bidro til god tilgjengelighet. I flere tilfeller ble skoleområdet nevnt som både svært lett tilgjengelig (jf. figur 79, nr. 2); *«Lysløypetraseen begynner her, og er et fint utgangspunkt både for sommer og vinterturer. God tilgjengelighet og brede veger gjør etter min mening området attraktivt for mange. Området er så sentralt plassert så det er lett å komme til»* (Kvinne 29 år).

Bruen over Christian Sindings vei ble igjen nevnt i forbindelse med god tilgjengelighet (jf. figur 79, nr. 3); *«Jeg vet om mange, inkludert meg sjøl, som bruker brua som forbindelse fra bolig og til marka. Synes brua bidrar til god tilgjengelighet, og er en fin måte å ikke komme i kontakt med veien. Hvis ikke brua hadde vært her måtte vi gått et stykke langs veien for å komme til skogen, fordi det er hus som hindrer tilgangen. Dessuten er det et terreng som er ufremkommelig. Mener dette viser at det på Åsen har vært planlagt for friluftsliv»* (Mann 40 år).

Fra før var det noen som hadde kommentert kopling mellom intern og naturområder utenfor ved bruk av stiene (jf. tema «offentlig grønnstruktur til daglig bruk») (jf. figur 78). Én kommenterte videre; *«Jeg mener det er svært viktig at vi har en mulighet for å begynne turen i boligområdet. Vi er egentlig svært heldige som har så mange stier som fungerer som turløyper rundt omkring i boligområdene, og som samtidig kan følges ut av området til skogen. Jeg tror stiene ble bevart med hensikt når de bygde ut områdene. Mener jeg har hørt det. Det gjelder noen av stiene som knytter seg til de gamle fegatene med steingjerder. I alle fall rart om alle stiene ved en tilfeldighet ble bevart så godt»* (Mann 68 år). En annen fortalte at *«det er viktig å ha mulighet for å følge stiene til skogen. Det har man en betraktelig valgfrihet om man ønsker å starte turen ved sin egen bolig eller å først gå på asfalt for å komme til skogsområdene»* (Kvinne 67 år).

For den store gruppen som fra før hadde fortalt at de ikke brukte stiene til slik aktivitet (jf. tema «offentlig grønnstruktur til daglig bruk»), var heller ikke spørsmålet spesielt relevant, selv om noen uttrykket forståelse for at sammenhengen mellom grøntområdene var viktig for

de som brukte stiene. De fleste kommenterte riktignok at de ikke fant dette som spesielt viktig da de ikke brukte stisystemet selv.

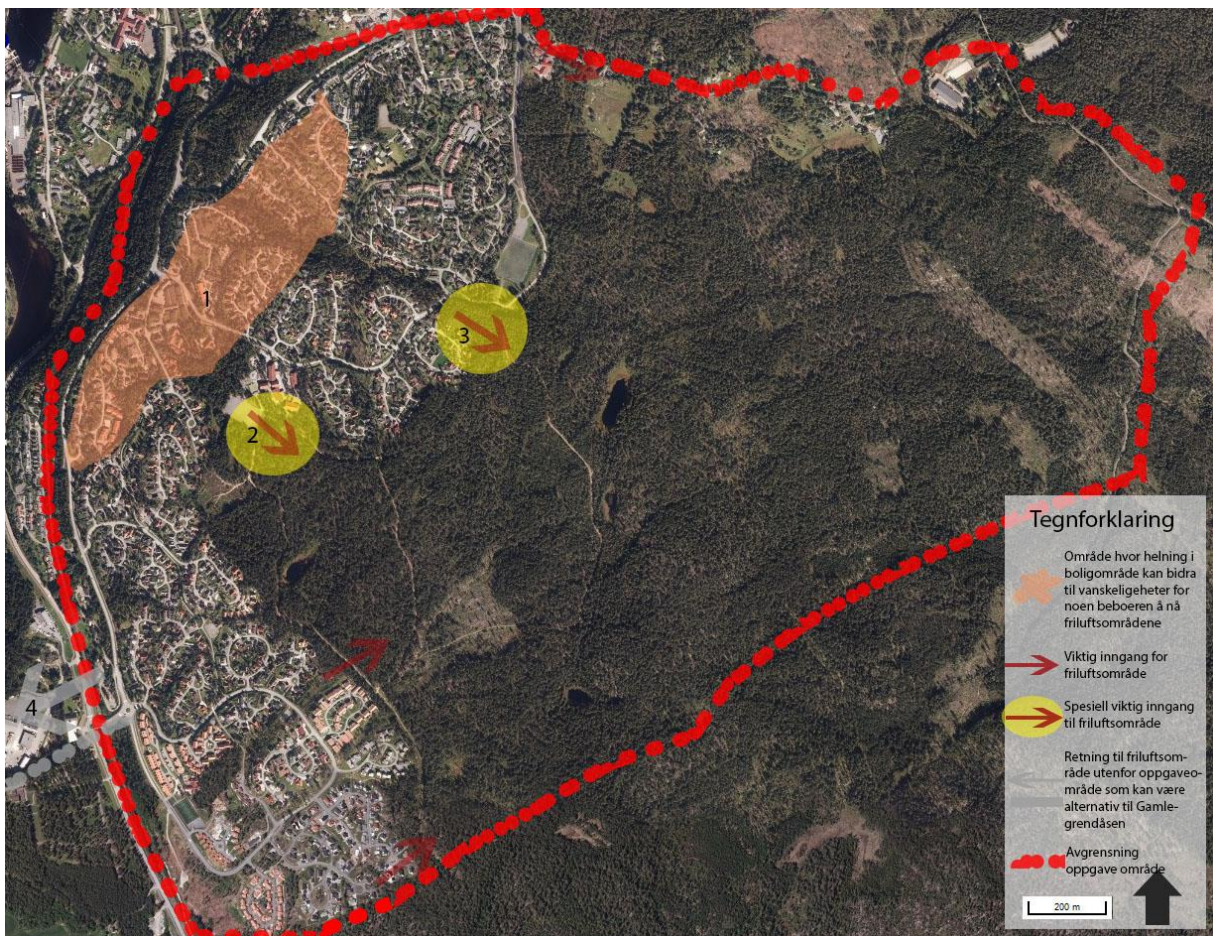
Figur 78 Inngang til sti som fører ut til friluftsområdene.

Det var en bred oppfattelse at Kongsbergs befolkning har generelt god tilgjengelighet til skogsområder. For beboerne på Gamlegrendåsen var allikevel skogen her det absolutt valget for både nærturområder, og lengre turer i skog og mark. Mange mente at det var få områder i umiddelbar nærheten som kunne erstatte boligområdets friluftsområder, spesielt på grunn av tilgjengelighet, men også området egnethet til å drive varierte former for friluftsliv sommer som vinter. *«Det finnes jo ikke mange andre områder. En grunn er vel muligens at skogen på Gamlegrendåsen i sin helhet nesten okkuperer hele Kongsbergs østside. Dermed er det lite skogsområder som gjenstår»* (Mann 31 år).

En annen fortalte at det finnes noen andre muligheter; *«Spesielt for de som bor i det sørlige boligfeltet, er det muligheter for å kunne bevege seg ned ved gravlunden, og til stisystemet på nedsiden av lågen. Det tar ikke mange minutter fra bebyggelsen, men man må gå på asfaltert gangvei i begynnelsen, og samtidig krysse en hovedvei. Jeg vil ikke si at området kan ses på som en erstatning som Gamlegrendåsen turområde, fordi det ikke er spesielt tilgjengelige*

vinterstid. Dessuten blir avstanden muligens for stor for de som bor nord på Gamlegrendåsen» (Kvinne 45 år).

«Det mest naturlige er å kunne gå skogsturer rett ved boligområdet, så fremt man ikke søker andre steder. 5-10 minutter med bil så kan man jo raskt komme til andre nærturområder i andre boligfelt, spesielt hvis man ønsker andre skogområder enn de man ferdes til vanlig. Og jeg gjør dette noen ganger for å variere turene. Men slike områder kan etter min mening på ingen måte erstatte boligområdets friluftsområder» (Mann 48 år).

Figur 79 Områder i forbindelse med tilgjengelighet.

4.2.6 Tema: Grønnstrukturens påvirkning av andre elementer

«Hvordan påvirker bebyggelses- og veistruktur beboernes oppfatning av grønnstrukturen?»

De fleste av informantene kunne ikke fortelle om elementer de mente påvirket grønnstrukturen negativt. Begrunnelsen var som oftest at de ikke kunne gjenkjenne typiske problemer tilknyttet spørsmålet. Unntaket var et par som kommenterte systemet med stier mellom bebyggelsen (jf. figur 80 og figur 81, nr.1). De mente at stiene kunne vært mer egnet som turstier hvis grøntkorridorene ikke hadde vært påvirket av husene på hver side. Felles for de to informantene var ønsket om å gå tur i omgivelser hvor påvirkningen av mennesker ikke var spesielt synlig, eller hvor de ikke følte seg iaktatt på hver kant. Derfor gikk de tur i skogen, men de forstod ikke hensikten med turstiene mellom husene på grunn av nærheten til husene rundt. *«Jeg ser jo poenget at stiene skal lede ut til skogen, og at noen kanskje bruker de for å gå snarveier i boligområde. Men som en tursti på vei til skogen har jeg vanskelig med å se hensikten. Hadde turstiene hadde et større belte med skog rundt kunne jeg gjerne ha begynt turen her. Men nå føler jeg heller det er mer anvendelig å bruke den asfalterte gangveien for å komme til skogen utenfor. Det er raskere, selv om stien ligger rett ved huset mitt. For meg er ikke det ikke noe vits å vandre rundt i stier som går på kryss og tvers mellom hus, nærmest i hagene til folk. Det gir meg ingen glede selv om jeg har noen få trær på hver side. For et kort stykke kunne jeg gjerne gjort det, men mange av stiene er plassert slik at man må gå lengre avstander for å komme seg til grøntområdene utenfor, og da er det unnsatt raskere og mer hyggelig å gå gangveien»* (Kvinne 29 år).

Den andre informanten kommenterte situasjonen på følgende måte; *«Jeg føler meg så veldig iaktatt når jeg går her, nærmest som jeg er på utstilling. Spesielt når folk sitter i hagene. For meg går jeg tur for å slappe av, og det gjør jeg absolutt ikke på stiene mellom husene. Gangveien er mer skjermet da, og bruker heller de for å komme meg ut i skogen. Det er avstanden til hus og hage som jeg ser på som problemet. Hadde mellomrommet med skog vært større hadde det vært mer attraktivt som en tursti inn til bebyggelsen»* (Mann 23 år).

Figur 80 Stisystem påvirket av husenes nærvær.

De to informantene svarte også det samme på spørsmålet om elementer (vei og/eller bebyggelse) bidrar til at grøntområdene har en form eller størrelse som virker ødeleggende for bruk eller bidrar til andre reduserte funksjoner. «*Ja, det er helt klart husenes plassering som skaper for små mellomrom for at kombinasjon av sti og skog skal fungere godt*» (Mann 23 år)

Flesteparten av de andre informantene svarte ikke på spørsmålet. Noen pekte på at innsynsskjerming i stor grad ikke var funksjonell fordi grøntområdets størrelse og/eller form noen steder ikke var tilstrekkelig på grunn av nærhet av hus eller vei (jf. figur 81, nr. 2). «*Jeg savner i grunn litt mer mellomrom mellom boligene her. Det hadde spesielt vært fint om skogen kunne vært noe større. Dessuten er vegetasjonen svært lav, så det blir ikke mye innsynsskjerming av den grunn*» (Kvinne 50 år).

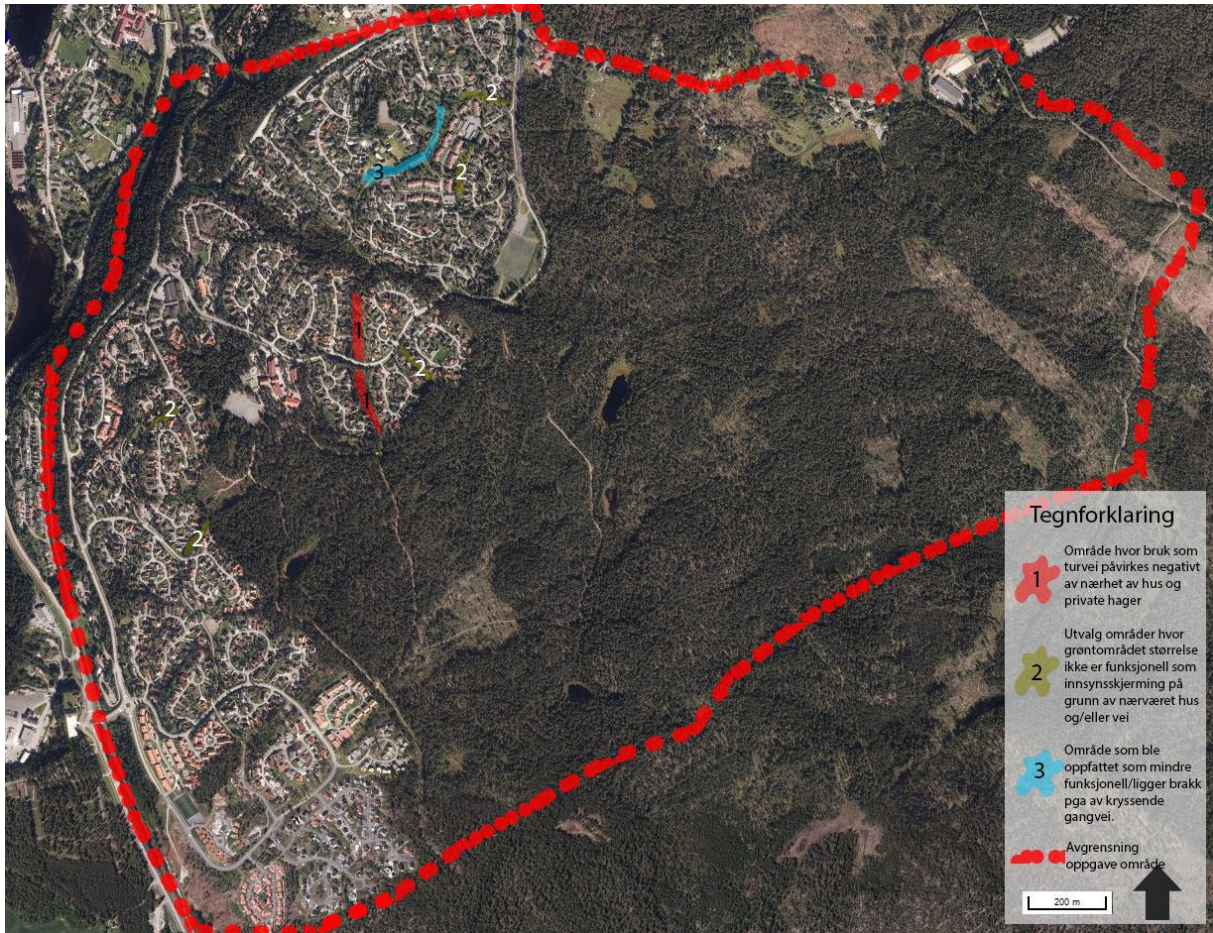
Det var også flere tilfeller av at mangel på areal og liten vegetasjon hindret grøntområdets funksjon som innsynsskjerming. Informantene svarte tilnærmet likt som informanten over.

Ingen kom med eksempler på hvorvidt elementenes uegnet plassering i større grad bidrar til unødig oppsplittelse av grøntområdet. En fortalte hun synes plassering av hus og veier i området var *«logisk og fornuftig»* (Mann 40 år), og at det ikke skadet grønnstrukturen.

En annen forklarte at han oppfattet boligområdet som effektivt med tanke på husenes og veienes plassering; *«Jeg synes arealene er hensiktsmessige. Gruppering av hus virker kompakt uten å ta for mye plass, og det er god mulighet for naturen rundt. Så jeg synes absolutt ikke hus eller veier har noen ødeleggende effekt»* (Mann 52 år).

Heller ikke på spørsmålet om overflødig restareal beliggende mellom bebyggelse og vei ligger brakk var det svært få som uttalte seg, da de fleste ikke hadde kjennskap til aktuelle områder. Noen kommenterte at de synes området virket godt planlagt, og at det derfor ikke fantes så mye *«ubrukelig restarealer omkring*. En fortalte at *«det ser ut som alt er ganske nøye planlagt her på åsen. Spesielt grøntområdene omkring bebyggelsene virker nøye overveid. Det kan jo selvfølgelig være mindre funksjonelle arealer visse steder, men kan ikke komme på noe spesielt her og nå»* (Mann 40 år).

En fortalte at han synes en del av grøntområdene innenfor delområde A virket mindre funksjonell, og lå brakk (jf. figur 81, nr. 3). Han mente dette kunne være på grunn av gang- og sykkelveiens som passerte området. I følge han ble området splittet på grunn av veien. *«Det er det eneste stedet jeg oppfatter det du kaller «restareal». Det virker svært lite funksjonelt. Hvis veien hadde vært plassert annerledes kunne man kanskje brukt grøntområdet til andre ting»* (Mann 72 år).

Figur 81 Grøntområder påvirket av vei og/eller bebyggelse.

4.2.7 Tema: Grøntområdenes størrelse og form

«Hvordan spiller størrelse- og form inn på oppfatningen av grønnstrukturen, og er mange områder for store i forholdt til bruk eller andre funksjoner?»

Friluftsområdet ble av alle informantene oppfattet som stort. *«Jeg mener vi er veldig heldige som har så mange muligheter for et aktivt friluftsliv innenfor et så stort naturområde»* (Kvinne 45 år). *«Området er gigantisk. Jeg liker at alle i boligområdet kan ta del i nærturområde. Formen følger jo hele boligområdets retning i nord-sørlig retning, så det er god kontakt med boligene hvor hen man bor »* (Mann 40 år).

Det var stor enighet om at området var meget adekvat som nærturområde. Men det var svært mange som kommenterte at de synes området var nesten for stort, og at områdets kvaliteter

ikke ville blitt forringet selv om arealene hadde blitt redusert. «Hvor stor område trenger man egentlig? Som et nærturområde kunne vi greid oss med betraktelig mindre områder» (Mann 23 år).

«Nå er det jo slik at det aldri har vært bebygd i stor grad i skogområdet vi ferdes i. Derfor har vi hatt den gleden av å kunne bruke skogen som et større friluftsområde for boligene her på Åsen. Men jeg synes kanskje at vi har et område som er så stort, og som strekker seg så dypt innover at det er ikke riktig å kalle alt for et nærturområde. Jeg tror det er viktig å skille på de begrepene du fortalt meg om i sted, altså forskjellen på nærtur- og markasområder» (Mann 52 år).

Som informanten fortalte ovenfor var det også flere som i løpet av intervjuene skilte mellom det å gå en kort tur, og lenger tur (jf. figur 82). For en kort tur var områdene nærmest bebyggelsen helt klart mest brukt, og for de fleste informantene var dette mer enn dekkende arealer for aktiviteten (jf. figur 82).

En fortalte meg at han mente lengre turer hvor man hele tiden ønsket å komme i kontakt med nye omgivelser ikke kunne forventes i nærheten av et boligområde; «Vi har privilegiene å kunne gå lenger turer her, fordi naturområdene strekker så langt unna bebyggelsen. Men jeg mener det er muligheten for de mindre turene som er viktigst. Det viktigste er muligheten for å kunne gå en tur i skogen. Skulle et hvert boligområde okkupere like mye areal for at beboerne skulle få gå sine lengre turer, dypt inn i skogen, ville det blitt rart. Jeg mener lengre skogsturer, ja nærmest fjellturer, må brukes i tilknytning til andre steder, og ikke boligområder. men som sakt, helt fint at det finnes, for det er jo et privilegium. Men jeg mener det absolutt ikke er nødvendig, og jeg hadde ikke blitt lei meg om størrelsen på friluftsansrealene hadde blitt redusert» (Kvinne 38 år).

Det var også en del kommentarer på hva som faktisk ble bruk av skogen. Informantene hadde fra før informert at bruken av lysløypetrase, stier (også i tilknytning til fegater), skogsbilveier og grusveier var oftest det man fulgte når man brukte området til aktiviteter (jf. tema «offentlig grønnstruktur for daglig bruk»). Infrastrukturen dannet bakgrunnen for turen i skogen. Én informant stilte spørsmålsteget om det svært lite skogsarealet som faktisk brukes når alle følger stiene; «Vanligvis vil jeg jo tro at de fleste følger stier eller veier der det er lett fremkommelighet. Personlig gjør jeg det samme. Det er sikkert ikke så mange som vandrer i

skogen uten å følge en sti eller lignende, hvis man ikke plukker bær eller noe annet. Jeg tenker at de store arealene rundt stiene må ses på som «bortkastet», fordi de ikke brukes i stor grad. Nå er det jo ved stien jeg får mine beste naturopplevelser. Det krever riktignok at omgivelsene rundt er dekke at skog og annen naturmark for at jeg skal få opplevelsene. Men størrelsen på skogen bak hva jeg ikke ser fra stien er et ingenmannsland som heller ingen har glede av hvis de ikke bruker det» (Mann 40 år).

De fleste opplevde at arealene i størst mulig grad burde være sammenhengende for å få gode naturopplevelser. «Gleden av å gå tur i skogen er at det er et kontinuerende preg på stien. Hvis jeg hele tiden måtte krysse veier eller bebyggelse ville jeg tro at opplevelsen ikke ble helt den samme» (Mann 52 år).

Noen andre mente at det ikke spilte så stor rolle om arealene var splittet opp, så lenge det var en størrelse som muliggjorde konstruktiv aktivitet innenfor arealet «Det kan gjerne være et areal som ikke henger sammen med det andre. Hvis arealet er stort nok, og har en turvei som passer godt for området kan man sikkert få gode opplevelser her. Hvis stien er formet som en større sløyfe med muligheter for variasjon kan man for eksempel finne mange muligheter for diverse aktiviteter» (Kvinne 56 år).

En fortalte at nærturområdet gjerne kunne være mindre oppdelte arealer, men at det var fint om det var en mulighet for å komme seg effektivt til det andre skogområde. Det gjorde ingen ting om man krysset asfalterte veier, hadde nærvær av hus enkelte steder i krysningspunktene «Selv om det muligens ødelegger noe av naturopplevelsen har ikke dette så mye å si. Såpass mener jeg man må tåle når man bor i et boligområde. Hvis en del av naturområdet hadde blitt delt opp i mindre deler hadde det ikke gjort så mye for meg, så lenge området fortsatt er funksjonelt for å drive aktiviteter» (Mann 31 år).

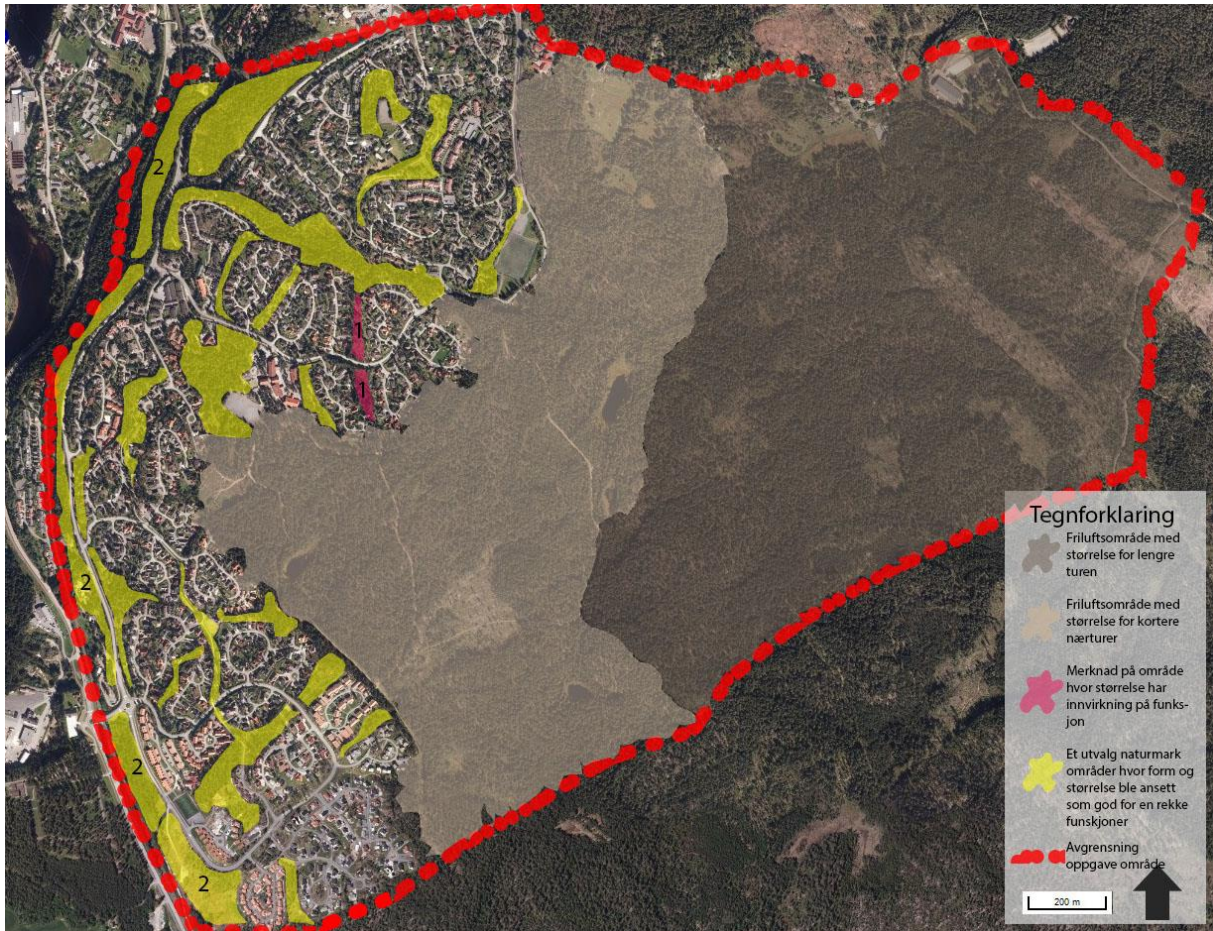
De fleste var her enige i at form og størrelse på grønne områder mellom bebyggelsen har spesiell betydning for grønne områders funksjonalitet. «Form følger jo ofte funksjon. For idrettsanlegg krever det jo en gjerne en standardisert størrelse, mens for alle andre areal kan jeg ikke gi deg noe klokt svar» (Kvinne 29 år).

For andre grøntområdene mellom bebyggelsen mente de fleste at det var vanskelig å gi noen konkrete svar, men at også her spilte form og størrelse en god del på funksjonen. Som kommenterte under tema «Grønnstrukturens påvirkning av andre elementer» mente noen at funksjonen sviktet hvor størrelse og form ikke var tilstrekkelig som innsynsskjerming (jf. figur 82, nr. 1).

De fleste favoriserte sammenhengene grønne arealer mellom bebyggelsen (jf. figur 82). De mente dette var best både som innsynsskjerming, og som markerte skiller som delte opp boligområdet. *«Jeg foretrekker at en klynge med boliger ligger for seg selv. Synes det er fint at det finnes grønne, sammenhengende belter som snor seg mellom disse boliggruppene. Det markerer områdene enda bedre om det hadde vært spredte grønne arealer. Funksjonen hadde da ikke blitt det samme»* (Mann 40 år).

Av de informantene som brukte stiene mellom bebyggelsen mente de det var viktig med mest mulig sammenhengende preg på turløypene. *«Det er jo en fordel at stiene går i omgivelser preget av sammenhengende grøntområder. Oppdelte områder ville ikke fungert like bra. Jeg mener dette gjelder spesielt hvor hensikten er et sammenhengende preg fra områdene mellom boligene, og ut til skogen utenfor. Hvis stiene hadde vært oppdelt mye innenfor liten avstand kunne man heller gått på gangveien. Men hvis hensikten er korte snarveier mellom et skogholt kan grøntområdet gjerne være mindre og mer oppsplittet. Da er det ikke så farlig»* (Mann 52 år).

Det ble igjen kommentert viktigheten at grønnstrukturens form- og størrelse mot jernbanen og hovedveien var meget godt egnet som buffer (jf. figur 82, nr. 2).

Figur 82 Form- og størrelse på grønstruktur.

4.2.8 Tema: Offentlige grønstruktur med naturmark eller kultiverte grønne områder

«Hva mener beboerne er viktigst av henholdsvis kultivert (menneskepåvirket) offentlige grøntområder, og naturmark i boligområder?»

Innenfor boligområdet var det en del forskjellig svar på hva informantene mente var viktigst av naturmark eller kultiverte områder. De fleste oppfattet at dette var et spørsmål i stor grad knyttet til grøntområdets funksjon. Mange synes at kultiverte områder hadde en sentral plass i boligområdet, fordi det var en rekke aktiviteter som krevde opparbeidede arealer. Av de kultiverte områder fortalte en del informanter at de verdsatte spesielt idrettsanlegg og andre aktivitetsområder. Dessuten mente mange at slike områder måtte være en del av boligområdet på grunn av trivselsmessige hensyn og boligområdets felles fasiliteter.

Også lekeplasser ble av flere ansett viktig å ha en viss grad av menneskelig påvirkning, spesielt lekeplasser for de minste. *«Det viktigste er å ha en dedikert plass som kan fungere som lekeplass. Utrustningen spiller i grunn mindre rolle. Det trenger ikke å være så fancy. Men en sandkasse, en benker og et lekeapparat er ganske viktig. Like viktig er at det finnes litt tumleplass rundt. Dette trenger ikke å være gresslagt»* (Kvinne 38 år).

En annen fortalte igjen om trafikkøylene hun mente var godt egnet til lekeplasser: *«I mange av trafikkøylene er det både tilrettelagt for lek, men også selve terrenget er som en lekeplass etter min mening. For meg er selve arealet med natur det aller viktigste, for jeg ser at barn trives her»* (Kvinne 29 år). I dette tilfelle spurte jeg informantens datter på 6 år hva hun likte med lekearealet; *«Vi løper rundt her. Klatrer på fjellet, og i trærne. Og så leker jeg gjemsel. Noen ganger leker vi i lekehuset også»* (Jente (6 år), datter til informant) (jf. figur 83).

Figur 83 Naturmark i midten av veisløyfe.

Mange mente at møteplasser gjerne fungerte best kombinasjon med idrettsanlegg eller lekeplasser. De fleste mente at møteplasser ikke trengte noen spesiell opparbeidelse for å fungere godt som møteplass. *«I tilknytning til idrettsanlegg eller lekeplasser holder det med en benk eller noe å sitte på. Det viktigste er at møteplassen fungerer som et hyggelig sted for å møtes. Men det er hyggelig at møteplassen er i tilknytning til skog eller andre grønne omgivelser»* (Mann 31 år). En annen sier at *«Jeg forbinder ikke møteplasser i boligområder som dette med pent klippet gress, rose- og staudebed. Det hører kanskje mer hjemme i et borettslag eller en offentlig bypark. I et boligområde mener jeg møteplassene kan være mest mulig naturlig anlagt, og ikke så mye dill dall rundt»* (Kvinne 45 år).

Når det gjaldt andre grønne omgivelser innenfor boligområdet ble naturmark oppfattet som det desidert viktigst. Mange knyttet dette til andre funksjoner enn bruk, for eksempel innsynsskjerming, da de mente naturmark mellom bebyggelsen var best til slik. De som i utgangspunktet ikke kunne komme med spesielle verdier på temaet «andre funksjoner utenom bruk» svarte heller ikke noe mer på spørsmålene her.

De fleste mente innslag av naturmark skapte mer hyggelige nabolag, fordi det bryter med de bebygde omgivelser og skaper en slags form for balanse. *«Personlig oppfatter jeg skog som særdeles viktig i boligområdet, fordi jeg synes det er det som skal til for å gjøre at nabolag trivelig. Det er vel følelsen av at naturen er tilsted, selv om mesteparten består av hus og asfalt»* (Mann 52 år). *«Grønne arealer gir for meg en mye bedre følelse enn om alt rundt meg hadde bestått av husvegger av tre, betong og asfalt gater. Det kan bli nitrist i lengden. Jeg liker spesielt at naturen er slik som den alltid har vært, og ikke blitt påvirket av mennesker»* (Kvinne 56 år).

I nær sammenheng til overstående sitat pekte også mange informanter på naturmarkens visuelle kvaliteter. *«Når jeg ser på området med skog rundt huset mitt så får jeg automatisk assosiasjoner til hva jeg virkelig verdsetter på fritiden – fjellturene»* (Mann 68 år).

Noen fortalte også litt mer detaljert hva de oppfattet som de beste visuelle kvalitetene; *«Spesielt fjell som er synlig i dagen synes jeg er fint, nesten som svaberg enkelte steder. Og furuskogen rundt. Det er pent. Plassen mellom husene består av slikt terreng og vegetasjon»* (Kvinne 50 år).

Av de som benyttet seg av grøntområdene utenfor boligområdet verdsatte informantene nærværet av naturmark høyt (jf. figur 84). Mange hadde litt vanskelig for å sette ord på akkurat hva de opplevde som positivt med naturmarken. De fleste fortalt at det var totalopplevelsen som var det viktigste. *«Jeg synes det er vanskelig å si noe konkret om hva jeg liker, men det er vel følelsen å bevege seg i et landskap som ingen har gjort noe med. Altså naturlig fra naturens side»* (Kvinne 20 år).

Figur 84 Naturmark utenfor boligbebyggelsen.

Flere fortalte også om det naturmarkens innvirkning på det helsemessige aspektet, både fysiske og psykiske lindringer. Flere mente uberørt nature kunne bidra til å redusere stress, fordi de ofte tenkte på andre ting her enn i hverdagslige omgivelser. *«Møtet med natur gir meg alltid energi. Blir glad av nærværet av natur. Jeg merker jeg stresser ned. Men det er spesielt skogsnatur som jeg liker best»* (Mann 40 år).

«Når jeg opplever å gå i skog forbinder jeg det ikke med hverdagen. Det kan være godt å få andre visuelle stimulanser enn bare de menneskeskapte omgivelsene. Jeg opplever at de menneskeskapte miljøene er det som skaper stress. Det er derfor behagelig å kunne gå i natur som ikke lar meg være fri for negativ stimuli. Å ha mulighet til dette rett utenfor boligområdet er for meg svært viktig» (Mann 52 år).

Noen fortalte også her mer detaljert omkring naturmarken visuelle verdier. Det var flere som likte tilstedeværelsen av vann. En fortalte om små, nesten gjengrodde kjern han synes var spesielt vakkert. Noen likte sildrende bekker, både på grunn av lyd og visuelle verdier. Og en fortalte at han likte myrlende områder ved siden av stien, fordi han likte den spesielle floraen her. En del fortalte de synes vannet var en viktig visuell kvalitet, men at det var like viktig at det kunne brukes til for eksempel bading (også utenfor oppgaveområdet). Stalsberg tjern ble igjen oppfattet som et viktig naturområde (jf. figur 85).

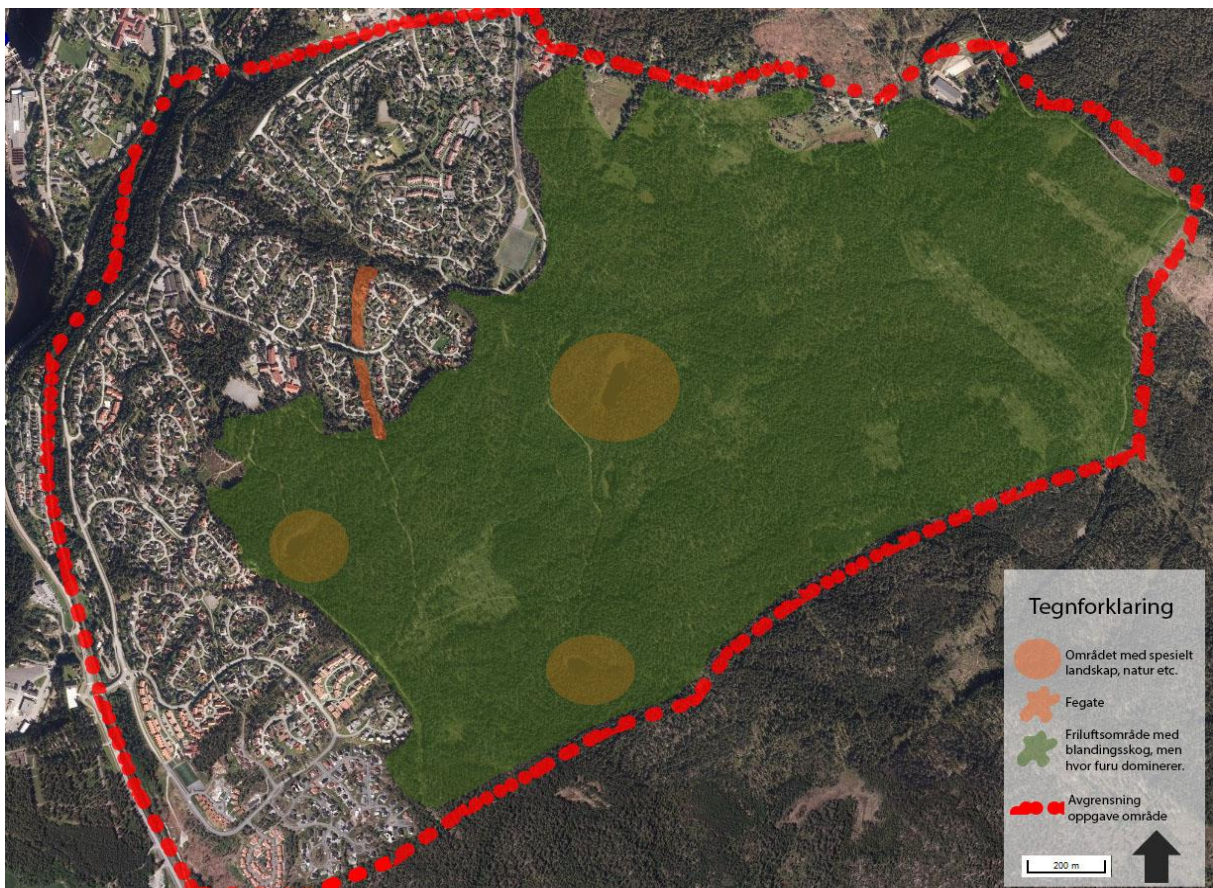
Figur 85 Stalsberg tjern.

Informantene var enige at i større skogområder med liten variasjon kunne være nokså kjedelig i lengden. Mange likte varierte innslag av ulike vegetasjonstyper (jf. figur 86). Selv om de fleste foretrakk nokså flatt terreng, ble ulike terrengformer rundt stiene høyt verdsatt. «*Det beste er å gå på en sti med liten eller moderat stigning. At terrenget rundt er mer dominerende gjør ingen ting. Det er i grunn fint å ha et terreng som skaper spenning og forandring når man går*» (Kvinne 56 år). En annen fortalte at han likte mer kuperte løypetraseer. «*Når jeg trener, liker jeg å springe opp bakker og slikt. På Gamlegrendåsen er mesteparten temmelig flatt, selv om det er stigninger fra boligområdet til midten av skogområdet. Jeg har allikevel funnet enkelte steder som er perfekt for min type trening med*

større utslag av flatt og kupert terreng» (Mann 40 år). Også en del likte at naturmarken hadde en historie å fortelle. Noe pekte på fegatene, og steingjerdene fra gamledager som hadde blitt brukt i forbindelse med løkkelandskapet.

Figur 86 Variert vegetasjon og innslag av vann.

Figur 87 Naturmark og spesielt viktige naturområder.

4.2.9 Tema: Privat grønnstruktur

«Hva er viktig med den private delen av grønnstrukturen, dvs. hagen, og er hagens størrelse i samsvar med bruk og andre funksjoner?»

To av informantene fortalte at de ikke oppfattet noen spesielle viktige kvaliteter med sin hage. Informantene var ikke direkte negative å ha hus med private hage. De oppfattet at hagen generelt kunne ha verdier, blant annet fra erfaringer fra boliger de hadde hatt fra før. *«Når jeg før hadde små unger hjemme var hagen et perfekt sted. Vi bodde ikke her da. Men når jeg etter hvert flyttet for meg selv, her jeg nå bor, så ble det ikke anledning til å bruke hagen så mye lenger, spesielt på grunn av en hektisk jobb. Av den grunn hadde det vært bedre å bo i en bolig uten hage»* (Mann 52 år).

Siden de nesten aldri brukte hagen sin på grunn av liten tid eller manglende anledninger fant de ikke hagen spesielt attraktiv lenger. *«Jeg er lite hjemme, mye på lange jobbreiser, og har nesten ikke anledning til å bruke hagen. Det eneste jeg bruker hagen til er kjapt å klippe gresset så det ikke ser helt for ille ut. Og det er jo ikke verdens morsomste jobb. Når det er så og si min eneste bruk av hagen så er det vel ganske opplagt at hagen ikke har så store verdier for meg»* (Mann 31 år).

De gjenværende informantene verdsatte ulike kvaliteter med sin private hage. Et felles trekk var følelsen å kunne ha sitt eget private uterom til eksklusiv benyttelse. *«Jeg liker godt å være ute, det er deilig å kunne gå fra stua og rett ut på verandaen, og deretter tusle ut i hagen når det måtte passe. Hagen er svært viktig for meg. Å ha et privat uteområde er en luksus etter min mening»* (Kvinne 29 år).

Et annet gjennomgående trekk var hagens kvalitet som grønne omgivelser. De fleste likte tilstedeværelsen av grønn hage, selv om flere fortalte at hagen ofte bestod av både steinheller og veranda, og at flere at disse elementene hos noen dominerte hagen. Av grønne omgivelser var gressplen sentralt. Andre kultiverte enheter som blomsterbed, hekker, busker og trær var også vesentlige i hagen.

Noen var også svært begeistret for å ha naturmark i hagen. «Jeg liker at mye naturmark i hagen er bevart på Gamlegrendåsen. Slikt er tilfelle også i min egen hage» (Mann 40 år). Flere viste meg hvordan deler av hagen bestod av naturmark, mens resten var kultivert. «I hagen min er det bevart en del furutrær. Her er det også berg i dagen, og et tynt lag med jord. Synes innslag av skogsvegetasjon er fint å ha i hagen. Hvis alt hadde vært gress ville det blitt kjedelig» (Mann 68 år).

En annen av informantene hadde huset sitt i enden av en blindvei, og hvor hagen grenset med skogen rundt (jf. figur 88). «I den ytterste delen av tomte er skogen en del av hagen. Jeg har valgt å ha det slikt da jeg synes det er fint at hagen går i ett med skogen. Dessuten trenger jeg ikke å pleie hagen så mye da denne delen fikser seg selv» (Kvinne 56 år).

Figur 88 Privat hage og skog møtes.

De aller fleste fortalte at brukshage var det aller viktigste som hagens funksjon. Spesielt ble mulighet for rekreasjon trukket frem som betydningsfullt. Rekreasjon ble sett på som mulighet for å slappe av på liggestoler, sitte i en stol, eller spise mat sammen med familie og venner. Noen satt direkte i grønne omgivelser, mens de aller fleste satt på en plattform av tre, veranda eller tilsvarende. Likevel oppfattet flesteparten at det var hagens grønne omgivelser som var viktigst for settingen. *«Det koselige med å sitte ute på verandaen er å ha hagen tett innpå seg. Vi har i tillegg mange trær i potter på verandaen, så selv om vi sitter på tregulv har vi også naturen tett innpå oss. Det er det som skaper den hyggelige atmosfæren»* (Kvinne 38 år).

Mange kommenterte at de synes hagen var en viktig plass for de minste i familien. En del av informantene hadde små barna, og de kunne fortelle om hagens viktige funksjon som lekeplass. Trygge omgivelser for lek ble i høy grad ansett betydningsfullt; *«Når ungene er små er hagen det aller tryggeste stedet for lek. Når de blir noe større og kan leke på egenhånd er det veldig fint at vi har en skog rett på utsiden av gjerdet»* (Kvinne 38 år).

Nyttehage var for noen viktig, men for de aller fleste var det ikke hovedprioritet i hagen. De fleste hadde imidlertid noen nyttevekster, men dette var enten plantet i krukker, eller var en del av et blomsterbed.

Prydhagen var viktigere. De fleste oppfattet en fin hage som avgjørende, men også her mente de fleste at de holdt med enkelte prydvekster. At hagen fremstod som velstelt og skjøttet var det viktigste for mange, og ble for mange synonymt med en «pen hage». Kun to av informantene jeg snakket med var svært opptatt av hagen hadde funksjon som prydhage. De brukte heller ikke hagen til så mye annet. *«Rekreasjon for meg er å stelle hagen, gå rundt å pusle med ting. Jeg har ikke noe utpreget sitteplass, men det hender jeg tar med meg stoler og bord og setter meg ulike steder i hagen. Har satt av plass til det, mellom busker og andre stauder. Prydhagen er for meg en svært viktig hobby. Jeg elsker å ta vare på vakker flora»* (Kvinne 67 år).

Noen av informantene fortalte meg at de gjerne ønsket en større hage. *«Jeg kunne godt tenke meg et større uteareal, spesielt på grunn av ungene. Vi har en hage som ikke er dekkende for den type bruk vi ønsker. Har sett at noen av husene som grenser mot skogen her i*

boligområder har ekstra store hager. Det geniale er at man også kunne brukt skogen som en lekeplass når ungene ble litt større» (Kvinne 29).

De aller fleste synes hagens størrelse var adekvat. Denne gruppen mente hagen størrelse stod i forhold til bruk, og til hva de verdsatte med hagen.

Det var også en del som mente at de hadde en for stor hage. *«Jeg hadde ikke trengt en så stor hage som jeg nå har. Kunne klart meg med en mindre» (Mann 31 år).*

«Ulempen med en stor hage er arbeidet å holde den i ordnet. Jeg bruker jo aldri hagen mer enn til å innta måltider noen ganger i sommeren. For det hadde jeg ikke på langt nær trengte hagens størrelse slik den er i dag» (Mann 52 år).

Andre mente de ikke brukte hagen så mye selv, men at når andre kom på besøk så ble hagens størrelse mer verdsatt; *«Fordelen med stor hage er de gangene jeg får barnebarn på besøk. Da er virkelig hagens størrelse attraktiv for diverse aktiviteter» (Mann 72 år).*

Utenom minuset med for stor hage i forhold til bruk, var det også en del som påpekte ulempene knyttet til skjøtsel. *«Det er jo egentlig ganske snodig. Man bruker svært lite av hagen utover uteplassen, men allikevel bør man jo holde resten i stand for at hagen skal se noenlunde allright ut. Så klipping av gress og hekk blir ofte eneste bruksaktivitet» (Kvinne 20 år).*

En del var riktignok enig om at hagen bidro til å skape avstand mellom boligene. De fleste foretrakk å ha litt distanse til naboen, og av den grunn var hagen perfekt til slikt formål. En del mente at hagen, kombinert med den offentlige grønnsstrukturen rundt husene var spesielt godt egnet som grønnsstrukturfunksjoner for «ikke bruk». *«Selv om ikke hele hagens areal brukes, verdsetter jeg hagen som en buffer mot naboen» (Kvinne 38 år).*

En del så på sin egen hage som en viktig brikke i boligområdets grønnsstruktur (jf. figur 89). Mange begrunnet dette med at de likte «grønne boligområder», og var av oppfatningen at hagene i stor grad bidro til dette. *«I boligområdet er det jo flest hus med hager. Da dette tar mesteparten av boligområdets areal, synes jeg hagene spiller en viktig rolle i oppfatningen av grønne boligområder» (Mann 40 år).*

Andre foretrakk hagens visuelle verdier i et boligområde. «Jeg synes det er fint å se natur når jeg går tur i boligområdet, for eksempel i grøntkorridorene vi snakket om i sted. Hagene er absolutt en viktig del av dette» (Kvinne 56 år).

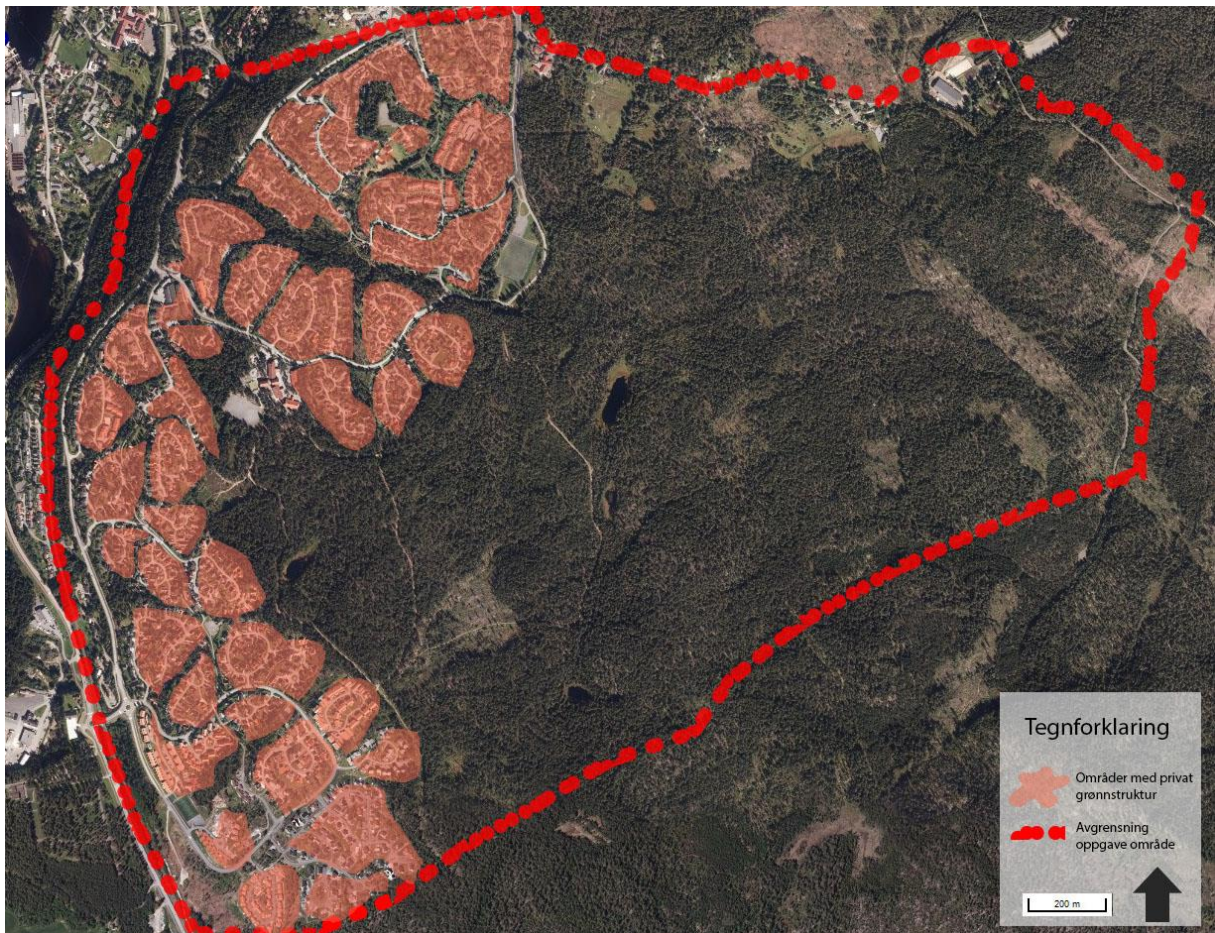
Figur 89 Privat grønnstrukturen er en stor bidragsyter til å skape grønne boligområder.

Mange foretrakk også en grønn overgang fra vei til hage, og mente at den private grønnstrukturen var en viktig bidragsyter til dette, spesielt ved at plen eller lignende var anlagt litt utover eiendomsgrensen til også å være en del av grøft og skråninger (jf. figur 90).

De fleste av informantene synes ikke det var relevant for verdsettingen at den private grønnstruktur ikke kunne brukes av alle og enhver. «Vi har jo så mange andre grøntområder vi kan brukes, så akkurat det betyr svært lite. Dessuten er det snakk om viktige visuelle kvaliteter. Det gjør boligområdet trivelig, så om det kan brukes eller ikke spiller ingen rolle, når alle får glede av det uansett» (Mann 40 år).

Figur 90 Grøft og skråninger med vegetasjon.

Figur 91 Oversiktskart over privat grønstruktur.

4.3 Oppsummering og sammenligning av resultater fra de to casene.

Før kapittelet med diskusjon finner jeg det hensiktsmessig å gi en kort oppsummering av resultater innenfor hvert forskningsspørsmål.

1a. «Hvilke bruksverdier og andre funksjoner for offentlig grønnstruktur finnes, og hva opplever beboerne som det viktigste?»

- Bruksverdier er tilknyttet grøntområder for lek, aktivitet- og idrettsplasser, og spesielt korridorer for bevegelse, og inneholder i stor grad både nødvendige- og frivillige aktiviteter.
- De fleste brukte grønnstrukturen stort sett i kombinasjon med systemet av gangveier på Gamlegrendåsen, mens noen brukte stisystemet for snarveier mellom bebyggelsen, og noen ganger også for bevegelse ut av boligområdet og til friluftsområdene rundt.
- På Kongsgårdsmoen ser vi en betydelig mindre bruk av grønnstruktur innenfor bebyggelsen da det er mangel på slike områder. Direkte tilknyttet bebyggelsens randsoner er det likevel mer aktivitet.
- Det er hovedsakelig de yngste barna som brukte opparbeidede lekeplasser i grønne omgivelser, og naturmark mellom husene til lek. De eldre barna og ungdommer brukte grønnstrukturen i tilknytning til idrettsanlegg som møteplass og aktiviteter.
- Voksne brukte stort sett bare grønnstrukturens korridorer til transitt fra A til B, og brukte i mindre grad de andre grøntområdene.
- Grønnstrukturen som møteplassfunksjon hadde mindre betydning i boligområdene, med unntak av barn- og ungdommer i tilknytning idrettsanlegg. Noen voksne synes også lekeplasser ble brukt som møteplass for småbarnsforeldre på Gamlegrendåsen.

- Utenfor bebyggelsen er friluftsområdene svært viktig som nærturområder for boligområdene, med differensierte bruksfunksjoner, og det er i tillegg en høy brukerfrekvens innenfor begge casene.
- Grønnstrukturen består av store mengde verdier som ligger i funksjoner utover bruk. Spesielt estetiske kvaliteter av naturmarkens nærvær rundt boligene, innsynsskjerming, avstandsoppdeling og oppdeling av stortomter og andre viktige morfologiske trekk som oppfattes som en balansegang mellom og bebygde- og ubebygde omgivelser.
- Ikke alle var like glade for hvordan vegetasjon og andre vekster hindret gode solforhold til private hager, noe som kan ses på som ulempen med store mengder vegetasjon mellom bebyggelsen.
- Undersøkelsen viste at både brukskvaliteter og funksjoner utover bruk i en offentlig grønnstruktur er meget viktig i et boligområde, og det bør være en grønnstruktur mellom bebyggelsen som muliggjør gledene av begge kategoriene.
- På Kongsgårdsmoen syntes de fleste at funksjoner utenom bruk var det viktigste, mens på Gamlegrendåsen var det nokså like resultater mellom bruk og andre funksjoner for grønnstrukturen. Utenfor bebyggelsen var brukskvaliteter det aller viktigste i begge casene.

1b «Hvilke grøntområder er av spesiell betydning (hjørnesteinfunksjon) for boligområdets helhetlige grønnstruktur og/eller til byens øvrige grønnstruktur?»

- At grøntområdene kan koples seg opp mot den overordnede grønnstrukturen i byen, både til andre boligområder, men også et sammenhengende drag mot de større markaområdene synes viktig på Kongsgårdsmoen
- Informantene på Gamlegrendåsen verdsetter spesielt grøntkorridorene innenfor bebyggelsen, og den mangfoldige grønnstrukturen rundt skoleområde.

1c. «Hvordan opplever beboerne tilgjengelighet til offentlige grøntområder, og er god tilgjengelighet et viktig kriterium for bruk?»

- Funnene i denne undersøkelsen peker på viktigheten av god tilgjengeligheten fra boliger til boligområdets grønnstruktur.
- Beboerne oppfattet tilgjengeligheten som meget bra i case områdene, både i kombinasjon med grøntområdenes nærvær rundt bebyggelsen, men først og fremst en verdsett egenskap i tilknytning til friluftsområdene utenfor bebyggelsen. Majoriteten av beboerne anså tilgjengelighet som meget essensielt for å kunne drive friluftsliv i nære omgivelser.

1d. «Hvordan påvirker bebyggelses- og veistruktur beboernes oppfatning av grønnstrukturen?»

- Undersøkelsen viser at det var et viktig samspill mellom oppfatning av bebyggelse, vei og grønnstruktur, og de påvirkes gjensidig av hverandres nærvær.
- Negativ påvirkning av elementer som bebyggelse og vei var i første omgang tydelig i områder hvor beboerne ønsket kvaliteter som usjenerte omgivelser, og studien viste at elementenes påvirkning har direkte innvirkning på verdsetting av grøntområde.
- På Kongsgårsmoen ble en del områder oppfattet som «restarealer» beliggende mellom vei- og bebyggelse, noe som ikke var et generelt tilfelle på Gamlegrendåsen.

1e. Hvordan spiller størrelse- og form inn på oppfatningen av grønnstrukturen, og er mange områder for store i forholdt til bruk eller andre funksjoner?

- På bakgrunn av beboernes positivitet tilknyttet bruk og andre funksjoner av grønnstruktur mellom bebyggelsen, ble den offentlige grønnstrukturen i de aller fleste tilfeller oppfattet som adekvat i både form- og størrelse.

- Undersøkelsen viste også at form- og størrelse kan påvirke hvordan grønnstrukturen blir brukt, da stisystemet i grøntkorridorene på Gamlegrendåsen muligens kunne opplevd høyere brukerfrekvens ved at korridorene hadde blitt gjort bredere, da dette hadde hindret opplevelsen med nærhet av mennesker, hus og hager.
- Friluftsområdene ble i flere tilfeller oppfattet som for store som bruk som boligområdets nærturområde, fordi størstedelen av bruken vanligvis konsentrerer seg omkring systemet av stier og andre traseer som lysløype og skogsbilveger (områdene i mellomrommene blir lite brukt).

1f. Hva mener beboerne er viktigst av henholdsvis kultivert (menneskepåvirket-) offentlige grøntområder, og naturmark i boligområder?

- Det ligger store verdier i offentlig grønnstruktur innenfor både kultiverte- og naturpregede grøntområder. Mange av de positive egenskapene som forbindes med nærvær av grønne omgivelser finnes uavhengig områder med naturmark, delvis- eller fullt kultiverte områder.
- Funnene viser riktignok at offentlig grønnstruktur mellom bebyggelsen bør inneholde mest mulig naturmark med en minimal påvirkning av mennesker (unntakene er idrettsanlegg og områder som må være menneskepåvirket for å fungere).
- Friluftsområdene bør også være minst mulig påvirket av menneskers tilstedeværelse, men det er riktignok essensielt at det finnes et system med veier og stier som muliggjør bruk av området.
- Det ble spesielt verdsatt en natur som hadde varierte innslag av vegetasjon og topograf og som samtidig kunne inneholde innslag av vann.

1g. Hva er viktig med den private delen av grønnstrukturen, dvs. hagen, og er hagens størrelse i samsvar med bruk og andre funksjoner?

- Hager blir verdsatt høyt blant de fleste beboerne, særlig som et privat fristed, og bruksegenskaper tilknyttet uteplassen, hvor mange synes en grønn bakgrunn i tilknytning til sitteplassen var en viktig del av opplevelsen.
- Videre er hager en viktig arena for lek blant de minste barna. Det var vesentlig at hagen så velstelt ut både for eierens egen skyld, men også for å skape trivelige nabolag.
- Hager ble også sett på med en rekke utfordringer, særlig å stelle og skjøtte hagen ble sett på som en mindre hyggelig aktivitet.
- Flere beboere syntes hagene var for store i forholdet til sitt bruk, men de oppfattet likevel ikke at dette alltid var bortkastet, da en stor hage bidro til å skape grønne nabolag og i tillegg markere avstand til naboen.
- Hagene var i samsvar med offentlige grøntområder rundt, en viktig del av innsynsskjerming på grunn av vegetasjon som hekk, busker og trær.
- Undersøkelsen viste at hagene har viktige egenskaper for boligområdet for øvrig, og ikke bare verdier for de som eier boligen.
- I samsvar med offentlig grønnstruktur har de private hagene et sammenhengende preg hvor viktige visuelle og estetiske verdier som «grønne boligområder» blir synliggjort, og som også har en dempende effekt på bebyggelsens og veienes harde omgivelser.

5 Diskusjon

5.1 Grønnstrukturens egenskaper for bruk

5.1.1 Kategorisering av ulike bruk

Jan Gehl (2007: 7) forklarer at uteaktiviteter generelt forholder seg til tre typer bruk: Nødvendige aktiviteter, valgfrie aktiviteter og sosiale aktiviteter. I følge han er mange av de nødvendige aktivitetene typiske aktiviteter vi benytter uteområdene til når vi skal til jobb, skole eller beveger oss fra et sted til et annet uten å bruke bil; «der er mere eller mindre påtvungne eller nødvendige» (Gehl 2007: 7). De valgfrie og sosiale aktivitetene knytter seg til fritid (Gehl 2007: 7), for eksempel lek, mosjon og møteplassfunksjoner i grønnstrukturen. Når jeg diskuterer resultatene videre i teksten, vil de ulike aktivitetstypene fra Gehls kategorisering vil bli belyst i en rekke sammenhenger.

5.1.2 Aktiviteter i grøntområder

Mange av utendørsaktivitetene som ble dokumentert i de to casene kan i utgangspunktet foregå uavhengig grønne områder eller ikke, men vi ser at flere av aktivitetene beboerne setter mest pris på krever at det finnes grønne arealer for å få utbytte av verdiene, for eksempel opplevelsen av en stille tur i naturen (National Swedish Institute for Building Research 1972: 100, Grahn 1991: 223 og 233).

En del litteratur peker på at viktige grøntområder innenfor bebyggelsen består av områder til lek, friluftsliv, rekreasjon, felles møteplasser og andre sportsaktiviteter, og er samtidig tilpasset ulike brukere (Bjørneboe 2005: 55, Cabe 2005: 70-71, Friedman 2007: 65, Thorén 1998: 15), noe som samsvarer godt med resultatene i denne undersøkelsen. Og som vi skal se eksempler på videre i denne diskusjonen er ulike grøntområder viktig for variert bruk (Gehl 2007: 7). Resultatene viser at det i begge casene finnes grøntområder som muliggjør differensierte bruksmuligheter og kvaliteter (Berggren-Bärring og Grahn 1995: 215), både innenfor opparbeidete grøntområder, halvkultiverte og grøntområder beliggende i naturmark.

Under skal jeg se på noen av egenskapene for ulike typer bruk jeg fant i denne undersøkelsen og diskutere det videre opp mot gjeldende litteratur.

5.1.3 Grønne korridorer

En undersøkelse presentert i rapporten «Utearealer i boligområder: bruk og betydning: en kunnskapsoversikt» (Thorén et. al 1998) viser at grønne korridorer «i liten grad har fungert som korridorer for langdistansetraffikk mellom boliger og fjernere rekreasjonsområder» (Thorén et. al 1998: 36). «Langdistansetraffikk» er ikke definert ytterligere, men jeg mener Gamlegrendåsen har eksempler på bruk hvor det flere steder var mulig å gå lengre strekninger på stier mellom bebyggelsen før man kommer til friluftsområdene utenfor. Resultatene fra Gamlegrendåsen viste at stisystemet i mindre grad ble brukt som kopling mellom intern grønnstruktur og friluftsområdene rundt, noe som samsvarer godt med undersøkelsen over. I følge den samme undersøkelsen var det ikke kartlagt om de samme grøntbeltene fungerte som bevegelseskorridorer mellom boligene (Thorén et. al 1998: 36). Her mener jeg mine resultater viste en god del forskjellige resultater avhengig bruk av stier og veier. Grøntkorridorene på Gamlegrendåsen ble i stor grad brukt som ferdselskorridorer mellom boligområdet via systemet av asfalterte gangveier. Også stisystemet hadde en større brukerfrekvens mellom bebyggelsen enn hva som kan sies med stiene som førte ut til friluftsområdene utenfor. Dette mener jeg har en direkte sammenheng mellom hvilke funksjoner stiene har. Stiene var populært som snarveier eller som direkte adkomst til private hager hos både barn og voksne. I slike tilfeller mener jeg ikke grøntkorridorenes utforming (f. eks bredde og andre størrelsesmessige faktorer) hadde så mye å si for bruken, fordi man i større grad kunne akseptere nærheten av boliger og private hager. Stienes bruk som turvei fra boligområdene og inn i friluftsområdene utenfor hadde andre hensyn å ta vare på da korridorene ble oppfattet for små for å bidra til en turfunksjon, noe som tydelig bidro til reduksjon av bruk. Grøntkorridorene ble for det meste brukt som en nødvendig aktivitet som transitt til jobb og skole, men også valgfrie aktiviteter som gåturer på ettermiddager og kveld ble flittig dokumentert (Gehl 2007: 7).

5.1.4 Grøntområder for lek

Av lekeplasser i grønne miljøer finnes alt fra menneskepåvirkede arealer til lekeplasser i naturmark (Bjørneboe 2005: 127, Thorén et. al 1998: 28). Felles er at de inngår i

sekkebestemmelsen valgfrie aktiviteter (Gehl 2007: 7). Innenfor caseområdene var alle nyansene godt representert. Områder avsatt til lekeplass i arealplaner (noe menneskepåvirket) ble oppfattet som best hvis det var stort innslag av naturmark rundt, eller som en del av lekeplassen rundt lekestativer og sandkasser. Dessuten ble lek av større barn (og ungdommer) bruk i forbindelse med idrettsanlegg etc. Naturmark rundt bebyggelsen ble også flittig brukt som lekeplasser. Resultatene viser at barn i høy grad verdsetter landskapets naturlige egenskaper, og at naturmark mellom bebyggelsen er svært verdifullt for de yngste beboerne.

Også Bjørneboe (2005) skriver at «Barn kan fortelle at de bruker stedene [naturmark (red. an.)] til forskjellige aktiviteter (...)» (Bjørneboe 2005: 127). I følge Bjørneboe (2005) kan topografiske forhold som naturlige skråninger være svært verdifull for barn, spesielt som akebakke eller hoppbakke vinterstid, eller et annet spennende område kan fungere som en naturlig hinderløype (Bjørneboe 2005). Også andre undersøkelser bekrefter dette synet (Grahm 1992: 15-16, National Swedish Institute for Building Reserch 1972: 63 og 66, Kolbenstvedt og Strand 1978: 21).

DN håndbok 24 (Direktoratet for naturforvaltning 2003) henviser til forskningsprosjektet "Naturen som læringsmiljø" (Høgskolen i Telemark 1993-2000) hvor det viser seg at; «barn som får leke i naturen utvikler seg positivt på en rekke områder, sammenlignet med barn som ikke leker i naturpregete områder» (Direktoratet for naturforvaltning 2003b: 21).

Selv om undersøkelsen også viste at barn leker på asfalterte flater, mener jeg verdiene av de grønne områdene uansett er viktig å bevare for barn sitt bruk, fordi mange av de harde flatene som veier, fortauer og parkeringsplasser kan være farlige lekeplasser for barn (Kolbenstvedt og Strand 1978: 19-20).

5.1.5 Beboernes sosiale nettverk i tilknytning til grønnstruktur

Idrettsanlegg og lignende steder nære skolene var spesielt tilegnet verdi som møteplasser av større barn og ungdommer. Mange forklarte at de like å «henge rundt», noe som også andre undersøkelser viser er en nokså typisk aktivitet for denne aldersgruppen (National Swedish Institute for Building Reserch 1972: 82). Felles er at det knytter seg til en sosial aktivitet (Gehl 2007: 7). Voksne brukte i liten grad grøntområdene som møteplasser, med unntak av noen lekeplasser hvor småbarns-foreldre kunne møtes, og idrettsanlegg hvor foreldre møtes

for å se på barna spilte fotball. De samme tendensene med liten sosial kontakt understreker også Østevik (2001). Resultater viser at voksne hovedsakelig bruker grøntområdene mest i tilknytning bevegelseskorridorer og ikke til annen «sosialisering».

Mine gjentatte befaringer sommer og høst 2012 på ulike tidspunkt på døgnet, og spesielt på steder hvor det var utplassert benker eller lignende, forsterker inntrykket av liten sosial kontakt mellom beboerne i grøntområder. Det kan selvfølgelig snakkes om å tilrettelegge for grøntområder med møteplassfunksjon, men jeg tror, på bakgrunn av denne og tidligere undersøkelser, at mange folk ikke ønsker særlig kontakten med andre på fritiden. Jeg synes uansett det var gode muligheter for å kunne møtes innenfor flere av boligområdets grøntanlegg på Gamlegrendåsen. Kongsgårdsmoen hadde dårlige tilrettelagte forhold for møteplasser for en voksen aldersgruppe, og her uttrykket én av informantene et savn for slike områder. Jeg mener den generelle lave interessen for fellesområdene blant de voksne må ses i forhold til at beboerne har sine private hager, hvor de ønsker å være i fred etter en hektisk hverdag. Som vi husker kommenterte noen at møtet med naboen foregår ved husene, og ikke på fellesområder. Dette samsvarer med annen forskning (Kolbenstvedt og Strand 1978: 6)

5.1.6 Friluftslivsområdenes mulighet for variert bruk

I følge Thoren et. al (1998: 26) kan et sinnrikt system av stier og skogsbilveier være med på å øke attraktiviteten til slike fysiske aktiviteter, noe som helt klart samsvarer godt med denne undersøkelsen da bruken gjerne konsentrerte seg om slike kommunikasjonsårer. Brukerfrekvensen av friluftsområdene indikerer at friluftsområdene var populære til bruk, noe som også samsvarer med gjeldene forskning viser til (Breivik et. al 2011).

I følge Direktoratet for naturforvaltning (2004) har; «Friluftslivet har en egenverdi i form av umiddelbar glede ved selve aktiviteten, naturopplevelsen og muligheten til f eks fysisk aktivitet, avkobling og samvær med andre. I tillegg har friluftslivet flere direkte nytteverdier, som bedre helse og økt livskvalitet.» (Direktoratet for naturforvaltning 2004: 5). Og en rekke undersøkelser viser til samme resultater (Berggren-Barring og Grahn 1995, Breivik et. al 2011, Bjørneboe 2005, Grahn 1991, Thoren et. al 1997, National Swedish Institute for Building Reserch 1972). Funnene i denne oppgaven peker også på de samme hovedtrekkene for hvorfor beboerne ønsker å drive med friluftsliv.

5.1.7 Hindringer for bruk

Resultatene viste også flere tilfeller hvor informanten ikke brukte områdene, eller i liten grad brukte de. I følge Thoren et al (1998: 32-36, 39) kan grunnen være at grøntområdene ikke finnes, det er dårlig tilgjengelighet, lange avstander fra bolig til grøntområde eller at størrelsen på utearealet ikke er tilpasset bruk. Og noen grøntområder er heller ikke tilgjengelige for alle, da mennesker har ulike behov (Grahn 1991: 14).

Det er også store muligheter for at folk ikke har tid, mangel på lyst, eller på grunn av psykiske eller fysiske forhold som hinder bruk (Grahn 1991: 13, 32, Thorén 1998: 26). En del litteratur nevner også hvordan barn og voksne har et dagligliv som betyr innendørs aktivitet eller at vi ikke har tid til å bruke grøntområdene (Kolbenstvedt og Strand 1978: 6-7, National Swedish Institute for Building Reserch 1972: 70). Flere av de siste forholdene synes å stemme godt overens med hva informantene forklarte under intervjuene. Som vi husker var spesielt mangel på interesse eller lyst en av de mest frekventerte argumentene for ikke å bruke grøntområdene, mens noen også hadde sykdom som hindret bruk av friluftsområdene.

Bruk kan også begrunnes med at vi har et klima som store deler av året gjør at vi holder oss inne, hvor Gehl (2007) beskriver disse tilfellene som «ydre vilkår» som vær og vind (Gehl 2007: 9). Mange av grønnstrukturens verdi er ofte sesongavhengige. Eksempler er hagens og snødekte fellesområder som er lite tilgjengelig og brukervennlige takket være snø og kulde.

Områdets kvalitet kan også ha en direkte påvirkning på bruksfrekvens. I tilknyttet aktivitetene er det i følge Gehl (2007) en videre forutsetning at kvaliteten på uterommene er gode, og jo bedre de er desto mer kan de tiltrekke seg oppmerksomhet, som videre også kan ha betydning for frekvensen av bruk; «Det, der sker, når uterommene er af dårlig kvalitet, er således, at kun de strengt nødvendige aktiviteter forekommer» (Gehl 2007: 9). Et eksempel på dette er bruken av grøntkorridorene mellom bebyggelsen på Gamlegrendåsen (som i stor grad ble brukt som en nødvendig aktivitet), og som jeg tør påstå fortsatt ville funnet sted selv om naturen rundt hadde mistet sitt estetiske element. Dette handler naturligvis om at bruken av gangveien er det primært formålet, og at naturmarken må ses på som en sekundær enhet i dette tilfellet, som en «grønn kulisse» som skaper en god ramme for aktiviteten. Også Gehl

(2007) mener at uterommene i denne kategorien ikke behøver å være av spesielt god visuell kvalitet, da vi bruker områdene til å ferdes igjennom uansett (Gehl 2007: 7 og 9).

I denne undersøkelsen viste kun et fåtall av beboerne til menneskeskapt grøntområder med reduserte kvaliteter, men etter min mening finnes det området som kunne vært opparbeidet langt bedre, og som kanskje kunne invitert til mer bruk. Jeg tror også at enkelte av områdene er spesielt viktig å holde vedlike, for eksempel området rundt skolen på Gamlegrendåsen som hadde mange viktige funksjoner for barn og ungdom ikke bare i skolesammenheng. Og på Kongsgårdsmoen kunne en kvalitetshevning av friarealet med fotballbane muligens ført til høyere brukerfrekvens, noe som samsvarer med annen forskning (Thorén et. al 1998: 39). Her vil jeg spesielt nevne den ene informanten som mente at området ikke inviterte til bruke på grunn av hvordan området det så ut.

5.2 Funksjoner utover bruk

5.2.1 Verdier av en «ikke bruk» av grønnstrukturen

Undersøkelsen viste at grønne arealer som i utgangspunktet ikke hadde bruksverdier gjerne ble oppfattet som verdifulle for andre type funksjoner. I følge resultatene ligger det store verdier i en ikke-bruk av grønnstrukturen. Som vi skal se under var det riktignok både forskjeller og likheter innenfor de to casene.

Bjørneboe (2005) mener «Verdien av grøntstrukturen ligger i at den skaper avstand og oppdeling av boligområder og det gir skjerming mot innkikk og vind» (Bjørneboe 2005: 12 og 55). Beboerne verdsatte en vegetasjon som romskapende element, skjermes både mellom enkelthus og stortomter (Gamlegrendåsen) og buffer til vei og jernbane. (National Swedish Institute for Building Reserch 1972: 30-31). Grad av skjerming må ses i forhold til type vegetasjon, størrelse og form på vegetasjonen. Det er også i stor grad avhengig av årstidene da flere trær har bladverket på sommeren mens frafallet vinterstid hemmer den skjermende effekten i større grad (National Swedish Institute for Building Reserch 1972: 32). I følge Dyring (1984) er det spesielt tre- og busksjiktet som er de viktigste sjiktene for skjerming og le effekt i boligområder (Dyring 1984: 70). Dette stemmer også godt overens med resultatene fra casene, men her ble også vegetasjonens tetthet forklart som en avgjørende faktor for god

skjerming. Kombinasjonen av privat- og offentlig grønnstruktur bidro i sammen til den skjermende effekten på Gamlegrendåsen, mens på Kongsgårdsmoen var de private hagene det viktigste for skjerming mellom tomtene, noe som kan relateres til den manglende offentlige grønnstrukturen.

5.2.2 Viktige morfologiske faktorer

Informantene syntes også at den offentlige grønnstrukturen på Gamlegrendåsen skapte sammenhengende grøntbelter i omgivelsene, og samtidig bidro til å definere nabolag og stortomter ved å tydeliggjøre mellomrommene rundt bebyggelsen (Girling og Kellett 2005). Resultatene viste at grønnstrukturen bidro til å skape en fordeling mellom bebygde- og ubebygde arealer i boligområdene. For eksempel ville et boligområde med dominerende innslag av hus og asfalterte flater gjør området mindre attraktivt. Dette ble oppfattet som en slags likevekt mellom bebygde- og ubebygde omgivelser, og ble spesielt verdsatt ved at de grønne områdene bidro til at harde flatene som fasader på hus og asfalterte veger ble dempet og samtidig skapte estetisk gode boligområder.

I følge resultatene ble dette opplevd spesielt tilstedeværende på Gamlegrendåsen, men ble ikke kommentert på Kongsgårdsmoen. Dette mener jeg igjen kan knyttes direkte til den beskjedne grad av offentlig grønnstruktur innenfor bebyggelsen (spesielt mellom hus eller husgrupper). For øvrig mente ikke informantene at dette faktum hadde innvirkning på verdisettingen på Kongsgårdsmoen, da de bebygde områder fremstod som små, og grønnstrukturen langs randsonene langt på vei bidrar til å oppfylle «balansegangen» mellom bebygde- og ubebygde omgivelser. Dessuten overtok den private grønnstruktur på Kongsgårdsmoen noe av den samme funksjonen, da hagene bidro til å skape grønne belter mellom bebyggelsen. I boligområder med størrelse og form som Gamlegrendåsen mener jeg undersøkelsen likevel indikerer viktigheten av en offentlig grønnstruktur med funksjoner utover bruk og hvor beliggenhet mellom bebyggelsen er det essensielle for en rekke av funksjonene forklart ovenfor.

5.2.3 Andre verdier

Videre er naturen innenfor bebyggelsen et viktig bidrag til estetikk, hvor variasjoner mellom ulike vegetasjon og andre sesongbaserte forandringer som farger på trær og løvfall skaper

viktige visuelle kvaliteter (National Swedish Institute for Building Reserch 1972: 33-35). Mange av informantene oppfattet viktigheten av visuell kontakt med naturmark fra boligen, enten man betrakter naturen gjennom vindu, eller fra utsiden. Østevik (2001) beskriver lignende tilfeller; «For mange av beboerne på Øgårdshøgda vil naturmarken i stor grad oppleves innenfra huset sett gjennom vinduene. Velforeningslederen var av den oppfatningen at mange av beboerne fikk dekket mye av sitt naturbehov fra egen tomt og da gjerne innenfra husa eller fra terrassene» (Østervik 2001: 69).

Grønnstrukturens kan virke som buffer mellom vei og annet infrastruktur (Bjørneboe 2005: 56), og spesielt synes dette betydningsfull i forhold til hovedveier og samleveier med høyere årsdøgntrafikk (ÅDT) (Bjørneboe 2005: 158). Buffersonens effekt er spesielt egnet for motvirkning av støy, forurensning og det generelle sikkerhetsaspektet ved økt avstand til veier (National Swedish Institute for Building Reserch 1972:26). Her må vi også ta hensyn til årstiden, hvor spesielt løvtrær kan få en betraktelig mindre skjermende effekt på vinterstid. Dette ble også kommentert av noen av informantene på Gamlegrendåsen. En forklarte at det å slippe å se støykilden var positiv, selv om fremdeles hørbar støy kunne oppfattes, og knyttet dette spesielt til sommer og vintersituasjonen med henholdsvis mye og lite løv på trærne.

Det samme var tilfelle på Kongsgårdsmoen hvor for eksempel grønnstrukturen ved den gruslagte fotballbanen ble sett på som positivt for å skape avstand til hovedveien rett utenfor. Riktignok kan frekvensen av passerte biler i eksemplene ses på som høyst forskjellig basert på mine egne registreringer av biler i områdene ved ulike tider på døgnet. Tilsynelatende vises det til at grønnstrukturens bufferfunksjon også verdsettes ved lavere trafikk som var tilfelle visse steder på Gamlegrendåsen.

Vegetasjon kan også påvirke lokalklimaet, som ved en bevisst plassering i boligområder kan komme mennesker til gode (Bentley et. al 1985: 75; National Swedish Institute for Building Reserch 1972: 25). Spesielt kan vegetasjon være med på å skape le, ved at de ulike vegetasjonssjiktene hindrer skjæmmende vind i boligområdet og rundt private hagene (Friedman 2007: 56-58 og Thorén et. al 1997: 38). Igjen må dette ses i forhold til årstiden da et tre med og uten blader skaper ulike effekt for le.

Vegetasjon som kan hindre uønsket vind og andre klimatiske forholdt har nok større betydning på mer værutsatte områder. For eksempel vil beboerne i et boligområde lokalisert

ved kysten verdsette disse funksjonene i større grad når man eksponeres for elementene som vær og vind. Beboerne i denne undersøkelsen fortalte at de levde på et sted med generelt lite vind, og det mener jeg kan relateres til hvorfor det ikke ble kommentert spesielle positive egenskaper med vegetasjon i tilknytning til vind og andre klimatiske forhold i casene.

5.2.4 Det negative aspektet med grønnstruktur tett på bebyggelsen

Resultatene viste også at grønnstruktur mellom bebyggelsen ikke bestandig var til glede for beboerne. En del informanter i begge casene oppfattet at vegetasjonen skapte skyggefulle hager. Det må ses på som en nokså vanlig negativ effekt av grønnstrukturen tett inntil boligen. I følge Østevik (2001) kommenterer en borettslagleder at det er «knyttet en del frustrasjon til bevaringen av naturmarken inne på og nær tomte hos disse tomteeierne på grunn av skyggen den skaper» (Østervik 2001: 54). Graden av plagsom skygge avhenger av hvilke type vegetasjon og spesielt vegetasjonens høyde (National Swedish Institute for Building Reserch 1972: 29-30).

Etter min mening er det svært vanskelig å si noe om balanseforholdet mellom bevaring eller fjerning av vegetasjon basert på beboernes ønske om mer sol. Men jeg vil tro at fjerning av vegetasjon i mange tilfeller vil gå på bekostning av mange av de andre grønnstrukturkvalitetene vi til nå har sett (f. eks innsynsskjerming, opplevelsen av avstand mellom stortomter etc.).

5.3 Tilgjengelighet

5.3.1 Avgjørende faktorer for tilgjengelighet

Resultatene viser at tilgjengelighet ble oppfattet som viktig for bruk av grøntområdene i begge boligområdene, og de aller fleste oppfattet også at boligområdene hadde en god tilgjengelig grønnstruktur fra boligområdene. Nærvær av boligområdets grønnstruktur kan være en viktig bidragsyter til lettere å få tilgang på områder hvor det er mulig å drive aktivitet med positive helsemessige konsekvenser (Breivik et. al 2011, Farr 2008: 148-149). I følge Thorén (1998) må vi «anta at jo mindre tid folk har til rådighet, jo viktigere er det at de finnes gode utearealer nær boligen» (Thorén 1998: 13). Dette samsvarer i stor grad med hva mange av

informantene også opplyste om under intervjuet da flere kommenterte viktigheten av god tilgjengelige områder i en hektisk hverdag.

Tilgjengelighet har ofte en naturlig sammenheng med avstanden til grøntområdet, og i litteraturen finnes det anbefalinger for akseptable avstander. Et eksempel viser hvordan friluftsliv innenfor nærturområder bør lokaliseres: «De viktigste områdene ivaretar en minimumsdekning av områder som gir boliger, skoler og barnehager tilgang på nærturterreng. Områdene bør ligge innen en avstand på 500 meter fra boliger, skoler og barnehager» (Direktoratet for naturforvaltning 2004: 25). Resultater viser at bruken synker dramatisk ved lengre distanse: «Ligger et grøntområde lenger unna enn 500 meter fra boligen, synker bruken med 56 %» (Direktoratet for naturforvaltning 2003a: 55). Avstandene er adekvat i forhold til opplysninger gitt av informantene, og mine egne befaringer av området.

Undersøkelser viser også at de fleste på Gamlegrendåsen har gangavstand til friluftsområder på mindre enn 5 minutter. Kun noen av boligene har mellom 5-10 minutter (Flesseberg 2012: 7). Kartleggingen fra Asplan Viak (Flesseberg 2012) er ikke gjennomført på Kongsgårdsmoen, men i følge mine beregninger er også 5 minutters grensen tilfelle for flesteparten av Kongsgårdsmoen befolkning ved bruk av nærturområdet ved skolene og boligområde A.

Barn leker i stor grad i sine nærområder, og leken nær boligen er viktig, spesielt for de aller yngste (Grahn 1991: 58, Kolbenstvedt og Strand 1978: 16, Direktoratet for naturforvaltning 2004:6). «De viktigste leke- og rekreasjonsområdene ligger innen 200 meter fra boliger, skoler og barnehager, og det skal være en trygg tilgang til disse områdene» (Direktoratet for naturforvaltning 2004: 26). Begge casene viste god tilgjengelighet for barn i ulike alder, spesielt fordi lett tilgjengelige lekeområdene i naturmarken mellom husene var populært. I tillegg til menneskepåvirkede lekeplasser gir dette en god dekning.

5.3.2 Avstand betyr ikke alt for god tilgjengelighet

God tilgjengelighet behøver ikke bare å bety akseptabel avstand til grøntområder, men også hvor lett de kan lokaliseres. I begge casene var det gode muligheter for å komme seg inn i skogen, men et sted på Kongsgårdsmoen mente noen at bebyggelsen med private hager skapte en barriereeffekt som var uheldig for fremkommelighet. Det virket ikke som informantene

oppfattet dette som noe stort problem, men jeg tør å påstå at hvis avstanden med boliger hadde økt, uten mulighet for å slippe til skogen, ville nok utfordringene for å nå nærturområdet blitt oppfatte som større. Eksempelet viser at ikke kort avstand i luftlinje ikke i seg selv betyr god tilgjengeligheten, så lenge det er ufremkommelig. Jeg mener det er viktig å kunne åpne opp for innganger mot grøntområdene rundt bebyggelsen, slik vi så mange gode eksempler på fra Gamlegrendåsen.

Noen oppfattet også Gamlegrendåsen som vanskelig på grunn av boligområdets stedvis bratthet, spesielt i helningene ned mot jernbanetraseen i nord-sørlig retning. De fleste av beboerne mente de hadde god tilgang til grønnstrukturen internt i boligområde, men noen oppfattet at dette ikke gjaldt til grøntområdene utenfor på grunn av bakkene som først måtte bestiges før friluftsområdene kunne nås. Eksempelet viser at topografiske forhold kan være avgjørende, uavhengig avstand, spesielt for grupper av beboerne som er dårlig til bein.

5.3.3 Kopling mellom grønnstruktur innenfor- og utenfor bebyggelsen

På Gamlegrendåsen ble det imidlertid oppfattet god tilgjengelighet mellom grønnstruktur innenfor bebyggelsen og til friluftsområdene utenfor. I følge Direktoratet for naturforvaltning (2003b:87) er det viktig å opprettholde tilgjengelighet fra intern grønnstruktur og til marken utenfor. Nå kan man spørre seg om viktigheten av dette, når resultatene i denne undersøkelsen viste at imidlertid at stier fra bebyggelsen til friluftsområdene i mindre grad brukt som turløyper.

Jeg mener det er noe ugunstig å sammenligne eksempelet ovenfor med Gamlegrendåsen, fordi eksempelet viste et idealisert bilde på hvordan et turdrag fra en større bydel eller lignende møter marken (friluftsområdene) utenfor. Eksempelet viste også en tilsynelatende bredere grøntkorridorene enn hva som var tilfelle på Gamlegrendåsen. Som vi husker fra Gamlegrendåsen var nettopp grønnstrukturen beskjedene størrelse noe som hindret mange i å gå tur her, for det følge seg «iaktatt» av naboene rundt. Jeg mener likevel kombinasjonen hvor grønt fra den indre delen møter friluftsområdene utenfor fungerer godt for tilgjengeligheten, og kan være et eksempel til etterfølgelse i andre boligområder. Dette vil jeg begrunne utefra at bredere grønt korridorer kunne bidratt til høyere brukerfrekvens, som mange av informantene også kommenterte som grunnlag for mer hyppig bruk. Jeg finner uansett ikke noe ulempe med at stiene er en del av grøntkorridorene (selv om undersøkelsen

viste lav brukerfrekvens til friluftsområdene utenfor), da resultatene viste verdier innenfor annen form for bruk, blant annet til snarveier innenfor boligområdet.

God tilgjengelig til boligområdenes friluftsområde ble også oppfattet spesielt viktige i begge casene da det ikke var registrert så mange andre områder som kunne bli brukt som erstatningsområder. Informantene fortalte om store skogområder rundt Kongsberg, men at de ikke i like stor grad fungerte som nærturområde for boligområdet. Jeg mener dette øker verdien på friluftsområdet, da området må betraktes eksklusivt for denne type bruk. Dette samsvarer med Direktoratet for naturforvaltning (2004: 34); «Hvis området er spesielt godt egnet til en aktivitet som det ikke finnes alternativer til i nærheten, vil området bli mer verdifullt».

5.4 Grønnstrukturens påvirkning av vei- og bebyggelse

5.4.1 Tre hovedstrukturer som er av betydning for et boligområde

Bjørneboe (2005: 25) inndeler et boligområde i tre hovedstrukturer; Bebyggelse, vei- og annen infrastruktur og grønnstruktur. Strukturene må virke sammen, og ikke mot hverandre for et godt resultat. Hvordan strukturene er ordnet seg i mellom, og samarbeider med hverandre er essensielt for hvordan kvaliteten på grøntområdene blir (Bjørneboe 2005).

Eksakt hvordan strukturene samarbeider henger sammen med hvordan de er ordnet og strukturert i forhold til hverandre (Bjørneboe 2005, Dyring 1984, Friedman 2007: 90-9, Girling og Kellett 2005: 14-16). Felles er hvordan bygninger og veier skaper ulike mellomrom etter hvordan de plasseres (Bjørneboe 2005). Ofte har bebyggelsens plassering en direkte sammenheng med vei- og annen infrastrukturens beliggenhet (Bjørneboe 2005: 45), så hvis veien i utgangspunktet har en mindre egnet plassering for grønnstrukturens eksistens, kan bebyggelsen være med på å eskalere den samlede negative effekten. Veier kan ha en svært segregerende funksjon, dvs. de gjerne splitter opp eller bryter helhetlige naturlige linjer og områder som en grønnstruktur kunne skapt. Eksempler på dette er sammenhengende grøntarealer som kanskje kunne vært beholdt rundt bebyggelse, og som ikke kan realiseres fordi på et eller flere punktet skaper vegen en barriereeffekt som ødelegger helhetsinntrykket (Bjørneboe 2005, Friedman 2007, Girling og Kellett 2005).

For eksempel kan morfologiske elementer som bebyggelsesstruktur, bebyggelsesmønster og bygningstypologi ha en avgjørende betydning for hvordan grønnstrukturen oppfattes (Bjørneboe 2005 og Dyring 1984). Også hvordan husene er organisert innenfor de enkelte private tomter har også svært mye å si for hvordan den offentlige grønnstrukturen fremstår i området (Dyring 1984: 3). Dette er spesielt viktig hvis hensynet i boligområdet har vært å få mest mulig offentlig grønnstruktur tilgjengelig ved planlegging, som for eksempel kunne vært benyttet til å skape større offentlige friområder rundt.

5.4.2 Opplevelsen av et grøntområde består av en felles oppfattelse av strukturene

Mine resultater kan koples opp mot Bjørneboes tanker om at boligområde består av tre fysiske strukturer og at disse påvirker hverandre gjensidig. I begynnelsen av intervjuene oppfattet jeg at informantene betraktet strukturene nokså avgrenset, dvs. at de ikke kunne fortelle stort om hvordan de forstod grønnstrukturens påvirkning av andre de andre strukturene. Ved å hjelpe de litt mer på vei, og ved å få en bedre forståelse av problemstillingen, ble de mer bevisst på omgivelsenes kompleksitet, som et samspill av flere elementer. I det hele tatt virket det som om informantene ble gradvis mer reflekterte omkring hvordan andre strukturer påvirket deres oppfattelse av grønnstruktur i boligområder.

Dette kan knyttes til resultatene som til slutt viste at informantene opplevde grøntområdene ikke som bare et frittliggende element, men at grøntområdene måtte seg på i nær sammenheng med andre strukturer for at de skal fungere bra. Et eksempel på dette er påvirkning av husene på Gamlegrendåsen som var for nære for at mange ønsket å bruke stisystemet i grøntkorridorene. På Kongsgårdsmoen ble spesielt et område oppfattet som lite verdifullt, og dette ble begrunnet ut fra påvirkning av vei og bebyggelse (ikke bare boliger, men også næringsbygg) som gjorde grøntområder mindre trivelig og ble oppfattet som et typisk «restareal» med liten verdi.

Når informantene først fikk en «a-ha» opplevelse om at strukturene jobbet sammen, og ikke måtte ses på som segregert, så mener jeg også resultatene viser at dette påvirket hvordan de orienterer seg og oppfatter omgivelsene sine.

Vi kan knytte denne opplevelsen til boken «The Image of the city» (Lynch 1960) hvor han viser hvordan deltakerne oppfatter hvordan byer består av flere elementer/strukturer. I følge studien er byen oppdelt i ulike elementer, som av deltakerne er blitt bevisstgjort og kartfestet. Også i boken «The Concise Townscape» (Cullen 2008) vises det hvordan en by består av utallige elementer og kategoriseringer, som hver og en kan oppfattes segregert, mens som totalopplevelse dannes på bakgrunn av samspillet mellom elementene/strukturene. Jeg mener det er viktig at elementene først kan identifiseres som enslige elementer (som jeg oppfattet tidlig i min undersøkelse, jf. ovenfor), mens at påvirkning mellom elementene skaper en helhet, som er viktig å forstå senere i prosessen. Et eksempel på det siste er hvordan Lynch (1960) til slutt setter sammen analysekartet med alle de segregerte delene til en helhet, og det dannes et totalt bilde over byens visuelle karakteristikk.

5.4.3 Planleggingens betydning for god grønnstruktur

Gal organisering av strukturene vei- og bebyggelse kan ha en negativ effekt for grønnstrukturen hvis ikke det blir planlagt riktig eller helhetlige (Bjørneboe 2005: 19, 25), eller hvis grønnstruktur ikke blir spesielt vektlagt ved planlegging og senere i den endelige prosjektering (Bjørneboe 2005: 25). Hvis ikke grønnstrukturen blir vektlagt under planleggingen, vil det ofte være de andre strukturene som til syvende og sist er avgjørende for hvordan grønnstrukturen plasseres i et boligområde (Bjørneboe 2005: 25). Kvaliteten på den grønnstruktur som har blitt dannet og hvordan den i praksis fungerer for beboerne vil også i mange slike tilfeller bero på tilfeldigheter. Det samme gjelder for de andre strukturene hvis fagfolk innenfor ulike sektorer planlegger deler av boligområdet hver for seg fremfor å se helheten, også kalt «suboptimalisering» (Bjørneboe 2005: 25).

Restarealer er ikke et ukjent fenomen i dagens byer (jf. eksempelet med «restareal» på Kongsgårdsmoen). Et eksempel fra Bergen viser hvordan 150 såkalte «Left overs» » (Vabø og Fuglseth 2004) ble kartlagt i byenes sentrumsområder, beliggende mellom bygninger og veier til lite eller ingen bruk. Begrepet «Left Overs» er en samlebetegnelse på arealer som er ”til overs”, altså arealer som ikke har noen funksjon eller som kunne vært optimalisert for å fungert bedre» (Vabø og Fuglseth 2004: 5). Nå er det flere grunner til hvorfor arealene ender opp slik. Bjørneboe (2005) nevner en såkalt «Top Down» planlegging, det vil si at «det blir laget overordnede planer som ikke er gjennomtenkt på detaljnivå» (Bjørneboe 2005: 19). Før

jeg la denne diskusjonen ligge, skal jeg allikevel kort nevne et annet synspunkt på muligens hvorfor dette skjer.

I artikkelen «A city is not a tree»(1969) hevder Christopher Alexander at mennesker tenker i enkle baner, og skyr unna kompliserte tankemønstre; ”that it is because designers, limited as they must be by the capacity of the mind to form intuitively accessible structures, cannot achieve the complexity (...) in a single mental act” (Alexander 1969: 14). Han forklarer at dette er måten hjernen organiserer informasjon, og forteller videre at ”grouping and categorisation are among the most primitive psychological processes» (Alexander 1969:15). I følge han er det ikke det minste rart at samme tankeprosesser gjør utslag i planlegging. For eksempel ved en type soneplanlegging hvor vi bare konsentrerer oss om enkle bestanddeler hver for seg, og ikke evner bestandig til å se et helhetlig bilde på situasjonen. Dette kan være en grunn til at vi får restarealer, fordi arealet «ble til overs» etter å ha planlagt en annen ting for seg. Knytter vi dette opp til Bjørneboes (2005) tanker, kan det også være grunnen til at vi får dårlig planlagt grønnstruktur i boligområder, fordi grønnstrukturen planlegges som et segregert element, uten noen fokus på vei og bebyggelse i den store sammenhengen (Bjørneboe 2005).

Også Dyring (1984) sier at slike mellomrom ofte ikke planlegges i det hele tatt, men havner her som tilfeldigheter etter husenes plassering (Dyring 1984: 3). Grønnstrukturens plassering kommer da naturlig etter anleggelse av de andre elementer, og det kan få et tilfeldig preg uten å ha blitt reflektere noe over betydningen grønnstrukturen har å si for området som helhet (Dyring 1984: 3). Kvaliteten på den grønnstruktur som har blitt dannet og hvordan den i praksis fungerer for beboerne vil også i mange slike tilfeller bero på tilfeldigheter.

Mine resultater fra Gamlegrendåsen viser at det i svært liten grad ble oppfattet «restarealer» på grunn av bebyggelsen og veier. Etter min mening har dette å gjøre med en annen type planlegging enn på Kongsgårdsmoen. På Gamlegrendåsen ser vi eksempel på god planlegging der en nettopp ikke har bestandig har sonedelt først og senere detaljplanlagt («Top Down» planlegging) (Bjørneboe 2005: 19). Gamlegrendåsen er som allerede nevnt boligområdet strukturert med stortomter; «Det gir mulighet for samtidig å planlegge nedenfra-og-opp og ovenfra-og-ned» (Bjørneboe 2005: 89). Boligområdene på Kongsgårdsmoen har mer form for en soneplanlegging, hvor det er tydeligere at «restarealer» i grønnstrukturen kan forekomme.

Gamlegrendåsen er også et godt eksempel på planlegging hvor alle elementer har blitt tilegnet like plass i planleggingen, som er viktig for å oppnå et godt boligområde (Bjørneboe 2005: 89). Etter min mening er nettopp den felles integreringen av elementer det som gjør at de ble så mange positive tilbakemeldinger på grønnstrukturen mellom bebyggelsen på Gamlegrendåsen, fordi det bidrar til en velfungerende grønnstruktur som faktisk kan brukes, eller fungerer som andre funksjoner. (Noen negative kommentarer om stier som ble påvirket av husene var eneste som ble påpekt, men dette kommer jeg tilbake til under diskusjonen av grøntområdenes form og størrelse).

5.5 Form- og størrelse

5.5.1 utfordringer med å bestemme form og størrelse

Funnene i denne undersøkelsen har vist at størrelse og form på grøntområdene spiller en betydelig rolle for hvordan folk oppfatter og verdsetter områdene, noe som samsvarer med annen forskning; «Formen på en gönyta ar av store betydning for hür gronområdet upplevs och kan användas» (Berggren-Bärring & Grahn 1995; 235). Det knytter seg store utfordringer til å gi eksakte svar på hvordan grøntområdenes form og størrelse bør være, fordi et hvert grøntområde er ulikt alle andre, og samtidig består av forskjellige funksjoner. Som vi skal se i løpet av denne diskusjonen var det likevel noen særtrekk av informantenes synspunkter som gjentok seg, og som er interessante å diskutere videre.

Noen grøntområder har fastsatte normer på både form og størrelses, slik som fotballbaner og andre arealer for idrett som ofte krever en viss standardisert størrelse. Det finnes en rekke utearealnormer som har til hensikt å gi anbefalinger på størrelsesforhold, og andre funksjoner i tilknytning til uterom som er en del av grønnstrukturen. Jeg finner det ikke hensiktsmessig å drøfte anbefalingene med utgangspunkt i hva som fungerer som en standard, da de fleste størrelser av grøntområder (for eksempel møteplasser/lekeplasser for barn og unge) ble oppfattet som gode i begge casene, og i de fleste tilfeller var langt over de størrelsene som var blitt anbefalt. Men senere i denne diskusjonen skal jeg likevel ta en kikk på grøntkorridorenes størrelsesmessige betydning, da jeg mener denne delen av grønnstrukturen inneholder så mange viktige bruks- og andre funksjonelle verdier at en drøfting av størrelsen bør være på sin plass.

De fleste beboerne foretrakk en mer eller mindre sammenhengende grønnstruktur enn små, oppsplittede grøntarealer innenfor bebyggelsen. Bjørneboe (2005) sier at det er viktig og ikke fragmentere grøntområdene innenfor bebyggelsen for mye: «For å oppnå en god grønnstruktur er det nødvendig å samle og konsentrere grøntarealer» (Bjørneboe 2005: 57). Også Thorén et. al (1998: 36) viser til at grønnstrukturen som er sammenhengende og ikke oppsplittet har stor betydning for bruken. Når beboerne på Gamlegrendåsen gikk på tur i grønne korridorer verdsettes et sammenhengende preg, og en fragmentering ville ødelagt denne funksjonen.

Jeg mener det også ligger flere bruksverdier og andre funksjonelle verdier i større sammenhengende belter enn små, fragmenterte arealer med svært liten størrelse. Vi skal likevel ikke forkaste verdien av små arealer, for som vi har sett fra denne undersøkelsen kan arealer med denne størrelsen inneholde mange kvaliteter, men først og fremst for andre funksjoner enn bruk. Eksempelvis kan det nevnes hvordan små, usammenhengende grønne områder både fungerer godt som innsynsskjerming og buffer mot vei.

Mange studier viser at størrelse og form på grøntområder står i forholdt til hva slags funksjoner grøntområdene skal ha, altså at form (og størrelse) følger funksjon (Kjærdsdam 2010: 112). Også Berggren-Bärring & Grahn (1995) forteller; «Vi har (...) visat att det finns ett visst samband mellan grönytors arealer och de egenskaper som finns eller som har betydelse for organisationernas aktiviteter i parken». Fra resultatene så vi også at grøntområdene innenfor bebyggelsen dekker svært mange differensierte funksjoner, både for bruk og andre funksjoner. Dette kompliserer bildet, fordi grøntområder må både ha en form og størrelse som er dekkende for flere funksjoner. Her mener jeg spesielt grønnstrukturens form og størrelse mellom bebyggelsen på Gamlegrendåsen viser seg eksemplarisk, som også blir bekreftet av Bjørneboe (2005). Det er av interesse å se at beboerne verdsetter god planleggingen, og at det i praksis fungerer godt med grøntområdenes størrelse- og form.

5.5.2 Hvordan korridorenes størrelse bør anlegges

Eksakt hvor brede grøntbelter innenfor bebyggelsen bør være for å dekke flere funksjoner er ikke lett å gi et eksakt svar på. Her må vi også se andre faktorer i nøye sammenheng med de funksjonelle kravene. Hvis vegetasjonen som ønskes bevart ved en utbygging skal kunne

overleve må den ha en viss størrelse (Bjørneboe 2005: 61). Det hjelper ikke å avsette plass til funksjonell grønnstruktur hvis mye av den opprinnelige vegetasjonen dør ut på grunn av for tynne vegetasjon belter har blitt bevart. Dette avhenger selvsagt av vegetasjonens hardførhet og andre forhold. I følge Bjørneboe (2005) må «Belter på 15-20 meters bredde antas å være et minimum» (Bjørneboe 2005: 61). Han sier videre at der det er snakk om avstandssoner mellom klynger av bebyggelse, bør grøntområdene være over på 30 meter. Etter mine beregninger er bredden adekvat, og ingen av informantene fortalte om skadd eller ødelagt skog. Jeg tror heller ikke informantene ville kommentert positive estetiske verdier hvis grønnstrukturen rundt bebyggelsen hadde bestått av døende skog og brakkmark.

Direktoratet for naturforvaltning (2004) viser til en norm for bredden på grønt korridorer som skal fungere for transportnett for myke trafikanter; «Korridoren bør der det er mulig ha en bredde på minimum 30 meter med naturpreget areal uten bebyggelse» (Direktoratet for naturforvaltning 2004: 27). Det skal imidlertid sies at dette gjelder for urbane områder generelt, og ikke spesielt for boligområder. Men på Gamlegrendåsen ser vi flere tilfeller hvor denne normen passer som hånd i hanske, og spesielt der grøntområdene inneholder sti, eller gangvei som fungerer som viktig for transportsystemet.

Både undersøkelsen, og mine egne befaringer viser at vegetasjonen synes å være godt bevart innenfor bebyggelsen, og mange steder er beltene bredere enn anbefalingene som er presentert ovenfor. Men som vi husker oppfattet noen av informantene at bredden på korridoren var for liten i forhold til nyttig bruk av stisystemet mellom bebyggelse på Gamlegrendåsen. Stiene var i mange tilfeller lokalisert i andre områder enn gangveiene, og bredden på grøntbeltene var også noe mer redusert i områdene. Her er det naturlig at grøntområdene burde være anlagt i bredere partier for hvis det å unngå de uheldige virkningene med å føle seg iaktatt var intensjonen.

5.5.3 utfordringer tilknyttet friluftsområdenes form- og størrelse

Friluftsområder bærer i stor grad preget av jomfruelig mark, og områdene er spesielt aktuelle for videre byutvikling (Direktoratet for naturforvaltning 2004: 16, Direktoratet for naturforvaltning 2003a:10, 22, 24, Direktoratet for naturforvaltning 2003b: 24). Jeg er av den oppfatning at begge boligområdene (men spesielt Gamlegrendåsen) har potensiale for en ekspansjon, fordi det kan være naturlig å bygge ut videre fra eksisterende boligfelt på grunn

av god egnethet. Vi skal ikke drøfte problemstillingen omkring utbygging i denne oppgaven, men jeg synes det er et viktig spørsmål å ha i bakhodet når motstridende interesser for utbygging og bevaring av naturmark ofte finner sted i friluftsområder. Beboernes oppfattelse av grønnstruktur i friluftsområder, og spesielt viktigheten av størrelser på friluftsområder, kan synes spesielt viktig å få kartlagt når spørsmål som dette aktualiseres, da opplysninger kan være en viktig indikator på hva som bør bevares eller ikke. Typiske spørsmål er hvor store grøntarealer bør bevares for fremdeles å få utbytte av friluftslivet, samtidig som naturkvaliteten i området opprettholdes.

I følge resultatene kan det virke som friluftsområde på Kongsgårdsmoen var mer tilpasset boligområdets størrelse enn tilsvarende friluftsområde på Gamlegrendåsen. Skogen på Kongsgårdsmoen ble også brukt av boligområdet i Veungsdalen og av idrettsmiljøet, men området ble likevel oppfattet mer enn nok tilstrekkelig i henhold til størrelse for bruk som nærturområde. Selv om også friluftsområdet på Gamlegrendåsen ble brukt av andre enn beboerne, ble området i helhet oppfattet som for stor tatt i betraktning den samlede bruken. Dette kan nok direkte koples til oppfatningen at skogen rundt Gamlegrendåsen har utstrekning både som et nærturterreng, men også en del av bymarken som allerede nevnt ovenfor. Det grenser for øvrig også utover til de mer vidtgående skogsområdene utenfor bymarken.

Som vi husker viste resultatene fra begge casene nokså felles forståelse omkring hva som muligens kan bestemme friluftsområdene størrelse og form. Vi har sett at majoriteten av bruk ofte knyttet seg til veier, stier og andre turløyper i skogen, og informantenes oppfatninger av størrelsesforholdene tok i mange tilfeller utgangspunkt i denne bruken. Verdikartene følger også klart denne strukturen, hvor flesteparten av de mest verdifulle områdene er konsentrert rundt nettverket av infrastrukturen, mens områdene rundt vanligvis ble synliggjort med lavere verdier. Dette samsvarer med registreringene Flesseberg (2012: 14) utførte på Gamlegrendåsen.

I denne sammenhengen stilte mange informanter spørsmål omkring nytten av arealene rundt bevegelsesmønsteret av stier og veier som i de fleste tilfeller ikke ble brukt. Etter min mening er dette svært interessante observasjoner, fordi det stiller spørsmålstegn omkring nytteeffekten av «kulissene» i landskapet som de fleste ingen bruker, mens som allikevel må eksistere på grunn av den visuelle gleden av å bevege seg i naturmark. For som vi husker var det stor enighet at omgivelsene rundt stiene bør ha mest mulig preg av naturmark, for å ha følelsen av

å bevege seg utenfor menneskeskapte omgivelser i stillhet, da det for mange var grunnen til at områdene ble brukt.

Dette danner igjen interessante problemstillinger omkring hvor stor omgivelsene rundt stier og lysløyper bør være for at bruken av infrastrukturen ikke skal miste verdi som friluftsområde (Berggren-Barring og Grahn 1995: 166, Direktoratet for naturforvaltning 2004: 35). Det er ikke sikkert alle disse kvalitetene kunne vært bevart ved en reduksjon av friluftslivsområdene som ved en utbygging.

5.5.4 Et skille mellom søndagsturen og hverdagsfriluftslivet

For å prøve å drøfte utfordringene mener jeg det er svært viktig å skille mellom ulike former for friluftsliv, da dette kan være både «søndagsturen» og «hverdagsfriluftslivet» som gjerne forbindes med høyst ulike aktiviteter (Direktoratet for naturforvaltning 2003b: 83). I følge den samme kilden er «Tradisjonelt (...) "søndagsturen" og tilsvarende turer knytta til bading, fiske, sopp- og bærplukking osv. sett på som markafriluftslivet» (Direktoratet for naturforvaltning 2003b: 83). Videre fortelles det at; «Småturet og småaktiviteter i hverdagen, som små ettermiddagsturer, korte hundelufteturer, turer med barn til den lokale skibakken eller badeplassen i nærområdene osv. utgjør samlet sett en meget stor andel av den totale aktiviteten. Slike aktiviteter kan med en fellesbetegnelse kalles "hverdagsfriluftsliv"» (Direktoratet for naturforvaltning 2003b: 83).

5.5.5 Hvilke aktiviteter man kan forvente å bruke nærturområder til

De ulike formene for aktiviteter som «søndagstur» og «hverdagsfriluftslivet» kan også utlede diskusjonen omkring hva slags type aktivitet man kan «forvente» å bedrive i uforstyrrede omgivelser i boligområdets nærturområder. Dette samsvarer med noen av informantene hvor de pekte på at skogen nærmest boligområdene til dels alltid ville bli påvirket av menneskeskapte omgivelser, til dels visuelle, men også byens bakgrunnsstøy som ville minne brukerne på at de ikke var på fjellet, men i skogen rett utenfor urbane område.

I samsvar med noen av informantene mener også jeg at man ikke kan forvente det avsidesliggende preget som kjennetegner større skogsområder i et nærturområde for et boligområde. Ved å unngå byens larm måtte for eksempel meget store friluftsområder vært

stilt til rådighet, noe som ville vært uheldig for videre byutvikling, da områdene som vi har sett har et utbyggingspress. Dette merket jeg selv med mine egne befaringer på Gamlegrendåsen, for selv langt inne i skogen på en vindstille dag ble man i stor grad minnet på byens som ikke lå langt unna. Jeg mener at friluftsliv som krever absolutt uforstyrrede omgivelser (både lyd og visuelle) er utfordrende krav i et nærturområde for boligområde, og kan ikke forventes til en hver tid.

5.5.6 Størrelse- og form på friluftslivsområde.

Det finnes riktignok anbefalinger som er tilnærmede like de som ble brukt på grøntkorridorene mellom bebyggelsen; «Dersom et turdrag skal oppleves som et skjerma område og inneholde en variert tursti / skiløype med naturlig og variert vegetasjon, må den ha en bredde på 30 – 50 meter. Dersom draget gjennomgående har god bredde, kan det være så smalt som 25 m over korte passasjer. Dersom grøntdraget også skal inneholde flere funksjoner som lekeområder, sykkelsti, ridesti, brøyta turveg/ gangveg og skiløype osv. må bredden være større. Dette gjelder også dersom draget går langs trafikkert veg eller langs høyere bebyggelse.» (Direktoratet for naturforvaltning 2003b: 11).

Utfordringene er om minimumskravene for størrelse som ble presentert ovenfor i det hele tatt kan bidra til en følelse av å være i naturen (som var noe av det viktigste for bruken). Spesielt gjelder dette når ikke all bruk i et nærturområde følger en sti eller løypetrase (noen likte å plukke sopp, se på dyr etc.). Man blir nokså «låst fast» til et bevegelsesmønster i en korridor, og muligheten for spontanitet, det vil si å kunne bevege seg litt utenfor løypetrassen til tider følgelig blir mindre.

Dessuten hadde det ville det vært ønskelig å ha en bredde som naturlig kunne kople seg direkte inn til andre verdifulle områder, for eksempel landskapsområde ved Stalsbergjern på Gamlegrendåsen som av flere ble omtalt som meget viktig rett utenfor sti og løypetrase. Dette ville krevd et noe større område, eller i alle fall en meget bred «korridor» med betydelig større bredd enn hva anbefalingene viser. Jeg mener normene for korridorbredden kan fungere godt som turdrag mellom bebyggelsen, eller som en kople mellom intern og utenforliggende grønnstruktur, men jeg tviler på om dette ville vært akseptabelt størrelse som deler av et friluftsområde.

Nå skal det riktignok sies at det ikke er bare bredden i seg selv som er avgjørende for følelsen av å være i naturmark, men også hvordan landskapsbildet rundt fungerer. Grøntkorridorene kan for eksempel utnytte områdets landskapsmessige trekk, hvor terrengformer, høydedrag eller annen topografi muliggjør en følelse av distanse fra bebyggelsen. For eksempel kan en fjellskrent skjerm for bebyggelsen, selv om denne ligger et steinkast unna. Også type vegetasjon, tetthet og sammensetning av vegetasjonssjiktene kan ha en skjermende effekt.

Basert på informantenes synspunkter omkring størrelser på friluftslivsområder mener jeg mulighetene er gode for at friluftsområdene, hovedsakelig på Gamlegrendåsen, kunne vært betraktelig redusert samtidig som kvaliteten på friluftslivet i nærturområdene fremdeles kan opprettholdes. En forutsetning for suksessen er selvfølgelig at man tar vare på de bruksmulighetene som informantene oppfattet som de viktigste. Det samme kan til dels gjelde på Kongsgårdsmoen, spesielt i forbindelse med oppfattelsen av nærturområdene som «et øvre og nedre nivå» som en av informantene kommenterte. En reduksjon av skog i øvre nivå ville ikke sannsynligvis bidratt til kvalitetsforringelse, da resultatene som kjent viste at de to nivåene fungerer tilnærmet uavhengige av hverandre.

Dette fører oss til slutt på spørsmålet omkring hvordan formen på friluftsområdene bør være. Som vi husker var de fleste opptatt at friluftsområdene burde ha en sammenhengende karakter da mesteparten av bruken krevde en form for kontinuitet. Men de betyr ikke nødvendigvis at områdene bør være avlange og sammenhengende som vi i stor grad har diskutert i avsnittene ovenfor. Jeg mener resultatene viser at større fragmenterte områder kan også være mulig løsning så lenge arealene muliggjør ulik bruk og andre verdier tilknyttet friluftslivet. Det kan være mye glede i et avgrenset større nærturområde, hvor det er flere muligheter for stisystemer på kryss og tvers. Det er også mulighet for mye variert bruk av stiene, ved hele tiden å kunne benytte seg av de ulike variasjonene.

Friluftsområde på Kongsgårdsmoen har preg av å være et «større fragmentert område», fordi område ikke knytter seg direkte til et større markaområde rundt slik tilfellet er på Gamlegrendåsen, og avgrenses av eleven, boligbebyggelsen, skoler og jorder i nord og sør (utenfor oppgaveområde). Jeg mener flere slike friluftsområder av denne størrelsen og karakter kunne fungert som nærturområder på Gamlegrendåsen, med en boligbebyggelse beliggende rundt.

Selv om friluftslivsområdene ligger i større segregerte enheter, mener jeg resultatene fra denne undersøkelsen viser at det uansett verdsettes en form for kopling mellom enhetene. Går vi tilbake til eksempelet på Kongsgårdsmoen ovenfor med «øvre og nedre del», viste for eksempel resultatene at det ville vært foretrukket med en kopling mellom øvre og nedre del av friluftsområdene, selv om det øvre området hadde blitt nedbygget eller grøntområdet redusert på annet vis. Det var riktignok ikke så farlig at områdene for koplinger lå usjenert til. Her var det selve funksjoner for god tilgjengelighet som stod i fokus, og det kunne gjerne både hus og asfalterte veier rundt.

Jeg mener denne diskusjonen viser at nærturområdene kan løsrive seg fra en større kompakt kjerne med naturmark, og heller bidra til stykkevis brede belter som gir mange av de samme kvalitetene for bruk. Da får man samtidig større arealer til overs som kan nyttiggjøres for annen bruk, for eksempel videre utbygging av boligområdene. Jeg tror det er spesielt viktig at vi vektlegger kvalitet på grønnstruktur fremfor kvantitet i de tilfellene hvor det åpenbart at størrelse på grøntområdet er for stor for bruk eller andre funksjoner

5.6 Naturmark eller kultiverte grøntområder

Denne undersøkelsen har vist at beboerne i mange tilfeller syntes det var vanskelig å si generelt hva de syntes var viktigst med naturmark eller kultiverte grønne områder innenfor bebyggelsen, spesielt fordi en del av grøntområdene ble oppfattet å måtte ha en form for opparbeidelse for å fungere funksjonelt, for eksempel tilknyttet idrettsanlegg eller lekeplasser. I områdene uten noen «krav» til opparbeidelse ble naturmark oppfattet som det aller viktigste, som for eksempel tilknyttet den offentlige grøntområder mellom bebyggelsen.

5.6.1 Parkegenskaper tilhørende grøntområder

Berggren- Bärning & Grahn (1995) peker på noen felles «parkegenskaper» som etter flere studier kan synes å tilhøre grøntområder: «Det vilda» (Det ville), «Det artsrika» (Det artsrike), «Det rymliga» (Det romlige), «Det röfyllda» (Det rolige), «Det lekfulla» (Det lekevennlige), «Det grona torget» (Den grønne plassen for aktivitet og idrett), «Det festliga» (Det festlige) og «Det kulturella» (Det kulturelle) (Berggren-Bärning og Grahn 1995: 84-87). De fleste av de åtte parkegenskapene samsvarer i stor grad med hva informantene fortalte som viktig

kvaliteter i tilknytning grønnstruktur. De to siste egenskapene presentert ovenfor, bærer riktignok preg av å tilhøre områdekvaliteter som vi ofte finner i parker og andre urbane grøntområder i tilknytning til byens sentrumsområder (Berggren-Bärring og Grahn 1995: 86-87), og dette var nok grunnen til at ingen kommenterte egenskapene tilknyttet boligområdene. Under skal jeg se på hvordan Berggren-Bärring og Grahn (1995) viser til hvordan kvalitetene kan knyttes til ulike typer grønnstrukturer.

Egenskapene ovenfor finnes både i grøntområder klassifisert som henholdsvis natur- og kulturmiljøer (Berggren-Bärring og Grahn 1995). Naturmiljøer blir betegnet omgivelser med liten eller ingen influerende grad av mennesker, og kan sammenlignes med begrepet naturmark som er brukt i denne oppgaven. Kulturmiljøer er grøntområder påvirket av mennesker, også kalt kultiverte eller mennesketapet i denne oppgaven.

Ser vi de åtte parkegenskapene i sammenheng med begrepene natur (naturmark)- og kulturmiljø (kultivert/menneskepåvirket) kan de ulike egenskapene i følge Berggren-Bärring og Grahn knyttes til både naturmark og kultiverte områder, mens andre egenskaper gjerne tilhører eksklusivt til en av kategoriene (Berggren-Bärring og Grahn 1995). Dette samsvarer svært godt med informantenes oppfatninger i denne undersøkelsen. For eksempel kan «Det lekevennlige» tilhøre henholdsvis naturmiljø og opparbeidede lekeplasser (kulturmiljø), mens egenskapen «Det ville» gjerne blir forbundet med naturmiljøer hvor mennesker i ingen eller liten grad har satt sine spor.

5.6.2 Områder med liten opplevelsesverdi

Resultatene viste tilfeller hvor informantene fortalt at kjedelige grøntarealer var synonymt med større gresslagte flater med liten variasjon. En assosierte også dette med blokk- og lamellbebyggelse og deres fellesarealer (eksempel utenfor caseområdene), noe som også i stor grad er virkeligheten; «På 60- og 70-tallet ble mange boligområder anlagt helt uten trær og busker. Plenarealer har bare ett sjikt, og ingen veksling mellom ulike flater. Det biologiske mangfoldet er derfor lite, og opplevelsesverdien er begrenset» (Direktoratet for naturforvaltning 2003a: 24).

Jeg synes det var en svært interessant observasjon, fordi informanten hadde en tydelig opplevelse av hvordan felles grøntarealer i tilknytning til blokker fremstod, og at han var glad

for at de opparbeidede arealene i hans boligområde ikke hadde den samme monotone fremtoningen. Det er mulig at informanten hadde opplevd dette annerledes hvis den kultiverte marken hadde vært opparbeidet annerledes, fordi noen av negativiteten slik jeg oppfattet han var mangel på opparbeiding med interessante terrengformer og vegetasjonsbruk.

Nå skal det sies at fellesarealene i småhusområder også er utformet annerledes, da boligene har sine egne private hager som oppfyller de fleste funksjoner for bruk som i blokkbebyggelse er tilknyttet de store utearealene. Allikevel er det et interessant eksempel på hvordan mange opplever gresslagte (kultiverte) flater som kjedelige, uinspirerende og verdiløse. Hvis fellesarealene mellom bebyggelsen i casene hadde vært gresslagte uten opparbeidelse og/eller planering, tror jeg vi i denne undersøkelsen hadde fått et helt annet syn på områdenes verdi. Sannsynligvis hadde de også tapt det meste av sine «ikke bruksfunksjoner» som skjerming og følelse av avstand mot boliggrupper, og sannsynligvis en redusert funksjonalitet for bruksfunksjoner. Et eksempel på det siste kan illustrere ved barns bruk av lekeområder i naturmark, som sikkert ikke ville litt like spennende ved en gresslagt flate.

At naturmark blir ansett som det aller viktigste utenom idrettsarealer og andre arealer med «krav» til opparbeiding har nok en sammenheng med naturmarkens anvendelighet, hvor en rekke funksjoner for både bruk og andre funksjoner i stor grad ble verdsatt mellom bebyggelsen. Jeg hadde forventet lignende resultater fra Kongsgårdsmoen hvis en offentlig grønnstruktur i større grad hadde vært tilstedeværende innenfor bebyggelsen.

5.6.3 Naturmark i forbindelse med planlegging av boligområder

Når det viser seg at naturmark betyr mye for befolkningen bør den tas spesielt tas vare på under både planlegging- og utbyggingsfasen. Dette gjelder også når naturmarken er representert på mange av de private tomtene slik som på Gamlegrendåsen, som også Bjørneboe viser til (Bjørneboe 2005: 16).

Her er det riktignok store forskjeller om områdene skal inneholde småhusbebyggelse eller rekke- og kjedehus (Bjørneboe 2005). «When planning lots and siting homes, natural features [naturmark] should be considered for personal, environmental, and economic reasons» (Friedman 2007: 68). Videre forklares det at «(...) units arrangements should ensure shared access to preserved natural environments (Friedman 2007: 68). Dette mener jeg stemmer godt

overens med hvordan store deler av Gamlegrendåsen har blitt planlagt, da vi finner naturmark både innenfor private tomter, men hvor størstedelen er bevart innenfor grøntbelter rundt bebyggelsen. Også Bjørneboe (2005) nevner i flere tilfeller Gamlegrendåsen som et område hvor naturmarken er godt integrert i boligområdet.

I følge Bjørneboe (2005) skal «viktig vegetasjon, store verdifulle enkelttrær, grønt som betyr mye for landskapet (...)» (Bjørneboe 2005: 85) alltid være felles grønnstrukturverdier tilgjengelig for alle, og bør ikke ligge innenfor en privat grønnstruktur. I samsvar med hva beboerne oppfattet ser dette ut til å stemme godt med hva som er bevart av naturmark i case områdene, selv om mye verdifull naturmark også ble dokumentert innenfor private tomter på Gamlegrendåsen til glede for beboerne. Synet på dette kommer også frem av andre studier; « I områder hvor det er lagt ned arbeid i å utforme gode utearealer, er også mye av de mest verdifulle naturmarksområdene bevart» (Dyring 1984: 2). Min oppfattelse er at dette samsvarer godt med hva informantene opplevde i begge casene. For eksempel ble naturmark rundt veier formet som sløyfer eller «rundkjøringer» innerst i blindveier på Gamlegrendåsen høyt verdsatt.

5.6.4 Teorier om naturens betydning for mennesker

At naturmark er viktig for mange finnes det flere studier om. I følge Grahn (1992) søker vi bevisst etter natur som vi ved vår underbevissthet føler oss hjemme i. Dette mener han er omgivelser vi naturlig har hørt hjemme i fra menneskers opphav, og vi søker instinktivt etter miljøer som kan assosieres med slike landskap, selv om vi lever i en moderne hverdag (Grahn 1992: 22, 24, 36-37). I boken «Om parkers betydelse» (Grahn 1991) henvises det til forskning som tydeliggjør opplevelsen av natur som viktig for mennesker; «For sjælens harmoni er det absolutt nødvendig å oppleve helst daglig kontakt med natur, jord, frisk luft, solsken, dyr og planter» (Grahn 1991: 54). Informantenes begrunnelse av naturmarken som viktig kan ses opp i mot dette. At mange fortalte at de likte å komme seg unna den moderne hverdag og se natur kan ha være at underbevissthet spiller inn som viktig for denne følelsen.

Noen spesielle miljøer er også ettertraktet. Spesielt viser forskning et ønske om å oppleve grønne, åpne områder med utsikt, men områdene skal heller ikke være for homogene i sin sammensetning; «(...) område skal ha et perspektivisk djup. Det får alltså inte være for tomt på trad och buskar. Det bor finnas vissa trad nara» (Grahn 1992: 22). Viktigheten av en

varierte sammensetning av naturen kommer også til uttrykk i Grahns bok «Om parkers betydelse» fra 1991, hvor han henviser til David Ingvars tanker omkring spørsmålet: «I mange landskap finnes en stor rikedom på strukturer, linjespel, skuggor, dagrar samt vaxlingar i farger, former och kontraster. Dessa landskap ar darfor rikt stimulerande for hjarnen» (Grahn 1991: 54). Vann er også et element som blir verdsatt i denne sammenhengen (Grahn 1992: 24): «Om en miljø – park eller natur – innehaller vatten varderas den klart hogre» (Grahn 1992: 41). Resultatene fra casene om varierte naturmiljøer og betydningen av vann i landskapet samsvarer godt med forskningen ovenfor.

5.6.5 Grøntområders positive effekt uavhengig grad av opparbeidelse

Uansett naturmark eller kultivert grøntområder kan grønne arealer ha en positiv effekt på mennesker. Parker og nærhet til det grønne har dokumenterte helsegevinster (Grahn 1992: 20). Grønne omgivelser får mennesker til å slappe av ved at oppmerksomheten ledes bort fra dagligdags gjøremål som kan gjøre folk utmattet (Grahn 1992: 10). I grønne miljøer får hjernen sjansen til kunne kvitte seg med den type stress som hverdagen ofte fører med seg (Grahn 1992: 25). Dessuten kan opplevelsen av grønt ha en lindrende effekt på en rekke sykdommer og andre lidelser (Grahn 1992:10-17, Thorén 1998: 24).

Da god helse for befolkningen er et viktig mål for myndighetene i forbindelse med arealplanleggingen mener jeg grøntområdene er uunnværlige i denne sammenhengen (Breivik et. al 2011). Undersøkelser viser av de helsemessige effektene av mosjon og bevegelse, samt tilgangen på naturlige grønne arealer, lys og frisk luft har stor helsemessig gevinst (Breivik et. al 2011 og Thorén 1998: 21-24).

5.6.6 Grønnstruktur som en viktig del av «hverdagslandskapet»

Mange oppfattet friluftsområdene som spesielt viktige, fordi det var her de fikk som sine naturopplevelser. Det kan i denne sammenhengen nevnes Norges ratifisering av Den Europeiske Landskapskonvensjonen (Miljøverndepartementet 2013) som gjør at vi også skal ta vare på «hverdagslandskapet», og ikke bare det helt spesielle landskapet som vi ser på postkort. Hverdagslandskapet er det landskapet vi omgir oss med til hverdagen, og som ikke behøver å være blendene vakkert eller ekstraordinært på noen måte. Som vi har sett i denne undersøkelsen er hverdagslandskapet i stor grad det som oppfattes som friluftsområdene til

boligområdene. Jeg synes det er svært viktig å rette oppmerksomheten på landskap av denne typen, da de færreste av oss har mulighet for å oppleve eksepsjonelle vakre naturmiljøer som «postkortmotiv» i tilknytning til bebyggelsen. Jeg mener det også er viktig fordi landskapet er det som er mest tilgjengelig for folk flest, og som vi har sett både i denne og andre undersøkelser oppfattes som verdifullt for svært mange mennesker.

Det er også i dette landskapet vi finner viktige lokalhistoriske miljøer. Det virket som om fegatene var viktig som identitetsbærer for Gamlegrendåsen, og samtidig fortalte en stor mengde lokalhistorie om tidligere bruk av området. Samtidig ser vi en del lokalhistorie knyttet til det gamle løkkelandskapet med Birger Ruud hytten som i dag er en del av skoleområdet (Flesseberg 2012: 14). På Kongsgårdsmoen var sandtaket og den tørre furuskogen et viktig spor av kvartærgeologiske fenomener som breelvavsetning (Jørgensen et. al 1997: 174-175). Jeg synes det er fint at slike elementer kan være med å berike turen for de som bruker områdene, og bør kunne være av interesse for flere, spesielt i undervisnings-sammenheng for skolene i Kongsbergområdet.

5.7 Privat grønnstruktur

5.7.1 En kort historisk introduksjon til diskusjonen

Viktighet av privat (og offentlig) grønnstruktur i tilknytning til boligen kan ses på med betydning fra et helsemessig perspektiv, spesielt etter den industrielle revolusjonen (Eliassen et. al 2006: 308-311) og fremvekst av kapitalismen (Bleiklie 1984: 14, Kjærdsdam 2010: 53,59). Tilgang på sol, lys og luft, og kontakt med grønne omgivelser var et viktig ledd i å forbedre dårlige kår for arbeiderklassen i privat (og offentlige) grøntområder (Bleiklie 1984: 15, Eliassen et. al 2006, Kjærdsdam 2010: 82).

De mer «grønne» forstedene ble nå et ideal. Man beveger seg nå bort fra de forurensede sentrumsområdene, og prøver å utvikle nye områder i mer perifere strøk hvor grønne flater har stor betydning (Eliassen et. al 2006: 367-368, Hall 2002: 88,93). Dette ser vi mange eksempler fra både internasjonalt, f. eks Ebenezer Howard med havebevegelsen (Garden city) (Kjærdsdam 2010: 108-111, Hall 2002: 88-97), senere «New Towns» i England (Kjærdsdam 2010: 118-121, Hall 2002: 138-141, 183-187), men også nasjonale eksempler som Ullevål

hageby i Oslo, og felles viktigheten av felles (halvprivat/halvoffentlige) grønne miljøer ved funksjonalistiske drabantbyer som Lambertseter i Oslo (Husbanken og Norsk Boligbyggelags Landsforbund 1996: 20).

Den Amerikanske forstad drømmen i 1950-årene, hvor de store forstedene ble bygget ut i takt med tanken om at boligområdenes eneboliger skulle inneholde sin egen hage, beliggende i trygge, rolige og sunne omgivelser (Hall 2002: 295, 315-322) er også en del av det bylandskapet vi har sett i Norge i samme periode og frem til i dag (og som caseområdene også i stor grad representerer). Jeg skal ikke diskutere positive og negative effekter knyttet en slik spredning av byen, men konstatere at småhusbebyggelse med private hager som vi i denne oppgaven har undersøkt, må ses på som en forbedring når det gjelder helsemessige tiltak, dvs. at tilgang på private hager i rolige miljøer og kontakt med natur er virkelige forbedringer fra situasjonen under levestandardene for de fleste for 100-år siden (hvis vi ikke tenker på kontroversielle spørsmål omkring miljø angående biltrafikk etc. ved spredning av bebyggelsen og for store grøntområder rundt.)

5.7.2 Verdier tilknyttet innmark, rett til privat bruk

I denne undersøkelsen viste de fleste resultatene at beboerne oppfatter sine private hager som verdifulle. Verdiene knyttet seg hovedsakelig til gledene å ha et privat fristed, og særlig uteplassen som et rekreasjonsformål må sies å ha vært en gjenganger for positiv omtale. Fokuset i dag ligger nok ikke direkte på de helsemessige gevinstene som presentert i første avsnitt (ingen av informantene kommenterte hagens verdi som dette), da vi ikke står ovenfor de samme samfunnsmessige problemene med forurensede, møkkete og overbefolkede fattige arbeiderstrøk som tidligere. Men til syvende og sist er det jo nettopp rekreasjonsverdier som å sitte ute i hagen i grønne omgivelser, en form for helsemessig gevinst. Vi ønsker sol, og trives i omgivelser som er åpne og grønne. Jeg mener derfor utbytte av naturen forbundet med det helsemessige aspektet er like stor i dag, selv om fokuset er annerledes.

I intervjuene valgte jeg et kategorisk skille mellom ulike type funksjoner i hager som kan være en måte å identifisere verdiene på; nyttehage, prydage og brukshage (Henriksen et. al 2008). Som resultatene viser er det i realiteten ofte en glidende overgang mellom type hager bestående av ulike funksjoner. For eksempel var hagens prydegenskaper en viktig

forutsetning for bruk som rekreasjonsområde og andre bruksegenskaper, da vakre omgivelser ble verdsatt som en grønn bakgrunn i de fleste situasjoner.

Resultatene viste at hagene i mindre grad ble benyttet som pryd- og nyttehage. Dette har nok en sammenheng med hvordan folk vil bruke tiden sin i hagen, og på grunn av tidsmangel. I følge Bjørneboe (2005) har det skjedd en «bevissthetsendring»: «Den grønne hage har ikke den samme rollen i folks bevissthet som tidligere. Mange kvier seg for å stelle hagen. Allikevel har hagen den samme verdi som oppholdssted, lekeplass og møteplass. I mange nye eneboligområder er oppholdsplassen redusert til en platting i nivå med stua» (Bjørneboe 2005: 127). Dette samsvarer godt med flere av informantenes synspunkter.

Resultatene viser tydelig at sonene for rekreasjons og opphold (sitte, sole seg, spise mat) i hagen som oftest ikke hadde en direkte sammenheng med grønne omgivelser. Dette ble forklart med at beboerne særlig oppholdte seg på verandaer gjerne plassert i høyde med husets gulv (jf. Bjørneboe (2005) i sitat ovenfor). Denne distanseringen fra det grønne viser seg også hvor steinheller og andre tre plattinger dominerer som underlag. I tillegg til rekkverk eller le-/skillevegger som et skjermende element, bidro det hele til segregasjon mellom grønne flater og rekreasjonsområdene. Det ble riktignok oppfattet som viktig å ha grønne omgivelser i bakgrunnen for uteoppholdsplassen. Dette mener jeg kan knyttes til teorier vi før har diskutert i tidligere temaer, spesielt at grønne miljøer gir en rolige og avslappede atmosfære, er god som innsynsskjerming, har estetiske kvaliteter, og at det er godt å kunne hvile øynene grønne elementer.

Flere undersøkelsen forklarer at uteleken i stor grad er sentrert til den private delen av grønnstrukturen (Kolbenstvedt og Strand, 1978: 16). Dette støttes også av en rekke forskningslitteratur presentert i andre publikasjoner (Berggren-Bärring & Grahn 1995, Bjørneboe 2005, Grahn 1991). Opplysningene samsvarer med denne undersøkelsen da hagene ble ansett som lekeområder, spesielt for de minste barna.

Hagens verdier ble også forbundet med en rekke praktiske funksjoner, både for innsynsskjerming og for å skape avstand mellom bebyggelsen (Bjørneboe 2005). Dette kan ses i overensstemmelse med lignende funksjoner i den offentlige grønnstrukturen, som felles med hager kan tilrettelegge for funksjonene i en symbiose. Da det var mindre av offentlig grønnstruktur på Kongsgårdsmoen kan de private hagene får en ekstra viktig funksjon for å

dekke behovene for innsynsskjerming og for å skape distanse mellom husene. Det synes å kunne stemme godt overens med resultatene også, da det på Kongsgårdsmoen oftere ble rapportert om funksjonen i tilknytning til privat grønnstruktur, enn på Gamlegrendåsen.

5.7.3 Hvorfor størrelse på hagen er viktig

Hagens størrelse- og form varierte stort innenfor caseområdene. Spørsmål om en ideell størrelse er spesielt interessant i debatten om fortetting av eksisterende boligområder og utbygging av nye da det kan si noe om å bygge tettere men samtidig beholde kvalitetene på grøntområdene – «fortetting med kvalitet» (Bjørneboe 2005, Friedman 2007: 83-94). Det er spesielt vanskelig å kunne si noen om en ideell størrelse på bakgrunn av opplysninger beboerne gav i intervjuene, da de demografiske forskjellene er høyst ulike, og består av et mangfold av både familier og enslige, unge og eldre. Dette betyr at arealene ideelt sett burde være tilpasset høyst forskjellige behov, noe som er nokså vanskelig i realiteten. Riktignok finnes det flere eksempler på boligområder som er tilrettelagt for en gruppe mer en annen. Jeg synes både Kongsgårdsmoen og Gamlegrendåsen viser seg eksemplariske for barnefamilier, spesielt på grunn av hagens størrelse og muligheter for små barn å boltre seg, men også på grunn av mulighetens som ligger i den offentlige grønnstrukturen.

De fleste resultatene viste at majoriteten oppfattet hagens størrelse som adekvat til bruk. Noen mente de hadde for liten hage, mens en større del synes hagen var for stor. Da jeg studerer resultatene nærmere oppdaget jeg at de som ønsket større hage i de fleste tilfeller også hadde barn i huset, mens en reduksjon av hagens størrelse er i større grad akseptert for de som ikke har barn i huset. Dette henger muligens sammen med et større behov eller ønske om større plass i hagen for å få barnet til å utfolde seg mer fritt. En innvendige mot dette er at resultatene fra undersøkelsen samtidig viser at barn leker forholdsvis lite i hagen (med unntak av de helt minste), men i større grad bruker både naturmark og veier nære boligen til lek.

Mine egne observasjoner indikerer også at hagene på både Kongsgårdsmoen og Gamlegrendåsen er store nok for lek, hvis man ikke krever at det skal spilles fotball eller andre arealkrevende aktiviteter. Spørsmålene blir da hvor stort privat areal en beboer kan «kreve» for å dekke sine mange ulike behov, da mange av behovene opplagt kan realiseres innenfor felles grøntområder. Poenget er at hvis behovene til enhver skulle kunne realiseres

ville de blitt urealistiske store tomter hos enkelt, noe som ikke er tilrådelig etter myndighetenes retningslinjer om å fortette, og bygge mer effektivt.

I boken «Sustainable Urbanism – Urban design with nature» (2008) diskuterer Douglas Farr de generelle utfordringene med store tomter (og andre ugunstige levemåter i et moderne samfunn) sett fra et miljømessig perspektiv. Eksemplene er fra boligområder beliggende i forsteder i USA, men kan brukes analogt på norske forhold da de samme problemstillinger i stor grad diskuteres her (Bjørneboe 2005). «It should be clear now that the lifestyle choices we´ve made, our «rational» decisions to live in comfort (...) have inexorably altered our built environment» (Farr 2008: 25). Han sier videre; «The American dream of a large house on a large lot in the suburbs is what´s most responsible for cooking the planet» (Farr 2008: 26). Kritikken beskriver hvordan alle behovene som moderne mennesker krever skal dekkes innenfor de private tomter. Og ser vi dette fra et miljøperspektiv er ikke dette særlig gunstig. Paradoksene er også at store tomter er tilstedeværende, men at mennesker i stor grad bare bruker bare en liten del av hagen som vi har sett i denne undersøkelsen.

Oppfatningen vedrørende hagens størrelse kan i stor grad koples til bruken av arealene. Men en ideell størrelse på hagen må ikke bare relateres til bruksfunksjonen da mange verdsatte hagenes størrelse på grunn av egenskaper for skjerming, og for å holde en avstand til nabohus. Etter min mening kompliserer dette forholdet med hvordan en «ideell» hage størrelse bør være i boligområder for eneboliger.

5.7.4 Privat grønnstruktur som et kollektivt gode

Denne undersøkelsen viser også at hager også vil kunne gi en rekke kvaliteter uansett om man selv bor på eiendommen eller ikke, som et slags kollektivt gode. I flere sammenhenger ble det fortalt at hagene var svært viktige for oppfattelsen av «grønne boligområder», hvor hager i en slags syntese var med på å gi estetiske, grønne verdier. Ser vi dette fra et overordnet perspektiv kan vi oppfatte mengder med hager som et sammenhengende grønt belte, som en mosaikk i samsvar med den resterende grønnstrukturen infrastrukturen i boligområdet (Cabe 2005: 14). Jeg ble overrasket over hvor høyt beboerne verdsatte disse kvalitetene, og i flere tilfeller nesten likestilt med verdien på sin egen hage, fordi jeg hadde forventet et større fokus på verdier av egen hage.

5.8 Grønnstruktur som hjørnestein

5.8.1 Spesielle områder med ekstra stor betydning

Resultatene viste at deler av grønnstrukturen ble oppfattet som spesielle, eller var av sentral betydning for boligområdet og/eller overordnet grønnstruktur. Jeg mener det er spesielt viktig å ta var på disse grøntområdene i fremtiden. Grøntområdet kan også være en såpass viktig hjørnestein i områdets grønnstruktur at hvis denne fjernes, så bryter strukturen delvis eller helt sammen. For eksempel ville grøntkorridorene mellom bebyggelsen på Gamlegrendåsen mistet sin funksjon som viktige transportåre hvis beltet hadde fått et eller flere brudd på den lineære strukturen, og et snirklete system av veier i «ikke grønne omgivelser» ble erstatningen.

Skogen på Kongsgårdsmoen ble sett på som en viktig del av et sammenhengende grøntdrag mot Kongsberg sentrum i nord og Labrofossen i sør. En utbygging i dette området ville ganske enkelt fragmentert opp denne strukturen. Resultatet ville vært et viktig brudd på en ellers sammenhengende grønnstruktur langs elvens bredd. Slike kvaliteter er meget viktig å synliggjøre ved planlegging, fordi en ignorering av slike verdier bidrar til at sentrale hjørnesteiner i grønnstruktur blir brutt opp.

Viktig er det også å se på forholdet mellom kvalitet og kvantitet. Noen steder innenfor et friluftsområde skiller seg ut kvalitetsmessig i forhold til omgivelsene rundt, og disse stedene bør bevares for fremtiden. Et eksempel er naturområde rundt Stalsbergtjern som så mange oppfattet som et sentralt punkt i skogen på Gamlegrendåsen. Som vi husker var området viktig som turmål, og som et punkt hvor stier og løyper også møttes. En særlig forandring rundt dette landskapet ville bidra til stor forringelse i dette flerfunksjonelle området, og muligheter for en lavere bruksfrekvens i deler av området er en sannsynlighet.

Flere av eksemplene krever en registrering slik denne oppgaven har bidratt med. Selv om formelle, offentlige konsekvensutredninger innenfor Plan- og bygningsloven kan fange opp ulike temaer av betydning for grønnstrukturen, er det ikke sikkert at alle verdiene kommer frem i lyset, med konsekvens at viktige brikker i grønnstrukturen ødelegges. Jeg mener beboerne er til uunnværlig hjelp for å dokumentere detaljene i grønnstrukturen, fordi de ofte har best kunnskap omkring sine nærområder.

6 Avslutning og konklusjon

6.1 Metodekritikk og utfordringer

6.1.1 Kvalitativ forskning innenfor et klassisk debattert felt

Den metoden som en kvalitativ forskning representerer har gjerne vært gjenstand for debatt. Dette knytter seg særlig til de klassiske store spørsmålene omkring hva vitenskap er, og om sikker vitenskap er mulig innenfor fagfelt som samfunnsvitenskap og humaniora representerer (Everett og Furseth 2012: 128, Fjelland 2009, Flyvberg). I vitenskapen har det vært store motsetninger mellom det som oppfattes som «sikker viten» (epistemologisk), typiske innenfor naturvitenskapelige fag og matematikk, og de mer erfaringsbaserte vitenskapene på den andre siden som en kvalitativ metode representerer (Fjelland 2009). Det første betegnes som et deduktivt system og består av «a priori» kunnskap, da dette er «kunnskap som går forut for sanseerfaringen» (Fjelland 2009: 77 og 81), og som tradisjonelt har hatt en mer verdifull betydning innenfor vitenskapen. Den andre kategorien betegnes induktivt, og betyr «a posteriori» kunnskap, fordi erfaring og sanseerfaring tradisjonelt regnes som mer unøyaktig og dermed ikke «sikker» (Fjelland 2009: 76,78 og 81). I dag gjelder det en generell aksept for den også den siste kategorien innenfor vitenskapen.

6.1.2 Generaliserbarhet i kvalitativ forskning

En klassisk oppfatning av casestudier har vært en «ikke mulighet» for å kunne generalisere på bakgrunn av data som fremkommer i casene. Flyvbjerg (2004) utfordrer paradigmet; «(...) the conventional wisdom is wrong or misleading» (Flyvbjerg 2004: 432). Selv om hver case studie er unik, kan studier av flere case av lignende forhold bidra en viss grad av generaliserbarhet. Spesielt kan man finne fellestrekk eller likheter som fremkommer ofte, og hvor man senere kan trekke konklusjoner ut fra. Muligheter for å generalisere på bakgrunn av case-studier knytter oss direkte til et spørsmål om strategisk valg av case (Flyvbjerg 2004).

I følge Flyvbjerg (2004) er det viktig å finne strategisk gode case for innsamling av data; «In social science, too, the strategic choice of case may greatly add to the generalizability of a

case study» (Flyvbjerg 2004: 423). De såkalte kritiske case er en del av det strategiske valget; «*a critical case can be defined as having strategic importance in relation to the general problem*» (Flyvbjerg 2004: 425).

Jeg mener casene i denne undersøkelsen representerer vanlige, og nokså typisk norske boligområder med småhusbebyggelse, noe som gjør at data fra denne oppgaven muligens ikke er «unik» for casene jeg har studert og kan bidra til en generaliserbarhet. Valgene jeg har tatt mener jeg kan knyttes opp mot Flyvbjergs (2004) oppfatning av strategiske valg av case.

6.1.3 Nødvendig med en komparativ studie?

Som jeg viste til under avsnittet om begrunnelse for valg av case tidligere i oppgaven, var det også viktig å velge boligområder som jeg oppfattet litt forskjellig i utgangspunktet, for å se om dette hadde innvirkning på oppfattelsen av grønnstrukturen, og ved å sammenligne casene. Hensikten var dermed å kunne komme med et bredere syn på differensierte grønnstrukturverdier basert på boligområdenes ulikhet, noe jeg mener resultatene viser. Jeg mener at en komparativ tilnærming var en viktig del av denne oppgaven. For eksempel synes jeg at det fremkom av resultatene hvorfor Gamlegrendåsen har blitt oppfattet som et «best case» (Bjørneboe 2005) i norsk planlegging hvor god planlegging av grønnstrukturen fungerer godt og verdsettes i hverdagen. I forhold til Kongsgårdsmoen ble for eksempel svært lite av grøntområdene oppfattet som «left overs» på grunn av områdets strukturering og morfologi.

6.1.4 Mer om pålitelighet og gyldighet av kvalitativ data

I oppgaven ønsket jeg å undersøke et tilfeldig utvalg av beboere. Det ble derfor ikke satt i gang spesielle undersøkelser på forhånd for å fremskaffe et «representativt» utvalg av befolkninger basert på kjønn, alder eller andre sosiale forhold. Jeg oppfordret likevel at barn og ungdom kunne være med foreldrene under intervjuene, da denne gruppen kan bidra til et mer nyansert bilde over grønnstrukturens verdier, og samtidig sette søkelys på grøntområder som spesielt ble brukt av denne gruppen. Det skal likevel sies at under intervju der barn og unge ikke var tilstede, så hadde foreldrene i de fleste tilfeller god oversikt over grønne områder hvor barn lekte eller opphold seg. Foreldrene viste spesielt om grøntområdene i nærhet til boligen hvor de oppfattet lek som viktig. Jeg mener derfor data over grønnstrukturens verdier er godt fordelt etter befolkningens alder.

I begynnelsen av intervju prosessen var informantene tilfeldig plukket fra ulike lokaliteter i boligområdet. Tidlig oppdaget jeg imidlertid at dette kunne by på noen utfordringer, basert på de opplysningene som kom frem under de første intervjuene. Typiske trekk var at de fleste informantene hadde svært detaljert kjennskap til grønnstrukturen noen hundre meter fra boligen. De hadde også til dels overordnet kjennskap til de meste av stier og veier som omfattes av grønnstrukturen i boligområdet i sin helhet, og også rimelig god kunnskap om friluftsområdene omkring hvis de benyttet områdene aktivt. utfordringen var derfor den resterende delen av grønnstrukturen rundt bebyggelsen som befinner seg lenger fra boligen, og som informantene ikke hadde kunnskap om (og som jeg i utgangspunkt ikke kunne forvente at de hadde kjennskap til), fordi denne type grønnstruktur ikke hadde betydning for informanten da den distanserte seg fra deres omgivelser.

Dette var spesielt utfordrende på Gamlegrendåsen, da dette boligområdet er betydelig større enn Kongsgårsmoen. For å få den informasjonen jeg trengte om grønnstrukturens verdi innenfor størstedelen av boligområdet måtte jeg ha informanter spredt utover et noe større område. Senere kontaktet jeg informanter innenfor bestemte deler av boligområder, slik at alle de evaluerte grøntområdene ble overlappet av flere informanter. På denne måten sikret jeg at de ulike områdene ble evaluert grundig av minst 2-3 personer. Dette var etter min oppfattelse viktig for at verdsettingen ble oppfattet mer pålitelig.

6.1.5 Utfordringer med metodikken

Det er klart at flere informanter kunne bidratt til mer data omkring grønnstrukturens verdier i området. Dette kunne vært gjennomført med andre metoder, f. eks bruk av spørreundersøkelser med en mer statistisk data (kvantitativ metode). Jeg er likevel av den oppfatningen at en slik metode ville kunne blitt noe mer «upersonlige», siden man ikke får til en toveis kommunikasjon mellom informant og intervjuer, og hvor jeg ikke hadde fått frem den ønskede kunnskap. Dette gjelder også delen hvor informantene tegnet og markerte på kartene, hvor det kunne være vanskelig å veilede informantene omkring hensikten med visualiseringen og hvordan de skulle gå frem. Jeg mener at metoden som ble benyttet i denne undersøkelsen er godt tilpasset de data jeg var på jakt etter.

Andre grupper som kunne bidratt til verdifull informasjon om den offentlige grønnstrukturen ble valgt bort i denne oppgaven på grunn av oppgavens omfang. Dette kunne vært orienteringslag og barn og ungdommer som bruker områdene i forbindelse med læring eller aktiviteter på skolen, fordi jeg er klar over at friluftsområdene hadde besøk av denne type grupper. En involvering av slike grupper kunne by på problemer for den delen som ikke omhandlet offentlig grønnstruktur, da hensikten i denne oppgaven var å kartlegge grønnstruktur for de som bor i området, dvs. undersøkelse ikke bare av friluftsområdene, men også av privat og offentlig grønnstruktur nær boligen. Etter min mening ville ikke gruppene ovenfor hadde forutsetning for å kunne si noe om slike verdier utenom friluftsområder, da de ikke bor i boligområdet.

Ulempen med metoder som intervju er at dette er en tidkrevende prosess, og spesielt der hvor informant blir intervjuet en av gangen. Denne oppgaven var egentlig tiltenkt en metodikk for gruppeintervjuer, basert på en mer diskusjon rettet form for intervju som kunne skape et engasjement blant informantene og dessuten spare en god del tid. Dette viste seg imidlertid vanskelig å få til på grunn av praktiske hensyn. Dessuten var jeg av den oppfatning at jeg ved enkelte intervjuer kunne få frem mer detaljert og oversiktlig kunnskap (data) omkring delområdene som var en forutsetning for den andre delen av analysen.

Metoden gir også noen begrensninger angående detaljeringen av grønnstrukturverdier. Jeg opplevde riktignok i de fleste tilfeller at beboerne kunne gi svært detaljerte opplysninger om grønnstrukturen som de betraktet som spesielt viktige innenfor casene, men dette forutsatte ofte at informanten kjente området godt, og at dette knyttet seg vanligvis til bruksverdier fordi de selv brukte områdene som en del av boligområdets nærturområde. Der detaljert informasjon ikke har vært mulig å få fra informantene må man se verdiene i områdene i en noe mer generell sammenheng. Dette var tilfelle i mange av skogområdene like utenfor boligområdet, hvor informantene hadde vanskeligheter å identifisere detaljer i terrenget. De kunne riktignok informere generelt om områdets betydning, men dette var ofte basert på opplevelsen av området i sin helhet.

6.1.6 Andre utfordringer ved bruk av det metodiske opplegget

Opgavens metodikk forutsetter kartlegging av grønnstrukturverdier på tematiske kart, og under arbeid med oppgaven identifiserte jeg et problem knyttet til verdsetting av den private

grønnstrukturens (hager/tomter). I følge Thagaard (2011) er «det særlig viktig at informanten gir sitt samtykke til presentasjonen av resultatene hvis materialet er av en slik art at det miljøet forskeren har studert, kan identifiseres» (Thagaard 2011: 26). Utfordringen var at en markering av hagens verdi ville knyttet verdiene direkte opp mot de som bor her og dessuten hvem som hadde gjennomført intervjuene i denne oppgaven. Forholdet til den offentlige grønnstrukturen knytter seg ikke til slike problemer, da informantene ikke kan identifiseres gjennom verdissettinger av fellesarealene. Dette hadde ikke jeg tenkt på da jeg startet med prosjektet, men ble klar over problemene ganske så raskt. Dette knytter oss opp til Thagaards (2011) prinsippet om konfidensialitet.

I følge Thagaard (2011) innebærer prinsippet om konfidensialitet «at forskeren må anonymisere informantene når resultatene av undersøkelsen presenteres» (Thagaard 2011: 27). I oppgaven var jeg inne på tanken om å kunne be om samtykke for å kunne vise private delen av grønnstrukturen på verdikartene. Dette ble ikke gjennomført da jeg heller tekstlig ønsket å beskrive generelle forhold om den private grønnstrukturens verdi i området, og ikke knytte data direkte til informantene. Jeg mener at fraværet av private grønnstruktur på temakartene ikke påvirker svaret på forskningsspørsmålene, da de tematiske kartene, som vi har sett uten offentlig grønnstruktur, langt på vei er en slags «visuell oppsummering» av det som ble sagt i intervjuene.

6.2 Konklusjon

For oversiktighetens skyld skal jeg her gjenta **hovedproblemstilling med underspørsmål** og konkludere funnene.

Hovedproblemstilling:

1. «Hvordan oppfatter beboere grønnstruktur i boligområder, og hvilke verdier finnes og vektlegges?»

Denne undersøkelsen har vist at beboerne hovedsakelig oppfatter grønnstruktur som et positivt innslag i boligområdet, og er en viktig del boligområdets morfologi (Bjørneboe 2005). Undersøkelsen har vist at grønnstruktur både innenfor- og utenfor

bebyggelsen har svært differensierte funksjoner med svært mange verdier. En sammenligning av casene viser en del likheter i grønnstrukturverdier uavhengig boligområdenes utforming eller lokalitet, mens noen verdier knytter seg til særtrekk i boligområdet, f. eks det sinnrike systemet av grøntkorridorene på Gamlegrendåsen som er en forutsetning for beboernes oppfattelse av en rekke verdier.

1a. Hvilke bruksverdier og andre funksjoner for offentlig grønnstruktur finnes, og hva opplever beboerne som det viktigste?

Grønnstrukturen i boligområder inneholder en rekke differensierte grønnstrukturverdier for ulike brukergrupper og aldre, tilknyttet områder for lek, aktivitet- og idrettsplasser, og spesielt korridorer for bevegelse, og inneholder i stor grad både nødvendige- og frivillige aktiviteter. Friluftsområdene oppfattet som spesielt verdifullt. Resultatene samsvarer med undersøkelser gjort tidligere (blant annet Thoren et. al 1998, Bjørneboe 2005, Berggren-Bärring og Grahn 1995).

Funksjoner utover bruk ble sett på som et viktig innslag i boligområdet, noe også gjeldene forskning i stor grad viser til (Bjørneboe 2005, National Swedish Institute for Building Reserch 1972).

Egenskaper for bruk- og ikke bruk ble ansett som viktig i et boligområdes grønnstruktur, og det bør være en grønnstruktur mellom bebyggelsen som muliggjør gleden av begge kategoriene. Utenfor bebyggelsen er bruk av friluftslivsområdene det aller viktigste.

1b Hvilke grøntområder er av spesiell betydning (hjørnesteinfunksjon) for boligområdets helhetlige grønnstruktur og/eller til byens øvrige grønnstruktur?

Grønnstruktur som kan koples opp mot opp mot den overordnede grønnstrukturen i byen, både til andre boligområder anses viktig på Kongsgårdsmoen. På Gamlegrendåsen verdsetter grøntkorridorene, og arealene rundt skolen. Områder med «hjørnesteinfunksjon» bør tas spesielt godt vare på ved en videre planlegging, eller utbygging, da områdene inneholder funksjoner som er en sentral del av grønnstrukturen, og som kan være ødeleggende for resterende grønnstruktur hvis områdene fjernes.

1c. Hvordan opplever beboerne tilgjengelighet til offentlige grøntområder, og er god tilgjengelighet et viktig kriterium for bruk?

Begge casene har god tilgjengelighet til grøntområdene. Majoriteten av beboerne anså tilgjengelighet som betydningsfullt for å drive med friluftslivsaktiviteter. Resultatene viser at grønnstrukturen i boligområder fungerer god i samsvar med anbefalinger innenfor avstand på 500 meter til nærtuområder og 5 minutters gangavstand, samt 200 meter fra bolig til lekeområde for barn (Direktoratet for naturforvaltning 2004)

1d. Hvordan påvirker bebyggelses- og veistruktur beboernes oppfatning av grønnstrukturen?

Undersøkelsen viste at beboerne oppfatter at grønnstruktur påvirkes av vei- og bebyggelse i stor grad i begge casene, og at strukturene har en gjensidig påvirkning av hverandre. Dette samsvarer med Bjørneboe (2005) og analysetradisjoner fra blant annet Lynch (1960) og Cullen (2008). Det er viktig å tilrettelegge for alle tre strukturer i planlegging, da kan man unngå uheldige grøntområder og «left overs» arealer. Gamlegrendåsen er et meget godt eksempel hvor slike uheldige virkning på langt nær ikke eksisterer.

1e. Hvordan spiller størrelsen og form inn på oppfatningen av grønnstrukturen, og er mange områder for store i forholdt til bruk eller andre funksjoner?

Størrelse og form betyr en stor del for oppfattelsen av grønnstrukturen, noe som samsvarer med forskning (Berggren-Bärring og Grahn 1995). Den offentlige grønnstrukturen innenfor bebyggelsen ble i de aller fleste tilfeller oppfattet som adekvat i både form- og størrelse.

Mange mente at friluftsområdene var for store som boligområdets nærtuområde (spesielt på Gamlegrendåsen), på grunn av liten bruk i mellomrommene mellom ferdselskorridorene. Det aktualiserer samtidig viktige problemstillinger i henhold til hvor store friluftsområder bør være, og spesielt hvordan form og bredde på korridorer kan anlegges for å sikre kvalitetene. Da områdene kan være interessante for videre byutvikling mener jeg denne undersøkelsen viser at nærtuområder kan redusere sin størrelse (spesielt på Gamlegrendåsen) og ved en riktig planlegging fremdeles opprettholde verdier som et nærtuområde.

1f. Hva mener beboerne er viktigst av henholdsvis kultivert (menneskepåvirket-) offentlige grøntområder, og naturmark i boligområder?

I samsvar med en annen forskning er det vist at grønnstrukturen inneholder varierte verdier uavhengig naturmark eller kultiverte (menneskepåvirkede) arealer, mens noen verdier knytter seg til en av kategoriene (Berggren-Bärring & Grahn 1995). Funnene viser riktignok at offentlig grønnstruktur mellom bebyggelsen bør inneholde mest mulig naturmark med en minimal påvirkning av mennesker (unntakene er idrettsanlegg, f. eks fotballbaner hvor et kultivert preg er grunnlaget for bruken).

Friluftslivsområdene bør være minst mulig påvirket av menneskers, med unntak av et system med veier og stier som muliggjør effektiv bruk av området. I tillegg bør området by på variert og innholdsrik natur hvor vann er en spesielt viktig opplevelsesverdi. Dette er i overensstemmelse med forskning som viser hvilke naturtyper og områdekvaliteter mennesker verdsetter høyest (Grahn 1992).

1g. Hva er viktig med den private delen av grønnstrukturen, dvs. hagen, og er hagens størrelse i samsvar med bruk og andre funksjoner?

Hager ble sett på som et viktig privat uteareal, både for rekreasjon og lek, og funksjoner for innsynsskjerming og avstand til naboen. I tillegg var mange enige i at hagen var et viktig bidrag til å skape «grønne boligområder» til allmenn glede. Praktiske sysler som å stelle hagen ble sett på som en mindre hyggelig aktivitet av enkelte.

En del informanter synes hagene var for store i forholdet til sitt bruk, men de oppfattet at stor hage kunne være positiv til en rekke andre funksjoner utover bruk (jf. ovenfor).

7 Referanser

Alexander, C. (1965). *A city is not a tree*. [Online] Tilgjengelig fra: http://www.best.polimi.it/fileadmin/docenti/TEPAC/2012/FONTANA/A_City_is_not_a_Tree.pdf (Hentet: 15. mars 2013).

Bently, I., Alcock, A., Murrain, P., McGlynn, S. og Smith, G. (1985) *Responsive environments. A manual for designers*. New York: Routledge.

Berggren-Bärring, A.N. og Grahn, P. (1995) *Grönstrukturens betydelse för användingen: en jämförande studie av hur människor i barnstugor, skolor, föreningar, vårdinstitutioner m fl organisationer utnyttjar tre städers parkutbud*. Landskapsplanering rapport 95:3. Sveriges Lantbruksuniversitet.

Bjørneboe, J. (2005) *Småhusområder. Bedre bebyggelsesplaner og fortetting med kvalitet. Håndbok 49*. 2. utg. Oslo: Norges byggforskningsinstitutt.

Bleiklie, S. (1984) *80-årenes bolig og boform. Ideer til utvikling av bedre bomiljø*. Norske Arkitekters Landsforbund.

Breivik, G., Trond, S.S., Rafoss, K., Tangen, J.O., Thorén, A-K.H., Bergaust, T.E. og Stokke, K.B. (2011) *Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet*. Rapport 2010: 10. Helsedirektoratet. [Online]. Tilgjengelig fra: <http://www.friluftsråd.no/file=4643> (Hentet: 12. mars 2013).

Cabe. (2005) *Start with the park. Creating sustainable urban green spaces in areas of housing growth and renewal*. Commission for Architecture & the Built Environment. London: Cabe Space.

Collinge, S.K. (2009) *Ecology of fragmented landscapes*. Baltimore, Maryland: The Johns Hopkins University Press.

Cullen, G. (2008) *The concise townscape*. 14. utg. Burlington, MA: Architectural Press.

Direktoratet for naturforvaltning. (2003a) *Grønn by...arealplanlegging og grønnstruktur*. Håndbok 23-2003. [Online]. Tilgjengelig fra: <http://www.dirnat.no/content/1197/Gronn-by--arealplanlegging-og-gronnstruktur> (Hentet: 10. januar 2013).

Direktoratet for naturforvaltning. (2003b) *Marka. Planlegging av by- og tettstedsnære naturområder*. Håndbok 24-2003. [Online]. Tilgjengelig fra: <http://www.dirnat.no/content/1196/Marka---Planlegging-av-by--og-tettstedsnare-naturomrader> (Hentet: 11. januar 2013).

Direktoratet for naturforvaltning. (2004) *Kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder*. Håndbok 25-2004. [Online]. Tilgjengelig fra: <http://www.dirnat.no/content/1195/Kartlegging-og-verdsetting-av-friluftslivsomrader> (Hentet: 11. januar 2013).

Dyring, A-K. (1984) *Naturmark i utbyggingsområder*. Dr. scient avhandling. Institutt for landskapsarkitektur. NHL. Ås.

Ellefsen, K.O. og Tvilde, D. (1991) *Realistisk byanalyse*. Skrifter fra Arkitektavdelingen, NTH. Institutt for by- og regionplanlegging. Universitetet i Trondheim. Norges tekniske høgskole.

Elliasen, F.E., Helle, K., Myhre, J.E. og Stugu, O.S. (2006) *Norsk byhistorie. Urbanisering*

Everett, E.L. og Furseth, I. (2012) *Masteroppgaven. Hvordan begynne- og fullføre*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Farr, D. (2008) *Sustainable urbanism: urban design with nature*. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons Inc.

Fjelland, R. (2009) *Innføring i vitenskapsteori*. 6. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Flesseberg, Å.M. (2012) *Verdivurdering av grøntområder og løkkelandskap- Innspill til kommuneplan for Kongsberg*. Rapport: 1 / 2011-12-08. Asplan Viak. [Online]. Tilgjengelig fra:<http://www.kongsberg.kommune.no/Documents/rev%20kommuneplanen%202012/Bakgrunnsmateriale/Verdivurdering%20av%20gr%C3%B8ntomr%C3%A5der%20og%20l%C3%B8kkelandskap-%20innspill%20til%20kommuneplan%20for%20Kongsberg.pdf>. (Hentet: 23. januar 2013).

Flyvbjerg, B. (2004). *Five misunderstandings about case-study research*. In Seale, C.; Gobo, G.; Gubrium, J. F. & Silverman, D., eds., *Qualitative Research Practice*, pp. 420-434. London and Thousand Oaks, CA: Sage. [Online]. Tilgjengelig fra:
http://www.google.no/url?sa=t&rct=j&q=bent%20flyvbjerg%20five%20misunderstandings%20about%20casestudy%20research&source=web&cd=2&ved=0CDcQFjAB&url=http%3A%2F%2Fflyvbjerg.plan.aau.dk%2FMSFiveMis9.0SageASPUBL.pdf&ei=YQOEUE6DG4i44ASmm4HoCA&usg=AFQjCNGlxxTuUUfRZwYrfhWaXIBmke_EZw (Hentet: 13. april 2013).

Friedman, A. (2007) *Sustainable residential development: Planning and design for green neighborhoods*. New York: The McGraw-Hill Companies.

Friluftsløven. Lov om friluftsliv av 28. juni. Nr. 16. 1957. Lovdata 2013. [Online]. Tilgjengelig fra: <http://www.lovdata.no/all/hl-19570628-016.html> (Hentet: 1. februar 2013).

Gehl, J. (2007) *Livet mellom husene: Udeaktiviteter og udemiljøer*. 6. utg. København: Arkitektens Forlag.

Gehl, J. (2010) *Cities for people*. Washington, DC: Island Press.

Girling, C. og Kellett, R. (2005) *Skinny streets and green neighborhoods: design for environment and community*. Washington, DC: Island Press.

Grahn, P. (1991) *Om parkers betydelse: parkers möjligheter att underlätta och berika föreningsverksamhet och arbete på daghem, skolor, servicehus och sjukhus*. Stad & Land nr 93. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet.

- Grahn, P. (1992) *Människors behov av parker: amerikansk forskning i dag: rapport från vistelse i University of California, University of Michigan och Texas A&M University*. Alnarp: Institut for landskapsplanering, Sveriges lantbruksuniversitet.
- Jørgensen, P. Sørensen, R. og Haldorsen, S. (1997) *Kvartærgeologi*. 2.utg. Tun forlag.
- Gunnarsjaa, A. (2007) *Arkitekturleksikon*. 2. utg. Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Hall, P. (2002) *Cities of tomorrow: an intellectual history of urban planning and design in the twentieth century*. 3. utg. Oxford, UK: Blackwell Publishing.
- Hauxner, M. (2002) *Med himlen som loft*. København: Arkitektens Forlag.
- Henriksen, J., Pettersen, H., Thorsen, E. og Vittrup, J. (2008) *Aschehougs store hagebok*. 3. utg. Oslo: H. Aschehoug & Co (W. Nygaard).
- Husbanken og Norsk Boligbyggelags Landsforbund. (1996) *Boliger for folk flest*. Oslo: Norsk Arkitekturmuseum.
- Kjærdsdam, F. (2010) *Byplanlægningens historie*. 2. utg. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Kolbenstvedt, M. og Strand, A. (1978) *Utearealer I Boligområder – hvordan brukes de? NIBR arbeidsrapport 26/78*. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.
- gjennom 1300 år*. Oslo: Pax forlag A/S.
- Kongsberg kommune (2013) [Online]. Tilgjengelig fra: <http://www.kongsberg.kommune.no/ressurser/TMCore/Tema-a-a/Bolig-og-eiendom/>
- Lynch, K. (1960) *The image of the city*. Cambridge, Massachusetts: The Mit Press.
- Miljøverndepartementet (2013) *Den Europeiske Landskapskonvensjonen 2004*. [Online]. Tilgjengelig fra: http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/tema/planlegging_plan-_og_bygningsloven/landskapskonvensjonen/om-konvensjonen/europeisk-landskapskonvensjon-norsk-teks.html?id=426184 (Hentet: 4. februar 2013).

National Swedish Institute for Building Reserch. (1972) *Open space in housing areas: documentation of a colloquium*. Kollokvium 16-19. mai 1972 i Stocholm.

Pedersen, O.J., Sandvik, P., Skaaraas, H., Ness, S. og Os, A. (2010) *Plan- og bygningsrett. Del 1: Planlegging og ekspropriasjon*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Stahlschmidt, P. og Nellemann, V. (2009) *Metoder til landskapsanalyse. Kortlægning af stedets karakter og potensiale*. 2. utg. Forlaget Grønt Miljø

St.meld. nr. 39 Friluftsliv- Ein veg til høgare livskvalitet (2000-2001).

Miljøverndepartementet. [Online]. Tilgjengelig fra: <http://www.regjeringen.no/nm/dep/md/dokument/proposisjonar-og-meldingar/stortingsmeldingar/20002001/stmeld-nr-39-2000-2001-/3/5/2.html?id=324932> (Hentet: 3.april 2013).

Thagaard, T. (2011) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 3. utg. Bergen: Fagbokforlaget.

Thorén, A-K.H. og Nyhuus, S. (1994) *Planlegging av grønnstruktur i byer- og tettsteder. DN Håndbok 6*. Trondheim: Direktoratet for naturforvaltning

Thorén, A-K.H., Guttu, J. og Pløger, J. (1998) *Utearealer i boligområder: bruk og betydning: en kunnskapsoversikt*. Notat 1997: 113. Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR).

Vabø, A-K. og Fuglseth, B.B. (2004) *Left overs*. Senter for byøkologi. [Online]. Tilgjengelig fra: http://www.byokologi.no/wp-content/uploads/left_overs1.pdf (Hentet: 20. januar 2013).

Østevik, L.S. (2001) *Naturmarken i et boligområde*. Hovedfagsoppgave. Institutt for landskapsplanlegging. NLH. Ås.

Illustrasjoner og kart

Alle bilder er tatt av meg under befaring.

Skråfoto er hentet fra www.1881.no/kart.

Andre grunnlagskart og ortofoto er hentet fra www.kartiskolen.no

8. Vedlegg

8.1 Intervjuguide masteroppgave

H= Hovedspørsmål O = Oppfølgingsspørsmål (Utdyper hovedspørsmål ved nødvendighet).

Del 1

Tema: Offentlig grønnstruktur for daglig bruk

H Hvilke grønne områder bruker du, og hvorfor?

O Er dette bruk spesielt knyttet til dagligdags gjøremål (gå til jobb/skole) eller er dette bruk av frivillig aktiviteter (gå tur, jogge etc.)?

O Er stier og veier spesielt viktig i denne sammenhengen?

H Fremstår noen av grøntområdene som spesielt viktige for andre innbyggere i byen?

O Er friluftsområder spesielt viktig for byen i sin helhet?

O Er dette bruk spesielt knyttet til dagligdags gjøremål (gå til jobb/skole) eller er dette bruk av frivillig aktiviteter (gå tur, jogge etc.)?

H Finnes grønne områder med stier og veier du bruker som grønne korridorer mellom bebyggelsen?

O Er dette bruk spesielt knyttet til dagligdags gjøremål (gå til jobb/skole) eller er dette bruk av frivillig aktiviteter (gå tur, jogge etc.)?

H Hvilke andre bruksfunksjon har grøntområdene i boligområde?

O Vet du om spesielle grøntområder som brukes til aktiviteter, lek, møteplasser og i tilfelle hvor befinner de befinner seg?

O Er det mennesker eller målgrupper (eldre/unge) slike grøntområder er spesielt viktig for?

H Finnes spesielle grøntområder med funksjoner uavhengig årstid?

O Hvilke type vinteraktiviteter kan grøntområdet brukes til (en naturlig skråning, bakke etc. bruks til akebakke vinterstid)?

O Er stier, veier eller andre ferdselsårer åpen for ferdsel på vinteren?

Tema: Andre funksjoner for offentlig grønnstruktur

H Hvilke andre funksjoner utover bruk mener du er spesielt viktig for grønne arealer?

O Innsynsskjerming?

O Vegetasjon skjermer for vind?

O Vegetasjonen skaper avstand mellom boliggrupper og segregerer?

O Buffer for veg?

O Støy?

O Andre verdier, f. eks visuelle verdier?

Tema: Viktighet av offentlig grønnstruktur til bruk eller offentlig grønnstruktur med andre funksjoner.

H Er det viktigst at grøntområdene kan brukes aktivt (har en bruksfunksjon), eller består av arealer til ingen bruk innenfor og utenfor boligområdet?

Tema: Spesielle grøntområder med sentral betydning for boligområdet og for overordnet grønnstruktur

H Er det spesielle deler av grøntområdene som er en viktig hjørnestein i boligområdets grønnstruktur?

O Finnes verdier som ikke kan oppleves andre steder i boligområder, i tilfelle hvilke?

O Grønne områder hvor stier og veier knytter seg sammen til andre grøntområder, og som er særlig viktig for å fungere som en sammenhengende grønn korridor?

H Er noe av grønnstrukturen en viktig del for kopling til grøntområder andre steder i byen?

O Marker gjerne områder av slik betydning på kartet.

Tema: Grønnstrukturens tilgjengelighet

H Synes du det er viktig å ha god tilgjengelighet til grønne områder i nær tilknytning til boligen?

O Er grønne arealer lett tilgjengelige fra din bolig?

O Hva har avstanden fra bolig å si for din bruk av grønne områder?

H Er delområder som bidrar til spesielt god tilgjengelighet?

H Hvor viktig mener du det er med en direkte kopling mellom boligområdets interne grønn områder og til naturområdene utenfor, og hvorfor?

H Finnes det lett tilgjengelige grøntområde i nærheten som kunne erstattet boligområdets grønne områder (f. eks nærturområder, annen bymark i nærheten)?

Tema: Grønnstrukturens påvirkning av andre elementer

H Opplever du at grøntområder påvirkes negativt av andre elementer i umiddelbar nærhet, for eksempel bebyggelse, veier og gangveier?

O Vis gjerne aktuelle områder på kartet.

H Bidrar i stor grad slike elementer til at grøntområdet har en form eller størrelse som virker ødeleggende for bruk eller bidrar til andre redusert funksjoner (f. eks innsynskjerming til boliger, kan ikke brukes til møteplasser, lek etc.)?

O Vis gjerne eksempler på områder ved å markere på kart.

H Opplever du at elementene har en uegnet plassering som i større grad bidrar til unødig oppsplittelse av grøntområdet?

H Finnes spesielle områder som du oppleves som overflødig «restareal» beliggende mellom bebyggelse og/eller vei, og som i stor grad ligger brakk?

O Vis gjerne eksempler på områder ved å markere på kart.

Tema: Grøntområdenes størrelse og form

H Hvordan opplever du friluftsområdenes størrelse og form i tilknytning til boligområde?

O Synes du området er for stort/lite i forhold til bruk som nærturområde?

O Opplever du større sammenhengende arealer eller mindre oppdelte områder som spesielt viktige for et friluftsområde?

H Har form og størrelse på grønne områder mellom bebyggelsen spesiell betydning for grønne områders funksjonalitet, bruk og/eller «ikke bruk i ditt boligområde»?

O Opplever du sammenhengende arealer eller oppdelte områder som spesielt viktige i denne sammenhengen, og kan du knytte dette til spesielle funksjoner for bruk og/eller «ikke bruk»?

O Tegn gjerne på kartet hvis dette er spesielle områder du mener dette gjelder.

Tema: Offentlige grønnstruktur med naturmark eller kultiverte grønne områder

H Opplever du naturmark eller menneskepåvirkede (kultiverte) grønne områder som mest betydningsfullt i et boligområde, og hvorfor?

O I tilfelle hva slags type naturmark gjelder dette, og er det spesiell vegetasjon/landskaps- og terrengformer verdsetter spesielt fremfor andre?

O Kan du vise meg steder hvor denne naturmarken er spesielt tilstedeværende?

Tema: Privat grønnstruktur

H Hva oppfatter du som viktig med din private hage?

O Hvilke kvaliteter verdsetter du med hagen?

O Har hagen stor betydning som husets uterom?

O Har den en funksjon som nyttehage, prydhage eller brukshage?

H Hvordan opplever du størrelsen på din hage?

O Ser du på hagens størrelse som en ulempe, og i tilfelle hvorfor?

O Er det større deler av hagen som du ikke verdsetter spesielt høyt?

O Står dimensjonen på hage og uterom i forhold til hva du/din familie bruker den til?

H Opplever du din private hage som en viktig del av boligområdets grønne omgivelser, og hvorfor?

O Bidrar beltet av grønne hager i et boligområde til opplevelseskvaliteter, og i tilfelle hvilke?

Del 2:

Tema: Hva synes du er viktigst? –Verdsetting av ulike delområder

Jeg ønsker at du til slutt verdsetter offentlig grønnstruktur innenfor- og utenfor boligområder etter listen under (på bakgrunn av de opplysningene du kom med i intervjuet). Når du verdsetter områdene vil jeg at du går gjennom kategoriene som opplistet under så det er lettere å huske hva dere fortalte under intervjuet, og til slutt setter en samlet verdi. Hvis det er andre verdier som ikke er tatt med under, tar du dette med i betraktningen. Vennligst bruk markeringstusjene; rød (høy verdi), orange (middels verdi) og gul (lav verdi) til å fargelegge flatene.

Huskeliste for verdsetting av områder, se under:

Kategori: Verdi for daglig bruk

Viktig område for:

- bevegelses (stier, gangvei, skogsbilveger etc.) til jobb, skole, butikk eller nødvendige eller frivillige aktiviteter.
- rekreasjon, sport og friluftsliv
- å treffe andre (møteplasser)

- lek

Kategori: Andre funksjoner

Viktig område for

- skjerme meg mot naboen (mellom tomter/eiendommer)
- å beskytte meg mot vær og vind
- å dele området inn i mindre boliggrupper, grønne arealer skaper avstand mellom deler av boligområdet
- viktig grønn «buffer» mot veier, jernbane etc.

Kategori: Opplevelseskvaliteter

Viktig område for:

- hvor natur betyr mye for meg (visuelle kvaliteter; betydningsfull natur, terrengformer og landskap)
- nytteperspektiv (sanking av bær, sopp etc.)

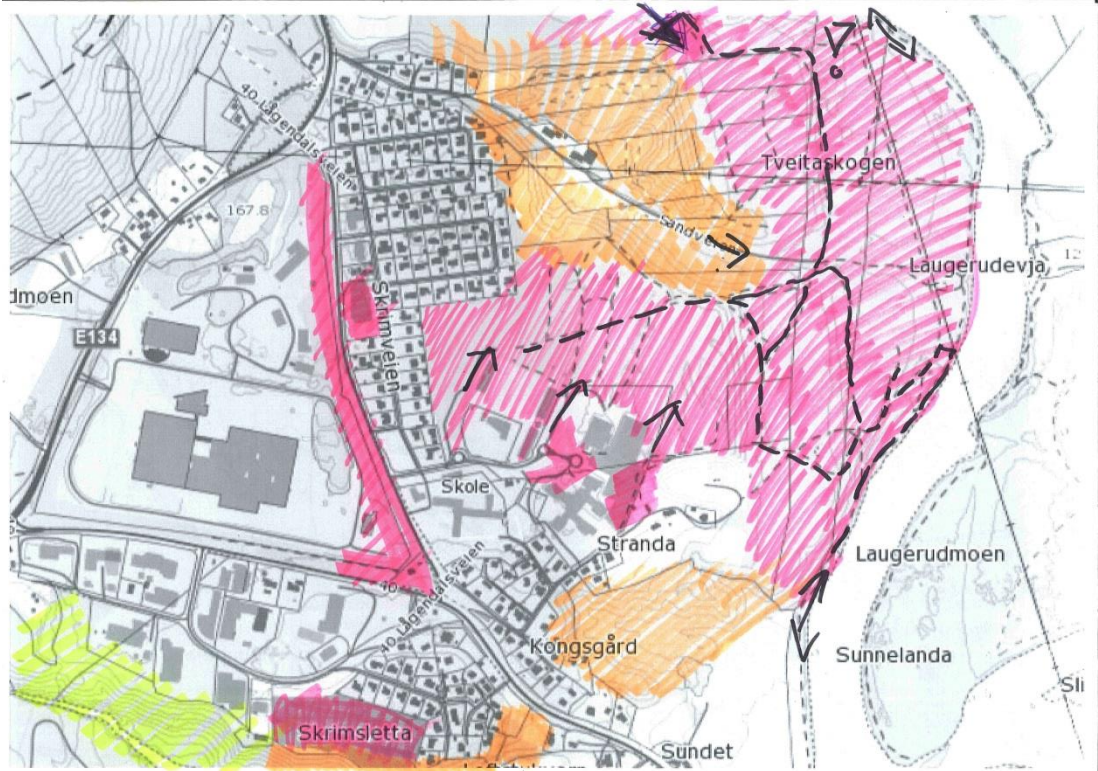
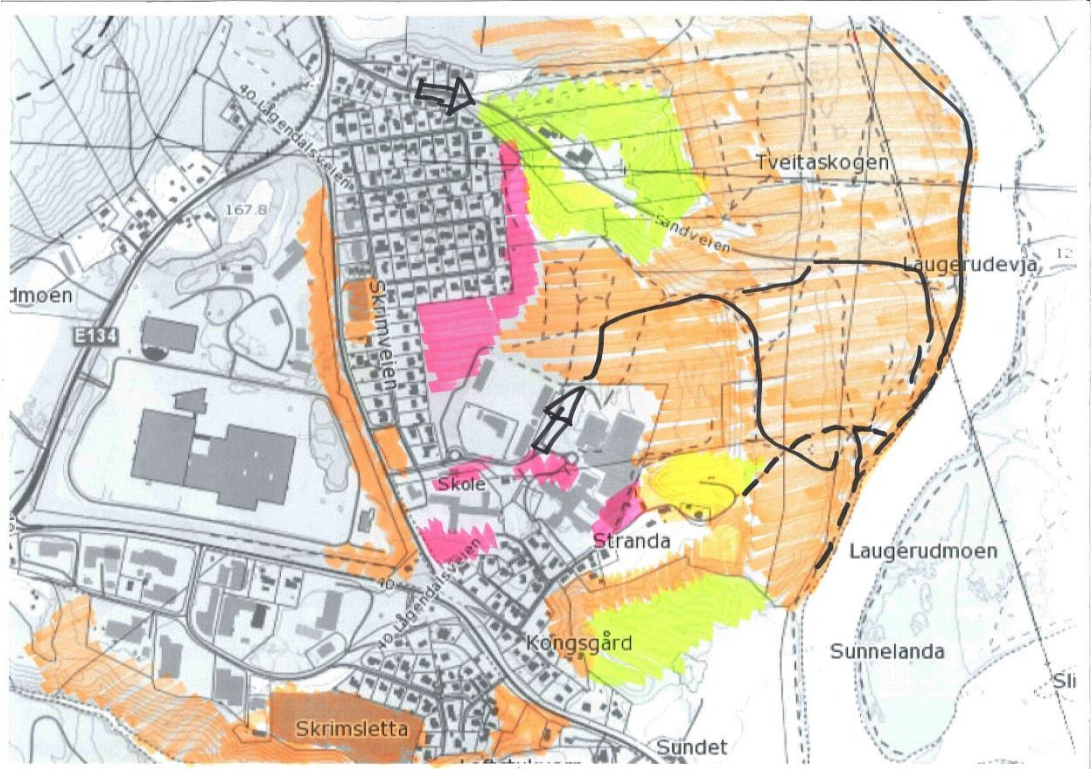
Kategorier: Andre verdier

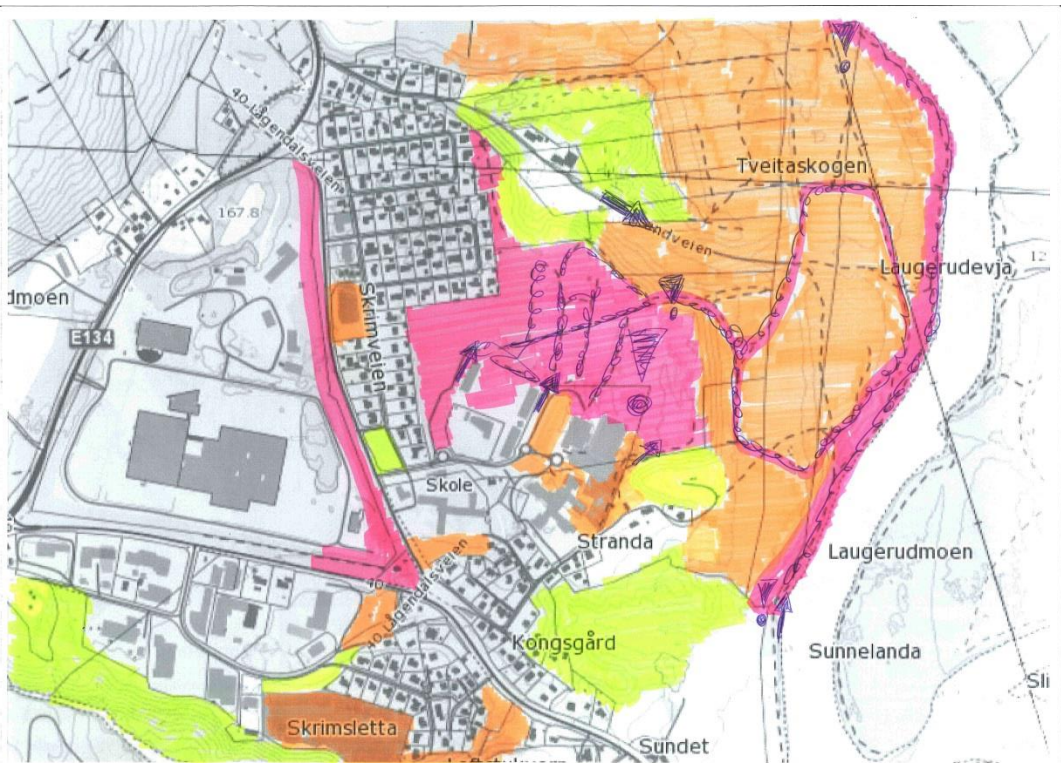
Viktig område for:

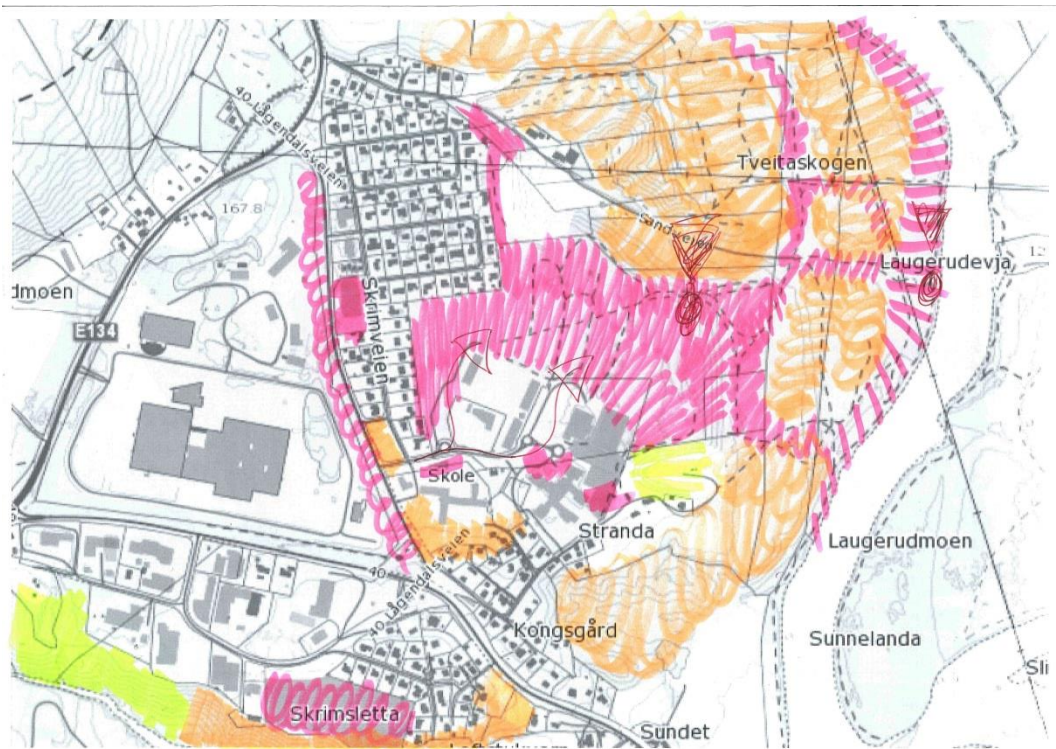
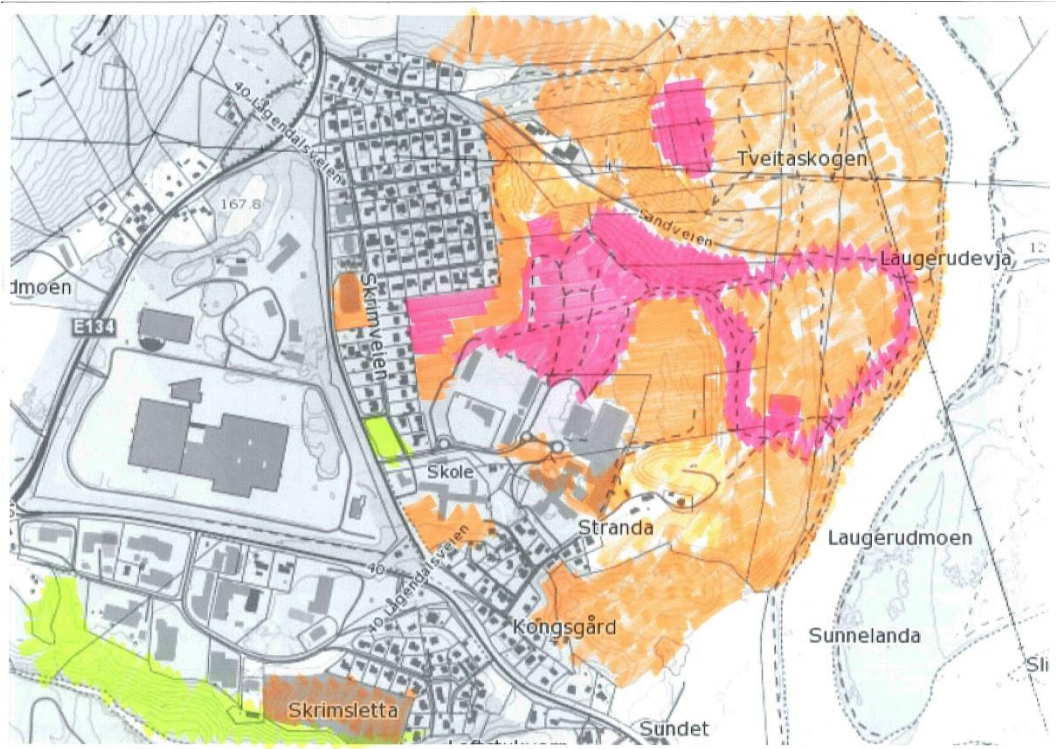
- tilgjengelighet, inngang til friluftsområde etc.

8.2 Kart av informanter

Kongsgårdsmoen

Gamlegrendåsen

